

UNDERVISNINGSVEJLEDNING FOR
DEN EKSAMENSFRI
FOLKESKOLE

2. OPLAG

KØBENHAVN
I KOMMISSION: JUL. GJELLERUPS FORLAG
A/S J. H. SCHULTZ BOGTRYKKERI
1943

Unterrichtsanleitung für die
examensfreie Volksschule

2. Aufl.

Kopenhagen: Gjellerup 1943

Beschafft
aus
Mitteln der
Stiftung
Volkswagenwerk

Georg-Eckert-Institut BS78

1 236 464 9

Ungültig

UNDERVISNINGSVEJLEDNING

FOR

DEN EKSAMENSFRI FOLKESKOLE

UDARBEJDET AF

DET AF UNDERVISNINGSMINISTERIET UNDER
27. JUNI 1941 NEDSATTE UDVALG

OMSLAGSTEGNING AF
ARNE UNGERMANN

2. OPLAG

Pris 2 Kr.

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek

34255

KØBENHAVN

I KOMMISSION: JUL. GJELLERUPS FORLAG

A/S J. H. SCHULTZ BOGTRYKKERI

1943

British Source Libraries	
Source <i>St Paul's</i> <i>Stud. House</i>	Date <i>12/5.57</i>
Access. No. <i>420</i>	Class No. <i>372</i>
Catalogued	Prepared

(375)

DK

Z-12(2,43)

INDHOLD

	Side
Forord	3
1. Kapitel.	
I. Almindelige Bemærkninger	7
II. Fagrammen	9
1. For den købstadordnede Skole	9
a. Grundskolen	9
b. Den eksamensfri Mellemskole, henholdsvis Hovedskolen	10
2. For den landsbyordnede Skole	10
2. Kapitel.	
Normaltimeplaner	11—18
A. Den købstadordnede Skole	11
1. Grundskolen	11
2. Den eksamensfri Mellemskole, henholdsvis Hovedskolen	12
B. Den landsbyordnede Skole	13
1. Den toklassede Skole	13
2. Den treklassede Skole	14
3. Den fireklassede Skole	15
4. Den femklassede Skole	16
5. Den seksklassede Skole	17
6. Den syvklassede Skole	18
3. Kapitel.	
Hjemmearbejde	19
4. Kapitel.	
Aarsprøver	19—20
5. Kapitel.	
Kristendomsundervisning	21—26
I. Undervisningsstoffet	21
II. Stoffets Tilrettelægning	22
1. Trin. Smaabørnsundervisningen	22
a. Bibelhistorie	22
b. Salmer og bibelhistoriske Sange	23
2. Trin. 3.—5. Skoleaar	23
a. Bibelhistorie	23
b. Den kristne Børnelærdom	24
c. Salmebogen	24
3. Trin. 6.—8. Skoleaar	24
a. Bibellæsning	24
b. Kirkehistorie	25
c. Den kristne Børnelærdom	25
d. Salmebogen	26

II

6. Kapitel.

	Side
Dansk	26—39
I. Undervisningsstoffet	26
II. Stoffets Tilrettelægning	30
1. Trin. Smaa børnsundervisningen	30
a. Iagttagelses- og Hjemstavnsundervisningen	30
b. Læseundervisningen	31
c. Skriveundervisningen	33
d. Retskrivningsundervisningen	33
e. Fortællestof	34
2. Trin. 3.—5. Skoleaar	34
a. Læsning	34
b. Retskrivning og Stil	35
3. Trin. 6.—8. Skoleaar	37
a. Læsning	37
b. Retskrivning og Stil	39

7. Kapitel.

Skrivning	40—42
I. Undervisningsstoffet	40
II. Stoffets Tilrettelægning	41

8. Kapitel.

Historie	42—46
I. Undervisningsstoffet	42
II. Stoffets Tilrettelægning	43
III. Fortegnelse over Normalsamling til Historieundervisningen	45
a. For den udelte Landsbyskole	45
b. For den delte Landsbyskole og Købstadskolen	45

9. Kapitel.

Geografi	46—49
I. Undervisningsstoffet	46
II. Stoffets Tilrettelægning	47
III. Fortegnelse over en Normalsamling til Geografundervisning	48
a. For den udelte Landsbyskole	48
b. For den delte Landsbyskole og Købstadskolen	49

10. Kapitel.

Naturhistorie	49—55
I. Undervisningsstoffet	49
a. Fra Zoologien	49
b. Fra Botanikken	50
II. Stoffets Tilrettelægning	51
III. En Normalsamling af naturhistorisk Materiale	53
a. For den udelte Landsbyskole	53
b. For den delte Landsbyskole og Købstadskolen	54

11. Kapitel.

Sundhedslære	55—60
A. Hygiejniske Forholdsregler vedrørende Skolegangsordenen	55
1. Skoledagens Længde	55
2. Skoletiden	55
3. Lektioner og Frikvarterer	56

III

	Side
4. Skoledage og Fridage	56
5. Skolefrokost	56
6. Haandvask	57
7. Undersøgelse for Utdøj	57
8. Skiftedøjtøj	57
9. Legemsøvelser	57
10. Skolelæge og Skoletandlæge	57
B. Den teoretiske Sundhedslære	58
I. Undervisningsstoffet	58
II. Stoffets Tilrettelægning	58

12. Kapitel.

Regning	60—73
I. Undervisningsstoffet	60
II. Stoffets Tilrettelægning	63
1. Trin. Smaabørnsundervisningen	64
2. Trin. 3.—5. Skoleaar	67
3. Trin. 6.—8. Skoleaar	70

13. Kapitel.

Sang	73—80
1. Formaal og praktisk Tilrettelægning	73
2. Undervisningens Hjælpemidler	74
3. Undervisningens Omfang og Arbejdsprincipper	74
4. Slutbemærkninger	74
5. Fortegnelse over Salmer og Sange	75
a. Smaabørnsundervisningen	75
b. 3.—5. Skoleaar	76
c. 6.—8. Skoleaar	78

14. Kapitel.

Tegning	81—83
I. Fagets Omfang	81
II. Arbejdets Tilrettelægning	81
a. 4.—5. Skoleaar	81
b. 6.—8. Skoleaar	82

15. Kapitel.

Fremmede Sprog	83—84
I. Undervisningsstoffet	83
II. Stoffets Tilrettelægning	84

16. Kapitel.

Naturlære	85—90
I. Undervisningsstoffet	85
II. Stoffets Tilrettelægning	86
III. Faremomenter ved fysiske Forsøg	88
IV. Forslag til en Normalsamling	89
A. Den udelte Landsbyskole	89
B. Den delte Landsbyskole og Købstadskolen	90

17. Kapitel.

Matematik	91
------------------------	----

IV

18. Kapitel.		Side
Kvindeligt Haandarbejde		91—93
I. Fagets Omfang		92
a. 1. og 2. Skoleaar		92
b. 3.—5. Skoleaar		92
c. 6.—8. Skoleaar		92
II. Arbejdets Tilrettelægning		92
III. Tilrettelægningen i Landsbyskolen		92
a. Yngste Hold		93
b. Ældste Hold		93
IV. Haandarbejds materialet		93
19. Kapitel.		
Sløjd		94—98
I. Fagets Omfang		94
II. Arbejdets Tilrettelægning		94
III. Sløjdlokalet og dets Udstyr		98
20. Kapitel.		
Kvindelig Husgerning		98—102
I. Fagets Omfang		98
II. Arbejdets Tilrettelægning		99
III. Skolekøkkenlokalet og dets Udstyr		100
IV. Husgerningsundervisningen i Landsbyskolen		101
V. Skolekøkkenet og dets Udstyr ved mindre Skoler		102
21. Kapitel.		
Legemsøvelser		103—105
a. Vinterhalvaaret		103
b. Sommerhalvaaret		104
22. Kapitel.		
Jorddyrkning i Forbindelse med Skolearbejdet		105—108
I. Skolehavegerning som Led i Undervisningen		105
II. Skolehavegerning som Fritidsbeskæftigelse		106
III. Markskolen		107
23. Kapitel.		
Den udelte Skole		109—118
I. Skolegangsordnen		109
II. Stoffets Tilrettelægning		114
a. Færdighedsfagene		114
1. Læsning		114
2. Skrivning		115
3. Retskrivning og Stil		115
4. Regning		115
b. Fortællefagene		116
1. Kristendomsundervisningen		116
2. Iagttagelsesundervisning og historiske Sagn		116
3. Historieundervisningen		117
4. Geografiundervisningen		117
5. Naturhistorieundervisningen		118
6. Naturlæreundervisningen		118

	Side
Bilag A.	
Statsradiofoniens Indstilling til Undervisningsministeriet den 21. December 1940 vedrørende Udsendelsesserien »Det danske Sprog«.....	119
Bilag B.	
Gasfaren i det daglige Liv	123
Bilag C.	
Faren ved Elektriciteten	124
Bilag D.	
Arbejdsplan for Skolekøkkenundervisningen	128
Bilag E.	
Bekendtgørelse om Maalet for Folkeskolens Undervisning.....	133
Sagregister	137

I Henhold til Undervisningsministeriets Bekendtgørelse af 24. Maj 1941 om Maalet for Folkeskolens Undervisning er de Bestemmelser, der hidtil har været givet af Ministeriet om de forskellige Fag, herunder Cirkulæret af 6. April 1900, ophævet, idet det udtales, at de efterhaanden har mistet deres Betydning og ikke længere kan være vejledende for Tilrettelæggelsen af Undervisningen i Folkeskolen. Om den fremtidige Ordning siges der i ovennævnte Bekendtgørelse:

„Ministeriet er imidlertid af den Anskuelse, at en ny almindelig Bekendtgørelse om Undervisningen i Folkeskolen til Erstatning for disse tildels forældede Bestemmelser vil være unødvendig og uheldig, idet der ikke bør gøres noget Forsøg paa at lede Undervisningen ad bestemte Baner, naar blot det foreskrevne Maal naas. Ministeriet ønsker derfor ikke at fremkomme med nogen Rettesnor for, hvorledes de Rammer skal udfyldes, som Folkeskoleloven af 18. Maj 1937 giver for Folkeskolens Undervisning.

Derimod anser man det for rigtigst, at det slaas fast, hvad der almindeligt bør være naaet indenfor de 7 Aar, den undervisningspligtige Alder omfatter, saaledes at det, selv med Fastholden af, at Folkeskolen ikke slutter med nogen Eksamen, kan angives, hvad der er den eksamensfri Folkeskoles Maal, og hvad derfor de Skoler, der bygger paa denne Skoleform, kan forudsætte af Kundskaber hos de Elever, der med normale Evner har gennemgaaet Folkeskolen.“

Dette Maal er fastslaaet i den ovennævnte Bekendtgørelse ved en Række Bestemmelser om, hvad der i de forskellige Fag bør være naaet i den 7-aarige Folkeskole.

Under de Forhandlinger, der fandt Sted i Ministeriet før Udsendelsen af Bekendtgørelsen, kom den Tanke imidlertid frem, at der burde udarbejdes en Vejledning om Tilrettelæggelsen af Undervisningen i den eksamensfri Folkeskole. Dette har Ministeriet tiltraadt, og ved Skrivelse af 27. Juni 1941 blev Udarbejdelsen overdraget et Udvalg bestaaende af Statskonsulenten for Folkeskolen og Seminarierne, cand. mag. *F. C. Kaalund-Jørgensen* som Formand, Amtsskolekonsulent *Ebbe Stephansen*, Seminarieforsøger *Morten Bredsdorff*, Tønder, samt tre Repræsentanter for Danmarks Lærerforening, henholdsvis fra den landsbyordnede og den købstadordnede Skole, hvortil Hovedstyrelsen valgte Førstelærer *Otto H. Bøgh*, Nørre Broby, Kommunelærer *Kjeld Kjeldsen*, København, og Lærer *P. Nygård*, Aarhus.

Udvalgets Opgave har ikke været at give en Rettesnor for, hvorledes Folkeskolelovens Rammer skal udfyldes. Hensigten har været at give en Redegørelse for, hvorledes de kan udfyldes, — en Vejledning til at naa det i Loven og Bekendtgørelsen foreskrevne Maal.

Pædagogiske Anvisninger har tidligere været udstedt af Centralstyrelsen. I Tilknytning til den grundlæggende Skolelov, *Frederik d. 6.'s Anordninger af 29. Juli 1814* om Almue-Skolevæsenet henholdsvis i Købstæderne og paa Landet, udstedte Det kongelige danske Kancelli en *Instruction* for Lærerne, hvori der gaves Bestemmelser om Udførelsen af deres Gerning. Efter Vedtagelsen af den næste omfattende Skolelov, *Loven af*

24. Marts 1899 om forskellige Forhold vedrørende Folkeskolen, udsendte Undervisningsministeriet Cirkulæret af 6. April 1900, hvori fremsattes „nogle Bemærkninger dels om det Maal, hvortil der paa Skolens forskellige Trin bør naas i hvert Fag, hvortil for visse Fags Vedkommende er knyttet nogle Bemærkninger om den Vej, ad hvilken dette Maal vil kunne naas, dels om det Antal ugentlige Timer, som ved Timeplanens Lægning bør paaregnes til de enkelte Fag“. Cirkulæret var dog ikke som i 1814 nogen Instruktion. De fremsatte Bemærkninger maatte ikke „opfattes som Bestemmelser, der ufravigeligt skulde følges; det er en Vejledning, som Ministeriet har ønsket at kunne give de stedlige Skolebestyrelser med Hensyn til Udarbejdelsen af Undervisningsplanerne, ligesom den ogsaa vil kunne være en Hjælp for Lærerne og navnlig for de yngre af disses Vedkommende kunne hindre mange famlende Forsøg“.

I Tilknytning til den nugældende Skolelov, *Loven af 18. Maj 1937*, har Ministeriet som ovenfor anført anset det for rigtigst kun at fastslaa Maalet uden at gøre noget Forsøg paa at lede Undervisningen ad bestemte Baner. I Udvalgets Kommissorium udtales imidlertid, „at Ministeriet kan tiltræde, at der udarbejdes en Vejledning om Tilrettelæggelsen af Undervisningen i Folkeskolen“, og at man ønsker denne udarbejdet af det ovennævnte Udvalg. Om Indholdet af Vejledningen udtaler Ministeriet, at den „maa bestaa af Oversigter over Undervisningen i de enkelte Fag, der i det Omfang, det skønnes nødvendigt, kan udarbejdes af sagkyndige fra det paagældende Fag og fremtræde under de paagældendes Forfatternavn, medens Udvalget selv kan udarbejde og tage Ansvar for de Afsnit, med Hensyn til hvilke Tilkaldelse af andre Medarbejdere skønnes unødvendig“. Som Grundlag kunde et af Statskonsulenten for Folkeskolen og Seminarierne *F. C. Kaalund-Jørgensen* udarbejdet Forslag til Undervisningscirkulære benyttes; men Udvalget maatte være frit stillet med Hensyn til Indholdet. Det forudsattes, at *Faginspektorerne* udarbejdede Oversigten hver for sit Fag. I Sløjd skulde der gives en Oversigt baade over Dansk Skolesløjd og Askov Skolesløjd, og i kvindelig Husgerning ønskedes Bidraget særlig udarbejdet af den Tilsynsførende med Husgerningsundervisning paa Landet, *Fru Magdalene Lauridsen*. Desuden maatte en med Undervisningen i de 2- og 3-klasedelte Landsbyskoler kendt Lærer give Vejledning med Hensyn til, hvorledes Undervisningen i de enkelte Fag kunde lægges til Rette indenfor Landsbyskolen. Ministeriet lagde Vægt paa, at det herunder vistest, hvorledes de ny Fag paa rimelig Maade kan indpasses i Undervisningen ogsaa i Landsbyskolen uden at tage for megen Tid fra dennes Hovedfag.

Alle Medarbejdere maatte dog være underkastede Udvalgets Kritik, og de Bidrag, der optoges, maatte staa for Udvalgets Ansvar.

Mens pædagogiske Arbejder af denne Art altsaa i 1814 blev udsendt som *Instruktioner* fra Kancelliet, og efter *Loven af 1899* udstedtes som et *ministerielt* Cirkulære til Vejledning, er Udstedelsen efter *Skoleloven af 1937* lagt i Hænderne paa Skolens egne Folk.

Vejledningen, der udsendes gennem Boghandelen, omfatter en almindelig Omtale af Skolens Opgaver og en Oversigt over Undervisningen i de enkelte Fag, saaledes som Udvalget tænker sig denne tilrettelagt i den 4—7-klasedelte Skole samt i 8. Kl. (3. eller 4. Klasse i den eksamensfri Mellemskole).

Endvidere er der i Overensstemmelse med Kommissoriet givet en Vejledning i, hvorledes Undervisningen kan lægges til Rette for den udelte Landsbyskole (d. v. s. den 1-, 2—3-klasede), hvorunder der er lagt Vægt paa at vise, hvorledes de nye Fag paa rimelig Maade kan indpasses i Undervisningen i denne Skoleform uden at tage for megen Tid fra Hovedfagene.

Denne Tilrettelægning er foretaget af Førstelærer *Carl Madsen*, Viby pr. Mesinge.

Faginspektørerne har skrevet om deres respektive Fag, Sanginspektør *J. L. Emborg* om Sang, Gymnastikinspektør *P. M. Trap* om Legemsøvelser, Sløjdinspektør *Krog Clausen* om Dansk Skolesløj, Overlærer *M. A. Alkjær* om Askov Skolesløj, Tegneinspektør *S. Chr. Jensen* om Tegning, Haandarbejdsinspektør Fru *B. Buhelt* om kvindeligt Haandarbejde og Skolekøkkeninspektør Frk. *M. Jacobsen* i Forbindelse med Konsulent Fru *Magdalene Lauridsen* om kvindeligt Husgerning.

De forskellige Former for Jorddyrkning i Tilknytning til Skolearbejdet er skildret af Viceinspektør *Jes Kristensen* (Skolehavegerning som Fritidsbeskæftigelse), Skoleinspektør *A. R. Schacht* (Skolehavegerning som Led i Undervisningen) og Lærer *Chr. Westergaard* (Markskolen). I øvrigt har Udvalgets Medlemmer raadført sig med adskillige Kolleger og Fagfæller indenfor de forskellige Fag og modtaget værdifulde Bidrag.

Vejledningen forelægges herved for Offentligheden i Haab om, at den kan være til Nytte saavel for de stedlige Skolemyndigheder under Udarbejdelsen af Undervisningsplaner for de respektive Skoler som for Lærerne under Udøvelsen af deres Gerning.

21. August 1942.

F. C. Kaalund-Jørgensen.
Formand.

Morten Bredsdorff.

Otto H. Bøgh.

Kjeld Kjeldsen.

P. Nygård.

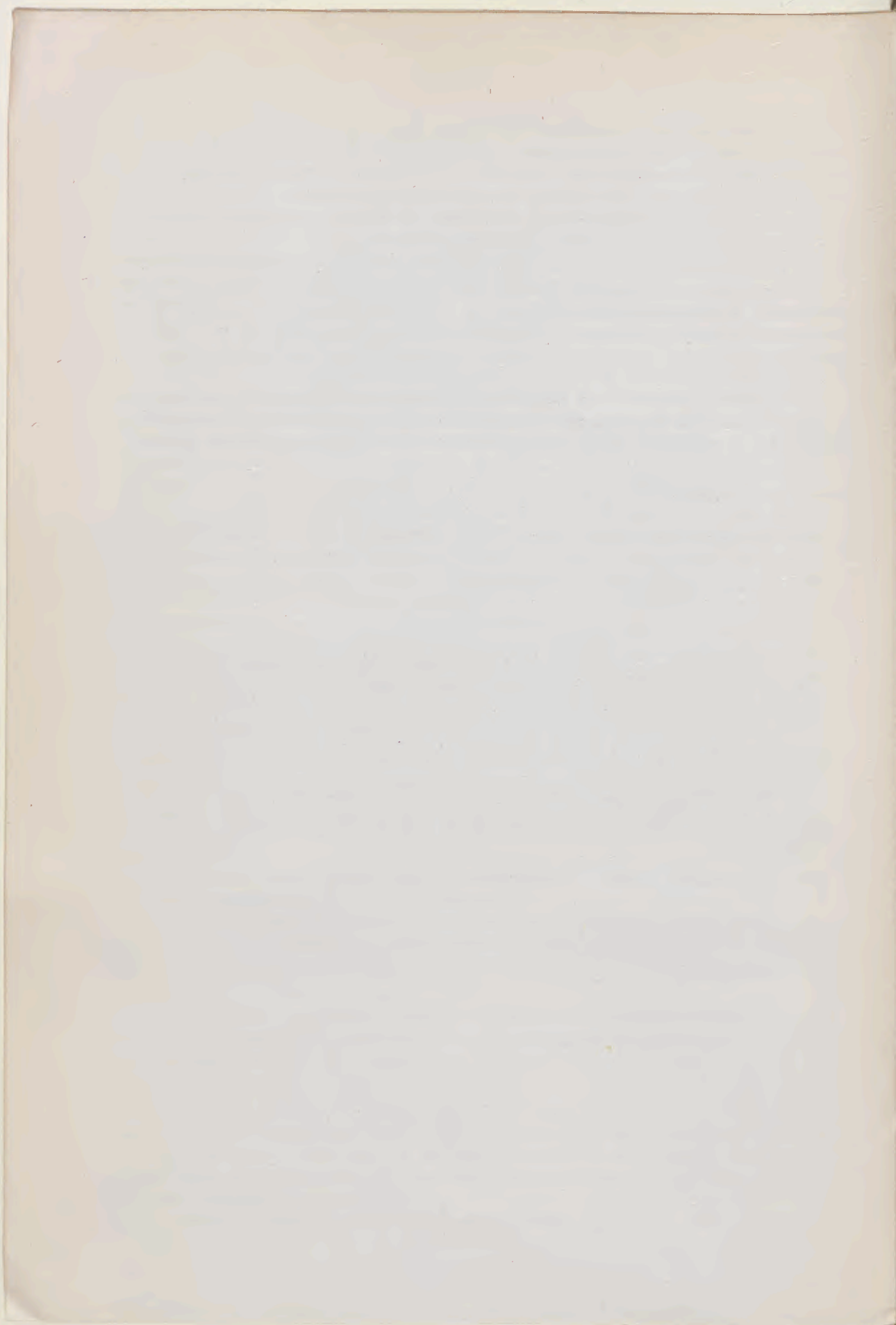
Ebbe Stephansen.

Ved Skrivelse af 1. Oktober 1943 bemyndigede Undervisningsministeriet Udvalget til at udsende et nyt Oplag af Undervisningsvejledningen. Udvalget har i Henhold hertil foretaget et Gennemsyn, og Vejledningen forelægges herefter i 2. Oplag. Med Undtagelse af en Ændring vedrørende Pigernes Undervisning i Naturlære i den eksamensfrie Mellemskole (S. 12, 88 og 98) har man kun fundet Anledning til at foretage enkelte formelle Rettelser.

Blandt Bilagene har Udvalget anset det for hensigtsmæssigt ogsaa at optage Undervisningsministeriets Bekendtgørelse af 24. Maj 1941 om Maalet for Folkeskolens Undervisning.

21. November 1943.

Udvalget.

1. Kapitel.

I. Almindelige Bemærkninger.

Skolens *Opgave* er at virke *opdragende* og at meddele *Kundskaber*.

Den opdragende Side af Virksomheden tager Sigte paa at udvikle og forme Børnenes Karakter. Ministeriets Bekendtgørelse af 24. Maj 1941 om Maalet for Folkeskolens Undervisning udtaler herom følgende:

„Den (Skolen) bør udvikle og styrke Børnenes Sans for de etiske og kristelige Værdier, give dem Ærbødighed for Menneskelivet og for Naturen, Kærlighed til Hjemmet og vort Folk og Land, Respekt for andres Meninger, Følelse for Fællesskab mellem Folkene og Samhørighed med de andre nordiske Folk. Skolen maa saaledes bidrage til at give Børnene Idealer, hjælpe dem til at sætte sig Maal i Livet, øge deres Respekt for Oprigtighed i Tale og Adfærd og styrke deres Pligtfølelse. Gennem sund Disciplin læres god Opførsel og udvikles Sans for Orden“ (jf. Bilag E).

Skolens Virksomhed maa endvidere tage Sigte paa at *udvikle* Børnenes *Anlæg*. Den skal skærpe deres Evne til *Sansning* og *Iagttagelse*, øve deres *Tænkeevne*, give *Næring* for deres *Fantasi* og *Følelsesliv* og styrke deres *Handlekraft*. I det hele taget bør Arbejdet lægges saaledes til Rette, at Børnene faar en *alsidig* Udvikling af de aandelige og fysiske Evner, de er i Besiddelse af. Samtidig bør Skolen imødekomme Børnenes naturlige Trang til Virksomhed. Tilegnelsen af Kundskaber og Udviklingen af Evnerne beror i væsentlig Grad paa Børnenes aktive Medvirken.

Denne Medvirken er imidlertid i høj Grad afhængig af Børnenes sunde legemlige Udvikling. Skolen maa derfor tillige drage Omsorg for, at Børnenes Sundhed og Styrke fremmes, og at deres Sans for Renlighed og sund Levevis skærpes gennem hele Skoletiden. Herigennem kan Skolen hjælpe med til, at Børnene ogsaa i fysisk Henseende staar godt rustet til at gaa ud i det praktiske Liv ved Skoletidens Ophør.

For Skolens *Kundskabsmeddelelse* er Hovedsagen, at Børnene opnaar saa stor Sikkerhed som muligt i *Dansk*, *Skrivning* og *Regning*, de Færdigheder, der er Grundlaget for al Tilegnelse af Viden saavel som for Deltagelse i et frit og ordnet Samfundsliv. Jævnsides hermed gaar den første Indførelse i Kundskabsstoffet, byggende paa Lærerens Fremstilling og Børnenes Iagttagelse. Saa tidligt som muligt vil det dog være formaalstjenligt at lære Børnene at *anvende* de grundlæggende Færdigheder til selv at skaffe sig Viden gennem Bøger eller gennem Undersøgelser, Beregninger, Forsøg og Iagttagelser i Naturen og at fæstne denne Viden gennem skriftlige Fremstillinger af det tilegnede. Det bør tilstræbes, at Børnene inden Udgangen af Skolen saa vidt muligt har lært at *arbejde* indenfor de forskellige Kundskabsomraader og navnlig, at de har gjort sig fortrolige med Brugen af Bøger og følt Værdien af god Læsning af skønlitterær eller faglig Art, der siden kan tjene dem til fortsat Dygtiggørelse i deres Fag og til Udnyttelse af deres Fritid.

Folkeskolen danner det fælles Grundlag for alt Oplysningsarbejde, og den skal ikke alene føre sine Elever frem til Erhvervslivets Tærskel, men ogsaa lede dem over i den

fortsættende Undervisning i andre Skoleformer af forskellig Art (Ungdomsskolen, Læringskolen, Eksamensskolen) og bygge Bro til Folkebibliotekernes Læsestuer og Bogudlaan, hvorigennem den i Folkeskolen grundlagte Kundskabstilegnelse kan fortsættes.

Stoffet vil som hidtil mest praktisk kunne *angives* ved en Fagrække, saaledes som det er sket i Folkeskolelovens §§ 17 og 19. Dette betyder dog ikke, at Fagene nødvendigvis bør holdes adskilt. Det vil altid være en Fordel at lade de enkelte Fag støtte hinanden, overalt hvor det er muligt, selv om man i øvrigt i Arbejdsplanen holder Fagene adskilt. Færdigheden i at læse, skrive og regne bør i hvert Fald stadig tages i Brug ved Kundskabstilegnelse i de forskellige Fag, og det vil derfor være formaalstjenligt, at saa mange af Færdigheds- og Kundskabsfagene som muligt samles paa een Lærers Haand i samme Klasse, saaledes at *Klasselærersystemet* bliver det ledende Princip i den eksamensfri Skole i Stedet for Faglærersystemet.

Med Hensyn til *Metoder* hersker der fuld Frihed. Det overlades ganske til den enkelte Lærer at bestemme, om han overvejende vil drive *Klasseundervisning*, eller om han i højere Grad vil anvende *individuel* Undervisning. Hver Lærer maa søge at finde den Arbejdsform, der stemmer med hans Natur, og hvorved han mener bedst at kunne afpasse Undervisningen baade efter Klassens Standpunkt som Helhed og efter de enkelte Børns Evner og Modtagelighed. Det vil altid være heldigt, om man overfor det enkelte Barn tager sit Udgangspunkt i dets individuelle Forudsætninger og Interesser.

Ved *Tilrettelæggelsen* af Arbejdet kan ligeledes benyttes forskellige Fremgangsmaader. Kundskaberne kan tilegnes *fagvis*, og den daglige Arbejdsplan inddeles efter Fagrækken, om man vil. Men Kundskabsstoffet kan ogsaa samles om en Række *Emner*, der behandles uden Hensyn til faglige Rammer. En saadan *Emneundervisning* kan kun give det fulde Udbytte, naar den tilrettelægges som en Art *udvidet Danskundervisning*, idet baade Skønlitteraturen og Stoffet fra de Kundskabsfag, som efter Skolens Forhold kan samles paa Dansk lærerens Haand (Historie, Kirkehistorie, Samfundslære, Geografi, Naturhistorie), drages ind under Læsningen og den dertil hørende mundtlige Fremstilling samt de forskellige skriftlige Arbejder, der tager Sigte paa Børnenes Opøvning i Ret-skrivning og Stil. Men ogsaa uden en direkte Tilknytning til Danskundervisningen kan der dog drives Emneundervisning indenfor det enkelte Kundskabsfag alene eller indenfor en afgrænset Faggruppe. Der maa i saa Fald blot drages Omsorg for, at den til Emnebehandlingen knyttede Læsning følger Læseundervisningens almindelige Principper, og navnlig at de skriftlige Arbejder, som Undervisningen maatte give Anledning til, bliver udført med samme Omhu som i Dansktimerne.

En Emneundervisning vil dog tidligst med Fordel kunne anvendes i Klasserne fra 12-Aars Alderen og opad, hvor Børnene har opnaaet en vis Sikkerhed i Grundfærdighederne. Et vist Antal af Dansktimerne (2—4 ugentlig i Gennemsnit pr. Klasse) maa altid forbeholdes en systematisk Øvelsesundervisning, for at Elevernes Sikkerhed i de elementære Færdigheder stadig kan øges.

En anden Fremgangsmaade er *Periodelæsningen*, hvorefter Stoffet vel holdes adskilt i Fag, men Timerne fra en Række Fag samles om et enkelt Fag i en vis Periode af Skoleaaret, saaledes at Fagene gennemgaaes efter Tur.

Den Koncentration, som følger af Emneundervisningen eller Periodelæsningen, raader i nogen Grad Bod paa Fagtrængslen og hindrer den hyppige Skiften af Arbejdsstof, der af nogle opfattes som uheldig og forstyrrende.

Men hvad enten man bruger den ene eller den anden Fremgangsmaade, er det af Vigtighed, at Stoffet opstilles i *Aarspensaa*, saa man af Undervisningsplanen kan se, hvad der er gennemgaaet paa de forskellige Trin. Ligeledes bør det paases, at det aarlige Time-

tal, der er tildelt de enkelte Fag, i det væsentlige overholdes, saa de forskellige Sider af Kundskabsstoffet kan faa en nogenlunde ligelig Behandling.

Ved *Fastsættelsen* af Aarspensa for de forskellige Klassetrin vil det være naturligt at betragte Smaabørnsundervisningen for 1. og 2. Skoleaar som en særlig Opgave, der har sine egne Midler og Maal, og at der for de følgende Aldersklasser indtil 11—12-Aars Alderen gives en kortfattet, men afrundet Gennemgang af Stoffet, hvorefter der paa de ældste Trin gives en fyldigere Behandling af de vigtigste Dele af Stoffet, udvalgt indenfor de enkelte Fag eller samlet om visse Emner. En saadan *dobbelt* Gennemgang er navnlig hensigtsmæssig for Skoler af Mellemskoletypen, hvor Princippet netop er ovenpaa Grundskolen til 11—12-Aars Alderen at lægge en Mellemskole (med een eller to Grene), der danner en Helhed for sig. Men ogsaa for den fuldt klassedelte Skole, der ikke har indført Mellemskolesystemet, og for Landsbyskolen i alle dens Former vil det være formaalstjenligt, at den første kortfattede Gennemgang af *hele* Kundskabsstoffet er foretaget inden 12-Aars Alderen, saa Undervisningen af Skolens ældste Aargange kan samles om de bærende Perioder og gøre dem til Genstand for en fyldigere Behandling.

Man maa i det hele gøre sig klart, at det er begrænset, hvad man kan faa med af de enkelte Fags Stofmængde paa Folkeskolens Trin. Hovedsagen er, at Børnene faar lært at arbejde med Stoffet, at deres Interesse bliver vakt, og at de faar den *Udvikling*, som Arbejdet med Erhvervelsen af Kundskaber giver. Skolen kan, selv om den kun raader over en forholdsvis ringe Del af Børnenes Tid, virksomt bidrage til gennem det daglige Arbejde at styrke deres Vilje, øge deres Modstandskraft overfor Vanskeligheder og Farer og give dem Tilskyndelse til en samvittighedsfuld Dygtiggørelse til de Opgaver, der maatte blive stillet dem i Livet. Ad mange Veje kan Skolen saaledes medvirke til at gøre Børnene til retskafne Mennesker og gode Borgere i vort Land.

De nærmere Enkeltheder vedrørende Undervisningen vil blive omtalt nedenfor under de enkelte Fag.

II. Fagrammen.

Fagrammen efter Skoleloven af 18. Maj 1937 er følgende:

1. For den købstadordnede Skole.

a) Grundskolen.

Obligatoriske Fag:

Valgfrie Fag:

1. Skriftlig og mundtlig Dansk.	12. Smaasløjd.
2. Skrivning.	13. Sløjd.
3. Regning.	14. Skolebade.
4. Kristendomsundervisning.	15. Skolehavegerning.
5. Historie.	
6. Geografi.	
7. Naturhistorie.	
8. Gymnastik med Lege og Idræt.	
9. Sang.	
10. Tegning.	
11. Kv. Haandarbejde for Piger.	

Mindst $720 \times 4 = 2880$ Timer i disse Fag gennem de 4 første Aar.

Hertil kommer i:

b) *Den eksamensfri Mellemskole, henholdsvis Hovedskolen.*

Obligatoriske Fag:

16. Naturlære.
17. Sløjd for Drengene.
18. Husgerning for Piger.

Valgfrie Fag:

19. Tysk.	} i Hovedskolen kun eet
af Sprogene indenfor
30 ugentlige Timer. ¹⁾
20. Engelsk.	
21. Matematik.	

Mindst $1200 \times 3 = 3600$ Timer i samtlige Fag for Aargangene 11—14 Aar.

I Undervisningen i Sprog og Matematik kan kun de Børn deltage, der efter Skolens Skøn kan have virkeligt Udbytte deraf, og hvis Forældre ønsker det. Timetallet for de andre Børn maa dog ikke herved nedsættes under det for Klassen foreskrevne. I Skoler af Hovedskoletypen kan der indenfor 30 ugentlige Timer kun undervises i eet af Sprogene og ikke i Matematik.¹⁾

2. For den landsbyordnede Skole.

Obligatoriske Fag:

1. Skriftlig og mundtlig Dansk.
2. Skrivning.
3. Regning.
4. Kristendomsundervisning.
5. Historie.
6. Geografi.
7. Naturhistorie.
8. Gymnastik med Lege og Idræt.
9. Sang.
10. Tegning.
11. Kv. Haandarbejde
12. Naturlære.
13. Sløjd for Drengene.
14. Husgerning for Piger.

Valgfrie Fag:

15. Smaasløjd.
16. Skolebade.
17. Skolehavegerning.
18. Et Fremmedsprog.¹⁾

Mindst 6480 Timer i samtlige Fag gennem 7 Skoleaar.

Af de obligatoriske Fag gælder Nr. 1—11 for de 5 første Aargange Børn, de øvrige for de to sidste Aargange. Af de frivillige Fag kan Nr. 15—17 tages med for de første Aargange. Nr. 18 kan tages med i den delte Skoles Hovedskoleklasser, naar disse har mindst 1200 Timer pr. Klasse om Aaret.

¹⁾ En eventuel Undervisning i endnu et Fremmedsprog og Matematik maa gives for de paagældende Elever som Ekstratimer udenfor 30 ugentlige Timer.

2. Kapitel.

Normaltimeplaner.

Loven giver en udstrakt Frihed for de stedlige Myndigheder med Hensyn til Timernes Fordeling mellem Fagene. Det er fastsat, hvilke Fag der skal tages med henholdsvis for Grundskolens Klassetrin og de ældre Aargange (jfr. §§ 17, 19 og 20), men noget bestemt Timetal er ikke angivet for de enkelte Fag. En Normalplan for Timernes Fordeling kan derfor kun opstilles eksempelvis — som en Tilrettelægning indenfor et Timetal, som erfaringsmæssigt maa anses for rimeligt, men som ved hver enkelt Skole i øvrigt maa tilpasses efter de Lærerkrafter, der kan tilvejebringes. I denne Forbindelse gøres opmærksom paa, at Loven forudsætter 36 ugentlige Timer som Lærernes normale Undervisningstid.

A.

Den købstadordnede Skole.

1. Grundskolen.

(Hvor Grundskolen er 5-aarig, benyttes den paa Side 12 anførte Plan for I eksamensfri Mellemskoleklasse som Plan for 5. Klasse.)

Fag	1. Kl.		2. Kl.		3. Kl.		4. Kl.		Ialt	
	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.
Kristendomsundervisning	2	2	2	2	2	2	2	2	8	8
Dansk	8 ¹⁾	8 ¹⁾	9 ²⁾	9 ²⁾	8	8	8	8	33	33
Skrivning	2	2	2	2	2	2	2	2	8	8
Historie	0	0	0	0	2	2	2	2	4	4
Geografi	0	0	0	0	1	1	2	2	3	3
Naturhistorie	0	0	0	0	1	1	2	2	3	3
Regning	4	4	5	5	5	5	5	5	19	19
Sang	0	0	1	1	1	1	1	1	3	3
Tegning	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Kv. Haandarbejde	0	0	0	2	0	2	0	2	0	6
Smaasløjde	0	0	2	0	2	0	2	0	6	0
Gymnastik m. Leg	2	2	3	3	3	3	3	3	11	11
Ialt	18	18	24	24	27	27	30	30	99	99

¹⁾ Herunder Iagttagelsesundervisning og Sang.

²⁾ Herunder Hjemstavnslære og historiske Sagn.

2. Den eksamensfri Mellemskole, henholdsvis Hovedskolen.

Fag	I. Kl.		II. Kl.		III. Kl.		IV. Kl.		Ialt	
	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.
Kristendomsunder- visning	2	2	2	2	2	2	2	2	8	8
Dansk	7	7	7	7	7	7	7	7	28	28
Skrivning	2	2	2	2	1	1	1	1	6	6
Historie	2	2	2 ^{15¹)}	2 ^{15¹)}	2 ^{14¹)}	2 ^{14¹)}	2 ^{14¹)}	2 ^{14¹)}	8	8
Geografi	2	2	2	2	2	2	2	2	8	8
Naturhistorie	2	2	2	2	2	2	2	2	8	8
Regning	5	5	4	4	4	4	4	4	17	17
Sang	1	1	1	1	2	2	1	1	5	5
Tegning	1	1	1	1	1	1	1	1	4	4
Engelsk og (eller) Tysk	0	0	3	3	3	3	4	4	10	10
Naturlære	0	0	2	2	2	1	2	1	6	4
Kv. Haandarbejde ..	0	2	0	2	0	2 ³)	0	2 ³)	0	8
Sløjd	2	0	4	0	4	0	4	0	14	0
Kv. Husgerning	0	0	0	2	0	4 ²)	0	4 ²)	0	10
Gymnastik m. Idræt.	4	4	4	4	4	3	4	3	16	14
Ialt . . .	30	30	36	36	36	36	36	36	138	138

1) Det anbefales saa vidt muligt at samle de her nævnte Fag paa samme Lærers Haand.

2) Herunder den Del af Naturlæren, der naturligt knytter sig til Husgerningen.

3) De Skoler, der ønsker det, kan tage 1 Time fra Dansk og 1 Time fra Naturhistorie og give Haand-
arbejde 4 Timer.

Skolens samlede Timetal gennem 7 Skoleaar:

Drenge: 8040 Timer. Piger: 8040 Timer.

Hertil kommer IV. eksamensfri Mellemskoleklasse: 1440 for Drenge og Piger.

B.

Den landsbyordnede Skole.

1. Den toklassede Skole.

Fag	1. Kl. (3-aarig)		2. Kl. (4-aarig)		Antal Lærertimer pr. Uge
	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	
Kristendomsundervisning	2	2	2	2	4
Dansk	7	7	7	7	14
Skrivning	2	2	2	2	4
Historie	1	1	1 ^{12¹)}	1 ^{12¹)}	2
Geografi	1	1	1	1	2
Naturhistorie	0	0	1	1	1
Regning	4	4	4	4	8
Sang	1	1	1	1	2
Tegning	0	0	1	1	1
Naturlære	0	0	1	1	1
Kv. Haandarbejde	0	1	0	2	3
Sløjd	1	0	3	0	4
Kv. Husgerning	0	0	0	3	3
Gymnastik m. Idræt	2	2	3	3	8
Ialt	21	21	27	29	57

¹⁾ Det anbefales saa vidt muligt at samle de her nævnte Fag paa samme Lærers Haand.

Skolens samlede Timetal gennem 7 Skoleaar:

Drenge: 6840 Timer. Piger: 7160 Timer.

2. Den treklassede Skole.

(For de Skolers Vedkommende, hvor Timetallet skal tilpasses efter 2 Lærerkæfter (72 Timer) henvises til Planen Side 112).

Fag	1. Kl. (2-aarig)		2. Kl. (2-aarig)		3. Kl. (3-aarig)		Antal Lærertimer pr. Uge
	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	
Kristendomsundervisning ...	2	2	2	2	2	2	6
Dansk	7 ¹⁾	7 ¹⁾	7	7	7	7	21
Skrivning	2	2	2	2	2	1	6
Historie	0	0	1	1	1	1	2
Geografi	0	0	1	1	1	1	2
Naturhistorie	0	0	1	1	1	1	2
Regning	4	4	4	4	4	4	12
Sang	1	1	1	1	1	1	3
Tegning	0	0	1	1	1	1	2
Naturlære	0	0	0	0	2	1	2
Kv. Haandarbejde	0	1	0	2	0	2	4
Sløjd	1	0	2	0	3	0	5
Kv. Husgerning	0	0	0	0	0	3	3
Gymnastik m. Idræt	2	2	2	2	3	3	10
Ialt...	19	19	24	24	28	28	80

¹⁾ Herunder Iagttagelsesundervisning, Hjemstavnslære og historiske Sagn.

²⁾ Det anbefales saa vidt muligt at samle de her nævnte Fag paa samme Lærers Haand.

Skolens samlede Timetal gennem 7 Skoleaar:

Dreng: 6800 Timer. Piger: 6800 Timer.

3. Den fireklassede Skole.

Fag	Forskolen				Hovedskolen				Antal Lærertimer pr. Uge
	1. Kl. 1-aarig		2. Kl. 2-aarig		I. Kl. 2-aarig		II. Kl. 2-aarig		
	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	
Kristendomsunder- visning	2	2	2	2	2	2	2	2	8
Dansk	7 ¹⁾	7 ¹⁾	7	7	7	7	6	6	27
Skrivning	2	2	2	2	2	2	1	1	7
Historie	0	0	1 ²⁾	1 ²⁾	2	2	2	2	5
Geografi	0	0	} 1 ³⁾	} 1 ³⁾	2	2	2	2	4 ^{1/2}
Naturhistorie	0	0			2	2	1	1	1
Regning	4	4	4	4	4	4	4	4	16
Sang	1	1	1	1	1	1	1	1	4
Tegning	0	0	0	0	1	1	1	1	2
Engelsk el. Tysk ⁵⁾ . .	0	0	0	0	0	0	3 ⁵⁾	3 ⁵⁾	3
Naturlære	0	0	0	0	0	0	2	2	2
Kv. Haandarbejde . .	0	0	0	2	0	2	0	2	4
Sløjd	0	0	2	0	2	0	4	0	6
Kv. Husgerning	0	0	0	0	0	0	0	4	4
Gymnastik m. Idræt .	2	2	2	2	4	4	4	4	12
Ialt	18	18	22	22	29	29	33	35	108

¹⁾ Herunder Iagttagelsesundervisning.

²⁾ Herunder historiske Sagn.

³⁾ Herunder Hjemstavnlære.

⁴⁾ Det anbefales saa vidt muligt at samle de her nævnte Fag paa samme Lærers Haand.

⁵⁾ Eet Fremmedsprog kan ogsaa tages med, selv om det samlede Timetal kun er 30 ugentlige Timer. Ud over dette kan der i Ekstratimer gives de Elever, der vil søge Optagelse paa et Kursus eller i en Realskole med almindelig Forberedelseseksamen som Maal, Undervisning i det andet fremmede Sprog og i Matematik.

Skolens samlede Timetal gennem 7 Skoleaar:

Dreng: 7440 Timer. Piger: 7600 Timer.

4. Den femklassede Skole.

Fag	Forskolen				Hovedskolen						Antal Lærertimer pr. Uge
	1. Kl. 1-aarig		2. Kl. 2-aarig		I. Kl. 1-aarig		II. Kl. 1-aarig		III. Kl. 2-aarig		
	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	
Kristendomsundervisning .	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	10
Dansk	7 ¹⁾	7 ¹⁾	7	7	7	7	7	7	6	6	34
Skrivning	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	9
Historie	0	0	2 ²⁾	2 ²⁾	2	2	2	2	2	2	7
Geografi	0	0	}1 ³⁾	}1 ³⁾	2	2	2	2	2	2	6½
Naturhistorie	0	0			2	2	2	2	1	1	1
Regning	4	4	4	4	5	5	5	5	4	4	22
Sang	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5
Tegning	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	3
Engelsk el. Tysk ⁵⁾	0	0	0	0	0	0	0	0	3 ⁵⁾	3 ⁵⁾	3
Naturlære	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	2
Kv. Haandarbejde	0	0	0	2	0	2	0	2	0	2	6
Sløjd	0	0	2	0	2	0	2	0	4	0	8
Kv. Husgerning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	4
Gymnastik m. Idræt	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	18
Ialt	18	18	22	22	29	29	29	29	33	35	143

1) Herunder Iagttagelsesundervisning.

2) Herunder historiske Sagn.

3) Herunder Hjemstavnlære.

4) Det anbefales saa vidt muligt at samle de her nævnte Fag paa samme Lærers Haand.

5) Eet Fremmedsprog kan ogsaa tages med, selv om det samlede Timetal kun er 30 ugentlige Timer. Ud over dette kan der i Ekstratimer gives de Elever, der vil søge Optagelse paa et Kursus eller i en Realskole med almindelig Forberedelseseksamen som Maal, Undervisning i det andet fremmede Sprog og i Matematik.

Skolens samlede Timetal gennem 7 Skoleaar:

Drenge: 7440 Timer. Piger: 7600 Timer.

5. Den seksklassede Skole.

Fag	Forskolen				Hovedskolen								Antal Lærer- timer pr. Uge	
	1. Kl. 1-aarig		2. Kl. 2-aarig		I. Kl. 1-aarig		II. Kl. 1-aarig		III. Kl. 1-aarig		IV. Kl. 1-aarig			
	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.		
Kristendomsundervisning	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	12
Dansk	7 ¹⁾	7 ¹⁾	7	7	7	7	7	7	7	6	6	6	6	40
Skrivning	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	10
Historie	0	0	1 ²⁾	1 ²⁾	1 ²⁾	1 ²⁾	2	2	2	2	2	2	2	9
Geografi	0	0	1 ³⁾	1 ³⁾	1 ³⁾	1	2	2	2	2	2	2	2	8½
Naturhistorie	0	0	1 ³⁾	1 ³⁾	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4½
Regning	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	24
Sang	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	6
Tegning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Engelsk el. Tysk ⁵⁾	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
Naturalære	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Kv. Haandarbejde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
Sløjd	0	0	2	2	2	2	2	2	2	0	0	0	0	8
Kv. Husgerning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Gymnastik m. Idræt	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	4	4	4	16
Ialt...	18	18	22	22	26	26	26	26	26	33	33	33	35	162

1) Herunder lagttagesundervisning.

2) Herunder historiske Sagn.

3) Herunder Hjemstavnslære.

4) Det anbefales saa vidt muligt at samle de her nævnte Fag paa samme Lærers Haand.

5) Et Fremmedsprog kan ogsaa tages med, selv om det samlede Timetal kun er 30 ugentlige Timer. Ud over dette kan der i Ekstratimer gives de Elever, der vil søge Optagelse paa et Kursus eller i en Realskole med almindelig Forberedelseseksamen som Maal, Undervisning i det andet fremmede Sprog og i Matematik.

Skolens samlede Timetal gennem 7 Skoleaar:

Drengene: 7200 Timer. Piger: 7360 Timer.

6. Den syvklasede Skole.

Fag	Forskolen						Hovedskolen						Antal Lærertimer pr. Uge		
	1. Kl. 1-aarig		2. Kl. 1-aarig		3. Kl. 1-aarig		I. Kl. 1-aarig		II. Kl. 1-aarig		III. Kl. 1-aarig			IV. Kl. 1-aarig	
	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.		Dr.	Pi.
Kristendomsundervisning.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	14
Dansk	7 ¹⁾	7 ¹⁾	7	7	7	7	7	7	7	7	6	6	6	6	47
Skrivning	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	12
Historie	0	0	1 ²⁾	1 ²⁾	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	10
Geografi	0	0	1 ³⁾	1 ³⁾	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	9
Naturhistorie	0	0	1 ³⁾	1 ³⁾	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5
Regning	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	28
Sang	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	7
Tegning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Engelsk el. Tysk ⁵⁾	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Naturlære	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
Kv. Haandarbejde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Sløjd	0	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	6
Kv. Husgerning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8
Gymnastik m. Idræt	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	4	4	4	4	4
Ialt	18	18	22	22	22	22	27	27	27	27	33	33	33	35	184

1) Herunder Iagttagelsesundervisning.

2) Herunder historiske Sagn.

3) Herunder Hjemstavnslære.

4) Det anbefales saa vidt muligt at samle de her nævnte Fag paa samme Lærers Haand.

5) Eet Fremmedsprog kan ogsaa tages med, selv om det samlede Timetal kun er 30 ugentlige Timer. Ud over dette kan der i Ekstratimer gives de Elever, der vil søge Optagelse paa et Kursus eller i en Realskole med almindelig Forberedelseseksamen som Maal, Undervisning i det andet fremmede Sprog og i Matematik.

Skolens samlede Timetal gennem 7 Skoleaar:

Drengene: 7280 Timer. Piger: 7440 Timer.

3. Kapitel.

Hjemmearbejde.

I den eksamensfri Skole maa Børnenes Indøvelse i Grundfærdighederne Læsning, Skrivning og Regning samt Tilegnelsen af Kundskaberne *principielt* foregaa i Skolen i selve Undervisningstiden. Et mindre Hjemmearbejde i Tilknytning til Skolearbejdet vil dog være formaalstjenligt. Naar Børnene bliver optaget af Skolen, føler de Trang til at have Skolebøger med hjem, og de finder det naturligt, at de hjemme har en „Lektie“ for eller et skriftligt Arbejde at udføre, ligesom et saadant Hjemmearbejde er et virksomt Middel for Hjemmene til at følge Børnenes Arbejde i Skolen.

Paa Smaabørnstrinnet bør der dog ikke gives nogen Lektie for. Det maa her staa de enkelte Børn frit, om de (eller deres Hjem) ønsker at gentage de Stave-, Læse- eller Skriveøvelser, som Børnene har foretaget i Skolen.

Paa det følgende Trin, det 3.—5. Skoleaar, hvor Børnene har begyndt paa den systematiske Øvelsesundervisning i Dansk og Regning og den første korte Gennemgang af Kundskabsfagene, vil det være naturligt at lade Børnene hver Dag forberede sig paa et lille Stykke mundtlig eller skriftlig Dansk samt at give dem nogle Regneopgaver at løse hjemme til Fæstnelse af det i Skolen gennemgaaede. Fra 4. Skoleaar, hvor Lærebog kan bruges i Kundskabsfagene og Bibelhistorie, bør Tilegnelsen i Timerne ligeledes støttes af en Hjemmeforberedelse af det paa Skolen fortalte eller gennemgaaede Stof, hvori Børnene kan overhøres den følgende Dag. Det samlede Hjemmearbejde bør i disse Klasser dog ikke overstige $\frac{1}{2}$ Time daglig.

Paa det ældste Trin bør en Fæstnelse af Hovedpunkterne i de enkelte Fag eller de valgte Emner ligeledes foregaa ved en Hjemmeforberedelse, ligesom der ogsaa her kan gives skriftlige Opgaver af forskellig Art for som Hjemmearbejde i Tilknytning til den paa Skolen foregaaende Stilskrivning, Emnebehandling eller Regning. Hjemmearbejdet bør dog ingen Sinde overskride 1 Time daglig. De skriftlige Hjemmeopgaver bør altid kontrolleres paa Skolen.

4. Kapitel.

Aarsprøver.

Skoleloven af 18. Maj 1937 betegner Folkeskolen som *eksamensfri*, bortset fra de Klasser, der hører til Eksamensmellemskolen (jfr. Lovens § 13 Stk. 1). I en ministeriel Fortolkning af 15. November 1940 udtales, at en Overhøring af Børnene under Medvirken af en Censor og saaledes, at der gives hvert Barn en Karakter i Faget, der indføres i en Karakterbog, som Barnet faar med hjem „ikke for Afgangsklassernes Vedkommende kan anses for forenelig med nærværende Lovbestemmelse“. Endvidere har Ministeriet i „Meddelelser vedrørende Folkeskolen, Seminarierne m. v.“ for 1937 (pag. 20) fastslaaet, at en Afgangsprøve, der tager Sigte paa at vise, om Barnet har naaet Skolens Maal, ikke kan finde Sted efter dansk Lovgivning.

Tydeligere kan det næppe siges, at Afgangsklassen hverken i Købstadskolens eksamensfri Mellemskole, henholdsvis Hovedskolen, eller i Landsbyskolens forskellige Former kan afsluttes med en Prøve, der har Form som en Eksamen med Karaktergivning i de enkelte Fag. Skolekommissionen kan imidlertid ifølge Loven (§ 13 Stk. 3) beslutte, at der skal gives Hjemmene Meddelelse om Børnenes Standpunkt, Flid og Opførsel, samt at der skal gives de Elever, der har gennemgaaet den eksamensfri Mellemskole et Vidnesbyrd om deres Deltagelse i Skolens Undervisning, saafremt deres Forældre ønsker det.

Et saadant Vidnesbyrd kan foruden en almindelig Udtalelse om Elevens Standpunkt, Flid og Opførsel i Skolen og en Meddelelse om, hvilke Fag Undervisningen i den eksamensfri Mellemskole har omfattet, indeholde en Standpunktskarakter for hvert af Fagene: skriftlig og mundtlig, Dansk, Regning, Skrivning og Orden med skriftlige Arbejder. Denne Standpunktskarakter, der ikke maa være Resultatet af en Prøve i Faget, men skal gives som Skolens almindelige Bedømmelse af Elevens Standpunkt i dette, udtrykkes ved de almindelige Karakterbetegnelser: ug, mg, g, tg, mdl., slet uden Mellemkarakterer, og der maa ikke gives disse Karakterer nogen Talværdi eller udregnes nogen Hovedkarakter (jfr. Min. Cirkulære af 23. Juli 1942).

Men skønt Afgangsklassen saaledes ikke kan afsluttes med en Prøve, bestemmer Loven (§ 13, Stk. 2), at „den aarlige Undervisning i hver Klasse afsluttes med en Aarsprøve, hvis Ordning og Omfang bestemmes af Skolekommissionen i Forbindelse med Forældreraadet, hvor et saadant findes“. Det staar altsaa fast, at der skal afholdes en Slags *Aarsprøve* i hver Klasse. At der heller ikke her er tænkt paa en eksamensmæssig Kontrol, fremgaar imidlertid af Ministeriets Fortolkning i Skrivelse af 15. November 1940. Det udtales her, at en Overhøring af Børnene ved Aarsprøven med Karaktergivning i de enkelte Fag ganske vist „næppe kan siges at være i Modstrid med Lovens Bestemmelser, men at det var utilraadeligt i de yngre Klasser at indføre en Form for Prøve, som i hvert Fald ikke kunde anvendes i Afgangsklassen“. Aarsprøven er tænkt som „den formløse Afslutning paa Aarets Undervisning, der tilsigter at vise Forældrene og Skolekommissionen, hvad der er arbejdet med i Aarets Løb“ (jfr. „Meddelelser“ 1937), og i Tilslutning til Tilsynsloven af 20. Maj 1933 giver Ministeriet følgende almindelige Vejledning: „Der vil altsaa ikke være noget til Hinder for, at Prøven ordnes som en Prøve i Dansk, Skrivning og Regning, medens Prøven for de øvrige Fags Vedkommende foregaar som en almindelig Skoledag i Forældrenes Overværelse“.

Dermed er en ny Type paa Aarsprøve knæsat: *Forældredagen*, en Fremvisning af, hvorledes Læreren arbejder med Børnene i de enkelte Fag, og en Fremlæggelse af de skriftlige og manuelle Arbejder, der er udført i Aarets Løb og ved Skolens Afslutning, og som tilsammen kan udgøre det enkelte Barns *Dygtighedsbevis*.

Det maa anbefales, hvis Skolekommissionen (og Forældreraadet) tillader det, at vælge denne Form for de aarlige Prøver saavel i Afgangsklassen som i de yngre Klasser. En saadan Fremlæggelse af Elevernes skriftlige Arbejder i Forbindelse med almindelige Undervisningstimer i de mundtlige Fag maa anses for at give Forældre og Skolemyndigheder et sikrere Kendskab til Børnenes Standpunkt og det Udbytte, de har faaet af Undervisningen, end en Overhøring under eksamensmæssige Former kan give paa Folkeskolens Trin. Desuden vil det virke frigørende paa Undervisningen, at en Overhøring i de enkelte Fag ved Aarets Afslutning ikke finder Sted, da en saadan nødvendigvis vil give *Lærebogen* en overvejende Plads og indskrænke den Tid, der bliver tilovers til Fortællingen, den uddybende Læsning, skriftlige Arbejder, Iagttagelser i Naturen og andre Former for mere interessebetonet Arbejde eller Selvvirksomhed fra Børnenes Side.

5. Kapitel.

Kristendomsundervisning.

Undervisning i Kristendom skal gives i Overensstemmelse med Folkekirkens evangelisk-lutherske Lære. Den har til *Formaal* at udvikle Børnenes religiøse Anlæg og lade dem se Kristendommens Værdi som Grundlag for Menneskers Livsførelse. Midlet hertil er efterhaanden at give dem et sikkert og efter deres Alderstrin afpasset Kendskab til det ny Testaments Indhold — og som Forberedelse dertil og Forudsætning derfor — til den bibelske Historie fra det gamle Testamente. Det samme Formaal tilstræbes ved, at der synges Salmer og bibelhistoriske Sange med Børnene, og ved, at der paa et senere Trin gives dem Kendskab til Hovedpunkter af Kirkehistorien og til den danske Kirkes Lære enten ved Gennemgang af Salmer og Fremdragelse af bibelhistoriske og kirkehistoriske Personligheder og Tekster eller med Benyttelse af en autoriseret Lærebog, — eventuelt ved Kombination af disse Fremgangsmaader.

I.

Undervisningsstoffet.

Det *gamle Testamente* følger Mennesker af meget forskelligt Præg ind i hele deres Liv, idet det betragter dette helt under et religiøst Synspunkt (Gudsforholdet som det alt afgørende), og det har derfor i utallige Slægtled været brugt som et væsentligt Middel i Psykologi- og Etikundervisningen. Det *ny Testamente* giver Guds Svar paa det religiøse Menneskes Længsler ved at fremstille Guds Aabenbaring gennem Jesus Kristus. *Kirkehistorien* viser os denne Aabenbarings Opfattelse og Udbredelse i Menneskeslægten.

Læreren vil staa sig ved altid *under Forberedelsen* til sin egen Fortælling at søge til den bedste Fortæller af alle: Bibelen selv. Fortællingerne her er oftest udførligere end Bibelhistoriebøgernes Gengivelse, der udelader Enkeltheder, og de staa ofte i en Sammenhæng, som giver Dybde og Perspektiv og kaster et særligt Lys over de enkelte Fortællinger.

For *Udvælgelsen* og *Tilrettelægningsen* af Stoffet har de kendte Bibelhistoriebøger Betydning, idet de:

- 1) giver Anvisning paa passende Udvalg af Bibelens rige Fortællestof,
- 2) giver historiske og geografiske Realoplysninger, der ikke kan undværes,
- 3) nu og da, hvor de er heldigst, giver Eksempler paa virkelig barnligt Gløsevalg og Fortællemaade.

Følgende Stof kan anses for passende for Folkeskolens samtlige Aldersklasser:

- 1) Et Udvalg af det *gamle* og det *ny Testaments* Fortællinger.
- 2) *Den danske Kirkes Lære*:

Hovedstykker af den kristne Børnelærdom og de religiøse Grundbegreber gennemgaas ud fra Stykker af Bibelen og Salmebogen eller en autoriseret Lærebog.

3) *Salmer*:

Et passende Udvalg af Salmer og bibelhistoriske Sange synges og gennemgaas indholdsmæssigt.

4) *Kirkehistorie*:

Den kristne Kirkes Historie fra Aposteltiden til Luther og fra Reformationen til vor egen Tid med særlig Vægt paa Danmarks Kirkehistorie, herunder vore Salmedigtere og Missionshistorien.

II.

Stoffets Tilrettelægning.

Ved Stoffets Tilrettelægning skelnes mellem tre Trin: *Smaabørnsundervisningen*, der omfatter 1. og 2. Skoleaar og hviler alene paa Lærerens Fortælling og Samtalen, Undervisningen af *de mellemste Aargange*, 3.—5. Skoleaar, hvor Bibelhistoriebøger kan bruges, og Undervisningen af *de ældste Aargange* fra 12-Aars Alderen opad, hvor Bibelens Tekster kan bringes i Anvendelse.

For alle tre Trin gælder det om at lade Stoffet virke ved sin egen Kraft.

1. Trin.

Smaabørnsundervisningen.

Smaabørns Sind er ofte stærkt religiøst indstillet. De har ubetinget Tillid til Gud som Skaber, Opholder og Styrer, og deres religiøse Anlæg er beslægtet med gammeltestamentlig Religiositet. Tillige har Barnet en særlig Modtagelighed overfor det skønne, højtidelige og aandeligt værdifulde i Fortællinger, Salmer og Sange.

Kristendomsundervisningen paa dette Trin maa gives i en naturlig Barnligheds Aand. Læreren maa stadig søge Tilknytningspunkter i det, Barnet kender og har kært (Far, Mor, Søsken, Hjemmet, Skolen, Kammeraterne), og Lærerens Fremstilling maa være enkel, anskuelig og let forstaaelig. *Fortællingen* er den bedste Form for Undervisning. Den har en særlig Evne til at sætte Barnets Fantasi- og Følelsesliv i Bevægelse. Afvekslende med Fortællingen kan *Samtalen* bruges, hvorunder de enkelte Hovedpunkter fæstnes hos Barnet.

Det maa anbefales at vise Skønsomhed i Brugen af bibelhistoriske Billeder.

a. *Bibelhistorie*. Undervisningen kan f. Eks. begynde med Fortællingen om den lille Moses, der findes af Ægyptens Prinsesse og faar sin egen Mor til Amme og Plejemor. Hun fortæller ham om Skabelsen, Paradiset, Syndefaldet, Kain og Abel, Noa, Abraham, Isak og Jakob, Josef og hans Brødre. Man opnaar derved, at Fortællingerne kommer til at staa som det, de er: Træk af en religiøs og folkelig Tradition fra Moses' og Profeternes Folk.

Med Anledning i Kirkeaarets Fester fortællendes dernæst, hvorfor vi holder Jul, Paaske og Pinse.

I det andet Skoleaar fortsættes med Fortællingerne fra det gamle Testamente i kronologisk Orden: Moses' Fødsel og Barndom, Moses' Kaldelse, Udgangen af Ægypten, Vandringerne i Ørkenen, Josva, enkelte Dommerskikkelser, Ruth, Samuel. Af det *ny Testamente* fortællendes om Sakarias i Templet, Marias Bebudelse, Johannes' Fødsel, Juleevangeliet, Simeon og Anna, Vismændene, Flugten til Ægypten, Jesus som 12-aarig i Templet, Døberens Fremtræden, Jesu Daab, Jesu Fristelse, de første Disciple, Brylluppet i Kana, den kongelige Embedsmands Søn, Peters Fiskedragt, Jesus stiller Stormen paa Søen.

Fortællingen maa være *anskuelig* og *barnlig*. En Omskrivning med tilstræbt Barnlighed bør dog undgaas. At forene en anskuelig og malende Fortælling med Troskab mod Teksten er en stor Kunst. Det er et Spørgsmaal om Takt og Smag, samt Ærbødighed overfor Bibelens Ord.

b. *Salmer og bibelhistoriske Sange*. I Tilknytning til Fortællingerne og afvekslende med disse bør Salmer og bibelhistoriske Sange synges i hver Time. Herved læres paa Smaa børnstrinnet *Morgen- og Aftensange* som f. Eks. „I Østen stiger Solen op“, „Nu titter til hinanden“, „Nu lukker sig mit Øje“, „Gud ske Tak og Lov“, „Morgenstund har Guld i Mund“, „Jeg er træt og gaar til Ro“, „Sov sødt, Barnlille“, „Nu hviler Mark og Enge“, „Altid frejdig, naar du gaar“, eller *Højtidsalmer* som „Dejlig er den Himmel blaa“, „Et Barn er født i Bethlehem“, „Glade Jul, dejlige Jul“, „Her kommer, Jesus, dine smaa“, „Julen har bragt velsignet Bud“, „Det kimer nu til Julefest“, „Krist stod op af Døde“, „Nu ringer alle Klokker mod Sky“.

Det anbefales desuden at gøre flittig Brug af bibelhistoriske Sange.

Der er Grund til at advare mod at stille Krav om en egentlig Forstaaelse af Salmerne paa dette Trin. Hele Tankegangen kan ofte ligge for højt for Smaa børn. Men selv om Børnene ikke fatter Indholdet, vil de gerne synge Salmerne. Det er de umiddelbare Indtryk, Rytmen og Rimene, de enkelte Linjers Anskuelighed, hele Stemningen, der griber dem. Udenadslæren hører ikke hjemme i Smaa børns undervisningen. Man maa lade sig nøje med den Tilegnelse af enkelte Linjer eller Vers, der følger af, at Sangene synges med Børnene.

I de landsbyordnede Skoler vil Børnene i andet Skoleaar i Regelen være i Klasse med første Aargang af næste Trin, det 3. Skoleaar, idet Forskolens 2. Klasse vil omfatte to Aldersklasser. Fortællestoffet for 2. og 3. Skoleaar maa derfor tages ud i eet, saaledes at Læreren det ene Aar gennemgaar det for 2. Skoleaar fastsatte Pensum og det andet Aar det for 3. Skoleaar bestemte (se nedenfor). Denne Fremgangsmaade er nødvendig, overalt hvor to Aargange undervises sammen.

2. Trin.

3.—5. Skoleaar.

Paa dette Trin kan der til den anskuelige Fortælling, der stadig bør være et Hovedmiddel, knyttes en Samtale.

a. *Bibelhistorie*. Endnu i 3. Skoleaar bør Undervisningen være mundtlig uden Brug af Bog. I de følgende Skoleaar indføres en kortfattet Bibelhistorie til Støtte for Fortællingen og Børnenes Tilegnelse af Stoffet. Til at begynde med gives et kort Overblik over det ved Smaa børns undervisningen gennemgaaede. Derefter tages Fortællingerne i kronologisk Orden, de *gammeltestamentlige* fra Kong Saul til Hjemkomsten fra Babylon, Esra og Nehemias, Makkabæerne og Herodesslægten, de *nytestamentlige* fra Jesu Fremtræden til hans sidste Rejse til Jerusalem med de dertil hørende Begivenheder frem til Himmelfarten og Pinsen.

Ved Behandlingen af de enkelte Fortællinger kan følgende Fremgangsmaade anbefales: Den historiske Baggrund gives. Der gøres Rede for de tidshistoriske Forhold, saa Børnene føler sig „samtidige“ med Begivenhederne, og Fortællingens Grundtanke fremhæves.

En særlig Plads indtager Jesu Lignelser. For at forstaa dem, maa der gives en tidshistorisk Belysning, et Kendskab til Jødefolkets Sæder og Skikke paa Jesu Tid. Dernæst maa Lignelsernes Belæring bringes til Anvendelse paa vor egen Tid og paa Børnenes

Omgivelser. Hertil tjener navnlig Samtalen, der følger efter Fortællingen. Der maa imidlertid advares mod en Sammenblanding af Lignelsen og Anvendelsen. Lignelsen maa fortælles i Sammenhæng, saa den bliver staaende i Børnenes Bevidsthed som det helstøbte Kunstværk, den er.

b. *Den kristne Børnelærdom.* I Tilknytning til det bibelhistoriske Stof gennemgaas Hovedstykkerne af den kristne Børnelærdom.

Undervisningen gaar ud paa at give en kort, sammenfattende Fremstilling af Guds Bud og Jesu Evangelium, saaledes som dette er opfattet og fremstillet i den danske Folkekirke. I Tilknytning til Fortællingen om Lovgivningen paa Sinai gennemgaas de ti Bud, der læres; i Forbindelse med Fortællingen om Skabelsen gennemgaas den første Trosartikel; den anden Trosartikel tages i Sammenhæng med Fortællingerne om Jesu Liv, og den tredje Trosartikel omtales, efter at der er fortalt om Pinseunderet og den ældste Menigheds Liv. Fadervor gennemgaas i Tilknytning til den bibelhistoriske Fortælling om, at Jesus lærer sine Disciple at bede. Fadervor bør ikke gives for som Lektie.

c. *Salmebogen.* Salmebogen er et værdifuldt Hjælpemiddel i Undervisningen. I hver Time bør der synges Salmer eller bibelhistoriske Sange. Paa de her omtalte Trin bør der endvidere samtales med Børnene om Indholdet til Forklaring af Salmerne. Efter Gennemgangen kan et skønsomt Udvalg af Salmerne og de bibelhistoriske Sange læres udenad.

3. Trin.

6.—8. Skoleaar.

Ved Overgangen til de ældste Klassetrin i Folkeskolen bliver *Tekstlæsningen* i højere Grad end Bibelhistorien Grundlag for Kristendomsundervisningen. Det ny Testamente kan direkte gives Børnene i Hænde. For det gamle Testaments Vedkommende kan det anbefales at benytte en Bibelbog, der giver et for Børnene egnet Udvalg af de bibelske Skrifter.

a. *Bibellæsning.* En Forudsætning for Læsning af bibelske Tekster med Børnene maa være, at Læreren selv gennem egen Bibellæsning og Brug af et Kommentarværk er fortrolig med Bibelens Indhold.

Udvalget maa fortrinsvis samle sig om det historiske Stof, saaledes i første Linje Evangelierne og Apostlenes Gerninger. Markus- eller Lukasevangeliet kan særlig anbefales som velegnede. Efter at Børnene paa de lavere Alderstrin saa ofte har hørt Stoffet fortalt i Bibelhistorietimerne, virker det som en Fornyelse at læse Stykker af Grundteksten som et Led i en sammenhængende Fremstilling af Jesu Liv. Men ogsaa korte Udtog af Jesu Taler, navnlig Bjergprædikenen og Lignelserne kan læses, og fra det gamle Testamente (Bibelbogen) kan Læsning af udvalgte Salmer og Profethistorien paa en ny Maade bringe Børnene i Forbindelse med den gamle Pagts aandelige Indhold. Da Profeterne ikke blot er religiøse Forkyndere, men ogsaa i høj Grad folkelige Førere, der hævder den nøje Sammenhæng mellem det religiøse Livs og Folkelivets Kraft, bliver der ved Læsningen af deres Skrifter Brug for Forstaaelse af den Politik og de Samfundstilstande, der danner den ydre Baggrund for den hellige Historie.

Fremgangsmaaden ved Bibellæsningen kan være følgende:

Læsningen forberedes ved en Skildring af Baggrunden for det paagældende Læsestykke med Angivelse af dets Sammenhæng med den øvrige Tekst.

Stykket oplæses af Læreren eller Eleverne, idet den fremadskridende Sammenhæng i Tekstens Tankeindhold paavises (Disponering). Stykkets Indhold gennemgaaes ved Samtale mellem Lærer og Elever, hvorved Eleverne ledes til selv at udfinde Tankerne i de enkelte Vers og Versgrupper. Samtalen bør ikke udarte til „opbyggelige“ Foredrag. Formaalet bør være at lade Stoffet virke ved sin egen Magt og ikke at lægge andre Tanker ind i Teksten end dem, der indeholdes i Stykket selv. Hovedpunkterne i det gennemgaaede Læseestykke fastslaaes.

Paa samme Maade gennemgaaes forskellige Stykker af det ny Testamente, f. Eks. Bjergprædikenen efter Matthæus Kapitel 5—7, endvidere Matthæus Kapitel 11, 12, 13 og 18, Lukas Kapitel 7, fra Vers 37—Kapitlet ud, 10, 15 og 18 Vers 1—14, Johannes Kapitel 1, Vers 19—Kapitlet ud og Kapitel 4, 5 og 9.

Eller man kan tage en Hovedlinje gennem Jesu Liv, skildret gennem afvekslende Fortælling og Tekstlæsning: Jesus som 12-aarig i Templet, Jesu Daab, Peters Bekendelse, Forklarelsen paa Bjerget, Jesu sidste Rejse til Jerusalem, Lidelseshistorien, Opstandelsen og Himmelfarten med indflettet Bibellæsning, f. Eks. Lukas Kapitel 19 og 20, Matthæus Kapitel 24 og 25, Dele af Lukas Kapitel 22 og Johannes Kapitel 13, 15 og 17.

Fra det gamle Testamente kan læses Stykker af Profeternes Bøger og i Tilknytning hertil omtales de i Profetskolerne udformede Urfortællinger (Skabelsen og Syndefaldet) og paavises deres religiøse Indhold og Værdi. Desuden kan læses Stykker af den gammeltestamentlige Salmelitteratur, f. Eks. et Udvalg af følgende: Salme 1, 2, 8, 23, 24, 29, 51, 84, 90, 103, 110, 130, 131, 137, 139.

b. *Kirkehistorie*. Bibellæsningen fører naturligt over i *Kirkehistorien*. Undervisningen bør her gaa ud paa gennem en Række kirkehistoriske Livsbilleder at levendegøre den kristne Menigheds Historie fra Pinsedagen og Apostlenes Gerninger til vore Dage. Eksempelvis kan nævnes *Polykarp* som et Billede paa Martyrtiden, *Augustin* som Type af Kirkefædre, Stiftere af Munkeordener som *Benedikt*, *Bernhard*, *Frans* af Assisi, *Dominicus*, *Ignatius* af Loyola, Missionærer som *Ansgar*, Paver som *Gregor d. Store* og *Gregor d. 7.*, Reformatorer som *Joh. Huss*, *Morten Luther*, *Hans Tausen*, *Calvin* og *John Knox*, religiøse Bevægelser som *Pietismen*, *Rationalismen*, *Grundtvigianismen* og *Indre Mission* samt Hedningemissionen.

Endvidere bør Kirkeaaaret og Gudstjenestens Ordning i den danske Kirke gennemgaaes.

Fremgangsmaaden ved dette Stofs Behandling bør være en Blanding af Fortælling og Tekstlæsning. Kirkehistoriske Læsestykker maa særlig anbefales.

c. *Den kristne Børnelærdom*. Hvad Børnene har lært gennem Bibellæsningen, afrundes gennem en sammenfattende Fremstilling af den kristne Børnelærdom. Hertil kan Tekststykker hentes fra Bibelen, Salmebogen eller fra en autoriseret Lærebog. Stoffet bør bygges op paa Børnenes bibelhistoriske Kundskaber, ikke løsrevne Skriftsteder, men sammenhængende Skildringer, hvor Skriftstederne indgaar i deres historiske Forbindelse. Endvidere bør Stoffet gøres saa konkret og levende som muligt. Det bør saaledes i videst mulig Udstrækning sættes i Forbindelse med Barnets Liv, baade det indre og det ydre, dets Liv i Hjemmet og Skolen, dets Naturomgivelser og Liv i Samfundet. Børnene er paa dette Trin i nogen Grad modtagelige for abstrakte Forestillinger, men disse maa altid belyses og levendegøres ved konkrete Eksempler, hentet fra Livet.

I Forbindelse med Tekstlæsning gennemgaaes Daabens og Nadverens Ord. Ved en Gennemgang af Budene omtales de Livsgoder, de værner om (Guds Navn, Hviledagen, Livet, Ægteskabet, Ejendom o. s. v.), de Pligter, de paalægger os, og man sammenligner

med, hvad Jesus i Bjergprædikenen siger om Budene og om vort Forhold til andre Mennesker, hvilket alt sammen tjener til at vejlede Barnet i dets religiøse og sociale Liv.

d. *Salmebogen*. Ogsaa paa disse Trin bør Salmebogen have en fyldig Plads i Kristendomsundervisningen. Ofte vil Salmerne tjene til at oplyse visse Punkter af Børnelærdommen: Skabelsen („Op al den Ting, som Gud har gjort“, „Herrens Røst var over Vandet“), Søndagen („Søndag er vor Herres Dag“, „Søndag Morgen fra de døde“, „Denne er Dagen, som Herren har gjort“), Kirkeaaaret („Vær velkommen, Herrens Aar“), Bønnen („Hvor der er Tro paa Gud“, „Stol du kun paa dit Fadervor“), Korsets Gaade og Virkning („Hil dig, Frelser og Forsoner“), Daaben („Gudshusets Dør er i vor Daab“, „Kommer hid kun med de smaa“, „Af diendes og spædes Mund“), Nadveren („Jesus Kristus er til Stede“, „Jeg kommer, Herre, paa dit Ord“, „O Jesus, paa din Alterfod“), og Helligaandens Gerning („Aand over Aander“, „Talsmand som paa Jorderige“, „Kærligheds og Sandheds Aand“, „Nu bede vi den Helligaand“).

Børnenes Kendskab til Salmebogens Indhold kan øves ved Opslag og Orientering i Salmebogens forskellige Afsnit.

6. Kapitel.

Dansk.

Undervisningen i Dansk foregaar dels *direkte* gennem systematiske Øvelser, dels *indirekte* gennem hele Skolens Arbejde, idet Fortælling, Samtale, Besvarelse af Spørgsmaal, baade mundtlig og skriftlig, og Løsning af andre Opgaver i sig selv er en Opøvelse i at forstaa og bruge Sproget og altid bør tage Sigte paa at støtte den egentlige Danskundervisning.

Opgaven samler sig om følgende Formaal:

- 1) at hjælpe Børnene til at *forstaa* deres Modersmaal, d. v. s. lære dem at opfatte det rigtigt, naar det høres eller læses;
- 2) at lære dem at *udtrykke* sig med størst mulig Klarhed og Sikkerhed i Tale og Skrift.

I.

Undervisningsstoffet.

Overfor den første Del af Opgaven maa Skolen paa Begyndertrinnet anvende *Samtalen*. Herigennem opøves Børnenes Evne til at *forstaa* det talte Sprog i Lærerens Mund. *Iagttagelsesundervisning*, *Smaasløjd*, *Smaabørnstegning* samt Iagttagelser i *Naturen* og Brug af *Sandkassen* etc. frembyder her et godt Materiale og kan derfor med Fordel lægges ind i Danskundervisningen som et fast Led i første Skoleaar.

Dernæst maa Børnene lære at forstaa en *sammenhængende Fremstilling*. Eventyr og Fabler, Smaahistorier, Fortælling af Gude- og Heltesagn vil her være det naturlige Stof. Herpaa bygges videre op igennem Skolens Trin, saa Børnene allerede i Folkeskolen oplæres til som Tilhørere at kunne faa Udbytte af Foredrag, Oplæsning, dramatiske Fremførelser af forskellig Art, Radioudsendelser m. m.

Jævnside hermed gaar Indøvelsen i at *opfatte* det *skrevne* og *trykte* Sprog. Den første Læseundervisning bør gøres fængslende for Børnene ved Brug af Læsestof med farverige Billeder og andre Hjælpemidler. Paa de ældste Trin indføres Børnene i *Biblioteksarbejde* af elementær Art.

Hovedmidlet ved Læseundervisningen er gennem hele Skolen en *Læsebog* med et Udvalg af dansk (og nordisk) Skønlitteratur, der indholdsmæssigt og sprogligt egner sig

for Børnenes Alderstrin og Udvikling og er af kunstnerisk Lødhed. Hertil kan knyttes skønlitterære Hovedværker i Klassesæt og letfattede *faglige Skildringer*, der er skrevet paa en saadan Maade, at de kan tilegnes af Børn.

I *Læsebogen* kan der ikke gives et blot nogenlunde ligeligt Udvalg af de forskellige Digteres Værker. Paa de yngre Trin maa Læsestykkerne give Hovedtræk af den *folkelige Tradition*: Eventyr, der hører til Folkets Fælleseje, Fabler, der paa Grund af Anskuelighed særlig egner sig som Børnelæsning, og Sagn- og Sagafortællinger, der maa henregnes til det fælles danske Kulturstof og er særlig bearbejdet for Børn. Paa de øvrige Trin vil en betydelig Del af det litterære Stof kunne hentes fra dansk klassisk Digtning fra det 19. Aarhundrede. Hertil føjes enkelte Prøver fra Tiden før 1800 og nogle Sagafortællinger og Folkeviser. Af særlig Værdi paa de ældste Trin er udvalgte Stykker af den sidste Menne-skealders Litteratur, som maatte egne sig for Børn. Inden Ugangen af Skolen har Barnet et naturligt Krav paa at faa Lov til at læse om sin egen Tid og sin egen Verden. Der kan i denne Forbindelse bl. a. henvises til Hjemstavnsdigtningen.

Af *nordisk* Litteratur bør et vist Udvalg medtages, og Læsebogen for de ældste Klasser bør altid indeholde en halv Snes Sider med Tekst paa Norsk og Svensk, idet der under hver Side gives fornøden Oversættelse af de Ord, der vil kunne volde Vanskelighed.

Ogsaa *Fædrelandssange* bør have en Plads i Læsebogen. Til Forstaaelse af Sangenes Indhold og den Stemning, de giver Udtryk for, bør de forsynes med Forfatternavn og et Aarstal under Teksten, der angiver deres Tilblivelsestid.

De *faglige* Skildringer kan hentes fra Læsestuens eller Skolebiblioteksforeningens Bogsæt med Stof fra Kundskabsfagene, der særlig er tilrettelagt for Børn, og kan for de ældste og mest udviklede Børns Vedkommende tillige tages fra almindelige Fremstillinger, Haandbøger og Leksika, hvor saadanne er tilgængelige for Skolen.

Den anden Del af Opgaven, *Opøvelsen i at bruge Sproget*, der i det hele maa gaa jævnsides med Øvelserne i at opfatte det (jfr. nedenfor under Stoffets Tilrettelægning), maa paa tilsvarende Maade tage Sigte paa baade det *talte* og det *skrevne* Ord.

Talefærdigheden maa opøves og kultiveres gennem hele Skoletiden. Eleverne er ofte hæmmede af Udtalefejl, daarlig Artikulation, Snøvlen, Læspen, vulgært Sprog og uheldig Stemmeføring. Taleøvelser bør derfor anvendes i hele Grundskolen, i de første Klasser daglig og helst efter bestemte Skemaer. Skolen bør ikke bekæmpe en egnspræget Udtale; men ved Siden af en saadan maa Rigssproget anvendes i Læsning, hvorfor dets Lyde maa indøves, og det maa overalt tilstræbes at opøve en klar og tydelig Udtale, en smuk og naturlig Stemmeføring, i det hele en skolet Brug af Taleorganerne*).

Børnene maa dernæst have rig Lejlighed til at øve sig i *mundtlig Fremstilling*. Det er naturligt at lade Smaabørn *fortælle* i Tilknytning til, hvad de hører og ser sammen med Læreren, om Dyr og Ting, de kender, eller om, hvad de har oplevet. Senere gengiver Børnene, hvad de har læst (Prosa og Poesi), eller hvad Læreren har fortalt (Sagn, Fortællinger fra Historien, Geografien o. l.), og saavel i de korte Svar paa Spørgsmaal som i den sammenhængende Fremstilling indøves den Vane hos Børnene, at de bruger naturlige og sproglig rigtige Sætninger. Lette Dramatiseringer kan nu og da anvendes for at hjælpe Børnene til større Frigjorthed i Fremstillingen.

Indøvelsen af den *skriftlige* Brug af Sproget bygger paa den mekaniske Skrivefærdighed, der paa de første Trin bør lægges ind under Danskundervisningen og øves jævnsides med Læseundervisningen. De skriftlige Øvelser, bortset fra den systematiske Skriveundervisning (se under Skrivning) falder i to Dele: en retskrivningsmæssig og en stilistisk.

*) Børn, der lider af *alvorlige Mangler* ved Taleorganerne (Stammen, Ganespaltning etc.), bør henvises til Statens Institut for talelidende.

Retskrivningen bør øves systematisk allerede fra 2. Skoleaar, begyndende med *Stave- og Afskrivningsøvelser* og fortsættende med *Diktater, Bøjnings- og Orddannelsesøvelser* og en systematisk Gennemgang af Tegnsætningens, Stavningens og Sætningsdannelsens elementære Regler. *Stilskrivningen* kan, om man vil, ogsaa øves allerede fra 2. Skoleaar, bestaaende af Gengivelse af umiddelbare Indtryk eller Nedskrivning af smaa Oplevelser i korte Sætninger. Paa de senere Trin bygges de *frie Stile* op over en klar Disposition, idet der lægges Vægt paa at lære Børnene at fremsætte deres Tanker i sproglig rigtige Sætninger med velvalgte Overgangsudtryk og naturlige Vendinger. Jævnside hermed og som Grundlag herfor anvendes bundne Opgaver saasom *Genfortællinger*, hvor Børnene giver en skriftlig Fremstilling af en forelæst kort Historie (Anekdote), eller *Referatstile*, der bestaar i en Fremstilling af et Stof af faglig eller skønlitterær Art, som Børnene selv har tilegnet sig ved Læsning og Disponering. Endelig kan *Dagliglivets Stilskrivning* tages med. Hertil hører Brevskrivning, Affattelse af Annoncer, Svar paa Avertissementstilbud, Udformning af Ansøgninger, Udfyldning af Blanketter fra Postvæsen, Banker etc. Hvert Barn bør have en Retskrivningsordbog og vænnes til at bruge den flittigt.

I Tilknytning til de skriftlige Øvelser og som en uundværlig Støtte herfor og for Børnenes sproglige Udvikling i det hele maa *Sproglærens* elementære Regler indøves. Af Ordklasserne og Sætningslæren bør saa meget læres, som maa anses for nødvendigt for Tegnsætningen og de skriftlige Øvelser, og som kan bygges op over en Iagttagelse af lette Tekster. Ved Undervisningen bør man ikke gaa ud fra Definitioner og grammatiske Regler, der hentes fra en Lærebog. Tilegnelsen af Sprogets Opbygning bør ske ud fra egnede Tekster, hvorved Eleverne vejledes til ved Iagttagelse af Ord og Sætninger selv at *opdage* de forskellige Ordklasser, Bøjningsformer og Sætningsdele.

Til Brug for Analysen anbefales følgende *Navnefortegnelse* i det Omfang, der skønnes fornødent.

Ly d.

1. Selvlyd; Medlyd.
2. Stød.
3. Tryk.
4. Selvlydskifte.

Or d k l a s s e r.

1. Navneord:
 - n-Ord; t-Ord.
 - Fællesnavn; Egennavn.
2. Tillægsord.
3. Stedord:
 - personlige Stedord;
 - Ejestedord;
 - paapegende Stedord;
 - spørgende Stedord;
 - henførende Stedord;
 - ubestemte Stedord.
4. Talord:
 - Mængdetal;
 - Ordenstal.
5. Udsagnsord.
6. Biord.
7. Bindeord, herunder Forholdsord.
8. Udraabsord.

Bøjningsformer.

1. Af Navneord, Tillægsord og Stedord:
 - Grundledsform; Afhængighedsform (Sideledsform); Ejeform;
 - Entalsform; Flertalsform;
 - bestemt Form; ubestemt Form;
 - Grundform; t-Form; e-Form;
 - Grundform; højere Grads Form; højeste Grads Form.
2. Af Udsagnsord:
 - Tidsformer:
 - Nutidsform; Datidsform;
 - Grundformer; s-Former;
 - Bydeform;
 - Ønskeform;
 - Navneform;
 - Nutids Tillægsform (lang Tillægsform);
 - Datids Tillægsform (kort Tillægsform).

Orddannelse.

1. Sætningsætning, sammensatte Ord;
2. Afledning:
 - Forstavelse; Endelse.

Ordføjning.

1. Sætningsarter:
 - Hovedsætning; Bisætning.
2. Sætningsled:
 - Udsagnsled;
 - navneagtige Led;
 - Grundled;
 - foreløbigt Grundled; egentligt Grundled.
 - Afhængighedsled (Sideled);
 - Navnetillæg;
 - tillægsagtige Led (Tillægsled);
 - Biled.
3. Andre Ordforbindelser, der tjener som Sætningsled:
 - Bindeordsled, herunder Forholdsled;
 - Bisætninger.
4. Ordstilling:
 - ligefrem Ordstilling; omvendt Ordstilling.
5. Direkte Tale; indirekte Tale.

Det er af Betydning for Skolen, at der hersker en vis Ensartethed i Brugen af Navne. Ovennævnte Benævnelser, der er hentet fra en Fortegnelse, der er udarbejdet til Brug for Statsradiofoniens Udsendelser i Serien: „Det danske Sprog“ (se Bilag A, Side 119) og af Undervisningsministeriet tilstillet Udvalget, vil formentlig ved sin enkle Form egne sig som en fælles Grundstamme, hvorpaa der kan bygges videre i det Omfang, den sproglige Analyse kræver.

II.

Stoffets Tilrettelægning.

Ved Tilrettelægningen af Undervisningen i Dansk vil det være formaalstjenligt at skelne mellem tre Hovedafsnit af Barnets Skoletid:

1. Trin (1.—2. Skoleaar), hvor Vægten lægges paa den for Smaabørnsundervisning karakteristiske Iagttagelse og Orientering.
2. Trin (3.—5. Skoleaar), hvor Øvelsesundervisningen er det karakteristiske Træk.
3. Trin (6.—8. Skoleaar), hvor Anvendelsen af de erhvervede Grundfærdigheder bliver det overvejende.

Skarpe Grænser kan ikke trækkes. Overgangen fra det ene Trin til det andet maa ske gradvis, og de karakteristiske Træk fra de forskellige Trin maa i større eller mindre Grad fastholdes hele Skoletiden igennem. Øvelsesundervisningen bør saaledes fortsættes i særlig dertil afsatte Timer ogsaa paa det 3. Trin.

1. Trin.

Smaabørnsundervisningen.

Smaabørnsundervisningen har til Opgave:

- at danne Overgang fra Hjem til Skole,
- at bringe Orden og Klarhed i det Forestillingsindhold, som Børnene møder med,
- at give dem den første Indøvelse i Grundfærdighederne i Dansk og Skrivning.

Overgangen fra Livet i Hjemmet til Livet i Skolen bør gøres saa jævn som muligt. Derfor bør det *begyndende Skolearbejde* have Karakter af *Leg*. Samtaler om Børnenes Forhold, deres Navne, Fødselsdage, Søkende, Legekammerater etc. bør gaa forud for den første Undervisning i Brugen af Sproget. Sanglege, smaa Eventyr, fortalt eller „leget“, Vandreture i Klasseværelset eller rundt i Skolebygningen, hvor Børnene orienteres i den nye Verden, er det første „Skolearbejde“. Derved lærer Børnene ikke alene at føle sig hjemme, men indøves i Skolens Orden. Ind imellem flettes saa lidt efter lidt den egentlige Undervisning.

Hertil hører:

a. *Iagttagelses- og Hjemstavnsundervisningen.* Denne har til Formaal at orientere Børnene i den Verden, der omgiver dem, at lære dem at „opdage“ og drage Slutninger og at bringe Orden i de Indtryk, de henter, samt at hjælpe dem til at fortælle om det, de har iagttaget. Det er naturligt i Stedet for at henlægge dette Stof til særlige Timer at lade det være et Led i Danskundervisningen de to første Skoleaar. Iagttagelsesundervisningens Stof falder nøje sammen med det, den første Læseundervisning maa omfatte, og den er i sig selv en direkte Indøvelse i mundtlig Brug af Sproget.

Ved Planlægning af Undervisningen kan flere Linjer følges.

Man kan gaa ud fra *Stedet*, fra selve Skolen med dens Omgivelser i stadig videre Kredse. Iagttagelsen begynder med Klasseværelsets forskellige Ting, der undersøges nøjere, Skolens andre Lokaler og Legeplads besøges, et Omrids af Skolen tegnes paa Tavlen, Vejen fra de enkelte Børns Hjem angives, Oplevelser paa Vejen til Skolen omtales, Befordringsmidler nævnes, enkelte Færdselsregler indøves. Derfra gaas videre til hele Byen eller Kvarteret. Kendte Bygninger og Pladser omtales og placeres, og „Rundture“ i

Byen kan ende med et „Besøg“ i enkelte Hjem, hvorunder Hjemmets Indretning og Udstyr byder et rigt Stof til Samtale.

Man kan ogsaa i sin Plan lade *Tiden* angive Linjen og følge *Aarets Gang* i Naturen: *Foraaret* med Arbejdet i Have og Mark, Saaning og Spiring, *Sommeren* med Arbejdet i Marken, Ferielivet, Lyset, Varmen, Badningen. *Efteraaret* med Løvfald og Frugthøst, og *Vinteren* med Sne og Is, korte Dage og Naturens Vintersøvn. Dyrenes Liv omtales, saa vidt Iagttagelserne tillader: Fuglene paa Brættet udenfor Vinduerne, Kørerne paa Marken, Fuglereeder i Skoven, Dyrs Spor o. s. v.

Ind imellem Iagttagelserne synges Børnesange og leges Sanglege (jfr. Sangplanen, Side 76).

I Løbet af de to første Skoleaar bør paa denne Maade hele Hjemstavnen være levendegjort for Børnene, hvorved Grunden er lagt til den følgende Undervisning i Geografi, Historie og Naturhistorie.

Iagttagelserne bør dernæst ledsages af forskellige *manuelle* Arbejder: Modelering i Ler, Klipping og Foldning af Papir, forskellige Paparbejder, Tegning og Farvning, hvorved Børnene faar Kendskab til Form og Farve, Overfladeegenskaber (blød, haard, ru, glat, blank o. s. v.) eller andre Ejendommeligheder ved Tingene.

(Om Planen for denne Smaasøjndervisning henvises til Side 94 f.).

b. *Læseundervisningen*. Ved den grundlæggende Læseundervisning kan man ligeledes følge forskellige Fremgangsmaader. Den enkelte Lærer kan saaledes gaa frem efter Stavemetoden, Lydmetoden, Ordbilledmetoden eller eventuelt andre Metoder, og han maa have Lov til at kombinere de forskellige Metoder, som det passer ham.

Stavemetoden. Denne er den ældste og den, der har Traditionen bag sig. Dens Teknik er enkel. Den bestaar i, at Børnene lærer Bogstavnavnene at kende og øves i at sætte dem sammen.

Teksten bliver saaledes bygget op ved Sammenføjning af de enkelte Bogstaver, efterhaanden som de bliver lært. Metoden er let at anvende, og for Børnene giver den i det lange Løb en vis Sikkerhed i Genkendelsen af Stavelsesbilleder, hvilket atter understøtter Læsefærdigheden og Retskrivningen.

Den ensidige Stavemetode har imidlertid visse Mangler:

Blandt andet *kan* den megen Stavning, navnlig den stærkt betonedede Korstavning, let føre til en uheldig Læsetone, som det senere er vanskeligt at faa udryddet. Desuden savnes ved den ensidige Brug af Metoden i høj Grad det Materiale for Børnenes Hænder, der baade er til Støtte for Læsevirksomheden og giver Anledning til Selvvirksomhed.

Lydmetoden. Teksten kan ogsaa bygges op efter *Lydmetoden*, hvor Lyden, ikke Bogstavets Navn, læres først. Ofte forbindes denne Fremgangsmaade straks med Skriveundervisningen (der begyndes med den lille skrevne Bogstavtype), saa at man vælger at gaa frem med Lydene i den Rækkefølge, efter hvilken det tilsvarende Bogstav er lettest eller bekvemst at skrive. Ved Sammentrækning af de enkelte Lyde læres efterhaanden Stavelser, Ord og smaa Sætninger. Saa længe man holder sig til lydrette Ord, er denne Fremgangsmaade endnu simplere og lettere for Børnene end Stavemetoden, og med sit analytiske Anlæg bliver Metoden en Slags Iagttagelsesundervisning ud fra det levende Sprog. Ved den direkte Sammenføjning af Lydene uden om Bogstavnavnene følges Tale sprogets Regler.

Da imidlertid Hovedparten af Ordene i vort Sprog som bekendt ikke er lydrette, maa man forholdsvis hurtigt slaa ind paa andre Veje (Stavning) for at øge og befæste Læsesikkerheden.

Ordbilledmetoden. Ved Ordbilledmetoden gaar man ud fra enkelte Ord eller Sætninger, der som Ordbilleder staar trykt under tilsvarende Billeder, alle hørende til en lille barnlig Historie, der fortælles for Børnene. Andre Ordbilleder føjes til, trykt paa løse Brikker eller Papirstrimler, og Opgaven bestaar i at kende Ordene paa de løse Brikker, lægge dem under de tilsvarende Billeder, eller lægge de enkelte Brikker sammen til smaa Sætninger. Ved stadige Gentagelser af det i Begyndelsen ret begrænsede Ordforraad opnaar Børnene efterhaanden Sikkerhed i at genkende disse Ord, der saa danner Grundstammen i de følgende Læsetekster. Denne Metodes Fortrin er først og fremmest den øjeblikkelige interessevækkende Tekst, der helt kan være afpasset efter Smaabørns Evne og Forestillingskreds. Her er ikke taget Hensyn til Tekstopbygning ved Lyde eller Bogstaver, men der er valgt Ord til Genkendelse, som Børnene forstaar, og som danner sammenhængende Tekst. Dernæst bidrager Materialet til den for Barnet nødvendige Selvvirksomhed.

Den rene Ordbilledmetode kan imidlertid let føre til Gætteri, idet man blot bygger paa Børnenes Evne til at huske eller genkende de Ordbilleder eller Sætninger, som fandtes trykt paa Brikkerne eller bag paa Billederne, og ikke opløser Ordene i Bogstaver og Stavelser, saa at Ordenes Bestanddele *samtidig* kan blive fæstnet i Børnenes Bevidsthed. Tekstopbygningen uden denne Analyse kan gøre Fremgangsmaaden besværlig for baade Børn og Lærer og før eller senere tvinge Læreren ind paa Stavemetodens mere sikre Omraade. Vil man benytte Metoden, maa man derfor være paa Vagt over for den Fare, der ligger i, at det relativt hurtige Læseresultat kan være naaet paa Bekostning af Stave- og Læsesikkerheden og af Evnen hos Barnet til selv at finde ud af, hvad der staar i nye Ord, der ikke før har været forelagt som Ordbilleder.

Kombination af Metoderne. Mange Smaabørnslærere har for at undgaa de paa-pegede Mangler ved ensidig Brug af en af de ovennævnte Metoder forsøgt at kombinere dem. Navnlig har man i de senere Aar gjort meget for at forbinde Sikkerhed i Læsning og Stavning med Barnets Trang til Selvvirksomhed ved en Kombination af alle tre Metoder.

Ud fra den i al god Pædagogik hævdvundne Regel, at man i sin Undervisning skal gaa ud fra det, Barnet er fortroligt med, bygger denne kombinerede Fremgangsmaade paa *Tegninger af kendte Ting*, der gives Børnene til Farvelægning, og paa Tegninger, som Børnene efter eget Valg selv har fremstillet. Under disse Tegninger staar Tingenes Navne trykt, og Børnene skriver selv Navnet under deres egen Tegning efter Lærerens Forskrift med trykte Bogstaver. Herigennem læres efterhaanden mange *Bogstavets Navne*. Som skildret ovenfor i Ordbilledmetoden gaar man derefter ud fra en Gruppe Billeder eller Tegninger, der knytter sig til en lille Historie. I denne Gruppe Navne forekommer *alle* Bogstaverne, og Navnene kan derfor nu baade *læses* og *staves*. Læseteksten bygges nu op ved Tilføjelse af smaa *lette Ordbilleder* (*og, en, et, har, er, stor, lille o. s. v., o. s. v.*), og de danner derved en sammenhængende, naturlig Læsetekst, som fæstnes ved Gentagelse og gennem de forud kendte Stavelserbilleder kan udvides til nye Ord, der passer i Sammenhængen. Lydene læres og indøves til Støtte for en god Udtale.

Til Anvendelsen af en A.B.C. efter Lydmetoden og til det Læsemateriale, der enten bygger paa den rene Ordbilledmetode eller paa den ovenfor skildrede kombinerede Fremgangsmaade, er der udarbejdet fyldige Vejledninger, til hvilke Læreren henvises.

Hvad enten den ene eller den anden Metode benyttes, maa den første Læseundervisning være fængslende for Børnene. Anskuelsesmidler som løse Bogstaver, Kort med Billeder og tilsvarende Ordbrikker, et righoldigt Billedstof med vedføjte Tekst, Læseblade med smaa Historier etc. er gode Hjælpemidler. Undervisningen bør ogsaa hyppigt afbrydes af Børnesange, fortalte Eventyr og smaa Historier.

Udtaleøvelser kan anbefales allerede paa det første Trin, enten paa Grundlag af det anvendte Anskuelsesmateriale og A.B.C.-Bogen eller ud fra systematisk tilrettelagte Taleøvelser. Der bør fra første Færd lægges Vægt paa en god Udtale, samtidig med at Børnene lærer at forstaa Indholdet af det læste.

I Børnenes *andet Skoleaar* fortsættes Læseundervisningen med de to Formaaler ligeligt for Øje: den tydelige Udtale og Tilegnelsen af Indholdet. En Gennemgang af hvert Læsestykke bør gaa forud for Børnenes Læsning, omfattende Ordforklaring, Stavning af svære Ord og planmæssige Taleøvelser. Under Oplæsning skiftes mellem Korlæsning og Enkeltmandslæsning.

c. *Skriveundervisningen*. Den første Skriveundervisning bør gives i nøje Forbindelse med Læseundervisningen. Det kan derfor anbefales at tage Læsning og Skrivning skiftevis i den samme Time og ikke at afsætte særlige Lektioner til hver Disciplin. Alle Læsemetoder kan forbindes med Skrivningen til en „Læseskrivemetode“. Vanskeligheden bestaar i at finde den rigtige Rækkefølge af Bogstaverne. Her maa tages ligeligt Hensyn til Læsning og Skrivning. Til at begynde med kan man benytte „tegnede“ Bogstaver, d. v. s. trykte Bogstaver i forenklet Form. Naar Bogstaverne er lært, gaar man over til de skrevne Former, og her er det naturligt i det første Skoleaar at nøjes med de smaa Bogstaver.

Først indøves Bogstaverne enkeltvis, senere gaar man over til Sammenskrift. Ogsaa Taltegnene maa læres i det første Skoleaar.

I andet Skoleaar læres de store Bogstaver. Hovedopgaven er her Sammenskrift, og der søges opnaaet saa megen Skrivefærdighed, at en begyndende Retskrivning kan tages op.

d. *Retskrivningsundervisningen*. Allerede i Slutningen af det første Skoleaar kan en forberedende Retskrivning tages op i Form af *Nedskrivning* af enkelte Ord og korte Sætninger i Tilknytning til Læseundervisningen.

Men først i andet Skoleaar bør en systematisk Retskrivningsundervisning begynde. Arbejdet omfatter: 1) Afskrivningsøvelser, 2) Bøjnings- og Orddannelsesøvelser, 3) Diktater og eventuelt 4) Frie Stile.

Afskrivningsøvelser med tilknyttede Staveøvelser, dels Korstavning dels Enkeltmandsstavning, maa være Hovedmidlet. Teksterne til Afskrivningen kan skrives op paa Klassetavlen eller hentes fra et Stilsystem. Det bør være lette Smaastykker, Rim eller Vers, der udvælges saaledes, at de til dette Trin hørende Ord bliver lært. Af Stavevanskeligheder skal eksempelvis nævnes stumme Bogstaver, *d* i Ord som Mand, Ild, Jord og rund, sidst, og *h* foran *v* i Ord som hvad, hvis, hvem. Endvidere Ord med Dobbeltbogstaver: Kaffe, Klokke, Klasse, Blomme, sammen o. s. v. Ogsaa lette sammensatte Navneord bør læres, dels Sammensætninger uden Bindebogstav (Husmand, Sommerdag), dels Sammensætninger med Bindebogstav *e* eller *s* (Juletræ, Gaardsplads).

Med Hensyn til *Sproglæren* kan det anbefales i andet Skoleaar gennem lette Bøjningsøvelser at lære Børnene at finde *n-Ord* (Dreng-Drengen) og *t-Ord* (Barn-Barnet), der tilsammen kaldes *Navneord* og skrives med stort Begyndelsesbogstav, samt at lære dem Navneordenes Talbøjning gennem Bøjningsøvelser som Dag-Dage, Klokke-Klokker, Kop-Kopper. Endvidere bør Børnene lære at finde Udsagnsordene ud fra Tidsbøjningen: lukker-lukkede, hører-hørte, faar-fik, og de to Tidsformer: Nutidsform og Datidsform læres.

Diktaten kræver grundig Forberedelse, inden Eleverne skriver den. Der bør hertil vælges lette Tekster i nær Tilknytning til Læsningen, og disse gennemgaaes forud for Dikteringen ved Stavning af de vanskelige Ord og Bøjning af n-Ord og t-Ord samt Udsagnsordenes Tidsformer. Ogsaa *fri Stilskrivning* kan anvendes, idet Børnene nedskriver lette Sætninger om et selvvalgt eller opgivet Emne i Tilknytning til Læsningen, Samtalerne eller Iagttagelsesundervisningen. Brugen af Punktum læres.

e. *Fortællestof*. I Fortsættelse af de Smaahistorier, Eventyr og Fortællinger, der benyttes i Iagttagelses- og Læseundervisningen, kan det anbefales i det andet Skoleaar at fortælle og gengive de lettest tilgængelige *historiske Sagn* (Skjold, Vermund og Uffe, Ro og Helge, Rolf Krake, Ragnar Lodbrog, Hamlet), og Træk af den nordiske Gudelære (Tor og Jætterne, Tor og Midgaardsormen, Odin og Frigg, Balder, Loke), Fortællingerne kan illustreres ved Tegninger paa Vægtavlen eller ved Brug af dertil egnet Billedstof, og Sagnetes Hovedtræk gengives i korte Sætninger, der kan bruges som Læsestof eller til Afskrivning.

I den landsbyordnede Skoles Forskole maa Stoffet til Iagttagelse og Fortælling for 2. Klasse tages sammen med det for det 3. Skoleaar fastsatte Stof i Historie, Geografi og Naturhistorie (se nedenfor), saafremt 2. og 3. Aargang undervises i een Klasse. Hver anden Aargang vil herved faa Begyndelsen af den sammenhængende Fagundervisning forud for Fortællingen af historiske Sagn og Træk af den nordiske Gudelære. Denne Fremgangsmaade er nødvendig, hvor to Aldersklasser undervises i een Klasse.

2. Trin.

3.—5. Skoleaar.

Ved Overgangen til det tredje Skoleaar vil det være naturligt at skille Kundskabsstoffet ud i særlige Fag. Iagttagelsesundervisningen glider nu over i en Geografi- og Naturhistorieundervisning, Sagnstoffet fortsættes i en speciel Historieundervisning. Tegning og Smaasløjld fortsætter som særlige Fag. Tilbage bliver en systematisk Danskundervisning, der omfatter Læsning og mundtlig Fremstilling, Retskrivning, Sproglære og Stil.

a. *Læsning*. Som paa Begyndertrinnet maa man paa de her omtalte Trin gaa *metodisk* til Værks. Der tilstræbes et dobbelt Formaal: Børnene skal dels lære at tilegne sig Indholdet af en Tekst, dels lære at læse Teksten op, saa den forstaas af dem, der hører derpaa. Paa dette Trin vil Højtlesning være den almindelige Form, og Indholdet kan meget vel tilegnes herigennem. Forstaaelse af Indholdet er til enhver Tid Forudsætning for god Højtlesning, og i nogle Tekster staar Indhold og Form endog saa nøje i Forbindelse, at det fulde Udbytte af Teksten kun faas ved Højtlesning.

Højtlesningen er et Led i Børnenes æstetiske Opdragelse. Gennem Lærerens Oplæsning faar Eleverne Sans for Sprogets Skønhed og Klarhed, og Indtrykket fæstnes ved Børnenes Efterligning.

Den er dernæst et vigtigt Middel til Udvikling af Børnenes *sproglige* Evner. Her maa for det første lægges Vægt paa *Udtalen*. Det er ikke nok at indskærpe Børnene, at de skal læse højt og tydeligt. Systematiske Taleøvelser, der tilsigter at skole deres Taleorganer, lære dem smuk Stemmeføring og øve dem i distinkt Udtale uden Sløjfen af Endelser, maa indlede eller ledsage Oplæsningen. For det andet maa en naturlig *Pausering* læres. I Begyndelsen kan det være praktisk at lære Børnene at gøre et vist Ophold for hvert betonet Ord. Efterhaanden maa denne elementære Pausering erstattes af en med naturlig Tale mere stemmende Anvendelse af Ophold.

Som vejledende Tegn anvendes *Punktum, Semikolon, Kolon, Udraabstegn* og *Spørgsmaalstegn*. Børnene maa lære at respektere disse under Læsningen. Derimod kan *Kommaer* ikke altid opfattes som Oplæsningstegn; de er i første Række Analysetegn.

For det tredje bør man være opmærksom paa *Trykforholdet* ved Oplæsningen. Skal Læsningen blive forstaaelig og gengive Forfatterens Tanker rigtigt, maa Børnene lære at lægge Tryk paa de Ord, der ifølge Tekstens Indhold har Hovedvægten, (Værditryk, Mod sætningstryk, Enhedstryk). Trykforholdet, der i øvrigt har Betydning ogsaa for Analysen (jfr. Side 36) bør i det hele nøje paaagtes ved den naturlige Læsning.

Tilegnelsen af saavel fagligt som litterært Stof foregaar jo imidlertid senere i Livet hovedsagelig gennem *Stillelæsning*, som er den Læseform, der for Eleverne har størst praktisk Betydning.

Det kan derfor anbefales at begynde at indøve den paa et tidligt Tidspunkt, især ved Behandlingen af Tekster af fagligt Indhold. I Begyndelsen adskiller den sig kun fra Højtlesningen ved, at Børnene faar Lov til at læse sagte for sig selv i det Tempo, der falder det enkelte Barn naturligt. Efterhaanden gaar man fra denne Mellemlæsning over til den rene *Stillelæsning*, der paa dette Trin kan forme sig saaledes, at Eleverne gennem stille Læsning af smaa Afsnit forbereder sig paa mundtligt at besvare Spørgsmaal, der stilles af Læreren i Tilknytning til det læste. Nu er det den mundtlige Fremstilling, det kommer an paa. Børnene maa lære at bruge fuldstændige og sprogrigtige Sætninger og at give en sammenhængende Redegørelse for det læste. Indøvelsen af Stillelæsning kan lejlighedsvis ske ved Anvendelse af Klassens Lærebøger.

Hvor Stoffet egner sig dertil, kan Planen for en Læsetime f. Eks. se saadan ud:

- I. Teksten gennemgaaes:
 - 1) Læreren forelæser et Stykke for at give Børnene Overblik over Indholdet.
 - 2) Børnene tilegner sig Teksten ved Stillelæsning.
 - 3) Enkeltheder i Teksten behandles.
- II. Teksten gengives:
 - 1) Genfortælling af det læste, Stykke for Stykke.
 - 2) Højtlesning af Teksten, dels som Korlæsning, dels som Enkeltmandslæsning.
 - 3) Samtale om Stykkets Indhold.

b. *Retskrivning og Stil*. Indøvelsen af den *skriftlige* Brug af Modersmaalet maa som den mundtlige være *metodisk*. Det letteste er at benytte et af de talrige Stilsystemer, der foreligger, og navnlig er det klogt for begyndende Lærere at drage Nytte af en saadan systematisk Tilrettelægning, uden at de dog behøver at føle sig bundne af Systemets Enkeltheder. Hvad der passer for den ene, kan være unaturligt for den anden, og den enkelte Lærer bør derfor benytte, hvad han finder egnet, og udelade, hvad han ikke synes om.

Afskrivningsøvelser bør anvendes endnu i 3. Skoleaar. Korte Tekster vælges og afskrives flere Gange, saa Ordbillederne fæstnes. Børnene maa lære at opfatte et helt Ord eller nogle sammenhængende Ord ad Gangen. Til Afskrivningen bør desuden knyttes *sproglige* Iagttagelser: de i Stykket forekommende vanskelige Ord staves i Kor, Ord med særlige Stavevanskeligheder nedskrives (Ord med Dobbeltkonsonanter eller stumme Bogstaver) og Afskrivningen kan efterfølges af skriftlige Bøjningsøvelser eller Sammensætningsøvelser af forskellig Art.

Diktater bliver i disse Skoleaar Hovedformen for Retskrivningsøvelser. Teksterne hertil maa være afpasset efter Børnenes Standpunkt.

Øvelsen maa dernæst lægges saaledes til Rette, at den bliver en *Undervisning*, og Fejlene forebygges. Uden en forudgaaende Gennemgang bliver en Diktat kun en Eksamensopgave. De Stavevanskeligheder, der forekommer i den valgte Tekst, bør derfor først paavises. Ordene skrives f. Eks. paa Vægtavlen og staves i Kor. Derefter følger en Bøjningsøvelse, hvorved Ordenes Endelser fæstnes. Først naar disse Forøvelser er foretaget, begynder Dikteringen.

Til Diktaten knyttes *Sproglæreøvelser*. I tredje Skoleaar læres Navneordenes Ejeform (Tillægsform), Udsagnsordenes Navneform og Tidsformer (Nutidsform og Datidsform) samt kort Tillægsform, Tillægsordenes Grundformer, t-Form og e-Form, samt Gradformer, og af Orddannelsen medtages sammensatte og afledte Navneord. Undervisningen bør bygges paa Iagttagelse af lette Tekster, og Stoffet indøves i Form af smaa grammatiske Opgaver, hvorved Børnene lærer at stille de i Diktatstykket forekommende Ord op i enkle Bøjningsskemaer. Først naar de grammatiske Regler, Bøjningsformer etc. saaledes er „opdaget“, kan Reglerne fastslaas. Hertil knytter sig simple Analyseøvelser, idet Børnene lærer at finde og markere Grundled og Udsagnsled i Stykkets Sætninger.

I 4. Skoleaar udvides de grammatiske Øvelser med Tillægsordenes lange Tillægsform, de personlige Stedord og enkelte andre Stedord: *som, der, hvem og hvad*, og Analysen omfatter her foruden Grundled og Udsagnsled det *udvidede Udsagnsled* (har læst, bliver borte, gaar igen, er rød), der kendes paa Enhedstrykket. Endvidere udvides Orddannelsesøvelserne med sammensatte og afledte Tillægsord og Udsagnsord. I 5. Skoleaar udvides denne grammatiske Undervisning til ogsaa at omfatte de øvrige Ordklasser og en simpel Sætningsanalyse, der foruden de ovennævnte Hovedled omfatter Sætningens Afhængighedsled (Sideled) og Bindeordsled, samt de vigtigste andre navneagtige, tillægsagtige og biordsagtige Led. Endvidere indøves Tegnsætningens vigtigste Regler: Brugen af Punktum, Semikolon, Komma, Kolon, Spørgsmaalstegn og Udtraabstegn.

Den *stilistiske* Opøvelse kan omfatte saavel *frie* som *bundne* Opgaver. *Den frie Stilskrivning* bygger paa Barnets umiddelbare Trang til at meddele sig til andre. Dets Lyst til at fortælle for Læreren om, hvad det oplever hjemme og ude, kan udnyttes ved, at det opfordres til at skrive „Historien“ ned. De primitive Stile, der herved fremkommer, maa behandles varsomt. Hvis de rettes saa indgaaende, at Barnet faar Indtryk af, at Historien er lavet om, hæmmes det i sin frie Udfoldelse, og Lysten til at fortælle forsvinder. En egentlig Rettelse bør derfor ikke foretages, men de enkelte Stile kan læses op, saa hele Klassen bliver delagtig i „Historien“, og visse Gentagelser, hyppige Brug af Overgangsudtryk („og“, „saa“, „da“), Spring i Tankegangen og grove Stavefejl kan fremdrages, hvorved Børnenes Agtpaagivenhed skærpes.

Den *bundne* Stilskrivning begynder med *Spørgestile*, hvorved Børnene lærer at forme korte Sætninger som Svar paa bestemte Spørgsmaal og øves i at kæde Sætningerne sammen ved Bindeord og Overgangsudtryk. Der fortsættes derefter med *Genfortællinger*, hvor Opgaven bestaar i at opfatte, huske og genfremstille en sammenhængende Historie. Handlingen maa til at begynde med være enkel; kun omfattende een Person, og Sætningsbygningen maa være saa simpel som muligt. Gradvis kan Indholdet blive mere sammensat, med Brug af Bisætninger og ordret anført Tale. Historien kan i 5. Skoleaar slutte med en letfattelig Pointe.

Som Diktaten maa Genfortællingen gennemgaaes *planmæssigt*, før den nedskrives. Følgende Fremgangsmaade kan f. Eks. anbefales:

- 1) Fortællingen læses op af Læreren een eller to Gange.
- 2) Hovedpunkter skrives paa Vægtavlen.
- 3) Pointen fastslaas, (hvis en saadan findes).
- 4) Fortællingen gennemgaaes ortografisk paa samme Maade som et Diktatstykke.

- 5) Fortællingen gengives mundtlig af Børnene, Stykke for Stykke, og læses op endnu en Gang af Læreren.
- 6) Fortællingen skrives paa Vægtavlen efter Børnenes Forslag; herunder drøftes Overgangsudtryk og Tegnsætning.
- 7) Fortællingen slettes paa Vægtavlen og nedskrives efter Hukommelsen af Børnene.

Efterhaanden som Børnenes Øvelse stiger, kan denne Gennemgang forenkles, saa f. Eks. Opskrivningen paa Vægtavlen, Understregningen af Pointen, Omtalen af Overgangsudtryk m. m. udelades.

Alfabetiseringsøvelser bør slutte sig til de skriftlige Øvelser inden Udgangen af 5. Skoleaar.

3. Trin.

6.—8. Skoleaar.

Ved Overgangen til de Klassetrin, der i Købstadskolen i Almindelighed betegner Mellemskoletrinnet og i Landsbyskolen omfattes af Hovedskolens to ældste Aargange, skal Børnene have Forstaaelsen af, at de er gaaet ind til noget nyt. De systematiske Øvelser, der hidtil har været det væsentlige, har nu faaet en vis Afrunding. Læseteknikken er indøvet, Børnene er fortrolige med en mundtlig Fremstilling af det læste, de har faaet en vis Træning i Retskrivning og skriftlige Besvarelser, og de har ad Iagttagelsens Vej lært at give lette Tekster en sproglig Beskrivelse med Anvendelse af en forenklet Sproglære og en simpel Sætningsanalyse. Nu er Tiden inde til, at Børnene ved *Anvendelse* af disse Grundfærdigheder skaffer sig videregaaende Kundskaber indenfor visse Afsnit af Stoffet, udvalgt under Hensyn til, hvad der kan *interessere* og *fængsle*, og hvad der har Betydning for Børnenes senere Overgang til det praktiske Liv.

Denne Fornøjelse af de ældste Klassers Undervisning maa imidlertid følges og underbygges af en fortsat systematisk *Øvelsesundervisning*, saavel mundtlig som skriftlig. Der kan hertil henlægges særlige Timer paa Skemaet, og hvis denne Fremgangsmaade vælges, maa Antallet af saadanne Øvelsestimer være størst paa det første Trin, mens det kan indskrænkes henimod Skoletidens Slutning. Man kan imidlertid ogsaa bruge de systematiske Øvelser som Indledning til Dagens friere Arbejde. I saa Fald vil Øvelsens Omfang kunne afpasses efter Klassens Behov, og de Mangler i Grundfærdighederne, der til enhver Tid maatte være afsløret, vil kunne afhjælpes ved en systematisk Træning paa det Omraade, hvor Manglerne har vist sig (Stavning, Bøjning, Tegnsætning o. s. v.).

a. *Læsning. Øvelsesundervisningen*, der i 6. Skoleaar bør omfatte ca. 2 ugentlige Timer og paa de senere Trin 1, maa navnlig lægge Vægt paa *Højlæsningen*, der bør holdes ved lige hele Skoletiden igennem. Det kan anbefales hertil at vælge de Digte og Prosa-stykker, der bør være kendt af alle danske Børn inden Udgangen af Skolen, de Hovedværker af den klassiske og moderne Litteratur, der egner sig for de paagældende Alderstrin. I teknisk og formel Henseende bør der lægges Vægt paa de samme Ting som paa det foregaaende Trin: *Udtalen*, støttet af systematiske Tale- og Artikulationsøvelser, *Pauseringen*, *Betoningen*, idet den opnaaede Træning fortsættes og videreføres til størst mulig Sikkerhed.

Den *anvendte* Læsnings direkte Formaal er Tilegnelsen af en Tekst; indirekte skal den give Børnene en Opøvelse i at læse paa en saadan Maade, at deres Iagttagelse og Tænkning skærpes. *Stoffet* kan dels være hentet fra de skønlitterære Værker, der er optaget i Læsebogen, dels være Skildringer, der om ikke andetsteds kan faas fra Skolebibliotekernes Klassesæt. Brugen af faglige Skildringer vil navnlig kunne ske, hvis Dansk er det centrale Fag for Kundskabstilegnelsen, og der hertil efter *Emneprincipper*

er knyttet et eller flere af Kundskabsfagene, idet Stoffet fra disse da sammen med det litterære Stof stilles op i Aarspensa. Skønlitterære Værker, der egner sig dertil, bør nu og da oplæses af Læreren.

En „fuldstændig“ Behandling af en Tekst kan f. Eks. foregaa efter følgende Plan:

- 1) Teksten *tilegnes* ved Stillelæsning eller Højtlesning. I første Tilfælde vilde det være naturligt, om Læreren forud fremdrog Enkeltheder, som det var nødvendigt at forklare for Børnene. I sidste Tilfælde maa de til Læsningen udpegede Elever læse et større sammenhængende Stykke uden anden Afbrydelse end den, der kræves af nødvendige Oplæsningsrettelser.
- 2) Teksten *inddeles*. Det er meget vigtigt, at Børnene fra Begyndelsen faar Overblik over Teksten som Helhed. Derefter vejledes de til at finde Hovedpunkterne af Stykket, enten saaledes at Læreren nævner en Overskrift for et Afsnit, og Eleverne derefter afgrænser Afsnittet, eller ogsaa ved at Læreren foretager Afgrænsningen af de enkelte Afsnit og lader Eleverne finde passende Overskrifter. Paa de senere Trin overlades begge Dele til Eleverne.
- 3) Teksten *kommenteres*. Adskillige Ord og Udtryk vil kræve en Forklaring. For at skærpe Elevernes Tænkeevne og Iagttagelse bør man vejlede dem til selv at udfinde det, der er uklart for dem. Læreren føjer da de Ting til, som Eleverne ikke har fremdraget. Ogsaa ved Besvarelsen bør der kaldes paa Børnenes Aktivitet. Adskillige af de Dunkelheder, det enkelte Barn selv har fremdraget, kan maaske besvares af andre i Klassen. Ellers søger man Oplysning i Ordbøger, Leksika eller andre Opplagsbøger, der er til Disposition.
- 4) Teksten *genfortælles*. En Samtale om og eventuelt en Genfortælling af Indholdet af det læste tjener til at øve Børnenes Evner til i sprogrigtige Sætninger at fremstille et Stof Stykke for Stykke. Foruden denne Form kan det anbefales, hvis Teksten egner sig dertil, at give dem mundtlige Opgaver, der i højere Grad kalder paa deres Omtanke. Drejer det sig om en skønlitterær Tekst, kan forskellige Opgaver fordeles i Klassen: Karakteristik af Personerne, Redegørelse for Handlingens Sted og Tid, Betragtninger over Sprogformen og Værkets Ide. Drejer det sig om faglige Stykker, kan der anstilles specielle Undersøgelser, der fører over i en *udvidet* Læsning ved Brug af Haandbøger, Opplagsbøger, statistiske Tabeller etc.

Ikke alle Læsetekster kan gøres til Genstand for en saa fyldig Behandling. Adskillige, maaske de fleste, af Læsebogens eller de faglige Læsebøgers Stykker maa nøjes med en mere kortfattet Gennemgang, hvor f. Eks. en Tekst paa 4 Sider maa behandles i den enkelte Time. Hvor mange Enkeltheder der da kan tages med, maa bero paa Forholdene og det disponible Antal Timer, Klassens Standpunkt, de forhaandenværende Hjælpemidler, de afgrænsede Aarspensas Omfang, Tekstens Art og Indhold etc. Ved en passende Udnyttelse af den tilmaalte Tid maa der sørges for, at Klassen baade kommer igennem en vis Stofmængde og faar indøvet en nyttig Arbejdsmetode for en grundigere Behandling af et Stof.

Indøvelsen i *Bøgers Brug* bygges paa Alfabetiseringsøvelserne. Hertil knyttes en Orientering i Biblioteksvæsenets Ordning: Kommunebibliotekerne, Centralbibliotekerne og Statsbibliotekerne, Skønlitteraturens Opstilling i alfabetisk Orden efter Forfatternavne, Faglitteraturens Inddeling i ti Hovedgrupper og Opstilling efter Decimal-klasser-systemet. Derefter gives der forskellige Bogopgaver, hvorved Eleverne lærer at arbejde med Bøger.

b. *Retskrivning og Stil*. *Øvelsesundervisningen* maa fortsættes gennem en systematisk Indøvelse i Retskrivning (Diktat- og Tegnsætningsøvelser, Bøjnings- og Stave-

øvelser, Alfabetiserings- og Bogopgaver) efter de samme Linjer som paa de lavere Trin. Ogsaa *Sproglæren* maa holdes ved lige gennem en fortsat simpel Sætningsanalyse (Hoved- og Bisætninger) og en forenklet Beskrivelse af Ordklasserne ud fra Iagttagelse af Teksten og eventuelt med Støtte i en kortfattet Lærebog. Til disse Øvelser vil det være praktisk at henlægge i Begyndelsen 2, senere 1 ugentlig Time.

Den *anvendte* Stilskrivning bliver imidlertid Hovedsagen. Den knytter sig naturligt til Læsningen, navnlig den udvidede Læsning, og Øvelserne i Bøgers Brug, hvorfra Stoffet til de skriftlige Opgaver hentes.

Til *Genfortællingsstile* anvendes saaledes ikke alene Smaahistorier af anekdotemæssig Art som hidtil. Ogsaa visse afrundede Skildringer af Kundskabsstoffet kan anvendes (f. Eks. Guldhornsfundene, Skagens gamle Kirke, Sagn og Overleveringer fra Hjemstavnen, Alabamasagen o. s. v.), og forud for Nedskrivningen bør gaa en lignende Gennemgang som paa de foregaaende Trin.

Efterhaanden afløses disse stilistiske Øvelser i stigende Grad af Stile, der knytter sig endnu nærmere til Læsningen: *Referatstile* og *frie Opgaver*. Hvis Børnene skal kunne magte denne Form for skriftlige Opgaver, maa Teksten være ganske let.

Ud fra det ved Læsningen behandlede Stof vælges visse Afsnit til skriftligt *Referat*. I Stedet for at faa Stykket læst op maa Børnene selv tilegne sig det, disponere det ved at dele det i Afsnit, der hvert forsynes med en Overskrift, og derefter med Støtte alene i Dispositionen give et skriftligt Referat af Indholdet.

De *frie Opgaver* bør benyttes afvekslende med de bundne Referater. Udgangspunktet maa ogsaa her tages indenfor Børnenes Forestillingskreds og særlig indenfor det Kundskabsstof, som Klassen arbejder med, hvorved Stilene faar et Formaal som Led i et Emnes Behandling. Udflugter og Ekskursioner, der foretages i Tilknytning til det behandlede Stof, vil f. Eks. ofte kunne danne et naturligt Udgangspunkt for Stilskrivningen. Efter at Opgaven er valgt, maa der lægges en Disposition, der i Begyndelsen fremgaar af en Samtale mellem Læreren og Klassen, hvorunder Stoffet fremdrages. Opgaverne kan være mere eller mindre omfattende. Det vil være formaalstjenligt, om Børnene øves i at kunne affatte korte skriftlige Fremstillinger, der kan gøres færdig paa en Time, ved Siden af, at de nu og da stilles overfor Opgaver, der kræver en længere Besvarelse. Af Betydning vil det ogsaa være at lade Børnene arbejde med det samme Emne gennem en Række skriftlige Fremstillinger (Diktater, Referatstile, frie Stile, Bogopgaver), hvorved de vænnes til en jævnlig tilbagevendende Brug af Blyant og Papir under Kundskabstilegnelsen. Denne Form kommer navnlig til Anvendelse, naar der arbejdes efter Emneprincippet.

Ved Siden af de skriftlige Opgaver, der knytter sig til Kundskabstilegnelsen, maa *Dagliglivets skriftlige Arbejder* tages med. En *Annonce*, hentet fra Avisen eller en Stiløvelse, kan f. Eks. forelægges Børnene, og Opgaven bestaar da i at forme en Billet som Svar. I Tilknytning hertil kan stilles frie Opgaver som Affattelse af en Annonce med et opgivet Indhold eller Udformning af en *Ansøgning* om en Stilling. De formelle Forhold iagttages: Papirets Form og Størrelse, Angivelse af Sted og Dato, Opregning af Bilag, Angivelse af Ansøgningens Indhold, Underskriften og Høflighedsformularen, Haandskriftens Tydelighed, de overordnede Paategning, Anførelse af Anbefalinger, Vitterlighedsvidner etc. Det er af Betydning, at Eleverne faar en vis Form og oplæres til rigtigt at kunne affatte de Skrivelser, som de faar Brug for, naar de skal søge sig en Plads. Endvidere hører til denne Stilskrivning *Udfyldning* af Blanketter fra Post- og Bankvæsen, Jernbanevæsen, Folkeregistret o. s. v., samt Opstilling af Regninger og Arbejdssedler. Den skriftlige Danskundervisning og Skrivningen nærmer sig her til hinanden, og det vil derfor være naturligt, om begge Fag ligger paa den samme Lærers Haand.

7. Kapitel.

Skrivning.

Undervisningen i Skrivning foregaar ligesom Undervisningen i Dansk dels *direkte* gennem systematiske Øvelser, dels *indirekte* gennem Udførelsen af skriftlige Arbejder i de forskellige Fag.

Opgaven samler sig om følgende Formaal:

- 1) at lære Børnene at skrive de store og smaa Bogstavtyper og Taltegn i smuk og enkel Form,
- 2) at indøve en ordentlig, tydelig og flydende Haandskrift,
- 3) at udvikle Børnenes Skønheds- og Ordenssans gennem Udfærdigelsen af skriftlige Arbejder.

I.

Undervisningsstoffet.

Paa Begynderstadiet knyttes Undervisningen nær til Læsningen, Smaa børns-tegningen og Smaasløjden, idet de Bogstaver og Ord, der læses, samtidig tegnes eller „klippes“. Derefter indøves *Skraaskriften*, idet hvert enkelt Bogstav nøje udformes, saa de for Bogstavet karakteristiske Træk kommer til at ligge fast. Rækkefølgen kan f. Eks. være følgende:

Smaa Bogstaver.

i, u, e, n, m, v, r, s;
o, ø, a, aa, æ, c, z;
d, l, b, t, h, k, f;
j, p, y, g.

Højde og Retning maa være ensartet. De opad- og nedadgaaende Bogstaver bør alle være af samme Højde og have en Længde, der er 2 eller $2\frac{1}{2}$ Gang Størrelsen af *m*. Stejlskrift maa fraraades som upraktisk baade af Hensyn til Læsningen og Erhvervslivet, der foretrækker *Skraaskriften*. Hældningen bør være lidt over 20 Gr. I Sammenskrift maa Afstanden mellem Bogstaverne i det enkelte Ord og mellem Ordene i Sammenhængen være den samme overalt.

Store Bogstaver.

U, V, Y, I, J, H, K,
F, T, P, B, R, L, S,
A, N, M, D,
O, Æ, Ø, C, G, E.

Højden af de store Bogstaver maa overalt være den samme og kan være 2 eller $2\frac{1}{2}$ Gang Højden af *m*. Taltegnene indøves og anvendes derefter i Opstilling af Regnestykker, Regnskaber, ved Bogføring og Udfyldning af Blanketter o. s. v. Paa de ældste Trin bestaar Stoffet af sammenhængende Stykker af forskellig Art: Prosa-tekster, Vers, Annoncer, Ansøgninger, Inskriptioner og Skilte, Udfyldning af Blanketter og Skemaer, Bogføring og andre Opgaver fra det praktiske Liv og den anvendte Skrivning.

II.

Stoffets Tilrettelægning.

Den begyndende Skriveundervisning maa rette sig efter den Metode, der anvendes ved Læsningen. Efter *Stavemetoden* kan der straks begyndes med de skrevne Bogstavtyper. Bruges *Lyd-* eller *Ordbilledmetoden*, vil det derimod være naturligt at begynde med den saakaldte *Blokskrift*, d. v. s. Tegning af trykte Bogstaver i en forenklet Form, først de store, saa de smaa Typer. Det kan i saa Fald anbefales at lade Børnene „skrive“ med disse Typer i Størstedelen af det første Skoleaar.

Skriveredskabet bør i Begyndelsen være Blyant. Pen og Blæk tages først i Brug fra andet Skoleaar. *Haandstillingen* og Maaden at holde *Skriveredskabet* paa bør ikke fastlægges paa det første Trin. Det gælder her om at lade Børnene tage fat og ikke at hæmme deres Virkelyst ved mange Formaninger og Regler. Arbejdet maa helst have Form af Leg og være en Blanding af Tegning og Skrivning.

Allerede paa *Smaa børns trinnet* bør den *systematiske* Skriveundervisning begynde. Følgende bør da iagttages: *Skrivestillingen* maa indøves; Børnene skal sætte sig godt tilbage paa Bænken eller Stolen, idet Fødderne let adskilte hviler med hele Fodfladen paa Fodbrættet eller Gulvet; Overkroppen hældes uden krum Ryg frem mod Bordkanten uden at røre denne; og Underarmene lægges godt frem, idet dog begge Albuer ligger lidt uden for Bordkanten. Armen maa altid kunne bevæges utvungent. Med venstre Haand holdes Skrivebogen paa Plads. Højre Haands Tommel-, Pege- og Langfinger fatter let bøjede om Blyanten eller Penneskafte. De to andre Fingre bøjes lidt mere, og Haanden glider hen over Papiret paa de yderste Led af Lillefingeren og eventuelt Haandens Yderside. *Skriveredskabet* holdes fast af Tommel- og Langfinger, styres af Pegefingeren og støttes af Haanden ved Roden af Pegefingeren. Fingrene bør kun være let bøjede, og Barnet maa ikke holde krampagtigt paa Redskabet. Det gælder om, at Haandens Muskulatur er afslappet. Timen kan derfor begynde med Afslapningsøvelser for hele Løgemet og med gentagne Øvelser for Fingrene, hvorved disse skiftevis løftes, strækkes og bøjes.

Skrivebogen bør være drejet skraat, saa Linjen ligger bekvemt for Skrivningen. Armen bør ligge vinkelret paa Skrivelinjen. Bogen skal frit kunne skubbes opad, eftersom Skrivningen skrider frem. Det bør derfor paases, at der ikke ligger noget i Vejen paa Bordet. For at indøve en passende Højde bør *Dobbeltlinjer* benyttes paa hele *Smaa børns trinnet*, ligesom ogsaa enkelte *Skraaliner* kan benyttes af Hensyn til Hældningen. En god Hjælp er ogsaa *Sporskrift* paa dette Trin.

I de *følgende Skoleaar* fortsættes den *systematiske* Øvelse. Formerne bør gennemgaaes ved Forskrift paa Vægtavlen. De forskellige Skrivesystemer og de dertil knyttede Vejledninger giver her gode Anvisninger paa Øvelsens enkelte Elementer: „Luftskrivning“, Tretrækskrivning, Taktskrivning, „Kædeskrivning“ o. s. v. Saadanne Træningsøvelser giver Ensartethed i Skriften og opøver Skrivemuskulaturen, saa Træthed og Skrivekrampe modarbejdes.

Paa de *ældste Trin* fortsættes de *systematiske* Øvelser regelmæssigt i en Del af Skrivetimen, men Undervisningens Tyngdepunkt bliver nu *Anvendelsen* af Skrivefærdigheden gennem praktiske Opgaver. Forskellige Teksttyper benyttes: *Prostateksten* med dens Linjebrud og Indrykning og den rette Placering af *Overskriften*, *Versteksten* med den rette Anbringelse af Verslinjer, *Annoncens* særlige Form, *Inskriptioners* Opstilling, Ansøgnings Affattelse, ogsaa paa knækket Papir, o. s. v. Endvidere bør Skriften af *Taltegn* indøves gennem praktiske Opgaver: Regnestykkers Opstilling og Løsning, Kolonneopstilling, Bogføring, Udfyldning af Blanketter til Postvæsen og Banker, Skattebilletens Udfyldning og andre Formularer fra det praktiske Liv. I enhver Boghandel

kan faas Mapper til Skolebrug af de forskellige Blanketter. Gennem en saadan *anvendt* Skrivning erhverver Børnene sig ikke alene nyttige Kundskaber, men lærer ogsaa Orden og faar deres æstetiske Sans skærpet.

Et betydningsfuldt Led i Skriveundervisningen er dernæst Udarbejdelsen af de skriftlige Opgaver i de forskellige Fag: Diktater, Fristile, Genfortællinger, Referatstile, Indførelse af Regnestykker med deres Løsning, Optegnelse af Hovedpunkter fra Læsefagene, Opstilling af Dispositioner o. s. v. Ved alle disse Arbejder bør det under den systematiske Skriveundervisning indøvede komme til Anvendelse, hvad de paagældende Lærere nøje bør overvaage. Skrivningen faar derved den centrale Plads i hele Skolens Undervisning, som tilkommer den, da den er en af de mest betydningsfulde Færdigheder for de unge, naar de fra Skolen gaar ud i det praktiske Liv.

8. Kapitel.

Historie.

Historieundervisningen er i særlig Grad det Middel, hvorved Skolen vækker Børnenes Sans for Folk og Fædreland og deres Forstaaelse af Fortidens Betydning for vor Tid. Hovedformaalet er at give dem et efter deres Alderstrin afpasset Kendskab til vort Lands Historie og vort Folks Livskaar gennem Tiderne. Gennem dette kan Følelsen af vort Slægtleds Samhørighed med de foregaaende Slægter vækkes. Desuden skal Historieundervisningen gennem Skildringer af Nordens Historie give Børnene Indtryk af de nordiske Folks nære Slægtskab og Forstaaelse af deres fælles Udvikling. Ved Fremdragelse af vigtige Perioder af Verdenshistorien belyses den almindelige Udvikling og Folkenes indbyrdes Afhængighed gennem Tiderne.

I.

Undervisningsstoffet.

Paa *Smaabørnstrinnet* gives den indledende Historieundervisning bedst gennem Fortælling af Gude- og Heltesagn under Danskundervisningen.

Selve Historieundervisningen begynder først for Børnene i 9-Aars Alderen, idet der i 3.—5. *Skoleaar* gives en kortfattet Gennemgang af Danmarks Historie fra den historiske Tids Begyndelse til vore Dage. Stoffet maa her samles i Fortællinger om de vigtigste Begivenheder og Personer, hvorved Børnene faar det første Kendskab til vort Folks Udvikling og dets førende Personligheder. Det bliver saaledes en Række „Historier“, der udgør Fagets Indhold, mere end en sammenhængende *Historie*, da Børnene paa dette Trin endnu ikke har Udvikling til at fatte en saadan.

Paa de *ældste* Trin, fra 12-Aars Alderen og opad, tages de betydningsfuldeste Afsnit, dels af Danmarkshistorien og de andre nordiske Landes Historie, dels af Verdenshistorien og Samfundslæren, op til fyldigere Behandling. De *forhistoriske* Perioder bør her være et fast Stof, og Undervisningen kan bygges paa danske Oldsagsfund og ledsages af Museumsbesøg. Endvidere kan fra *Danmarkshistorien* eksempelvis nævnes følgende Afsnit:

Svend Estridsen og hans Sønner, Valdemarstiden, Niels Ebbesen og Valdemar Atterdag, Reformationens Indførelse, Christian d. 4.'s Tid, Enevældens Indførelse og Kongeloven, Struensee, Bernstorfferne og Bondestandens Frigørelse, Grundloven af 1849, Landbruget i det 19. Aarhundrede, (Landbrugskrisen 1818—28, Kornudførslen, Omlæg-

ning af Udførslen), Byerhvervene (Tietgen, Østasiatisk Kompagni, Fabriksvirksomheder), Arbejderbevægelsen, Systemskiftet 1901, Træk af Sønderjyllands Historie 1848—1920.

Følgende *Aarstal* kan anbefales som Holdepunkter, hvorved den historiske Udvikling kan tidsfæstes:

826, 1013, 1157, 1241, 1282, 1340, 1397, 1536, 1660, 1788, 1801, 1807, 1814, 1848, 1849, 1864, 1915, 1920.

Af det samlede *Nordens Historie* kan eksempelvis nævnes følgende Emner:

Vikingetogene, Kristendommens Indførelse (Harald Blaatand, Olaf Tryggvesøn, Olaf den Hellige), de nordiske Unioner 1380—1523 (Dronning Margrethe, Erik af Pomern, Engelbrekt, Sten Sture den ældre og den yngre, Hans og Christian den 2., Gustav Vasa), Øresunds Historie (Sildefiskeriet, Øresundstolden, Frederik den 2., Peder Okse, Erik den 14., Kronborg), 30-Aarskrigen (Christian den 4. og Gustav Adolf), Svenskekrigene 1658—60 (Frederik den 3., Karl den 10. Gustav), Norden under Napoleonskrigene (Neutralitetsforbund, Krigen 1807—14), den svensk-norske Union 1814—1905, de 5 nordiske Riger 1905—20 i Hovedtræk.

Af *Verdenshistorien* behandles navnlig de Perioder, Begivenheder og historiske Personer, der har haft Betydning for den almindelige Kulturudvikling. Eksempelvis kan nævnes følgende:

Middelhavslændene i Oldtiden, Korstogene og Middelalderens Ridder- og Klostervæsen, de store Opdagelser, Reformationen, den franske Revolution, Napoleonstiden, Englands og Tysklands nyere Historie, Amerikas forenede Stater.

Af *Samfundslæren* gennemgaas det hjemlige Samfund:

Man kan begynde med Kommunen og dens Styre, Amtet og de forskellige amtskommunale Virksomheder (Vejvæsen, Hospitalsvæsen) og herfra gaa over til en Omtale af Staten og de forskellige Organer for dens Virksomhed (Kongen, Ministeriet, Rigsdagen, Domstolene). Endvidere omtales Skatte- og Toldvæsen, Befolkningsspørgsmaalet, Skolens og Kirkens Organisation.

II.

Stoffets Tilrettelægning.

For Børnene i 3.—5. *Skoleaar* kan det anbefales at gennemgaa Stoffet i kronologisk Orden som en Række „Historier“. Hovedmidlet er her Lærerens *Fortælling*. Fortællingen maa være naturlig, livlig og enkel, og den bør tilstræbe at give en anskuelig og fængslende Fremstilling, saa de omhandlede Begivenheder og Skikkelser kan komme til at staa som klare Billeder i Børnenes Bevidsthed. Stoffet maa saa vidt muligt samles om dramatiske Begivenheder og førende Personligheder. Børn holder af Handling. De fængsles, naar der sker noget i Fortællingen, eller naar denne er knyttet til historiske Skikkelser. Direkte Tale gør Fortællingen yderligere levende for Børn, og historiske *Fyndord*, som f. Eks. Indskriften paa Jellingstenene, paa Blytavlen i Ringsted Kirke, Friheds støtten eller Mindestenen paa Oddens Kirkegaard kan, naar de fremsiges paa rette Maade, let læres udenad og vil ofte gøre et saadant Indtryk paa Børnene, at de aldrig glemmer dem. Endvidere bør der i Tilknytning til Fortællingen anvendes historiske Sange og Digte samt Folkeviser.

Som gode Hjælpemidler under Fortællingen skal nævnes Kort, Billeder, Vægtavlen og Kridt samt fra 4. *Skoleaar* en kortfattet Lærebog. Landkortet bør altid være ophængt i Historietimen, saa de omhandlede Begivenheder kan stedfæstes. *Billederne*

skal helst ligesom Fortællingen afspejle en Handling. Et *autentisk* Billedstof i Form af Gengivelse af historiske Ruiner, Slotte, Kirker eller Genstande fra Museernes Samlinger kan vel under Lærerens Fortælling og Beskrivelse give Børnene levende Forestillinger, der kan berige deres Fantasi og øge deres historiske Forstaaelse. Mere virkningsfuldt vil det dog være at anvende *Tegninger*, der gengiver Ruiner, Voldgrave etc. i den oprindelige Skikkelse, saaledes som Nationalmuseet har givet Mønstret for i sine Rekonstruktioner af Oldtidsfund (Jernalderhuset, Vikingskibe etc.) eller anbringe Samlingernes Genstande (Vaaben, Smykker, Dragter) paa Personer i en given Situation. Den Lærer, der har Evne til med Kridt (helst kulørt) at tegne historiske Situationer paa Vægtavlen, har heri et særligt Fortrin. Løvrigt kan de foreliggende Billedbøger og Lysbilledserier yde en god Hjælp.

I 4. og 5. Skoleaar er *Lærebogen* et godt Hjælpemiddel for Lærerens *Samtale* med Børnene samt en *Støtte* for Børnernes Genfortælling af det fortalte. Herved fæstnes Enkelthederne, og Børnene faar den første Indøvelse i at tilegne sig historiske Kundskaber gennem Læsning. Under Samtalen og en eventuel Klasseoverhøring lærer Børnene at tænke over Stoffet.

I Historietimen bør gøres hyppig Brug af Fædrelandssange, historiske Sange og Oplæsning af historiske Digte.

For de *ældste Trin*, 6.—8. Skoleaar, kan det historiske Stof som hidtil gives i særlige Skematimer eller tages som et Led i en *Periodelæsning* eller *Emneundervisning*. En Gennemgang af hele Stoffet som en Gentagelse af det paa det foregaaende Trin gennemgaaede kan ikke anbefales. Mere udbytterigt er det at tage enkelte Emner eller Afsnit op til en fyldigere Behandling, dels de Afsnit, som ikke har været taget med under den første Gennemgang (f. Eks. de arkæologiske Perioder), dels de betydeligste Perioder og Personligheder fra den historiske Tid.

Ved Behandlingen af de fra *Danmarkshistorien* og *Samfundslæren* valgte Emner bør man, hvor Lejlighed gives, anvende det lagttagelsesstof, der ligger gemt i Skolens Omegn, ikke blot Hjemstavnsens Minder fra Fortiden (Ruiner, Voldanlæg, Herregaarde, Kirker, Klostre, Skoler m. m.), men ogsaa det, der hører Nutidens Arbejdsliv og Samfund til, saaledes at Sammenhængen i Hjemstavnsens Liv og Udvikling fastholdes. Det bør dernæst tilstræbes, at Hjemstavnsens Historie ses i Sammenhæng med Folkets og Statens. En Runesten kan saaledes danne Udgangspunkt for hele Vikingetidens Historie; ud fra den stedlige Kirke eller et Kloster kan store Dele af Middelalderens Historie fortælles. En Herregaard fra Renaissancetiden kan danne Grundlag for Gennemgangen af Frederik den 2's Tidsalder, og Christiansborg Slot vil for de Klasser, der har Lejlighed til at aflægge det et Besøg, være et naturligt Udgangspunkt for store Afsnit af Rigets Historie. Paa samme Maade kan Samfundslæren levendegøres ved en Gennemgang af den hjemlige Kommunes Organisation og Styrelse, hvorfra Linjen trækkes til det større Samfund, Staten med alle dens Organer og Virksomheder.

De *nordiske* Emner bør behandles ud fra et Helhedssynspunkt jævnsides med Danmarkshistorien, saa Børnene faar et Indtryk af den fælles Udvikling, der har præget de nordiske Landes Historie. Det gælder den ældste Tid med Vikingetogene og det Sidelagsskifte, der indtraadte samtidigt i de nordiske Folk med Kristendommens Indførelse, Unionstiden, der ikke bør behandles alene ud fra et dansk, men ogsaa fra et fællesnordisk Synspunkt, den lange Forbindelsestid mellem Danmark og Norge, hvor Norge alt for ofte er traadt i Baggrunden i Fremstillingerne, Øresunds Historie, der er et fælles dansk-svensk Emne, og alle de nordiske Krige, der bør behandles som indbyrdes Fejder mellem Broderfolk og ikke have større Plads end de Træk, der vidner om Samarbejde og fælles Udvikling, navnlig i det 19. og 20. Aarhundrede.

I Skildringerne fra *Verdenshistorien* bør tilstræbes en stærk Forenkling. Middelhavsomraadet i Oldtiden kan behandles som en Helhed, men det vil være rimeligt at fremhæve, — f. Eks. ved Hjælp af Grækenlands Sagn og Historie —, at de smaa Middelhavslande har betydet langt mere for den europæiske Udvikling end de store Despotier (Babylon, Persien). I øvrigt bør Detaillerne indskrænkes, og Fremstillingen samles om typiske Episoder og Personer. Paa samme Maade kan Middelalderens Historie belyses gennem enkle Billeder og Typer, Opdagelsernes Historie gennem en Skildring af Kolumbus og Vasgo da Gama, Reformationen gennem Luthers Historie, den franske Revolution og Napoleons Historie gennem Fortælling af de mest dramatiske Begivenheder, og det engelske og det tyske Riges Historie i den nyere Tid gennem Skildringer af f. Eks. Gladstone og Bismarck og Hovedlinjer af Udviklingen, hvorved der gives Børnene en Forestilling om de Strømninger, der ligger til Grund for Begivenhederne, saavel *økonomisk-politiske* (Merkantilismen, Frihandelen, Socialismen, nye Samfundsformer) som *aandelige* (Reformationen, Nationalfølelsen).

Ved Behandlingen af disse Emner som ved Betragtningen af Verdenshistorien i det hele vil det være rigtigt ikke at glemme Betydningen af det mellemfolkelige Samarbejde trods Folkenes indbyrdes Kampe. Historieundervisningen bør forsøge at aabne Børnenes Øjne for det Fællesskab, som trods alle Stridigheder forbinder Folkeslagene. Den materielle Udvikling har delvis gjort Verden til en teknisk og økonomisk Enhed (Jernbanenet, Skibs- og Luftruter, Verdenspostforeningen, Radioen, Telegrafvæsenet), uden at Menneskenes moralske og kulturelle Udvikling har kunnet følge med. Men netop derfor bør Historieundervisningen fremdrage de utrættelige Forsøg paa at skabe en mellemfolkelig Retsorden (den middelalderlige „Guds Stat“, mellemfolkelige Aftaler om Told og Handel, Røde Kors og Forsøgene paa at skabe et Folkenes Forbund). Og Kendskabet til disse Ting bør mere bygge paa Fortællinger om praktisk Virksomhed og store Personligheders Eksempel end paa teoretisk Redegørelse for Institutioner og Organisationer.

Lærerens *Fortælling* er ogsaa paa disse Trin et vigtigt Middel, støttet af Billedgennemgang og Brug af Landkort. Ogsaa Lærebøger kan bruges, især hvor man lægger Vægt paa en Overhøring som Kontrol med Elevernes Tilegnelse. Mere vigtigt er det dog at lære Børnene at bruge *Læsestof*. I det hele vil det være naturligt i de sidste Skoleaar at anvende *Læsestuetoden* i Historieundervisningen, hvad enten der er en fuldt udstyret Læsestue til Raadighed, eller der kun forefindes en Bogreol med Klasesæt af historiske Læsebøger og de vigtigste Haandbøger (Skolebiblioteksforeningens Bogsæt, Statistisk Aarvog, Opslagsbøger, Leksika). Udbyttet af Børnenes Selvvirksomhed kan prøves gennem skriftlige Arbejder, der eventuelt udgør et Led i en Emnebehandling, eller smaa Elevforedrag, Bogopgaver etc. Herigennem kan Børnenes Interesse for historisk Læsning vækkes, og de vil kunne faa opøvet en Arbejdsmetode, som de senere kan faa Gavn af i Ungdomsskolen eller ved Brug af Bibliotekerne, naar de skal skaffe sig Kendskab til et Emne.

III.

Fortegnelse over Normalsamling til Historieundervisningen.

a. For den udelte Landsbyskole.

En *Stenaldersamling*, eventuelt tilvejebragt af Eleverne ved Markfund.

Filmsbaand: Danmarks Oldtid. Oldtidens Mindesmærker. Middelalderen.

De *geografiske Kort* benyttes ogsaa til Historieundervisningen.

Klasesæt af en historisk Billedbog og historisk Læsebog.

b. For den delte Landsbyskole og Købstadskolen.

En *Stenaldersamling*, eventuelt tilvejebragt af Eleverne ved Markfund.

Historisk Kort over Danmark.

Hjemstavnskort.

Billeder til Nordens Oldtid.

Lysbilleder, Filmsbaand o. a. Billeder til Epidiaskopet.

Historiske Væg billeder vil være et værdifuldt Supplement til Undervisningen.

Klassesæt af historisk Billedbog og historisk Læsebog.

9. Kapitel.

Geografi.

Formaalet med Geografiundervisningen er at give Børnene Kendskab til og Forstaaelse af vor Klodes Natur og Menneskeliv. Begyndende med Hjemstavn og Land udvides Stoffet til at omfatte hele Jorden som Bolig og Virkeplads for Menneskene. Gennem Undervisningen bør det tilstræbes at aabne Børnenes Øjne for Sammenhængen mellem de geografiske Forhold og de forskellige Folkeslags Levevis.

I.

Undervisningsstoffet.

Ud fra den Orientering, der paa *Smaabørnstrinnet*, de to første Skoleaar, er givet gennem Iagttagelsesundervisningen, Brugen af Sandkassen og andre Anskuelsesmidler, begynder den egentlige Geografiundervisning med Børnenes 3. Skoleaar.

For det 3.—5. Skoleaar bør Undervisningen bestaa af følgende: Et *topografisk* Grundstof, omfattende en Beskrivelse af *Danmark* med *Færøerne* og de fire andre nordiske Lande, en kortfattet Behandling af de øvrige *europæiske* Landes Natur- og Terrænforhold, Folk og Erhvervsliv, Hovedstæder og vigtigste Industri- og Handelsbyer, de europæiske Have og *Navnene* paa de fremmede Verdensdele og Verdenshave samt en Omtale af *Jordens* Form og Bevægelser.

Under Gennemgangen af ovennævnte Stof kan følgende 8 Rækker af *geografiske Grundbegreber* indøves:

1. Hav, Bælt, Sund, Bugt, Vig, Fjord, Vadehav.
2. Fastland, Ø, Halvø, Odde, Næs, Klint, Strand, Skær.
3. Lavland (under 200 m), Dal, Slette, Bakke, Klippe, Skrænt.
4. Højland (over 200 m), Højslette, Bjergland, (Fjeldland).
5. Agerland, Eng, Skov, Klit, Hede, Mose, Marsk.
6. Kilde, Bæk, Aa, Flod, (Elv), Vandfald (Fos), Indsø, Bræ, Gletscher.
7. Storby, Købstad, Stationsby, Landsby, spredt Bebyggelse, Sæter.
8. Havn, Vej, Jernbane, Kanal, Skibsruiter, Luftruiter.

Paa de *ældste Trin*, 6.—8. Skoleaar, maa dette Grundstof lejlighedsvis fæstnes, og Danmarks Geografi bør gennemgaas i Sammenhæng. Endvidere tages her særlige Emner op til uddybende Behandling. Eksempelvis kan nævnes: Jordens Udviklingshistorie, Danmarks Tilblivelse, udvalgte Afsnit af navnlig Danmarks og de øvrige nordiske Landes Geografi, nogle af de europæiske Lande og de fremmede Verdensdele, Klimaforhold, de vigtigste Klimabælter, Vejrforhold (herunder Temperatur, Lufttryk, Vinde, Regn, Sne, Hagl, Taage, Torden), Jordbundsforhold, Plantevækst, Dyreliv, Erhvervsforhold, vigtige Raastoffer (Mineraler, Plantestoffer, Dyrestoffer), politiske Forhold, etnografiske Forhold, Folkene og deres Historie i Hovedtræk, samt de vigtigste Emner fra den astronomiske Geografi (Aarstider, Dag og Nat, Længde- og Breddegrader, Sol, Maane og Planetsystem).

II.

Stoffets Tilrettelægning.

Geografien er baade et Naturfag og et Kulturfag. Naturfagenes Metoder maa derfor i størst muligt Omfang komme til Anvendelse: Iagttagelse, Anskueliggørelse og Forsøg. Hvor det er muligt, kan Faget knyttes til Historie- og Litteraturundervisningen samt Naturhistorieundervisningen, hvilket navnlig i de ældste Klasser maa anses for at være af Værdi.

Iagttagelser i *Naturen* og *Hjemstavn* bør drives i den Udstrækning, Forholdene tillader. Navnlig kan der herigennem gives et Førstehaandsindtryk af de geografiske Grundbegreber.

Ved Vandringer med Klassen kan Børnene saaledes øves i direkte at iagttage *Ter-rænforhold* (Bakker, Dale, Sletter, Vandløb), geografiske *Formationer* (Fjorde, Vige, Sunde, Kystlinjer), *Jordbundsforhold* (Muld, Ler, Sand, Mor, Tørv), *Plante- og Dyreliv*, *Vejrforhold*, *Erhvervsforhold*, *Samfærdselsforhold* o. s. v. Saadanne Undersøgelser „i Marken“ er af stor Betydning som oplivende Led i Geografiundervisningen og bør foretages nu og da i Aarets Løb, naar de passer ind i Arbejdsplanen. De kan desuden give Børnene et godt Grundlag til Forstaaelse af fjerne og ukendte Egne, naar de i Klasseværelset suppleres med Tegninger, Billeder (herunder Lysbilleder og Films), Fortællinger og Læsestykker om de fremmede Forhold.

I Tilknytning til Iagttagelser i *Naturen* kan der desuden foretages *Forsøg i Klasseværelset* eller Naturhistorielokalet, som vil hjælpe Børnene til Forstaaelse af forskellige geografiske Forhold. I Sandkassen kan laves Bjergkæder og Dale; Snetoppe laves med Mel, rindende Vand kan bruges til at udforme Tværdale og Passer, og Bjergskred og Gletscher kan anskueliggøres, hvorved Børnene faar Forstaaelse af Vandløbenes Indflydelse paa de geografiske Formationer. Aflejringsprocessen kan vises ved Hjælp af en Flaske med Vand, hvori der anbringes Ler, Sand, Grus; Flasken rystes og stilles paa Bordet, hvorefter Aflejringen kan iagttages. Ogsaa Mineralsaltets Opløsning i Jord kan anskueliggøres, og Vandets Nedsivning gennem Jordlagene kan vises ved Hjælp af et Reagensglas med Muld-, Sand- og Lerlag, hvori der hældes Vand.

Saadanne Forsøg vil ligesom Undersøgelserne i *Naturen* være betydningsfulde Led i Undervisningen og i særlig Grad vække Børnenes Interesse. Hovedparten af de geografiske Iagttagelser vil dog altid være at foretage paa Grundlag af *Kort*, dels *Vægekort*, dels *Atlas*. Ud af de *fysiske Kort* maa Børnene forsøge at læse de enkelte Landes geografiske Forhold i store Træk. Det gælder om at lære dem selv at drage Slutninger. De vigtigste og mest enkle *Kortsignaturer* maa derfor tilegnes: *Farverne*, der angiver Højdeforhold paa Land eller Dybdeforhold i Havet, *Figurer*, der angiver Byernes Størrelse, andre Signaturer, der illustrerer Plantevækst, Jordbundsforhold, Regnmængde, Folketæthed, Religion, Sprog og Erhvervsliv. Af Kortet kan Børnene lære at læse sig til i hvert Fald en Del af, hvad de skal vide om hvert Land, dets Beliggenhed og Grænser, dets Størrelse og Udstrækning, dets Overfladeforhold, Klima, Plante- og Dyreliv, Folk og Erhvervsliv, og en saadan Viden er af større Værdi end den, der hentes fra Lærebogen. Til Belysning af Jordens Form, Polerne, Ækvator, Gradnettet, Dag og Nat, Aarstiderne, Klimabælter, Passater og Skibsruiter maa en *Globus* anvendes.

Til Supplering af de geografiske Iagttagelser vil *Bøger* være et nyttigt Hjælpe-middel, dog først fra 4. Skoleaar. En geografisk *Lærebog* vil være en god Støtte til Fæstnelse af Enkeltheder. Den bør være kortfattet, og dens Navnestof kan indskrænkes til et Minimum, ligesom Anvendelsen af *Tal* bør være sparsom og helst ledsaget af en Sammenligning med kendte Forhold, f. Eks. fremmede Landes Indbyggerantal i Forhold til Dan-

marks. Ved Skildringen af Befolkningen i de forskellige Lande bør kortfattede Vurderinger udelades. Det er tvivlsomt, om det i det hele kan forsvares i en kortfattet Lærebog at give en almindelig Karakteristisk af en Nations „Psyke“ eller et Lands Befolkning, da det ifølge Sagens Natur og den pædagogiske Forenkling, der maa bringes i Anvendelse, altid maa blive en lidet udtømmende Bedømmelse, der kan foretages.

Paa de *ældste Trin* kan det anbefales i det hele at erstatte Lærebogen med geografisk *Læsestof*, Typeskildringer, der er skrevet for Børn, Uddrag af Rejseskildringer, Haandbøger, Statistisk Aarbog eller andre Tabelværker, samt Udtog af Skønlitteraturen. Skildringerne maa være livfulde og fængslende. Ofte kan de med Fordel sættes i Forbindelse med historiske, erhvervsmæssige eller naturhistoriske Skildringer, og det læste kan fæstnes gennem *skriftlige Opgaver*, der indgaar som Led i en Emnebehandling, ligesom ogsaa Iagttagelserne i Naturen eller Rapporter over Forsøg i Skolestuen kan give Stof til Stile.

Til denne Selvvirksomhed hører ogsaa geografisk *Tegning*, Ved *Snittegninger* kan forskellige Forhold belyses: Havdybden, Kystformationer, Terrændannelser m. m. Gennem *skematiske Tegninger* kan Tropeskovenes Træbælter, Vandets Kredsløb, Sprogstammer m. m. anskueliggøres, og ved Hjælp af Omridskort eller simpel *Korttegning* kan det nødvendige Navnestof indprentes.

Endelig er Brugen af *Billeder* en Støtte for Undervisningen. Et Billede siger ofte mere end den bedste Fortælling. Dette gælder især Lysbilleder. Til hver Time vil det dog sikkert være heldigst at nøjes med forholdsvis faa typiske Billeder, idet et alt for fyldigt Billedstof muligvis kunde forflygtige Indtrykket.

III.

Fortegnelse over en Normalsamling til Geografiundervisning.

a. For den udelte Landsbyskole:

Sandkasse (til Demonstration af Landskabsformer o. s. v.).

Maalebordsbladene (Geodætisk Instituts Kortblade i Størrelsen 1 : 20 000) over Skolens nærmeste Omegn indtil 4 Stk., f. T. à 1 Kr. 80 Ø. (med Rabat gennem Skolemyndighederne 1 Kr. 26 Ø.). Kortbladene oplæbes. Kan ogsaa købes oplæbede paa Lærred med Stokke og med særlig Signatur for Skoler. (Pris efter Tilbud).

Følgende Vægkort paa Lærred med Stokke:

Danmarkskort.

Europaskort.

Verdenskort (Halvkuglekort).

De enkelte Verdensdele.

Globus.

Palæstinakort (til Religionsundervisningen).

Fysiske Kort (Højdekort) bør i Almindelighed foretrækkes for politiske, hvis Skolen ikke kan anskaffe begge Slags.

Geografiske Lysbilleder paa *Filmsbaand* og *Apparat dertil* (eventuelt cirkulerende blandt flere Skoler).

En mindre geologisk Samling bør findes ved enhver Skole. Den bliver bedst, naar Læreren selv anskaffer de enkelte Stykker. Det drejer sig om at have faa, men vigtige og karakteristiske Stykker. Størrelsen bør være som en knyttet Haands. I næsten enhver Skærvebunke kan findes Typer af de almindelige Stenarter:

Granit, Gnejs, Sandsten, Skifer, Kalksten, Flint o. s. v. — Moræneler, Moræne-
sten, butkantede med Skurestriber, og vandbehandlede Sten kan ogsaa let skaffes.
Disse Sten anbringes i stærke Papæsker uden Laag og med lave Sidevægge, der
er solidt sammenføjede. I Bunden lægges et løst Stykke Karton (Tegnepapir),
hvorpaa Stenens Navn skrives. Desuden kan der tilføjes et Nummer, det samme,
der skrives paa Stenen, eventuelt paa en ganske lille Seddel, der klæbes paa.
Derved undgaas en ubehagelig Forveksling af Stykkerne. Strandsand og andet
Sand anbringes i vidhalsede Flasker af klart Glas (ca. 100 cm³).

*Endvidere en Samling Produkter fra danske Virksomheder og eventuelt Prøver paa
indførte Produkter. Hvad der ikke kan tage Skade af Beføling, bør ikke op-
bevares lukket. Men alt bør etiketteres tydeligt og udførligt.*

Klassesæt af en geografisk Læsebog.

b. *For den delte Landsbyskole og Købstadskolen:*

Det under a. nævnte samt yderligere:

Danmarkskort til hvert Klasseværelse.

Geologisk Kort over Danmark.

Kort over enkelte Lande i Europa.

Geografiske Væg billeder vil være et værdifuldt Supplement til Undervisningen.

Et *Epidiaskop med Filmsbaandssupplement og tilhørende Billeder.*

Apparat til Fremvisning af Films.

10. Kapitel.

Naturhistorie.

Efter Skoleloven af 18. Maj 1937 er Naturhistorie et obligatorisk Fag i alle Former
af Folkeskolen. Undervisningens *Formaal* er at give Børnene Kendskab til Hovedtyperne
af danske Dyr og Planter og de Forhold, hvorunder de lever, samt til de mest fremtrædende
fremmede Dyr- og Plantetyper, og at øve deres Iagttagelsesevne og give dem Forstaaelse
af de biologiske Love, Kærlighed til Naturen og Sans for dens Skønhed og Mangfoldighed.

I.

Undervisningsstoffet.

Paa *Smaabørnstrinnet*, de to første Skoleaar, falder Naturiagttagelserne naturligt
ind under den almindelige Iagttagelses- og Hjemstavnsundervisning, der varetages af
Dansk læreren.

Fra 4. eventuelt 3. Skoleaar bør en planmæssig Undervisning i Zoologi og Botanik
tages op. Det grundlæggende maa ogsaa her være Iagttagelse af Dyr og Planter i Børnenes
Omgivelser og i de Landskabsomraader, der behandles i Geografien. Herfra udvides
Stoffet til den øvrige Dyr- og Planteverden, baade den danske og den fremmede.

Det kan anbefales at gennemgaa følgende *Grundstof*:

a. Fra Zoologien.

1. Husdyr:

Hest, Ko, Faar, Ged, Svin, Hund, Kat, Fjerkræ.

2. *Dyr i og ved Husene:*
Husmus, Rotte, Graaspurv, Svale, Stær, Edderkop.
3. *Dyr i Haven (Parken):*
Pindsvin, Muldvarp, Flagermus, Svane, Bi, Kaalsommerfugl.
4. *Dyr paa Marken:*
Hare, Markmus, Agerhøne, Lærke.
5. *Dyr i Skoven:*
Ræv, Hjort, Egern, Skovdue, Nattergal, Krage, Gøg, Ugle, Skovsnegl.
6. *Dyr i fersk Vand:*
Frø, Gedde, Hundestejle.
7. *Dyr i og ved Havet:*
Sæl, Hval, Marsvin, Maage, Torsk, Rødspætte, Sild.
8. *Fremmede Dyretyper:*
Elefant, Kamel, Bjørn, Ulv, Løve, Tiger, Rensdyr.

b. Fra Botanikken.

1. *Havens Planter:*
Frugttræer, Frugtbuske, Hyld, Jordbær, Ært, Bønne, Kaal, Løvemund, Eranthis, Vintergæk, Krokus, Tulipan.
2. *Skovens Planter:*
Gran, Fyr, Bøg, Eg, Hassel, vild Rose, Anemone, Kodriver, Skovmærke.
3. *Det aabne Lands Planter:*
Kornsorter og andre Græsser, Kartoffel, Roe, Gulerod, Kløver, Agersennep, Valmue, Kornblomst, Klinte, Okseøje, Mælkebøtte, Følfoed, Tidsel, Nælde.
4. *Engens Planter:*
Engkarse, Kabbeleje, Engblomme.
5. *Ferskvandsplanter:*
Dunhammer, Tagrør, Padderokke, Pileurt, Aakande, Andemad.
6. *Hedens, Klittens og Strandens Planter:*
Lyng, Hjælme, Marehalm, Bændel- og Blæretang.
7. *Planternes Organer:*
Rod, Stængel, Blad, Blomst, Frugt, Frø.

Paa de *ældste Trin* bør desuden andre zoologiske og botaniske Afsnit gennemgaas, herunder *lavere Dyr og Planter*, eller Emner, der har Tilknytning til det *geografiske og historiske Stof*, f. Eks.:

Ris, Majs, Kokospalme, Soyabønne, Te, Kaffe, Krydderier, Tobak, Hør, Hamp, Bomuld, Gummi.

Endvidere bør her gennemgaas Emner fra *Planternes Liv*: Forplantning, Spiring, Ernæring, Aandedræt, Fordampning.

Hvor det falder naturligt, kan det paa de *ældste Trin* i det hele taget anbefales at vælge Stof, der kan sættes i Forbindelse med de Emner, der samtidig gennemgaas indenfor Geografien, Historien og den danske Litteratur.

II.

Stoffets Tilrettelægning.

Byggende paa den Iagttagelsesundervisning, der paa *Smaa børnstrinnet* er knyttet til Danskundervisningen, tages fra det 4., eventuelt 3. Skoleaar en planmæssig Naturhistorieundervisning op, der indtil 12-Aars Alderen bør samle sig om det forannævnte Grundstof.

Det *biologiske* Princip bør være det fremherskende. De enkelte Dyre- og Plantetyper skal saa vidt muligt ses i deres Omgivelser, hvorved deres Livskaar og Tilpasnings-evne belyses. Ved en saadan Fremgangsmaade vækkes straks Børnenes Interesse, fordi Dyret eller Planten bliver stillet i Forhold til Livet. Naar man under *Husdyr* iagttager f. Eks. *Anden*, begynder man med at fastslaa, at den egner sig særlig til at leve paa Vandet; Kroppen er formet som en Baad, Fjerdragten er saa tæt, at den holder Vandet ude. Under Dækfjerene findes et varmt Dunlag, under Huden et Fedtlag. Fødderne besørger Fremdriften i Vandet; Anden bevæger sig sikrere paa Vandet end paa Landjorden. Næbbets Form tyder paa, at den henter sin Føde i Vandet og Mudderet. Alt dette iagttager Børnene selv; de lærer at bruge deres Øjne og klare deres Tanker, sætter sig ind i Dyrets Levevis gennem Selvsyn og faar ikke noget fortalt, som de selv kan se sig til.

Et andet Eksempel under *Dyr i Skoven*, er *Uglen*. Paa en Aftenekskursion opdager man f. Eks. en stor Fugl, der svæver lydløst forbi og sætter sig i et Træ. Den er ikke let at faa Øje paa, ej heller let at høre. Saa undersøges paa et udstoppet Eksempel dens Fjerdragt, dens Fødder, dens Øjne. Børnene forestiller sig (og nogle har maaske iagttaget det), hvorledes den kan slaa ned paa sit Bytte, gribe det med sine Kløer, dræbe det med sit Næb. De ufordøjelige (opgylpede) Dele af dens Maaltid finder man paa Jorden under dens Rede (Uglegylp); de enkelte Dele deraf undersøges (Haar, Knogler, Tænder). Hvad har den fortæret? Hele Eventyret i Uglens Levevis males frem for Børnene.

Paa lignende Maade behandles Plantelivet. Følgende biologiske Forhold gøres til Genstand for Undersøgelse: Jordbundsforholdene paa Planternes Voksesteder, deres Krav til Lys og deres „Arbejdstid“, deres Overvintringsmaade og Levetid, de forskellige Maader hvorpaa de samler Oplagsnæring, de forskellige Bestøvningsmaader (ved Insekter, ved Vindens Hjælp, ved Selvbestøvning), Frøspredningens talrige Former (Valmuekaplens Vindslyngspredning, Borrens Kroge paa Kurvdækket, Fug, Vinger, Frøuld, Frugtkødets Betydning for Spredning ved Dyrenes Hjælp o. s. v.). Planterne skildres som levende Væsener, der fører en haardnakket Livskamp for Slægtens Bevarelse og Udbredelse.

Ind imellem de biologiske Skildringer kan typiske Dyre- og Planterformer gennemgaaes *systematisk* ud fra Præparater eller Billeder. En fremadskridende Beskrivelse af et *Dyr* kan f. Eks. foretages efter følgende Skema:

1. Kroppen (Form, Beklædning, Farve).
2. Hovedet (Form, Tænder, karakteristiske Ting som Horn, Takker, Snabel, Tryne o. s. v.).
3. Halen (Størrelse, Beklædning, Anvendelighed o. s. v.).
4. Lemmerne (Udseende, Trædepuder, Kløer, Hove, Svømmehud, Beklædning o. s. v.).

For en *Plantes* Beskrivelse kan følgende Skema anvendes:

1. Rod (Form, Forgrening).
2. Stængel (Udseende, Styrke, Bestanddele, Beklædning, Torne, o. s. v.).
3. Blade (Stilling, Form, Overflade, Strenge o. s. v.).
4. Blomst (Knopper, Blomstens enkelte Dele, Form, Farve, Bestøvningsforhold).
5. Frugt (Form, Farve, Bestanddele, Spredningsmuligheder o. s. v.).

Arbejdsformen bør overalt være Iagttagelse og Selvvirksomhed. En Lærebog kan bruges som Støtte, men bør ikke være Udgangspunkt. Hvor der er Lejlighed dertil, bør *Iagttagelser i Naturen* være første Led. Derefter kan Naturen bringes ind i Skolen: *Akvarier* med Materiale, hentet fra Vandhuller, kan bruges til Iagttagelse af f. Eks. Hundestejlens Redebygning, Frøens Udvikling, Vandedderkoppens Klokke o. s. v.; *Indsamling* af Materiale ved Børnenes egen Hjælp bør være et fast Led i Undervisningen (Snegle-huse, Insekter, Planter); *Kasser* til *Spiringsforsøg* (Hvede, Ærter, Bønner o. s. v.) og Grene i begyndende Løvspring opstilles i Skolestuen, hvorved Børnene faar Lejlighed til daglig at opnotere Planternes Vækst og derved til at lave deres egen Beskrivelse (Rodens Vækst og Forgrening, Lysets Indvirkning, Fordampningen m. m.). Til Supplering af dette Materiale kan bruges Billeder (Lysbilleder, Films), Vægtavler, Præparater, Lærers Tegninger paa Vægtavlen, hvor det er Skitsen og Anskueligheden og ikke den kunstneriske Udførelse, det kommer an paa, og Læreren kan ind imellem Fortællingen og Samtalen flette smaa Skildringer af egne og andres Oplevelser i Naturen.

Den *systematiske* Inddeling af Dyr og Planter kommer i anden Række. Den bør ikke læres ud fra Bøger, men bygges op ad Iagttagelsens Vej som en Ordning i Familier efter Dyrenes og Planternes organiske Bygning.

Paa de *ældste Trin* bør *Ekskursioner* have en fremtrædende Plads. Børnene lærer at læse i „Naturens store Bog“, øves i at drage Slutninger af, hvad de iagttager, lærer ad Erfaringens Vej Aarsagssætningen at kende; alt dette bidrager til, at de faar et Indblik i Naturens Husholdning. Deres Følelsesliv næres ved, at de lærer Dyrenes og Planternes Liv at kende ved Selvsyn, deres Sans for Naturens Skønhed vækkes og udvikles, saa de faar Følelsen af, at de skal vise Skaansomhed overfor Dyr og Planter, og at al Mishandling (Navne i Træernes Bark, hensigtsløs Blomsterplukning, Indsamling af Fugleæg eller Dyrplageri, Tilsudsning af Naturen med Madpapir) er uværdig. *Natur*iagttagelserne er et vigtigt Led i Børnenes hele Karakteropdragelse, og Skolen bør overalt, hvor Lejlighed gives, medvirke til at fremme *Naturfredningen* og aabne Børnenes Øjne for Naturens Skønhed og Naturlovenes Storhed.

Paa disse Trin kan Emnerne fra Naturhistorien med Fordel knyttes til andre Fag: Naturens Betydning for Digtningen, de geografiske Forholds Sammenhæng med Dyr- og Plantelivet (Kornsorter, Kartofler, Roer, Ris, Majs, Kaffe, Te, Kakao, Hør, Hamp, Bomuld, Gummi o. s. v.), den historiske Udviklings Afhængighed af Kulturplanter og Husdyr o. s. v. Som *boglige* Hjælpe midler kan biologiske Læsestykker særlig anbefales fremfor Lærebøger, og hertil kan knyttes skriftlige Arbejder.

En god Støtte for Arbejdet vil en Skolehave, (eventuelt en Markskole), være. Det vil være af væsentlig Betydning, om de paa de tidligere Trin anvendte Spiringsforsøg kunde flyttes ud i selve Naturen, og at Børnene lærer at tilberede Jorden og dyrke Planterne ved eget Arbejde, ligesom de derved faar en stærk forøget Adgang til at drive direkte Iagttagelser saavel over Dyr- som Plantelivet. Ethvert praktisk Kendskab til Naturen giver øget Naturglæde (jfr. Afsnittet om Jorddyrkning, Side 105 ff.).

Til Vejledning for, hvad Skolens naturhistoriske Samling helst bør indeholde, skal opstilles følgende to Typer paa Normalsamlinger, henholdsvis for den mindre og den større Skole, der begge tager Sigte paa en biologisk Undervisning. Materialet kan f. Eks. bestilles hos Naturvidenskabelig Fordelingscentral, Frederiksholms Kanal 26, København K., hvor der ogsaa kan faas en Prislister over de enkelte Dele af Samlingen.

III.

En Normalsamling af naturhistorisk Materiale.

a. For den udelte Landsbyskole:

1. Skelet af Kat, Kranium af Rotte, Kranium af Ko med løse Hornskeder. Fod-skelet med Hov af Hest og Ko. Raadyrkranium med paasiddende Takker. En opskaaren Rotte, visende de indre Organer.
2. Udstoppet Lækat, Muldvarp, Pindsvin, Flagermus, Egern, Rotte, Mus, Hjørne-tænder af Orne.
3. Udstoppet Graaspurv (Han og Hun), Bogfinke, Lærke, Solsort, Musvit, Stær, Krage, Svale, Spætte, Høg og Falk, Ugle, Agerhøne, Vibe, Stokand.
4. Firben, Æg af Markfirben, Hugorm, Snog, Snogeham, Frøens Udvikling, Skrubbudse, Salamanderens Udvikling.
5. Hundestejle, Aborre, Makrel, Rødspætte, Sild, Karusse, Gedde, Aal, Aalens Udvikling.
6. Biologisk Opstilling af:
 - Oldenborre med Æg, Larve og Puppe.
 - Mariehøne og Bladlus.
 - Kaalsommerfugl med Larve og Puppe; Puppehylster fyldt med Snyltehvæse og Larveham med udkrøbne og forpuppede Snyltehvæselarver.
 - Ligustersværmer med Larve og Puppe.
 - Silkesommerfugl med Æg paa Blad af det hvide Morbærtræ, Larve, Kokon med Puppe, Raasilke og Silketøj.
 - Honningbi. Et Stykke Bitavle indeholdende Celler til Arbejder- og Droneyngel, Dronningcelle, Larver og Pupper samt Arbejder, Drone og Dronning.
 - Gedehams med Bo.
 - Humblebi ved en Rødkløver.
 - Græshoppe.
 - Vandkalv.
 - Guldsmed.
 - Skorpionstæge.
 - Flue.
 - Myg.
7. Tusindben, Korsedderkop, Reje, Flodkrebs, Tangloppe, Regnorm, Sandorm, Spolorm, Stykke af Bændelorm, oplukket Musling, Udvalg af de almindeligste Snegle og Muslinger.
8. Koraltyper, Vandmand, Søpindsvin og Søstjerne.
9. Materiale til Belysning af Dyrenes Arbejde i Naturen:
 - Kogler behandlet af Spætte, Mus og Egern.
 - Nødder behandlet af Spætte, Mus og Egern.
 - Træ behandlet af Borebiller.
 - Træ behandlet af Træbukke.
 - Grene fejlet af Hjort.
 - Grene afbidt af Hjort.
 - Grene gnavet af Markmus.
 - Gylp fra Ugle, visende Haar og Skeletdele af Mus samt Fjer og Skeletdele af Fugle.
 - Ekskrementer af Ræv, visende Haar og Skeletdele af Mus samt Kitindele af Biller.

b. *For den delte Landsbyskole og Købstadskolen:*

1. Kranium og Hvirveltyper af Menneske, Skelet af Kat, Kranium af Ræv eller Hund, Muldvarp, Rotte, Vandrotte, Hare, Drøvtygger (med paasiddende Horn), Svin, Fodskelet af Hest, Ko og Svin; Kattepoter udstrakt og i Hvile. En opskaaren Rotte, visende Beliggenheden af de indre Organer.
2. Udstoppet Lækat, Muldvarp, Pindsvin, Flagermus, Spidsmus, Husmus, Markmus, Skovmus, brun Rotte, Vandrotte, Egern, Tak af Krondyr, Daadyr og Raadyr. Kohorn med Stejle og løs Skede, tørret udpustet Drøvtyggermave.
3. Skelet af Fugl. Fjertyper. En opskaaren Due, visende de indre Organer. Udstoppet Graaspurv (Han og Hun), Bogfinke, Stillids, Sanglærke, Gulspurv, Fuglekonge, Gærdesmutte, Sangdrossel, Solsort (Han og Hun), Vipstjert, Musvit, Krage, Stær, Skovskade, Svale, Ringdue, Spætte, Spurvehøg, Taarnfalk, Natugle, Slørugle, Agerhøne, Vibe, Skovsneppe, Brushane, Blishøne, Hejre, Maage, Graaand, Edderfugl, Lappedykker, Markfirben, Æg af Markfirben, Staalorm, Hugorm, Snog, Snogeham, Snogens Udvikling, Landskildpadde.
4. Brun Frø, Grøn Frø med udspilede Kvækkeposer, Frøens Udvikling, Skrubbudse, Hundestejle, Aborre, Makrel, Rødspættens Udvikling, Sild, Hornfisk, Karusse, Skalle, Gedde, Aal, Aalens Udvikling, opskaaret, drægtig Aalekvabbe, ung Haj, Æg af Haj eller Rokke.
5. Større Kasse med Sommerfugle.
6. En biologisk Opstilling af:
 - Oldenborre med Æg, Larve og Puppe.
 - Mariehøne og Bladlus.
 - Kaalsommerfugl med Larve og Puppe; Puppehylster fyldt med Snyltehvepse og Larveham med udkrøbne og forpuppede Snyltehvepselarver.
 - Ligustersværmer med Larve og Puppe.
 - Silkesommerfugl med Æg paa Blad af det hvide Morbærtræ, Larve, Kokon med Puppe, Raasilke og Silketøj.
 - Honningbi. Et Stykke Bitavle, indeholdende Celler til Arbejder- og Droneyngel, Dronningcelle, Larver og Pupper samt Arbejder, Drone og Dronning.
 - Gedehans med Bo.
 - Humblebi ved en Rødkløver.
 - Græshoppe.
 - Vandkalv.
 - Guldsmed.
 - Skorpionstæge.
 - Flue.
 - Myg.
7. Spritpræparater, visende Guldsmedens, Myggens og Stuefluens Udvikling, Tusindben, Skolopender, Korsedderkop, Skorpion, Flodkrebs, Reje, Hummer, Jomfruhummer, Strandkrabbe, Eremitkrebs, Tangloppe, Bænkebidder.
8. Regnorm, Sandorm, Lægeigle, Spolorm, Bændelorm, Blæksprutte, Snegl med udstrakte Følere, Typer af de almindeligste Snegle- og Muslingeskaller, opskaaret Musling, Søstjerne, Søpindsvin, Vandmand, Koraltyper.
9. Materiale til Belysning af Dyrenes Arbejde i Naturen:
 - Kogler behandlet af Spætte, Mus og Egern.
 - Nødder behandlet af Spætte, Mus og Egern.
 - Træ behandlet af Borebiller.

Træ behandlet af Træbukke.

Grene fejlet af Hjort.

Grene afbidt af Hjort.

Grene gnavet af Markmus.

Gylp fra Ugle, visende Haar og Skeletdele af Mus samt Fjer og Skeletdele af Fugle.

Ekskrementer af Ræv, visende Haar og Skeletdele af Mus samt Kitindele af Biller.

11. Kapitel.

Sundhedslære.

Sundhedslære er et *obligatorisk* Fag for Folkeskolens ældste Trin, fra 12-Aars Alderen opad (jfr. Skoleloven af 18. Maj 1937, §§ 19 og 20). Der tænkes herved naturligt paa en *teoretisk* Undervisning, givet i Tilknytning til Undervisningen i Naturhistorie eller Gymnastik. Som Baggrund for denne bør der imidlertid gives Børnene en *praktisk* Indøvelse i hygiejniske Vaner, og der bør først og fremmest drages Omsorg for, at Skolelivet ikke frembyder Farer for Børnenes Sundhed, men tværtimod fremmer den og skærper deres Sans for Hygiejne, hvorved Skolen paa een Gang øger deres Modtagelighed for Kundskaber og løser de positive Opgaver af hygiejnisk Karakter, som naturligt paahviler Skolen ogsaa i den almindelige Folkehgygienes Tjeneste.

Der skal da i Overensstemmelse med den Betænkning, der i 1937 er afgivet af Hygiejnekommissionen, først gives nogle Anvisninger paa, hvorledes denne *praktiske* Opgave bør løses.

A.

Hygiejniske Forholdsregler vedrørende Skolegangsordenen.

1. Skoledagens Længde:

Ifølge Skoleloven af 1937 er Skoledagens Længde begrænset til højst 4 Timer for de to første Aargange, 5 Timer for de to næste og 6 Timer for de øvrige. Denne Bestemmelse skal senest være gennemført 1. April 1948. Den hidtidige Ordning, der navnlig paa Landet har været den almindelige, at man paa alle Trin har givet Børnene 6 Timer om Dagen, vil dermed ophøre, idet en 6-Timers Skoledag herefter kun vil kunne praktiseres fra 5. Skoleaar. Dette maa betegnes som et stort Fremskridt, da det fra alle Sider erkendes, at 6 Timers Undervisning for Børn indtil 11-Aars Alderen er uheldig saavel af pædagogiske som af sundhedsmæssige Grunde. I første Skoleaar maa det anbefales at nøjes med 3 Timer daglig, og i 3. Skoleaar 4 (5) Timer, hvorefter der i 4. og 5. Skoleaar kan gives 5 Timer daglig. Paa de ældste Trin er der efter Loven Mulighed for at opnaa Dispensation fra Bestemmelsen om 6-Timers Dagen som Maksimum, naar særlige Forhold taler derfor. Det maa dog anbefales kun at afvige fra Bestemmelsen i Tilfælde, hvor Undervisningen i praktiske Fag som kvindelig Husgerning og Sløjd paa Grund af Afstanden til Undervisningslokalet gør en Forlængelse af Skoledagen til 7 Timer nødvendig. I Almindelighed bør Timerne i disse Fag have Plads indenfor den normale 6-Timersdag.

2. Skoletiden:

Skolegangen bør i størst mulig Udstrækning henlægges til Formiddagen. Af Hensyn til Pladsforholdene kan det imidlertid ofte være nødvendigt at lade to Klasser benytte samme Lokale, men der bør i saadanne Tilfælde drages Omsorg for, at al Undervisning slutter saa vidt muligt Kl. 14 og i hvert Fald senest Kl. 16.

3. *Lektioner og Frikvarterer:*

Ifølge Skolelovens § 16 er den normale Undervisningstime fastsat til 50 Minutter, og til hver Time hører derfor normalt et Frikvarter paa 10 Minutter. Paa Smaabørnstrinnet maa det dog anbefales at fordele en Klokketime med 45 Minutter til Undervisning og 15 Minutter til Frikvarter eller ogsaa at benytte halve Lektioner à 25 Minutter med 5 Minutters Frikvarter efter hver Lektion.

Til hver Klasse med en Skoledag paa 4 Timer eller derover bør der dog henlægges et Spisefrikvarter af længere Varighed, fra 20 til 30 Minutter. Forøgelsen bør ikke tages fra de andre Frikvarterer, men fra Undervisningstiden, idet Timerne afkortes i tilsvarende Grad. Det maa dog være en Forudsætning for disse Afkortninger, at den lovbefalede Undervisningstid opnaas.

4. *Skoledage og Fridage:*

Skoleaaret bør normalt være paa 240 Skoledage. Skoleloven fastsætter ikke noget bestemt Antal Skoledage, men gaar i hele sit System ud fra et Skoleaar paa 40 Uger mod den tidligere Skolelovs 41 Skoleuger. En yderligere Forkortelse kan ikke anbefales, da en saadan kan nødvendiggøre en Forlængelse af Skoletiden de enkelte Dage.

Den normale *Ferieplan* bør være følgende:

	Købstadskoler	Landsbyskoler
Aarets Søndage	52 Dage.	52 Dage.
Andre kirkelige Festdage	9 —	9 —
— faste Fridage	4 —	4 —
Fri-Søgnedage i Paasken	3 —	3 —
— i Pinsen	2 —	2 —
— i Julen	7 —	7 —
Sommerferie	42 —	36 —
Efteraaarsferie	6 —	6 —
Fridage til Disposition	0 —	6 —
Ialt	125 Dage.	125 Dage.

Sommerferiens Varighed og rigtige Beliggenhed maa anses for et vigtigt hygiejnisk Spørgsmaal. Den bør ingen Steder være paa mindre end 6 Uger, og den bør henlægges til den lyseste og varmeste Tid af Aaret (jfr. Ministeriets Cirkulære af 28. Januar 1937). For Købstædernes Vedkommende kan det anbefales at afsætte 7 Uger til Sommerferien for at give Børnene Adgang til et rigeligt Landophold, og Begyndelsen bør sættes til sidste Uge af Juni. For Landsbyskolernes Vedkommende maa det fra et sundhedsmæssigt Synspunkt anses for uheldigt, om Ferien, som det tidligere var almindeligt, henlægges til den sidste Del af Sommeren, August—September, af Hensyn til Børnenes Deltagelse i Høstarbejdet. Det maa anbefales ogsaa her at lade Børnene faa Ferie i den varmeste Tid, normalt fra 1. Juli. Af Hensyn til Vejrforholdene om Vinteren, hvor det ofte kan være vanskeligt for Børnene at komme i Skole, især hvor Afstandene er store, kan det dernæst anbefales at reservere 6 Dage som disponible Fridage, hvorved Sommerferien kun kan blive paa 6 Uger.

5. *Skolefrokost:*

Det maa anbefales at lade Børnene spise under Opsyn. Hvert Barn bør have Siddeplads og helst ogsaa Bordplads under Spisningen, og det maa saavel fra et hygiejnisk som et sundhedsmæssigt Synspunkt fraraades at lade Børnene gaa med deres Mad i Haanden og spise paa Legepladsen.

Et særligt *Spiselokale* er altid at foretrække. I Mangel af et saadant kan Skolens Korridorer anvendes, naar de har den fornødne Størrelse og er forsynet med Siddeplads (Bænke) og helst ogsaa Bordplads til hvert Barn. Egner Korridorerne sig ikke, kan Klasseværelserne bruges. Det bør i saa Fald overvæges, at Bøger og andet Skolemateriel er fjernet fra Bordpladen, før Maden tages frem, og at Bordet aftørres efter Spisningen, samt at Lokalet udluftes efter denne, hvorefter Børnene faar mindst 10 Minutters Ophold paa Legepladsen.

Det er af væsentlig Betydning, at alle Børn faar fornøden Ro til Spisningen, og at denne foregaar under hygiejnisk betryggende Forhold. Men Udbyttet af Skolens Undervisning afhænger desuden af, at Børnene faar den *rette Ernæring*. I denne Forbindelse kan henvises til det i Hygiejnekommisionens Betænkning af 1937 anførte.

6. *Haandvask:*

Forud for Spisningen bør alle Børn vaske Hænder. Endvidere bør det indprentes Børnene, at de skal vaske Hænder, naar de har benyttet Toilettet.

7. *Undersøgelse for Utøj:*

Ifølge Skoleloven af 18. Maj 1937 § 28 kan der af Skolekommissionen fastsættes Bestemmelser om, at Børnene kan undersøges og eventuelt renses for Utøj, og der bør gives Lærerne Bemyndigelse til at lade foretage en saadan Undersøgelse, hvor den antages nødvendig, enten ved Henvendelse til Embedslægen (Skolelægen) eller ved Tilkaldelse af Sundhedsplejersken, hvor en saadan er ansat i Kommunen.

8. *Skiftefodtøj:*

Det er af Vigtighed, at Børnene ikke sidder i Skolen med vaade Fødder, og det maa derfor anbefales, at Børnene, særlig paa Landet, vænnes til i saa vidt Omfang som muligt at skifte Fodtøj, naar de kommer til Skolen, og naar de kommer ind efter Opholdet paa Legepladsen eller Idrætspladsen. Stilles der af Kommunalbestyrelsen efter Forhandling med Skolekommissionen og den paagældende Skoles Lærerraad Krav om, at Børnene benytter Skiftesko i Undervisningstimerne, skal disse i fornødent Omfang stilles til Raadighed af Kommunen (jfr. Skolelovens § 59). Navnlig bør det paases, at Børnene ikke sidder med Gummistøvler i Klassen.

9. *Legemsøvelser:*

Den sundhedsmæssige Ordning af Skoledagen er i væsentlig Grad betinget af, at det stillesiddende Arbejde i passende Omfang afbrydes af Legemsøvelser.

Her skal blot understreges, at al Gymnastik og Idræt for Børn ude over Smaabørnstrinnet bør foregaa efter *fuldstændig* Omklædning og, hvor det er muligt, efterfølges af et tempereret Styrtebad. Kun herigennem opnaar Børnene det fysiske Velvære, som Afskylning og Iførelse af tørt Tøj efter en Time i legemlig Opdragelse altid medfører, og som er et af denne Undervisnings sikreste og mest betydningsfulde Resultater (jfr. Betænkningen „Den praktiske Mellemskole“, Side 103). Omklædningsrummet skal være opvarmet, og det bør paases, at hvert Barn har tilstrækkelig Plads til sit Tøj, saa det ikke kommer i Berøring med de andre Børns.

Foruden Gymnastikbad bør der gives Børnene et ugentligt Renselsesbad under Tilsyn. Det bør være det normale, at alle Børn deltager heri.

10. *Skolelæge og Skoletandlæge:*

Det maa stærkt anbefales *alle* Kommuner at indføre en Skolelæge- og Skoletandlægeordning ved Skolevæsenet.

B.

Den teoretiske Sundhedslære.

Jævnside den praktiske Indøvelse af Sundhedslærens Regler gaar dernæst paa de ældste Trin den *teoretiske* Undervisning, der tager Sigte paa at lære Børnene at forstaa Betydningen af at følge de givne Regler om personlig Renlighed, Ophold i frisk Luft og Solskin, Søvn og Hvile, regelmæssig Pasning af Tænderne og en sund Ernæring, hvortil kommer Erkendelsen af Faren ved en Række Nydelsesmidler, i det hele taget at give dem Grundsætningerne for en sund Levevis.

I.

Undervisningsstoffet.

Der er efter Skoleloven af 18. Maj 1937 ikke givet denne Undervisning nogen selvstændig Plads paa Skemaet. Dette er heller ikke nødvendigt, naar der blot indenfor de hertil egnede Fag i *Stofvalget* sørges for at skaffe Plads til de ovennævnte Emner. Det er naturligt her i første Række at tænke paa *Naturhistorien*. Der maa i denne Forbindelse advares imod at lade Dyre- og Planteriget optage saa megen Plads, at der ikke bliver tilstrækkelig Tid til Sundhedslæren. Uanset hvilken Betydning de zoologiske og botaniske Emner har, maa det anses for ulige vigtigere, at Undervisningen om det menneskelige Legeme og Reglerne for sund Levevis ikke forsømmes.

Hermed er dog ikke i særlig Grad tænkt paa *Anatomi* og *Fysiologi*, da et teoretisk Kendskab hertil i det Omfang, som kan gives indenfor Folkeskolens Rammer, ikke i sig selv har nogen større Værdi for Børnene. Undervisningen i Menneskelegemets Anatomi og Fysiologi bør i Hovedsagen indskrænkes til at omfatte de nødvendige Forudsætninger for Forstaaelsen af Sundhedens og Hygiejnens Betydning samt den sundhedsmæssige Fare, der kan være forbundet med Brugen af Nydelsesmidler som Alkohol, Tobak og Kaffe.

I det 8. Skoleaar og Landsbyskolens Fortsættelsesklasse kan det anbefales at føje — i Tilknytning til enten Naturhistorie eller Gymnastik — en kortfattet Indøvelse i *Samaritergerning*, omfattende Øvelse i Nødhjælp og kunstigt Aandedræt. For Pigernes Vedkommende bør hertil knyttes et kort Kursus i spæde Børns Pasning og almindelig Hjemmesygepleje.

Ogsaa indenfor *Samfundslæren* bør der afsættes Plads til Emner fra Sundhedslæren. Kommunens *Sundhedsvedtægt* bør saaledes indgaa i Undervisningen, saa Børnene faar Belæring om Kravene til hygiejnisk indrettede Omgivelser og faar Forstaaelse af, hvorfor de paagældende Regler er givet, samt hvilke Følger det kan have for Folkesundheden, at de tilsidesættes. Ligeledes bør Faren ved Brugen af Nydelsesmidler som *Alkohol* ikke alene tages med under Naturfagene, men ogsaa belyses ud fra samfundsmæssige Synspunkter: Beværterloven og dens Overholdelse, Færdselsulykkerne og Forbrydelserne i Forhold til Alkoholforbruget i Folket, Alkoholens Indflydelse paa Arbejdsydelse, dens ødelæggende Virkninger for Familielivet og i det hele den sociale Nød, den kan afstedkomme.

II.

Stoffets Tilrettelægning.

Undervisningen bør begynde ved 12-Aars Alderen og indledes med en kortfattet Gennemgang af Menneskelegemets Organer.

Den bør i det hele have *Hygiejnen* som Hovedemne, og som Hjælpemidler bør saadanne Bøger anvendes, som giver en kortfattet anatomisk og fysiologisk Beskrivelse,

med en anskuelig og fyldig Omtale af de Sundhedsregler, der maa iagttages. Som Illustrationer bør fortrinsvis kun anvendes skematiske Tegninger; i hvert Fald maa det anbefales at vælge Billedstof under skønssom Hensyntagen til Børnenes Fantasi- og Følelsesliv.

Øvelserne i *Samaritergerning* kan ske efter den Plan, *Dansk Røde Kors* har udarbejdet for Anatom, Sundhedspleje og Nødhjælp, som altid kan faas ved Henvendelse til Foreningens Kontor eller dens Afdelinger rundt i Landet. Undervisningen gaar her ud paa at oplyse Eleverne om Nødhjælperens første Pligt ved Sygdomsanfald eller Ulykkestilfælde, om Forholdsregler ved Transport af syge eller tilskadekomne, om kunstigt Aandedræt, Ulykker ved Brug af Elektricitet etc. En Fortegnelse over de forskellige Forbindssager m. m., der skal bruges, kan altid faas ved Henvendelse til Røde-Kors-Afdelingerne. For Kursuset for de store Piger i spæde Børns Pasning har Røde Kors ligeledes udarbejdet en Plan, omfattende 6 Lektioner, hvortil der kan henvises. Den omfatter følgende Emner: Barnets normale Udvikling, dets almindelige Hygiejne, dets personlige Hygiejne og Klædedragt, dets Ernæring ved Modermælk, den kunstige Ernæring m. m.

Gennem sine Afdelinger er Røde Kors villig til at hjælpe Skolerne med Gennemførelsen af disse Kursus ved at fremskaffe et tilstrækkeligt Antal Sygeplejersker eller andre kvalificerede Personer til at assistere Lærerne.

Med Hensyn til *Alkohollæren* maa der drages Omsorg for, at intet Barn gaar ud af Skolen uden at have haft Lejlighed til at faa Oplysning om Alkoholens Egenskaber og de hermed forbundne Farer for Sundheden, Familielivet og de sociale Forhold.

Det kan da anbefales under Naturhistorien i Klasserne fra 12-Aars Alderen opad i det Omfang, Tiden tillader, at gøre Rede for Alkoholens Bestanddele og Fremstilling, dens Opsugning i Legemet, dens Forbrænding og Udskillelse som Vand og Kul-syre, dens Næringsværdi, Varmeudvikling og Giftvirkning, den øjeblikkelige Stimulans, der tilsyneladende opnaas, og den derpaa følgende Nedsættelse af Cellernes, navnlig Nerve-cellerne Sundhed og Sjælelivets hele Funktion. Hertil kan anvendes statistisk Materiale, Tegninger, Tabeller, simple kemiske Analyser og boglige Hjælpe-midler, der anskueliggør Stoffet.

Hertil bør i enkelte Timer under *Samfundslæren* føjes en Redegørelse for det moderne *Samfunds* og det private *Ædruelighedsarbejdes* Bestræbelser for at forebygge og afhjælpe de foran nævnte Virkninger af Brugen af Alkohol: Beværterlovgivning, Ølbeskatning, Tabeller over Trafikulykker, der skyldes Spirituspaavirkning, Tumulter, Gadeoptøjer etc. Et Uddrag af Politirapporter, tilrettelagt i pædagogisk Form, giver her et righoldigt Materiale. Ved Omtalen af Alkoholens ødelæggende Virkninger for Hjemmene maa der udvises stor Takt og Hensyntagen til Barnesindets Følsomhed og Børnenes personlige Forhold. Her maa al Eksemplicering undlades, og Undervisningen kan i det væsentlige kun gives ad *indirekte* Vej, f. Eks. ved Opstilling af et Normalbudget for Husholdning, hvoraf det fremgaar, hvad en Husmoder i Forhold til Ugelønnen maa have til de forskellige Udgiftsposter, og hvorpaa intet findes afsat til Besøg paa Beværtninger eller til Alkoholforbrug. Paa denne Maade vil der være Mulighed for uden Agitation at gøre et Oplysningsarbejde, der kan modvirke Alkoholforbrugets ødelæggende Virkninger paa Familielivet og Samfundet.

Et lignende Oplysningsarbejde kan gøres med Hensyn til Brug af andre Nydelsesmidler som *Kaffe* og *Tobak*. Det maa understreges, at der ikke er nogen Næring i Kaffen, men at den indeholder et Giftstof, *Coffein*, der virker opstrammende i Øjeblikket, men som, naar det nydes i større Mængder, virker skadeligt paa Fordøjelsen, Hjertets Funktion og Nerverne. Ogsaa Tobakkens Giftstof, *Nikotinen*, omtales, og det maa fremhæves,

at det har en meget stor Giftvirkning, og at Tobaksbrug i den tidligere Alder kan have alvorlige Følger for Sundheden.

Sundhedslæren kan saaledes indflettes i en Række Fag, og det bør anvises i de opstillede Aarspensa, hvorledes dette kan ske.

12. Kapitel.

Regning.

Regning er det ene af Folkeskolens tre grundlæggende *Færdighedsfag*. Det er Hovedmidlet til Udformning af Børnenes Begreber om Tal og Udviklingen af deres Evner til at tænke klart, og det danner ligesom Dansk og Skrivning Forudsætningen for Kundskabstilegnelsen i Almindelighed og for Forstaaelsen og Løsningen af en Række Opgaver, som Børnene stilles overfor i andre Fag (Naturlære, Geografi, de praktiske Fag) og i mange af Dagliglivets Forhold.

Regneundervisningen maa derfor gives baade gennem en systematisk Indøvelse i Talbehandling og Regnefærdighed og gennem en praktisk Anvendelse af Færdighederne. *Maalet* kan kort samles om følgende Punkter:

- at hjælpe Børnene til en klar Opfattelse af hele Tal, Decimalbrøk og Brøk;
- at udvikle deres Evner til Talbehandling og hurtig og sikker Regnefærdighed;
- at indøve dem i at løse Problemopgaver, som Skolens øvrige Fag eller det praktiske Liv stiller dem overfor, herunder Beregninger over Flade- og Rumstørrelser.

I.

Undervisningsstoffet.

Paa *Smaabørnstrinnet* „dannes“ Tallene for Børnene ved Hjælp af Anskuelsesmidler af forskellig Art. Talomraadet fra 1—10 fremstilles herved og fæstnes ved Tælling, hvorefter det udvides med Tallene til 100. Samtidig lærer Børnene at læse og skrive Tallene. Efter disse indledende Øvelser fortsættes med en Behandling af de *fire Regningsarter*.

Addition. Naar en vis Sikkerhed er opnaaet, føres Additionen videre indenfor Talrækken 1—100, først indenfor Tierne, dernæst med Tierovergang, idet Børnene føres frem til at kunne udføre Operationerne uden Brug af Anskuelsesmidler. Talomraadet udvides derefter gradvis til 1000 og derudover, og Additionen fortsættes med Anvendelse af 2, 3 eller 4 Addender. Fremgangsmaaden med at sætte „i Mente“ maa være lært paa *Smaabørnstrinnet*.

Subtraktion. I nær Tilknytning til det, Børnene har lært gennem Addition, indøves Fradragning gennem lette Opgaver indenfor Talomraadet 1—10 og dernæst 1—100, i Begyndelsen med 1-cifret Subtrahend, derefter med et Multiplum af 10 som Subtrahend. Tierovergange indøves, og inden *Smaabørnsundervisningens* Afslutning maa Fremgangsmaaden ved at „laane“ være lært. I Forbindelse med Tallæsning og Talskrivning samt Løsning af Opgaverne gives der Børnene Forstaaelse af Begreberne Enere, Tiere, Hundreder.

Multiplikation. Som Indledning til Multiplikation tages Rækketælling med 2—5 samt 10, og Øvelserne gaar derefter over i lette Opgaver med 1-cifret Multiplikator. Den lille Tabel læres og anvendes paa lette skriftlige Talopgaver.

Division. I Tilknytning til Tabeløvelserne *kan* allerede paa Smaabørnstrinnet medtages indledende Øvelser i mundtlig Division indenfor Talomraadet 1—20.

Benævnelser. Ud fra Anskuelsesmaterialet indøves Regning med benævnte Tal. Mønterne fra 1 Øre til 1 Kr. læres, og følgende Benævnelser bør være gennemgaaet paa Smaabørnstrinnet:

Kr. og Øre; m og cm; l og dl; kg og g; Snes, Dusin og Stk.; Aar, Maaned, Uge og Dag.

Gennem lette Opgaver med Kr. og Øre, m og cm øves Børnene i at foretage Omskrivninger fra højere til lavere Benævnelse og omvendt. Endvidere øves de i at løse lette Tekstopgaver.

Paa *andet Trin*, 3.—5. Skoleaar, bestaar Regnestoffet væsentligt af en Indøvelse af de fire Regningsarter med hele Tal, Decimalbrøker og almindelige Brøker.

Hele Tal. I *Addition* øves Taltræning med 1- eller 2-cifrede Tal og mange Addender (Kolonnætælling). Additionsopgaver gives med indtil 5-cifrede Tal. I *Subtraktion* fæstnes Sikkerheden i at „laane“, og der gives Opgaver med indtil 5-cifrede Tal. I *Multiplikation* udvides Øvelserne fra Opgaver med 1-cifret Multiplikator til Opgaver med 2-cifret Multiplikator og indtil 4-cifret Multiplikand. Tabellen læres med Sikkerhed indtil 10-Stykket. *Division* indøves i Begyndelsen med 1-cifret Divisor, og 2, 3 eller 4-cifret Dividend, senere med 2-cifret Divisor og indtil 5-cifret Dividend. Foruden Opgaver, hvor Divisionen „gaar op“, gives der Opgaver, hvori der fremkommer en Rest.

Almindelig Brøk. Ved Hjælp af Anskuelsesmidler lærer Børnene Begreberne $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$. . . indtil $\frac{1}{10}$. Derefter læres Addition og Subtraktion af ensbenævnte Brøker samt af uensbenævnte Brøker, hvor den største Nævner er et Multiplum af de andre Nævnere. Endvidere indøves Brøkers Multiplikation og Division med et helt Tal.

Decimalbrøk. Ud fra Titalsystemet (Metersystemet og Kr. og Øre), gives der Børnene Forstaaelse af Begrebet Decimalbrøk. Derefter tages Decimalbrøkers Addition og Subtraktion med, og Børnene lærer at multiplicere og dividere en Decimalbrøk (indtil 3 Decimaler) med et helt Tal. Reglen for Decimalbrøks Afkortning læres.

Benævnelser. Følgende Benævnelser bør være lært inden Udgangen af 5. Skoleaar:

Kr. og Øre; km, m, dm, cm og mm; t, kg og g; hl, l og dl; Snes, Dus. og Stk.; Aar, Maaned, Uge, Døgn, Time, Minut og Sekund.

Ved lette Opgaver øves Børnene i Omskrivninger, mundtligt og skriftligt, f. Eks. Omregning til lavere eller højere Benævnelser, Sammenskrivning af Kr. og Øre, m og cm, km og m, kg og g, hl og l, l og dl, lette Omskrivninger af Decimalbrøk til alm. Brøk og omvendt, Beregning af Pris paa Partier, naar Prisen pr. Enhed er givet, eller Beregning af Enhedsprisen, naar Partiprisen er givet.

I Tilknytning hertil gives lette Tekstopgaver.

Paa *tredje Trin*, 6.—8. Skoleaar, fortsættes Opøvelsen af Børnenes Færdighed i Talbehandling gennem Kolonnætælling, Tabeløvelser og anden Taltræning, idet der lægges Vægt paa Opnaaelse baade af Hurtighed og Sikkerhed, navnlig i Behandling af smaa Tal. Endvidere fortsættes den systematiske Indøvelse i Behandling af de fire Regningsarter med hele Tal, Decimalbrøker og almindelige Brøker.

Hele Tal. Træning i *Addition* øves ved skriftlige Kolonneopgaver af 1-, 2-, 3- og 4-cifrede Tal med indtil 16 Addender, i *Subtraktion* ved Opgaverækker efter Øvebogsprincippet med indtil 5-cifrede Tal, i *Multiplikation* ved enkelte Opgaver med 3-cifret Multiplikator og Opgaverækker, hvor indtil 4-cifrede Tal multipliceres med 1- og 2-cifret Multiplikator, og i *Division* ved Opgaverækker med ikke ud over 5-cifret Dividend og 1- og 2-cifret Divisor.

Almindelig Brøk. Addition og Subtraktion af blandede Tal og ensbenævnte og uensbenævnte Brøker indøves med Nævner, der ikke er større end 16. Multiplikation og Division af blandede Tal og Brøker med et helt Tal indøves og fæstnes gennem Rækkeopgaver. Multiplikation og Division med en simpel Brøk som Multiplikator eller Divisor indøves, og Omregning af alm. Brøk til Decimalbrøk læres.

Decimalbrøk. Ved Opgaver af samme Art som ved hele Tal fæstnes Sikkerheden i Anvendelsen af Decimalbrøk indenfor de fire Regningsarter, og Omregning af Decimalbrøk til almindelig Brøk øves.

Af *Benævnelser* fæstnes de paa det forrige Trin lærte, og yderligere læres af metriske Størrelser: ha og a.

Tekstopgaver. Ved Siden af at fæstne Talfærdigheden maa Undervisningen paa dette Trin tage Sigte paa at udruste Børnene til at kunne løse de Regneopgaver, der møder dem i det daglige Liv og i Skolens øvrige Fag. Dette sker gennem Tekstopgaver, der i saa vid Udstrækning som muligt hentes fra Forhold, der er Børnene bekendte: fra Livet i Hjemmet, fra Arbejdsplads, Værksted, Butik og Kontor, fra Handel og øvrige Erhvervsliv og fra Arbejdet i Naturlære, Geografi, Haandarbejde, Sløjd, Skolekøkken, Skolehave og Samfundslære. Anskuelighed bør anvendes, hvor det er muligt, f. Eks. ved Vejning og Maaling. Opgaverne maa i Begyndelsen være enkle, men senere være af mere sammensat Art. *Handelsregning* indøves f. Eks. gennem Beregning af Fortjeneste, Tab, Rabat og Omkostninger. Hertil kan knyttes lette Opgaver i Kalkulationer og Gennemsnitsberegning.

Procentbegrebet indøves, og Børnene lærer at finde 1—10 pCt. af en Sum, senere ogsaa $3\frac{1}{2}$ og $4\frac{1}{2}$ pCt. *Procentregning* læres derefter gennem Opgaver, der gaar ud paa at beregne Fortjeneste, Tab, Rabat og Udsalgspris, naar Indkøbsprisen er givet, og Fortjeneste, Tab eller Rabat er opgivet i Procent deraf, eller gennem Beregning af *Rente*, naar Kapital og Procent er givet. Lette Opgaver, der gaar ud paa at finde Procenten, bør medtages inden Børnernes Udgang af den undervisningspligtige Alder.

Forholdsregning indøves gennem simple Opgaver af Formen: 16 hl Koks koster 56 Kr., hvad koster saa 24 hl? eller 1 m Tøj koster 5 Kr., hvor mange m Tøj faas for 35 Kr?

Opgaver med *fremmed Mønt* tages med i de sidste Aargange, idet Børnene øves i at omregne svenske og norske Kroner, Mark, Franc, Sterling og Dollars til danske Penge og omvendt, enten efter opgiven Kurs eller Dagskurs. Ved saadanne Opgaver vil det ofte være nødvendigt at anvende 3—4-cifret Divisor.

Flader og Legemer. Beregning af Omkreds, Areal af Kvadrat, Rektangel, Trekant og Cirkel og af Overflade og Rumfang af Prisme og Cylinder læres gennem lette Opgaver.

En Forudsætning for, at Børnene med Sikkerhed kan løse en Tekstopgave, er, at de foruden Færdighed i Talbehandling har Evne til at læse og forstaa Teksten. Denne bør derfor altid være enkel og klar, og Læreren maa gennem fornøden *Ordforklaring* sikre sig, at de enkelte Udtryk er forstaaet.

Følgende Udtryk og Ord maa være lært:

Regnetegnene: +, —, ·, :

Forkortelser: à, pr., p. a., $\frac{0}{10}$, $\frac{0}{100}$

Regnetekniske Udtryk: Sammenlægning, Addition, lægge sammen, addere, plus,

Fradragning, Subtraktion, trække fra, subtrahere, minus,

Gangning, Multiplikation, gange, multiplicere,

Deling, Division, dele, dividere, maale,

Gennemsnit, gennemsnitlig, Sum, Rest, (Produkt), (Kvotient), Facit,

Ciffer, Taltegn, Talværdi, Nævner, Tæller, forkorte, forlænge,

Fællesnævner, ægte Brøk, uægte Brøk, blandet Tal.

Handelstekniske Udtryk: Indtægt, Udgift, Købspris, Salgspris, Fortjeneste, Tab, Rabat, Svind, Salær,

Omkostninger, Fragt, Porto, kontant, Netto, Tara, Brutto, Procent, Rente, Termin, Obligation,

Aktie, Udbytte, Dividende, Kurs, Pari, Veksel, Diskonto, diskontere, Valuta.

Udtryk vedrørende Flader og Legemer: Areal, Fladeindhold, Grundlinje, Højde, Omkreds, Diameter,

Radius, Rumindhold, Rumfang, Kubikindhold, Grundflade, Overflade.

Regnesikkerheden støttes og udvikles ved en *tydelig og fast Talskrivning* og ved en ensartet og overskuelig Opstilling af Regneopgaverne. Med Hensyn til Opstillingsmaader staar de enkelte Skoler frit. Men da det betyder en Lettelse for de Børn, der i Løbet af Skoletiden skifter Skole eller Lærer, at Opstillingen af de skriftlige Regneoperationer er den samme overalt, anbefales det at bruge de under følgende Afsnit anførte *Normalopstillinger* for hver enkelt Regningsart.

II.

Stoffets Tilrettelægning.

En gennemført Planmæssighed i Behandlingen og Tilrettelægningen af Regnestoffet er en Betingelse for, at Resultatet kan blive tilfredsstillende. Læreren maa til enhver Tid vide, hvortil han er naaet, saaledes at nye Talomraader og Regneoperationer ikke behandles, før de foregaaende er tilegnet. Eksempelvis kan en Regnetime inddeles i følgende Afsnit:

1. Indledende Taltræning.
2. Mundtlig Regning med Gennemgang af nyt Stof eller Repetition af tidligere gennemgaaet Stof.
3. Skriftlig Enkeltmandsregning.

Taltræningen og den mundtlige Regning bør kun omfatte en mindre Del af Timen, saa der kan gives Børnene mere Tid til at arbejde paa egen Haand med skriftlige Opgaver.

Til Konstatering af Børnenes Standpunkt og Kontrol med, at tidligere lært Stof har fæstnet sig hos dem, kan nu og da holdes en *Prøveregning*, hvortil f. Eks. de af det skolepsykologiske Udvalg udarbejdede Standpunktprøver for de forskellige Trin kan anvendes.

Ved Tilrettelægningen af Undervisningen skelnes iøvrigt mellem Smaa børnstrinnet, 1.—2. Skoleaar, hvor *Anskuelsesmidler* særlig kommer til Anvendelse, 2. Trin, 3.—5. Skoleaar, hvor *Øvelsesregning* og Taltræning er Hovedsagen, og 3. Trin, 6.—8. Skoleaar, hvor Regnefærdigheden navnlig kommer til Anvendelse paa Problemopgaver. Noget skarpt Skel kan dog ikke drages mellem de forskellige Trin. Anskuelighed og Træning bør anvendes gennem hele Skoletiden, og paa alle Trin vil Regnefærdigheden komme til Anvendelse paa Opgaver med benævnte Tal og med kortere eller længere Tekster.

1. Trin.

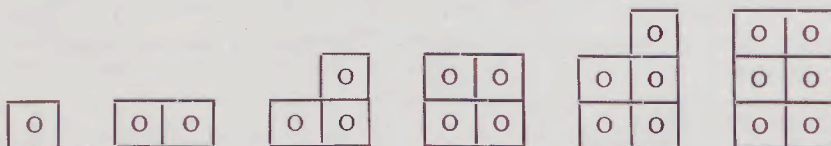
Smaabørnsundervisningen.

Den begyndende Regneundervisning bør have Karakter af Leg. Den gamle Metode, hvorefter Børnene først lærer at læse og at skrive Tallene og derefter at addere 2 Tal, senere 3 o. s. v., idet Børnene „tæller paa Fingre“, men iøvrigt ikke bruger Anskuelsesmidler, er nu næppe meget anvendt som eneste Fremgangsmaade. Den havde dog den Fordel, at Børnene ikke sinkede hverandre, men kunde arbejde i hver sit Tempo. Den var desuden let at anvende. Under Fremstillingen af Tallene og Dannelsen af Børnenes Talbegreber kan det anbefales at bruge forskellige Anskuelsesmidler. Vanskeligheden for den begyndende Regnelærer bestaar i at anvende disse paa den rette Maade.

Det ligger i Sagens Natur, at en anskuelsesmæssig Regneundervisning i Princippet maa blive en *Klasseundervisning*. Følger man dette Princip strengt, opstaar imidlertid den Vanskelighed, at det bliver de tungeste Børn, der bestemmer Farten, og at de dygtigste keder sig. Det gælder da om at variere Klasseundervisningen, saa den ikke virker for stift, men giver rigelig Plads for individuelt Arbejde.

Anskuelsesmidlerne skal illustrere baade *Talværdier* og *Taloperationer*. Samtidig med at Tallene „dannes“ gennem Talbilleder, bygget op ved Hjælp af Anskuelsesmidlerne, kan de fire Regningsarter anskueliggøres med smaa Tal gennem *Tabelmetoden*. Denne bestaar i ved Opgaverækker at gøre den ene Størrelse konstant og nøjes med at variere den anden. Herved opnaar man mere Flugt i Regningen, mere Spænding eller Sport over Træningen, end hvis man anvender helt forskellige Opgaver. Tabeløvelserne bør dog ikke strække sig over for lang Tid ad Gangen. De bør give rigelig Plads for Arbejde af individuel Art, hvor hvert Barn arbejder efter sit Tempo.

Som Eksempel paa Taldannelse og Tabeltræning skal nævnes Gennemgangen af *Tallet 6*: Udgangspunktet kan her være Talbilleder af 1, 2, 3, 4, 5 og 6, tegnet paa Tavlen, f. Eks. følgende:

„Blommerne“ i hvert Billede tælles, og Læreren overhører Klassen ved i spredt Orden at pege paa Billederne for at kontrollere, at Børnene har opfattet dem.

Børnene lægger derefter deres egne Talbilleder frem paa Bordene, og en Sammenligning begynder. Børnene holder f. Eks. en Toer op i den ene Haand og en Treer i den anden, sætter dem ved Siden af hinanden og opdager at Treeren er 1 større end Toeren, Femmeren 1 mindre end Sekseren o. s. v. Derved læres de regnetekniske Udtryk „større end“ og „mindre end“.

Derefter følger en *Analyse* af Talbegrebet 6. Blommerne i Sekseren tælles i Kor „med 6 Taktslag“, saa med to Blommer ad Gangen og med 3 ad Gangen. Derved indøves den første *Rækketælling*, der kan udvides til at omfatte 2 og 3 Seksere op til 18 Blommer.

6 bygges derefter op af $4 + 2$, af $3 + 3$, $5 + 1$. Børnene øver sig i at sige det med lukkede Øjne uden at se paa Talbillederne, indtil 6-Tallet er tilegnet.

Fra Additionsøvelser gaar man over til *Subtraktion*. Af Seksbilledet tages en Ener bort, tilbage bliver 5; altsaa 6 , derfra 1 er 5, ligesom $5 + 1 = 6$. Saa følger Tabeløvelsen: $6 - 1 = 5$; $6 - 2 = 4$; $6 - 3 = 3$; $6 - 4 = 2$; $6 - 5 = 1$; $6 - 6 = 0$.

Ved stadig Træning læres saaledes Additions- og Subtraktionstabellen inden for Tallene 1—10.

En særlig Vanskelighed byder *Tierovergangen* for nogle af Børnene. Øvelserne heri kan f. Eks. forme sig saaledes:

$7 + 3 = 10$	$10 - 3 = 7$
$7 + 4 = 11$	$11 - 4 = 7$
$7 + 5 = 12$	$12 - 5 = 7$
$7 + 6 = 13$	$13 - 6 = 7$

Gennem den første Addition og Subtraktion fastslaas, at 10 er 3 større end 7 og 7 er 3 mindre end 10. Ved de næste Øvelser lærer Børnene at spalte 4 i $3 + 1$, 5 i $3 + 2$, 6 i $3 + 3$. Ved Brugen af Anskuelsesmidler tager Børnene en Treer i den ene Haand og Resten i den anden, og Træningen fortsættes, til hele Rækken er lært udenad. Overhøringen maa navnlig gaa ud paa at lære Børnene straks at nævne „Resten“ og derefter Summen.

Eks.: $7 + 4 = 10 + 1 = 11$
 $7 + 5 = 10 + 2 = 12$
 $7 + 6 = 10 + 3 = 13$

Foruden Taltræning og Tabeløvelser bestaar Smaabørnsregningen i Behandling af *benævnte Tal*. Regning med Mønt-, Maale- og Vægtenheder giver Faget en Tilknytning til Børnenes Leg og det praktiske Liv. Alle Børn leger Købmand, og de elsker at lave Møntstykker af Karton og at maale og veje. Saadanne Øvelser øger Selvvirksomheden og gør Regnetimen til en Leg. Herigennem underbygges tillige i høj Grad Forstaaelsen af *Titalsystemet*.

Dette kan f. Eks. anskueliggøres paa følgende Maade:

Ud fra Anskuelsesmidler som Regnebræt eller Kugleramme lærer Børnene at fremstille Tallene mellem 1 og 100. Naar en Ener stilles frem, skriver Læreren 1 paa Tavlen. Naar en Tier stilles frem, skriver Læreren 10. Saa sættes Eneren bag ved Tieren, og Læreren skriver 11. Børnene skal da betale 11 Øre. De har følgende Mønter: 1-Øre, 2-Øre, 5-Øre og 10-Øre. Den største er 10-Øren; den gælder lige saa meget som 10 Enører. Det letteste er da at betale 11 Øre med 1 Tiøre og 1 Enøre, altsaa 10 Øre + 1 Øre. Dette kan ogsaa skrives 11 Øre. En 5-Øre og en 2-Øre bliver tilsammen 7 Øre; men det gaar ikke an at skrive det saaledes: 52 Øre; saa vilde det betyde 5 Tiører og 2 Enører. Dette anskueliggøres ved Kuglerammen eller Regnebrættet. Paa denne Maade lærer Børnene, at Eneren staar paa den bageste Plads, Tieren paa Pladsen foran. Ud fra denne Iagttagelse læres Cifrene Enere, Tiere og Hundreder; en Enøre, en Tiøre og en „Hundredøre“ eller en Kr. kan skrives 111 Øre. Teorien fæstnes gennem Tallæsningsøvelser, indtil Børnene er sikre i at operere med 3-cifrede Tal og kender de forskellige Mønter mellem 1 Øre og 1 Kr.

Benævnelserne indøves desuden ved simple Omskrivningsøvelser, f. Eks. 4 Kr. 25 Øre = 425 Øre; 3 m 16 cm = 316 cm.

Efter at Titalsystemet er forstaaet, og Børnene har faaet Øvelse i Tallæsning og mundtlig og skriftlig Addition, er Tiden inde til at lære dem den *skriftlige Fradragning*. Saa længe Subtrahendens enkelte Cifre alle er mindre end de tilsvarende Cifre i den opgivne Talstørrelse, er det hele simpelt. Vanskeligheden opstaar ved Opgaver af følgende Art:

704

— 538

De 8 Enere kan ikke trækkes fra 4 Enere. Saa maa man „laane“. Paa Tiernes Plads staar 0; der er altsaa ingen Tiere i Tallet. Men der er 7 Hundreder. Den ene af

„Hundrederne“ „laanes“ eller veksles til 10 Tiere, der flyttes over paa Tiernes Plads. Tallet 704 bliver da til 6 Hundreder 10 Tiere og 4 Enere = $600 + 100 + 4 = 704$. Den ene af de 10 Tiere „laanes“ og veksles til 10 Enere, der skrives over de 4 Enere, saa der bliver 14 Enere. Tallet 704 er da bleven til 6 Hundreder 9 Tiere og 14 Enere = $600 + 90 + 14 = 704$. Saa kan vi trække fra: 14 Enere, derfra 8 = 6 Enere; 9 Tiere, derfra 3 Tiere = 6 Tiere; 6 Hundreder, derfra 5 Hundreder = 1 Hundrede. Resultatet bliver altsaa 1 H. 6 T. 6 E. = 166.

Indøvelsen af *Multiplikation* tages med, eftersom Børnene faar Sikkerhed i Addition og Subtraktion indenfor Talomraadet 1—100. Naar de har frigjort sig fra Brugen af Anskuelsesmidler i de to første Regningsarter og opnaaet Færdighed i at addere, vil de hurtigt lære at multiplicere. Ogsaa her maa Anskuelsesmidler dog anvendes, saa Børnene ser for sig de lige store Talbilleder, der lægges sammen ved en Multiplikation. Princippet kan illustreres ved følgende Tegning:

<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="border-right: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;">○</td> </tr> </table>	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	}	· 3 =
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○																							
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○																							
○	○	○	○	○	○	○	○	○	○																							
1 G. 2 G. 3 G. 4 G. 5 G. 6 G. 7 G. 8 G. 9 G. 10 G.																																

3-Tabellen kan da læses i Kor.

En samlet Oversigt over den lille Tabel kan gives ved Hjælp af et *Tabelkort*, der er inddelt i Kvadratdecimeter, hvori Produkttallene er anbragt, beregnet til Klasseoverhøring. Et tilsvarende „Tabelspil“ kan anvendes af Børnene, bestaaende af et Kvadrat med Tallene 1—10 anbragt ved Randen og iøvrigt med tomme Rubrikker, der af Børnene skal dækkes med løse Brikker, hvorpaa Produkttallene er opført. Særlig Træning kræver Forbindelserne 7.6, 8.6, 9.6, 8.7, 9.7 og 9.8 samt Stykker med 0 som Faktor. Det er en god Øvelse at lade Børnene kappes om hurtigst at kunne lægge Brikkerne paa Plads.

Division indøves bedst, efter at elementære Maale- og Vejeøvelser er foretaget, helst i Forbindelse med Smaasløjden. Ved Længdemaaling bliver Børnene fortrolige med Enheder som m, dm, cm og Udtrykkene „dobbelt saa lang“, „3 Gange saa lang“ og „halvt saa lang“. Ved Vejning af forskellige Genstande lærer Børnene ligeledes Vægtenhederne g og kg og de forskellige Lodder. Derfra kan man gaa over til selve Divisionen.

Ved Anskuelsesmidler (Kugler, Pinde, Nødder) giver man Børnene Begreb om „Maaling“ med Tal. Har man f. Eks. en Pose med 20 Blommer og vil undersøge, hvor mange Gange man kan fylde et Kræmmerhus, der kan tage 4 Blommer, *maaler* man Antallet 20 Blommer med Antallet 4 Blommer. Det sker ved Rækketælling: 4 — 8 — 12 — 16 — 20. Man kan altsaa fylde Kræmmerhuset 5 Gange. Til Opnaaelse af Sikkerhed anvendes Tabelkortet og Tabelspillet. Naar 20 er 5 Gange 4, er det let at huske, at 4 indeholdes 5 Gange i 20. Det kan da undersøges, hvad hvert enkelt Tal mellem 1 og 20 kan maales med: 2 kan maales med 1 og 2; 3 med 1 og 3; 4 med 1, 2 og 4; 12 med 1, 2, 3, 4, 6 og 12; 20 med 1, 2, 4, 5, 10 og 20.

Fra Maaling er Overgangen til *Deling* let. Regneoperationen er den samme. Skal de 20 Blommer deles mellem 4 Drengene, faar de 5 Blommer hver. Altsaa:

$$\begin{aligned} 20 \text{ Blommer delt med } 4 &= 5 \text{ Blommer} \\ 20 \text{ Blommer maalt med } 4 \text{ Blommer} &= 5 \text{ Gange.} \end{aligned}$$

Det er nødvendigt at lære Børnene begge Begreber, hvis de skal lære at bruge Benævnelserne rigtigt.

Opstillingen af de paa Smaa børnstrinnet forekommende skriftlige Regneoperationer bør overalt være følgende:

Addition.Opgave: $24 + 35 + 6 + 87$.

$$\begin{array}{r} \text{Løsning:} \\ 24 \\ 35 \\ + 6 \\ \hline 87 \\ \hline 152 \end{array}$$

Subtraktion.Opgave: $74 - 57$.

$$\begin{array}{r} \text{Løsning:} \\ 74 \\ - 57 \\ \hline 17 \end{array}$$

Multiplikation.Opgave: $64 \cdot 7$.

$$\begin{array}{r} \text{Løsning:} \\ 64 \cdot 7 \\ \hline 448 \end{array}$$

2. Trin.**3.—5. Skoleaar.**

Paa dette Trin maa *Taltræning* og *Øvelsesregning* indenfor de 4 Regningsarter særlig præge Arbejdet. Talomraadet udvides og omfatter i 3. Skoleaar 1—1000, i de følgende højere Tal. Opgaverne med *hele Tal* gøres gradvis sværere. I *Addition* fortsættes Kolonnetællingen med 2-cifrede Tal; i *Subtraktion* gives Rækkeopgaver til Indøvelse af Hurtighed og Sikkerhed (Øvebogsprincippet); i *Multiplikation* indføres 2-cifret Multiplikation, og i *Division* fra 4. Skoleaar 2-cifret Divisor.

Det nye er Indførelsen af Begreberne Brøk og Decimalbrøk.

Brøkregning. Ved Hjælp af Anskuelsesmidler vises, hvorledes Størrelserne $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ indtil $\frac{1}{10}$ kan fremkomme ved Deling. Det gøres simplest ved Hjælp af Foldepapir eller Papirstrimler. Børnene iagttager, at et kvadratisk Stykke Papir indeholder $\frac{2}{2}$, $\frac{4}{4}$, $\frac{8}{8}$. Navnene *Tæller* og *Nævner* læres. Ved Udklipning vises da, hvorledes man kan faa de $\frac{3}{4}$ af et Kvadrat, enten ved at klippe Kvadratet i 4 lige store Dele og samle de 3 eller ved at klippe den ene Fjerdedel bort. Det gaar da op for Børnene, at man faar $\frac{1}{4}$ ved at dele 1 med 4, altsaa $1 : 4 = \frac{1}{4}$, $3 : 4 = \frac{3}{4}$.

Ogsaa Meterstokken kan her bruges som Anskuelsesmiddel. Børnene iagttager, at 1 dm er indeholdt 10 Gange i Meterstokken. 1 dm er altsaa $\frac{1}{10}$ m. Deraf følger, at 2 dm er $\frac{2}{10}$ af Meterstokken. Men 2 dm kan ogsaa kaldes $\frac{1}{5}$ m; deler man Meterstokken i 5 lige store Dele, faas 5 2-dm-Stykker. Endvidere er 5 dm $\frac{5}{10}$ af Meterstokken eller $\frac{1}{2}$ m.

Rækken kan da skrives op:

$$\begin{array}{l} 1 \text{ dm} = \frac{1}{10} \text{ af Meterstokken} \\ 2 \text{ dm} = \frac{2}{10} \text{ af Meterstokken} = \frac{1}{5} \text{ m} \\ 5 \text{ dm} = \frac{5}{10} \text{ af Meterstokken} = \frac{1}{2} \text{ m.} \end{array}$$

Deraf ses ogsaa, at en Brøk kan *forkortes* ved, at man deler dens Nævner og Tæller med samme Tal, og at man *forlænger* en Brøk ved at gange dens Tæller og Nævner med samme Tal.

Beregning af Brøkdele indøves gennem alle tre Skoleaar paa dette Trin, og Begreberne *ægte* og *uægte* Brøk samt *blandet Tal* anskueliggøres og indøves gennem Træningsøvelser og Omskrivninger. Desuden læres, senest i 5. Skoleaar, Addition af *ensbenævnte* Brøker og af saadanne uensbenævnte Brøker, hvor den største Nævner er et Multiplum

af de andre. Der bør dog ikke anvendes Brøker med større Nævner end 20. Som Eksempel paa Addition af uensbenævnte Brøker skal anføres følgende:

En Stang deles i 12 lige store Dele. Opgaven er nu at lægge $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{4}$ sammen.

$$\begin{aligned}\frac{1}{3} &= \frac{4}{12} \text{ af Stangen} \\ \frac{1}{4} &= \frac{3}{12} \text{ af Stangen} \\ \frac{1}{3} + \frac{1}{4} &= \frac{4}{12} + \frac{3}{12} = \frac{7}{12}\end{aligned}$$

Begrebet *Fællesnævner* fastslaaes herved og fæstnes ved andre Opgaver: $\frac{1}{3} + \frac{1}{5}$ med Fællesnævner 15; $\frac{1}{10} + \frac{1}{4}$ med 20 som Fællesnævner o. s. v.

I Subtraktion er Fremgangsmaaden en lignende. Endvidere indøves Brøkens Multiplikation og Division med et helt Tal. Ved Division anvendes kun Opgaver, hvor Divisor gaar op i Brøkens Tæller. Som Nævnere benyttes Tallene 2—10, samt 12, 16, 18, 20, 24 og 25.

Decimalbrøk. Fra 4. Skoleaar indøves Begrebet Decimalbrøk. Ogsaa her kan Anskuelsesmidler anvendes. Paa Tavlen tegnes f. Eks. et Linjestykke, der er 1 m + 1 dm + 1 cm langt. Betragter man 1 cm som Enheden, kan Længden udtrykkes saaledes:

$$100 \text{ cm} + 10 \text{ cm} + 1 \text{ cm} = 111 \text{ cm.}$$

Betragter man 1 dm som Enheden, udtrykkes Længden saaledes:

$$10 \text{ dm} + 1 \text{ dm} + \frac{1}{10} \text{ dm} = 11\frac{1}{10} \text{ dm eller } 11,1 \text{ dm.}$$

Betragter man m som Enheden, udtrykkes Længden saaledes:

$$1 \text{ m} + \frac{1}{10} \text{ m} + \frac{1}{100} \text{ m} = 1\frac{11}{100} \text{ m eller } 1,11 \text{ m.}$$

Vi lærer altsaa en ny Maade at skrive $\frac{1}{10}$ og $\frac{1}{100}$ paa. Eneren er altid det Ciffer, der staar lige til *venstre* for Kommaet. Det første Ciffer til *højre* betyder Tiendedele, det andet Hundrededele. Følgende Regel fastslaaes:

Paa Pladserne foran Kommaet staar Enheder, der stadig bliver 10 Gange større, for hver Plads man rykker til venstre, og paa Pladserne bagved Kommaet staar Enheder, der stadig bliver 10 Gange mindre for hver Plads, man rykker til højre.

Denne Regel fæstnes nu ved en Række Opgaver ved Hjælp af Meterstokken.

Ved Anvendelsen af Decimalbrøk inden for de fire Regningsarter benyttes de sædvanlige Fremgangsmaader. Det indskræpes, at de ensartede Cifre altid stilles under hinanden; ved Addition og Subtraktion maa Komma derfor sættes under Komma, og Fremgangsmaaden med at „sætte i Mente“ og „laane“ er den sædvanlige.

I Multiplikation og Division læres paa dette Trin at multiplicere og dividere en Decimalbrøk med et helt Tal, hvad ikke kan volde Vanskelighed, naar Kommaet og Cifrenes Plads respekteres.

Forholdsregning.

En indledende Forholdsregning indøves gennem simple Opgaver, først med smaa Tal. *De tre vigtigste Typer er følgende:*

I. Type: 1 Æble koster 5 Øre. Hvad koster 6 Æbler? Her kan indledes med Spørgsmaalet:

Hvor mange Gange maa vi betale 5 Øre, naar vi køber 6 Æbler?

Vi maa betale 5 Øre 6 Gange eller 6 Æbler koster 6 Gange saa meget som 1 Æble.

II. Type: 6 Æbler koster 30 Øre. Hvad koster 1 Æble?

Hvis Æblerne koster lige meget, maa vi fordele 30 Øre paa de 6 Æbler. Vi kan ogsaa sige, at 1 Æble maa koste 6 Gange „saa lidt“ som 6 Æbler.

1 Æble koster 30 Øre : 6 = 5 Øre.

III. Type:

1 Æble koster 5 Øre. Hvor mange Æbler faas for 30 Øre?

For hver Gang vi har 5 Øre, kan vi faa 1 Æble.

$\frac{30 \text{ Øre}}{5 \text{ Øre}} = 6 \text{ Gange}$; 30 Øre maalt med 5 Øre er 6.

For 30 Øre faas 6 Æbler.

De for det 3.—5. Skoleaar anbefalede Opstillinger er følgende:

Addition.

3. Skoleaar:

Opgave: $124 + 235 + 163 + 72 + 258$.

Løsning:

$$\begin{array}{r} 22 \\ 124 \\ 235 \\ + 163 \\ 72 \\ 258 \\ \hline 852 \end{array}$$

4. Skoleaar:

Opgave: 5 m 56 cm + 6 m 75 cm + 18 m 8 cm + 9 m.

Løsning:

$$\begin{array}{r} 211 \\ 556 \text{ cm} \\ 675 \text{ -} \\ + 1808 \text{ -} \\ 900 \text{ -} \\ \hline 3939 \text{ cm} = \underline{\underline{39 \text{ m } 39 \text{ cm}}} \end{array}$$

5. Skoleaar:

Opgave: $45\frac{5}{9} + 58\frac{8}{9} + 76\frac{4}{9} + 3\frac{7}{9}$.

Løsning:

$$\begin{array}{r} 9 \\ 45\frac{5}{9} \left| \begin{array}{l} 5 \\ 8 \\ 4 \\ 7 \end{array} \right. \\ + 58\frac{8}{9} \\ + 76\frac{4}{9} \\ + 3\frac{7}{9} \\ \hline 182 \quad \frac{24}{9} = 2\frac{6}{9} = 2\frac{2}{3} \\ + 2\frac{2}{3} \\ \hline \underline{\underline{184\frac{2}{3}}} \end{array}$$

Opgave: $6\frac{1}{4} + 19\frac{5}{12} + 56\frac{2}{3} + 7\frac{1}{6}$.

Løsning:

$$\begin{array}{r} 12 \\ 6\frac{1}{4} \left| \begin{array}{l} 3 \\ 5 \\ 8 \\ 2 \end{array} \right. \\ + 19\frac{5}{12} \\ + 56\frac{2}{3} \\ + 7\frac{1}{6} \\ \hline 88 \quad 1\frac{8}{12} = 1\frac{2}{3} = 1\frac{1}{2} \\ + 1\frac{1}{2} \\ \hline \underline{\underline{89\frac{1}{2}}} \end{array}$$

Subtraktion.

3. Skoleaar:

Opgave: 824 — 357.

Løsning:

$$\begin{array}{r} 1010 \\ 824 \\ - 357 \\ \hline 467 \end{array}$$

4. Skoleaar:

Opgave: 8 kg 14 g — 3 kg 787 g

Løsning:

$$\begin{array}{r} 101010 \\ 8014 \text{ g} \\ - 3787 \text{ g} \\ \hline 4227 \text{ g} = \underline{\underline{4 \text{ kg } 227 \text{ g}}} \end{array}$$

5. Skoleaar:

Opgave: $402\frac{2}{9} - 307\frac{7}{9}$.

Løsning:

$$\begin{array}{r} 1010 \\ 402\frac{2}{9} \left| \begin{array}{l} 2+9 \\ 7 \end{array} \right. \\ - 307\frac{7}{9} \\ \hline 94\frac{4}{9} \end{array}$$

Multiplikation.

3. Skoleaar:

Opgave: $264 \cdot 35$

Løsning:

$$\begin{array}{r} 264 \cdot 35 \\ \hline 1320 \\ 792 \\ \hline 9240 \end{array}$$

4. Skoleaar:

Opgave: 37 Kr. 8 Øre $\cdot 46$

Løsning:

$$\begin{array}{r} 3708 \text{ Øre} \cdot 46 \\ \hline 22248 \\ 14832 \\ \hline \end{array}$$

170568 Øre = 1705 Kr. 68 Ø.

5. Skoleaar:

Opgave: $47\frac{5}{16} \cdot 7$

Løsning:

$$\begin{array}{r} 47 \cdot 7 \\ \hline 329 = 329 \\ \hline \frac{5}{16} \cdot 7 = \frac{35}{16} = 2\frac{3}{16} \\ \hline \underline{\underline{331\frac{3}{16}}} \end{array}$$

Division.

3. Skoleaar:

Opgave: $1995 : 7$

Løsning:

$$\begin{array}{r} 285 \\ 7 \overline{) 1995} \\ \underline{14} \\ 59 \\ \underline{56} \\ 35 \\ \underline{35} \\ 0 \end{array}$$

4. Skoleaar:

Opgave: 119 Kr. : 25

Løsning:

$$\begin{array}{r} 476 \text{ Øre} = 4 \text{ Kr. } 76 \text{ Øre} \\ 25 \overline{) 11900 \text{ Øre}} \\ \underline{100} \\ 190 \\ \underline{175} \\ 150 \\ \underline{150} \\ 0 \end{array}$$

5. Skoleaar:

Opgave: $130\frac{2}{5} : 4$

Løsning:

$$\begin{array}{r} 32\frac{3}{5} \\ 4 \overline{) 130\frac{2}{5}} \\ \underline{12} \\ 10 \\ \underline{8} \\ 2\frac{2}{5} \\ 2\frac{2}{5} : 4 = 1\frac{2}{5} : 4 = \frac{3}{5} \end{array}$$

Opgave: $58,8 : 8$

Løsning:

$$\begin{array}{r} 7,35 \\ 8 \overline{) 58,8} \\ \underline{56} \\ 28 \\ \underline{24} \\ 40 \\ \underline{40} \\ 0 \end{array}$$

3. Trin.

6.—8. Skoleaar.

Selv om Hovedvægten paa dette Trin maa lægges paa Regnefærdighedernes Anvendelse ved Problemopgaver, maa Træning i *Talbehandling* og den videre Indøvelse af Regnefærdighederne stedse have en fremtrædende Plads i Undervisningen. Rene Talopgaver bør stadig anvendes til Fremme af Børnenes Hurtighed og Sikkerhed, og Tabellen bør holdes ved lige gennem lejlighedsvis Overhøring. Indenfor de fire Regningsarter arbejdes der nu med Opgaver af stigende Sværhedsgrad saavel med hele Tal som med Brøker og Decimalbrøk.

I *Brækregningen* møder Børnene nyt Stof i Addition og Subtraktion med *uensbenedvnte* Brøker, i hvilke den største Nævner ikke er et Multiplum af de øvrige; dette kræver lang Øvelse i at finde Fællesnævner. En anden og større Vanskelighed staar de overfor, naar de skal lære at *multiplicere* og *dividere* med en Brøk som Multiplikator eller Divisor.

En Regneoperation som $\frac{2}{3} \cdot 6$, hvor en Brøk skal multipliceres med et helt Tal som Multiplikator, er forholdsvis let at gøre Børnene forstaaelig. De kan umiddelbart indse, at $\frac{2}{3}$ af en Størrelse taget 6 Gange, bliver 6 Gange $\frac{2}{3}$, altsaa $\frac{12}{3}$ eller 4. Omvendt giver det ikke nogen Mening ved Opgaven $6 \cdot \frac{2}{3}$ at sige, at 6 tages $\frac{2}{3}$ Gange. Her maa Børnene rent mekanisk lære, at $6 \cdot \frac{2}{3}$ betyder, at man tager de $\frac{2}{3}$ af 6:

Ligedelingen har vist at $\frac{1}{3}$ af 6 = 2.

Deraf følger, at $\frac{2}{3}$ af 6 = 4.

Man multiplicerer altsaa et helt Tal med en Brøk ved at multiplicere med Tælleren og dividere med Nævneren.

Dette vises ogsaa med Tal, som Nævneren ikke gaar op i: $9 \cdot \frac{3}{4} = \frac{27}{4} = 6\frac{3}{4}$, samt ved Opgaver, hvor baade Multiplikand og Multiplikator er Brøker:

$$\frac{3}{4} \cdot \frac{3}{5} = \frac{9}{20}$$

Man multiplicerer en Brøk med en Brøk ved at multiplicere Tæller med Tæller og Nævner med Nævner.

Division med Brøk som Divisor bør forklares som en *Maaling*: $8 : \frac{2}{3}$ betyder, at det skal maales, hvor *ofte* man kan tage $\frac{2}{3}$ af 8, (ikke hvad $\frac{2}{3}$ af 8 er som ved Multiplikation). Fremgangsmaaden bliver da at gøre 8 hele til Tredjedele.

$1 = \frac{3}{3}$; $8 = 8 \cdot 3$ Tredjedele = $\frac{24}{3}$; 2 Tredjedele kan tages 12 Gange af 24 Tredjedele, altsaa

$$8 : \frac{2}{3} = \frac{8 \cdot 3 \text{ Tredjedele}}{2 \text{ Tredjedele}} = 8 \cdot \frac{3}{2} = 12$$

Følgende Sætning kan da slaas fast: *Man dividerer med en Brøk ved at multiplicere med den omvendte*. De her nævnte Sætninger læres udenad og anvendes fremtidig mekanisk uden Forklaringer.

Ved Opgaver med *Decimalbrøk* som Multiplikator kan Fremgangsmaaden anskueliggøres paa følgende Maade:

$$3 \cdot 2 = 6; \text{ men } 3 \cdot 20 = 60.$$

I sidste Tilfælde er Facit 10 Gange større end i første, fordi Multiplikator er 10 Gange større end i første Opgave.

Ved en Opgave som: $2,3 \cdot 1,2$ udregnes først $2,3 \cdot 12 = 27,6$. I sidste Opgave er Multiplikator 10 Gange større end i første. Facit er da ogsaa 10 Gange større. I Opgaven $2,3 \cdot 1,2$ maa Facit da blive 10 Gange mindre, altsaa $2,3 \cdot 1,2 = 2,76$.

Man multiplicerer altsaa Decimalbrøker uden at tage Hensyn til Kommaerne, blot man husker i Facit af afsætte lige saa mange Decimaler, som der findes i Faktorerne tilsammen.

Division med en Decimalbrøk som Divisor kan anskueliggøres saaledes:

$$6 : 2 = 3, \quad 60 : 20 = 3, \quad 600 : 200 = 3.$$

Deraf ses, at selv om Dividend og Divisor begge gøres 10 Gange eller 100 Gange større, bliver Kvotienten uforandret. Ved en Division kan man altsaa multiplicere (eller dividere) Dividend og Divisor med samme Tal, uden at Facit ændres.

$$1,44 : 1,6 = 14,4 : 16 = 0,9.$$

Det samme kan vises ved Omskrivning til almindelig Brøk. Fremgangsmaaden læres mekanisk.

Ved Behandling af *Problemopgaver* vil det navnlig være af Betydning at give Børnene Sikkerhed i *Procentregning*.

Procentbegrebet læres bedst ud fra Benævnelserne Kr. og Øre. Procent betyder „af Hundrede“. $1\% = \frac{1}{100}$. 1% af 1 Kr. = 1 Øre. 1% af 7 Kr. = 7 Øre. 1% af 7,24 Kr. = 7,24 Øre. 3% af 1 Kr. = 3 Øre. 4% af 1 Kr. = 4 Øre o. s. v. Først naar dette er forstaaet, indøves de særlige Procenttal: $10\% = \frac{1}{10}$; $25\% = \frac{1}{4}$; $33\frac{1}{3}\% = \frac{1}{3}$ o. s. v.

Ved *Renteberegning* slaas fast, at man først udregner Renten for 1 Aar, derefter for det i Opgaven nævnte Tidsrum.

I Opgaver, der gaar ud paa at finde, hvor mange Procent en Størrelse er af en anden, gøres Børnene opmærksom paa, at de, hvor det er muligt, altid skal gaa ud fra det Tal, der tidsmæssigt er det første. Ved en Handel skal man saaledes beregne Fortjeneste eller Tab i Forhold til Udgifterne, der jo tidsmæssigt kommer før Salget. Ligeledes maa man i Beregning af Rabat gaa ud fra den først forlangte Pris; den virkelige Salgspris er først senere fastsat. Skal man finde Tilgang eller Afgang ved et Lands Indbyggerantal, skal man ligeledes gaa ud fra den tidligst nævnte Aargang.

Ved Omregning af danske Penge til *fremmed Mønt* benyttes givne Valutakurser eller de gældende Dagskurser. Det samme gælder Beregning af Aktieudbytte og Kursbeløb.

Ogsaa i *Forholdsregning* maa Fremgangsmaaden være nøje klarlagt. Det volder ofte Børnene store Vanskeligheder at drage de Slutninger, der kræves for Opgavens Løsning. Det gælder da om at anskueliggøre Begreberne *Forhold*, *Enhed* og *Maaling*.

Ved en Opgave som følgende:

1 m koster 4 Kr.; hvad koster saa 6 m?

bør man stille Børnene det Spørgsmaal: Hvor mange Gange skal vi betale 4 Kr., naar vi køber 6 m? Svaret bliver da 6 Gange, altsaa $4 \text{ Kr.} \cdot 6 = 24 \text{ Kr.}$

Ved Opgaver, hvor Enhedsprisen ikke er opgivet, men hvor Prisen for en bestemt Varemængde er givet, mens Prisen for en anden Varemængde søges, gælder det om først at finde Prisen pr. Enhed. Eks.: Naar 16 hl Koks koster 56 Kr., hvad koster saa 24 hl? Her spørges straks: Hvordan skal vi finde, hvad 1 hl koster? Svaret skulde da blive: Naar 16 hl koster 56 Kr., koster 1 hl $\frac{1}{16}$ af 56 eller $56 : 16 = 3\frac{1}{2}$ Kr., hvorefter Parti-prisen for 24 hl let findes ved Multiplikation.

Indøvelsen bør ske gennem smaa overskuelige Opgaver, saa Børnene let faar Øje paa de Forholdstal, der skal bruges. Klarheden fremmes, hvis man bruger følgende faste Skema for Opstillingen af Problemet:

16 hl	koster	56 Kr.
1 hl	—	$56 \text{ Kr.} : 16 = 3\frac{1}{2} \text{ Kr.}$
24 hl	—	$3\frac{1}{2} \text{ Kr.} \cdot 24 = 84 \text{ Kr.}$

Det maa anbefales at indøve en saadan fast Form for Ræsonnementerne. Den betyder for Problemregningen det samme som Tabeløvelser for Talbehandlingen.

Areal- og Rumfangsberegning. Den hertil hørende *anvendte* Regning bør altid støttes af Tegninger eller Modeller og anskueliggøres ved Maaling, og Opgaverne bør saa vidt muligt hentes fra Børnenes Omgivelser. De enkleste Formler anskueliggøres eller udledes af Tegninger; de mere sammensatte (Kegle, Pyramide, Kugle) opgives og kan ikke kræves lært.

Opstillingen af de paa det ældste Trin krævede Regnefærdigheder bør være følgende:

Addition.

Opgave: $48\frac{1}{4} + 79\frac{3}{4} + 56\frac{5}{6} + 89\frac{1}{3}$

Løsning:

$$\begin{array}{r}
 \phantom{48\frac{1}{4}} \phantom{79\frac{3}{4}} \phantom{56\frac{5}{6}} \phantom{89\frac{1}{3}} \\
 \phantom{48\frac{1}{4}} \phantom{79\frac{3}{4}} \phantom{56\frac{5}{6}} \phantom{89\frac{1}{3}} \\
 \phantom{48\frac{1}{4}} \phantom{79\frac{3}{4}} \phantom{56\frac{5}{6}} \phantom{89\frac{1}{3}} \\
 \phantom{48\frac{1}{4}} \phantom{79\frac{3}{4}} \phantom{56\frac{5}{6}} \phantom{89\frac{1}{3}} \\
 \phantom{48\frac{1}{4}} \phantom{79\frac{3}{4}} \phantom{56\frac{5}{6}} \phantom{89\frac{1}{3}} \\
 \phantom{48\frac{1}{4}} \phantom{79\frac{3}{4}} \phantom{56\frac{5}{6}} \phantom{89\frac{1}{3}} \\
 \hline
 272 \phantom{\frac{2}{12}} \\
 + \phantom{\frac{2}{12}} \\
 \hline
 \underline{\underline{274\frac{1}{6}}}
 \end{array}$$

Subtraktion.

Opgave: $900\frac{2}{5} - 796\frac{2}{3}$

Løsning:

$$\begin{array}{r}
 \phantom{900\frac{2}{5}} \phantom{796\frac{2}{3}} \\
 \phantom{900\frac{2}{5}} \phantom{796\frac{2}{3}} \\
 \phantom{900\frac{2}{5}} \phantom{796\frac{2}{3}} \\
 \hline
 900\frac{2}{5} \phantom{796\frac{2}{3}} \\
 - 796\frac{2}{3} \\
 \hline
 \underline{\underline{103\frac{11}{15}}}
 \end{array}$$

Multiplikation.

Opgave: $35,46 \cdot 3,9$

Løsning:

$$\begin{array}{r}
 35,46 \cdot 3,9 \\
 \\
 \\
 \\
 \hline
 \\
 \hline
 \underline{\underline{138,294}}
 \end{array}$$

Division.

Opgave: $4,69 : 0,6$ (2 Decimaler).

Løsning:

$$\begin{array}{r}
 7,816 = 7,82 \\
 6 \overline{) 46,9} \\
 \underline{42} \\
 49 \\
 \underline{48} \\
 10 \\
 \\
 \\
 \\
 \\
 \hline

 \end{array}$$

13. Kapitel.**Sang.**

Da den tidligere udsendte Sangplan er ophævet, fremsættes herved en Undervisningsvejledning, som i alt væsentligt bygger paa en Kommissions Arbejde fra 1939. I denne Kommission sad Sanginspektør *Mogens Wøldike*, Formand for Danmarks Sanglærerforening *Thøger Rasmussen*, Formand for Danmarks Lærerforening *K. A. Kristensen*, Seminarielærer *A. B. Lund* og Statskonsulenten for Folkeskolen og Seminarierne *F. C. Kaalund-Jørgensen* (Formand).

1. Formaal og praktisk Tilrettelægning.

Sangundervisningens Formaal er gennem et fyldigt Melodistof at give Børnene Kendskab til dansk Folke- og Kirkesang, at lære dem en sund og naturlig Brug af deres Stemmemedler og at udvikle deres musikalske Anlæg.

Sangundervisningen er obligatorisk for alle Skolens Afdelinger og bør optages paa Timeplanen fra det første Skoleaar.

Hele Klassen bør være til Stede i Sangtimen, og der maa i Undervisningen lægges Vægt paa, at de Børn, hvis Anlæg for Faget er ringe eller sent udviklede, deltager i det Omfang, deres Evner rækker.

Læreren bør gaa frem efter en fastlagt Plan.

Udenfor de egentlige Sangtimer, men i Tilslutning dertil maa Sangen blive af oplivende Betydning i Skolens Liv (Morgensang, Sang i Dansktimerne, Religionstimerne o. s. v. samt ved Skolens festlige Lejligheder). Ligeledes anbefales det, hvor Forholdene tillader det, at dyrke enstemmig Fællessang med flere Klasser, flerstemmig Korsang og instrumentalt Sammenspil.

2. Undervisnings Hjælpemidler.

Som Hjælpemiddel ved Undervisningen kan Læreren bruge et Instrument, der kan være enten en Violin eller et Klaver, undtagelsesvis et Harmonium, der dog kun er velegnet til Ledsagelse under Salmesang.

Til Brug for Undervisningen skal der forefindes en Nodetavle.

Skolen er pligtig til at anskaffe og vedligeholde et Klassesæt af Sangbøger med Noder til hver Klasse (jfr. Skolelovens § 14) undtagen til Smaabørnsklasserne.

3. Undervisningens Omfang og Arbejdsprincipper.

Undervisningen omfatter:

- a) Indøvelse af Melodier.
- b) Stemmedannelse.
- c) Udviklingen af Børnenes musikalske Evner.

Om Indøvelse af *Melodier*: De Melodier, som af Læreren vælges til et Aars Arbejdsstof, maa Børnene ved Skoleaarets Slutning saa vidt muligt kunne synge fejlfrit, med god Klang og tydelig Tekst. Nogle Salmer og Sange bør læres udenad. Melodistoffet maa vælges saaledes, at det ikke indeholder sanglige Vanskeligheder, som det er umuligt at overvinde paa det givne Stadium, og det maa som Helhed være af en saa alsidig, fyldig og tidssvarende Karakter, at en Elev, der har gennemgaaet Folkeskolen, har et Melodiforraad, der er fyldestgørende baade i den Forstand, at det strækker til for almindeligt praktisk Behov, og at det egner sig som Udgangspunkt for videre Tilegnelse af vor Folke- og Kirkesang. Musikhistoriske Oplysninger i Tilknytning til det omhandlede Melodistof gives i et Omfang efter Lærerens Skøn.

Stemmedannelse tages væsentlig under Arbejdet med Sangstoffet. I de første Skoleaar (1.—3. Kl.) opnaas den rigtige Stemmeklang og den gode Udtale ved Efterligning. I Børneflokket findes et Barn frem, der kan synge med den rigtige Klang; ved Efterligning lærer de øvrige hurtigt at gaa ind i den samme Klang.

I 10—11-Aars Alderen anbefales det Læreren at give Børnene et Kursus i Stemmens Brug: 1) Vejtrækning, 2) Tale, 3) Talesang og 4) Klangøvelse (korisk Stemmepleje).

Med Hensyn til Børnenes gode Brug af Talestemmen samt Udenadslæren af Sangtekster, vil det være af Betydning, at Sanglæreren samarbejder med Dansklereren.

Udviklingen af Børnenes musikalske Anlæg kan ske ved en planmæssig Undervisning i Rytmik og Hørelære, organisk forbunden med Nodeskrivning. Denne Side af Undervisningen kan indledes efter 1. Skoleaar, og hertil bør anvendes højst $\frac{1}{3}$ af hver Sangtime.

4. Slutningsbemærkninger.

Smaabørnsundervisningen i Sang maa tilrettelægges saaledes, at den bliver et naturligt Led i den øvrige Undervisning. Der maa indenfor Timerne ogsaa gives Plads for Sanglege og for Arbejdet med Tekster fra Børnenes egen Forestillingskreds. Det

vigtigste Undervisningsmiddel er Efterligning. En fælles, rigtig Korklang tilstræbes, og de Børn, der synes ringe anlagt for Sang, bør ikke kasseres, men undervises saaledes, at de kan følge den enstemmige Sang. Det anbefales, at Børnene ogsaa høres enkeltvis, hvorved den enkeltes Selvtillid og Frigjorthed til Sang bygges op.

Det stadige Muskarbejde i de følgende Klasser ($\frac{1}{3}$ af Timen Aarene igennem), som tilsigter at udvikle Børnenes musikalske Anlæg og give dem en passende, beskeden Sum af Kundskaber, bør være helt planmæssigt tilrettelagt, og Undervisningen maa være levende og vækkende. Musikkundskab, som kun er Hukommelsesstof, har ringe Værdi. Hvad Børnene skal vide om Nodeskriften o. s. v., bør de komme til gennem Arbejdet, hvortil benyttes Kladdebog og Blyant. Følgende Plan kan anbefales:

Rytmik. a) Bevægelse til Musik (Sanglege), b) rytmisk Nodeskrivning og Gengivelse, c) Opfattelse, Gengivelse og Opskrivning.

Hørelære. a) Høre, erindre og gengive Toner, b) Melodiens Bevægelsesretninger (op — lige ud — ned), c) Orientering i Tonerækken (ved en Tegning), d) Sangøvelser i Tonerækken, e) det samme med Noder paa Liniesystem, f) andre Tonerækker (\sharp og \flat etc.), g) Intervaller.

I den *eksamensfri Mellemskole*, henholdsvis *Hovedskolen*, fortsættes den planmæssige Udvikling af Børnenes musikalske Evner. Kendskabet til Tonearter udvides saaledes, at Børnene efterhaanden kommer til at arbejde med de almindeligt forekommende Tonearter, altsaa væsentlig saadanne, som kan skrives med faa Fortegn. En Melodigennemgang, der tager Sigte paa at udvikle Børnenes melodiske Sans, anbefales, hvor Melodien egner sig dertil, og Børnenes Standpunkt tillader det.

5. Fortegnelse over Salmer og Sange.

Nedenstaaende Række af Salmer og Sange er opstillet under Hensyn til, at de Melodier, der arbejdes med i Folkeskolen, dels skal tjene til at bevare det bedste i vor danske Tradition, dels skal give Børnene en tidssvarende Indstilling overfor dansk Folke- og Kirkesang. Melodivalget bør opfattes ikke som et fastlagt Pensum, men som en Vejledning og en Anvisning paa egnet Melodistof.

a. Smaabørnsundervisningen.

	Tekst	Melodi
Salmer:		
Altid frejdig, naar du gaar (1867).....	Chr. Richardt.....	Weyses Mel. til: „Dagen gaar med raske Fjed“.
Dagen gaar med raske Fjed (1838).....	Ingemann.....	Weyse.
Dejlig er den Himmel blaa (1810).....	Grundtvig.....	Folkemelodi; Laub.
Det kimer nu til Julefest (1837).....	—.....	Mel. fra 16. Aarh. til: „Fra Himlen kom en Engel klar“; Balles Melodi.
Et Barn er født i Bethlehem (1820).....	Lat. (Grundtvig).....	Dansk Folkemelodi.
Her komme, Jesus, dine smaa (1732).....	Brorson.....	Mel. fra det 16. Aarh. til „Vor Herres, Jesu Mindefest“; Schultz.
I Østen stiger Solen op (1837).....	Ingemann.....	Weyse.

	Tekst	Melodi
Salmer:		
Jeg er træt og gaar til Ro (1885).....	Kr. Arentzen, efter Louise Hensel	Mel. fra det 15. Aarh. til „Dagen viger og gaar bort“; Malling.
Klokken slaar, Tiden gaar (R. 1855).....	Hans Agerbek.....	Tyrolsk Folkemelodi.
Morgenstund har Guld i Mund (1853).....	Grundtvig.....	Barnekow; Laub.
Nu lukker sig mit Øje (1818).....	P. Foersom.....	H. Isaac til „Nu hviler Mark og Enge“; Schultz Melodi til „Sig Maanen langsomt hæver“.
Nu titte til hinanden (1837).....	Ingemann.....	Weyse.
Nu vaagne alle Guds Fugle smaa (1837).....	—.....	—
Op al den Ting, som Gud har gjort (1734).....	Brorson.....	Prætorius, Berggreen.
Opstanden er den Herre Krist (R. 1855).....	Grundtvig, Lat.	Mel. fra 16. Aarh.
Glade Jul (R. 1855).....	Ingemann.....	Tyrolsk Folkemelodi.
Lille Guds Barn (Rt. 1873).....	Grundtvig.....	Gl. dansk Melodi.
Julen har bragt (R. 1855).....	Ingemann.....	Weyse.
Nu ringer alle Klokker (R. 1855).....	—.....	—
Sange:		
Abraham sad (1832).....	Grundtvig.....	Lindeman; Aagaard.
Mellem Brødre (1832).....	—.....	I. P. E. Hartmann.
Gud ske Tak og Lov (1837).....	Ingemann.....	Weyse.
Den ny Dukke.....	F. J. Ring.....	O. Ring.
En lille Nisse rejste.....	Gerson.....	Gebauer.
Fingrene.....	Krossing.....	—
I Skoven skulde være Gilde.....	Gl. Vise.....	Folkemelodi.
Jeg fik en Bil til Fødselsdag.....	Thøger Rasmussen.....	Thøger Rasmussen.
Jeg ved en Lærkerede.....	H. Bergstedt.....	Carl Nielsen.
Lille Føl, ved du hvad.....	P. Larsen.....	Ring.
Lirekassemanden.....	Sangleg.....	Fra Østrig.
Naar Smaabørn klynker.....	Chr. Dabelsteen.....	Carl Nielsen.
Og det var en Skærsommerdag.....	G. Rode.....	Dansk Folkemelodi.
Pandeben, godt det gror.....	H. C. Andersen.....	Gebauer.
Ride, ride Ranke.....	N U. Krossing.....	—
Skære, skære Havre.....	G. Rode.....	Folkemelodi.
Solen er saa rød, Mor.....	Bergstedt.....	Carl Nielsen.
Sov sødelig.....	Gl. Vise.....	Folkemelodi.
Stork, Stork Langeben.....	Ingemann.....	I. P. E. Hartmann.
Stæren.....	Bergstedt.....	Schierbeck.
Sur, sur, sur, lille Bi omkring.....	Hoffmann von Fallersleben.	Tysk Folkemelodi.
Vil du, vil du.....	Sangleg.....	Folkemelodi.
I en Kælder sort som Kul.....	Wilh. Høm.....	Bellmann, Folkemelodi.

b. 3—5. Skoleaar.

Salmer:		
Af Højheden oprunden er (K. 1699).....	Ph. Nicolai Sthen 1556—1610.	Melodi fra omkr. 1600.
Alt, hvad som Fuglevinger fik (Rt. 1873).....	Grundtvig.....	Laub.
Alt staar i Guds Faderhaand (Rt. 1873).....	—.....	Rung; Laub.
Blomstre som en Rosengård (Rt. 1873).....	—.....	I. P. E. Hartmann; Laub.
Dejlig er Jorden (R. 1855).....	Ingemann.....	Schlesisk Folkemelodi.
Den mørke Nat forgangen er (Rt. 1873).....	H. C. Sthen.....	Winding; Laub.

	Tekst	Melodi
Salmer:		
Den signede Dag med Fryd vi ser (R. 1855).....	Grundtvig.....	Weyse.
Den store Mester kommer (Rt. 1873).....	Ingemann.....	I. P. E. Hartmann; Carl Nielsen.
Den yndigste Rose er funden (P. 1740).....	Brorson.....	Mel. fra Reformations-tiden.
Dybt hælder Aaret i sin Gang (R. 1855).....	G. I. Boye.....	Crügers Mel. til „Min Jesus lad mit Hjerte faa“.
Et trofast Hjerte, Herre min (Rt. 1873).....	Sthen.....	Mel. fra det 16. Aarh.
Fryd dig, du Kristi Brud (K. 1699).....	Ukendt Forf.....	Mel. fra det 16. Aarh.
Giv mig, Gud, en Salmetunge (R. 1855).....	Grundtvig.....	Mel. fra det 16. Aarh.
Glæden, hun er født i Dag (Rt. 1873).....	Lat. Grundtvig.....	Melodi fra Middelald.
Guds Menighed, syng for vor Skaber i Løn (R. 1855).....	Grundtvig.....	Gl. dansk Melodi; Berggreen.
Gør Døren høj, gør Porten vid (Et. 1845).....	G. Weissel (1590—1635).....	Mel. fra det 16. Aarh.
Herren, han har besøgt sit Folk (Rt. 1873).....	Grundtvig.....	Laub.
Hjerte, løft din Glædes Vinger (Rt. 1873).....	Poul Gerhard, paa Dansk ved C. J. Brandt.	Crüger.
I al sin Glans (Rt. 1873).....	Grundtvig.....	Rung.
Kimer, I Klokker (Rt. 1873).....	—.....	Rung; Laub.
Krist stod op af Døde (R. 1855).....	—.....	Mel. fra det 12. Aarh.; Rung.
Kvindelig, din Tro er stor (Rt. 1873).....	—.....	Mel. fra det 16. Aarh.
Lover Herren, han er nær (R. 1855).....	Ingemann.....	Mel. fra det 17. Aarh.
Lovet være du, Jesus Krist (M. 1533).....	Luther (ved Grundtvig).....	Gl. dansk Melodi.
Lyksalig, lyksalig, hver Sjæl som har Fred (Rt. 1873).....	Ingemann.....	Berggreen.
Med Straalekrans om Tinde (Rt. 1873).....	Grundtvig.....	Vulpus' Mel. til „Min Død er mig til gode“.
Nu falmer Skoven trindt om Land (R. 1855).....	—.....	Gl. dansk Melodi til „Jeg ved et evigt Himmerig“.
Nu kom der Bud fra Englekor (K. 1699).....	Th. Kingo.....	Zinck.
Nu velan, vær frisk til Mode (K. 1699).....	J. Rist ved Hans Pedersen.	Schop.
Op, alle Folk paa denne Jord (R. 1855).....	H. A. Brorson.....	Heinrich Schütz.
Vaagn op og slaa paa dine Strenge (Rt. 1873).....	Th. Kingo.....	Mel. fra ca. 1700.
Velkommen igen, Guds Engle smaa (R. 1855).....	Grundtvig.....	Weyse; Berggreen; Laub.
Vor Gud han er saa fast en Borg (M. 1533).....	Luther, oversat af J. P. Mynster.	Mel. fra Reformations-tiden.
Vær velkommen Herrens Aar (R. 1855).....	Grundtvig.....	Berggreen.
Sange:		
Gud planted en Have (1839).....	Grundtvig.....	Lindeman.
Blomst kan visne (1853).....	—.....	I. P. E. Hartmann, Aagaard.
Danmark, dejligst Vang og Vænge (1691).....	Laurids Kock.....	P. E. Rasmussen.
Den gryed omsider, den fagre Dag (1920).....	Niels Møller (ved Genforeningsfesten paa Dybbøl den 11. Juli 1920).	Aagaard.
Den Sømand, han maa lide (1849).....	A. Recke.....	Folkemelodi.
Der er et yndigt Land (1823) (læres udenad, 3 Vers).....	Oehlschlager.....	Krøyer; Laub; Carl Nielsen.
Det var saa stille ved Midjenat (1853).....	Grundtvig.....	Lindeman; Aagaard.
Dronning Dagmar ligger udi Ribe syg.....	Middelalderlig Folkevise.	Dansk Folkemelodi ved Laub.

	Tekst	Melodi
Sange:		
Du danske Mand, af al din Magt (1906).....	Drachmann.....	Carl Nielsen.
Den danske Sommer (1923).....	Thøger Larsen.....	Otto Mortensen.
Fra kvalmfulde Mure (1803).....	Oehlenschläger.....	Gade; Laub.
Fred hviler over Land og By (1823).....	Ingemann.....	Bay; Laub.
Han kommer med Sommer (1922).....	Aakjær.....	Aagaard.
Hist, hvor Vejen slaar en Bugt (1854).....	H. C. Andersen.....	Gebauer.
Hvor Skoven dog er frisk og stor (ca. 1850).....	—.....	Tysk Folkemelodi til „Den Kukkermand i Træet sad“.
I alle de Riger og Lande (1837).....	Ingemann.....	Gebauer.
I Danmark ligger der Hus ved Hus (ca. 1900).....	Edv. Søderberg.....	Ring.
I gamle Dage det var engang (1834).....	Grundtvig.....	Barnekow; Aagaard.
I Skanderborrig Enge (1829).....	St. St. Blicher.....	Laub.
I Skovens dybe, stille Ro (1864).....	Fritz Andersen.....	Langelandsk Folkemel.
I Skyggen vi vanke (1803).....	Oehlenschläger.....	Carl Nielsen; Laub.
Jeg elsker de grønne Lunde (1873).....	Johs. Helm.....	A. Møller.
Jeg ser de bøgelyse Øer (1901).....	L. C. Nielsen.....	Aagaard.
Jeg ved, hvor der findes en Have saa skøn (1870).....	Mads Hansen.....	Schultz.
Jyden han æ stærk aa sej (1846).....	St. St. Blicher.....	H. C. Simonsen.
Jylland mellem tvende Have (1859).....	H. C. Andersen.....	Heise.
Marken er mejet (1868).....	Adolph Recke, omarbejdet af Mads Hansen.	Dansk Folkemelodi.
Moders Navn er en himmelsk Lyd (1837).....	Grundtvig.....	Rung.
Nu lyser Løv i Lunde (1891).....	Johs. Jørgensen.....	Carl Nielsen.
Ole sad paa en Knold og sang (1899).....	Aakjær.....	Alfred Toft.
Paa Sjelunds fagre Sletter (1816).....	Ingemann.....	Gade.
Prinsessen sad i Højenloft.....	Folkevisen.....	Folkemelodi.
Se dig ud en Sommerdag (1904).....	Aakjær.....	Carl Nielsen.
Slaverne raadte paa Østersø (1842).....	Grundtvig.....	Folkemelodi.
Snart er Natten svunden (1840).....	J. L. Heiberg.....	I. P. E. Hartmann.
Sneflokke kommer vrimlende (1916).....	Aakjær.....	Aagaard.
Spurven sidder stum bag Kvist (1910).....	—.....	—
Storken sidder paa Bondens Tag (1837).....	Ingemann.....	Weyse.
Til Sagn og Sange (1837).....	—.....	Aagaard.
Ved Lejre grasse nu Faar paa Vold (1837).....	—.....	Gade.
Vort Modersmaal er dejligt (1859).....	E. Lembeke.....	Folkemelodi.
Solen synker nok saa smukt (ca. 1850).....	J. Gerson.....	Gebauer.

c. 6.—8. Skoleaar.

Salmer:		
Aand over Aander, kom ned fra det høje (R. 1855).....	J. Nordal Brun.....	Mel. fra det 18. Aarh.
Aleneste Gud i Himmerig (M. 1533).....	Græsk.....	Mel. fra det 16. Aarh.
Befal du dine Veje (E. 1798).....	Ved P. Gerhardt; Stener- sen.	Hassler.
Dagen viger og gaar bort (P. 1740).....	Dorothea Engelbretsdat- ter.	Mel. fra det 16. Aarh.
Den lyse Dag forgangen er (K. 1699).....	H. C. Sthen—ved Brandt.	Gl. dansk Melodi.
Denne er Dagen, som Herren har gjort (Rt. 1873).....	Grundtvig.....	M. Vulpus.
Den store hvide Flok vi se (R. 1855).....	H. A. Brorson.....	Nebelong; Laub.
Det er saa yndigt at følges ad for to, som gerne vil sammen være (Rt. 1873).	Grundtvig.....	Weyse.
Det er saa yndigt at følges ad, hvor banet Vejen er paa det jævne (Rt. 1873).	—.....	Laub.
Det lakker nu ad Aften brat (R. 1855).....	Selnecker—Grundtvig...	Mel. fra det 17. Aarh.

	Tekst	Melodi
Salmer:		
Du, Herre Krist, min Frelser est (K. 1699).....	H. C. Sthen.....	Berggreen; Mel. fra det 16. Aarh.
Er Gud for mig, saa træde (P. 1740).....	P. Gerhardt (1607—76).....	Zinck.
Fra Himlen højt kom Budskab her (Th. 1569).....	Brorson; Luther.....	Mel. fra det 16. Aarh.
Gaar det, Herre, som jeg vil (Rt. 1873).....	Grundtvig.....	Laub.
Gak under Jesu Kors at staa (K. 1699).....	Th. Kingo.....	Mel. fra det 16. Aarh.
Han, som paa Jorden bejler (Rt. 1873).....	Grundtvig.....	Mel. fra det 16. Aarh.
Her vil ties, her vil bies (R. 1855).....	H. A. Brorson.....	Berggreen; Laub.
Hil dig, Frelser og Forsoner (Rt. 1873).....	Grundtvig.....	Hoffmann; Laub.
Hvad kan os komme til for Nød (Th. 1569).....	Knöpken.....	Mel. fra det 16. Aarh.
I Dødens Baand vor Frelser laa (M. 1533).....	Luther—Grundtvig.....	Mel. fra det 16. Aarh.
Jesus, dine dybe Vunder (K. 1699).....	J. Heermann.....	Mel. fra det 16. Aarh.
Jesus! Frelser og Befrier (Rt. 1873).....	Grundtvig.....	Berggreen.
Julen har Englelyd (R. 1855).....	—.....	Gl. dansk Mel., Berggreen.
Kirkeklokke, ej til Hovedstæder (Rt. 1873).....	—.....	Rung.
Kirken den er et gammelt Hus (R. 1855).....	—.....	Lindeman.
Love den Herre (P. 1740).....	J. Neander.....	Mel. fra det 17. Aarh.
Min Sjæl, du Herren love (Th. 1569).....	J. Poliander 1487—ca. 1540. Brandt.	Mel. fra ca. 1600.
Nu bede vi den Helligaand (M. 1533).....	Luther—Grundtvig.....	Mel. fra det 13. Aarh.
Nu hviler Mark og Enge (P. 1740).....	P. Gerhardt.....	Isaac.
Nu rinder Solen op af Østerlide (P. 1740).....	Th. Kingo.....	Mel. fra det 17. Aarh.
O, lad din Aand (Rt. 1873).....	James Allen—Grundtvig.....	Rung.
Paa Jerusalem det ny (R. 1855).....	Grundtvig.....	—
Som Dug paa slagne Enge (Rt. 1873).....	—.....	—; Laub.
Sov sødt, Barnlille (Rt. 1873).....	—.....	Laub.
Stat op min Sjæl i Morgengry (Rt. 1873).....	V. A. Wexels 1797—1688.	—
Søndag Morgen fra de døde (Et. 1845).....	Grundtvig.....	Crüger.
Til Himlene rækker din Miskundhed Gud (R. 1855).....	Ingemann.....	I. P. E. Hartmann; Laub.
Til Himmels for den Ærens Drot (Th. 1569).....	Lat., Grundtvig.....	Mel. fra det 15. Aarh.
Udrust dig Helt fra Golgatha (R. 1855).....	Johs. Ewald.....	Gade.
Zions Vægter hæver Røsten (R. 1855).....	Ph. Nicolai.....	Mel. fra ca. 1600.
Sange:		
Alle smaa Fugle i Skoven er (16. Aarh.).....	Folkeviser.....	Laub.
Bliv hos os, naar Dagen hælder (1838).....	Ingemann.....	Weyse.
Danmark for Folket (1934).....	Oskar Hansen.....	Gyldmark.
Danmark, i tusind Aar (1917).....	Vald. Rørdam.....	Carl Nielsen.
Danmark, nu blunder den lyse Nat (1914).....	Thøger Larsen.....	Ring; Carl Nielsen.
Den danske Sang (1924).....	Kai Hoffmann.....	Carl Nielsen.
Der dukker af Disen (1901).....	Aakjær.....	Madsen-Steensgaard; Carl Nielsen.
Der er et Land saa kosteligt (1816).....	Grundtvig.....	Laub.
Der sad en Fisker saa tankefuld (1838).....	—.....	Carl Nielsen.
Der staar et Slot i Vesterled (1838).....	Ingemann.....	Weyse.
De Snekker mødtes i Kvæld paa Hav (1808).....	Grundtvig.....	Carl Nielsen.
Det er hvidt derude (1838).....	St. St. Blicher.....	Laub.
Det haver saa nyligen regnet.....	Folkeviser ved Sv. Grundtvig.	Dansk Folkemelodi.
Det, som lysner over Vangen (1876).....	Hostrup.....	Ring.
Du gamla, du fria, du fjällhöga nord (1844) (læres udenad).....	R. Dybeck.....	Folkemelodi.
Du Husmand, som ørker den stridige Jord (1896).....	Skjoldborg.....	Madsen-Steensgaard; Aagaard; Torriid.

	Tekst	Melodi
Sange:		
Et jævnt og muntert virksomt Liv (1839)	Grundtvig	Laub.
Farvel min velsignede Fødeby (1819)	Poul Martin Møller	Carl Nielsen,
Grøn er Vaarens Hæk (1819)	—	Gade; Carl Nielsen.
Havet omkring Danmark (1908)	L. C. Nielsen	Carl Nielsen.
Hr. Oluf han rider saa vide om Land	Folkevisen	Folkemelodi.
Hvem sidder der bag Skærmen (1905)	Aakjær	Carl Nielsen.
Hvor smiler fager den danske Kyst (1925)	Johs. V. Jensen	Ring.
I Danmark er jeg født (1850)	H. C. Andersen	Rung; Schierbeck.
I Sne staar Urt og Busk i Skjul (1831)	Ingemann	I. P. E. Hartmann.
Ja, vi elsker dette Landet (1859) (læres udenad, 3 Vers)	Björnson	R. Nordraak.
Jeg bærer med Smil min Byrde (1905)	Aakjær	Carl Nielsen.
Jeg gik mig ud en Sommerdag at høre (1847)	Grundtvig	Dansk Folkemelodi.
Jeg lagde min Gaard i den rygende Blæst (1906)	Aakjær	Aagaard.
Jeg er Havren, jeg har Bjælder paa (1916)	—	Agerby; Ring; Emborg.
Kommer hid, I Piger smaa (1810)	Grundtvig	Weyse.
Kong Kristian stod ved højen Mast (1779) (læres udenad, første og sidste Vers)	Johs. Ewald	Rogert.
Langt højere Bjerger (1820)	Grundtvig	Zinck.
Lysets Engel gaar med Glans (1837)	Ingemann	Weyse.
Lysfyldt Morgen til Marven kold (1925)	Johs. V. Jensen	Aagaard.
Min Fødestavn er Lyngens brune Land (1814)	St. St. Blicher	Ring.
Morgendug, der sagte bæver (1861)	C. Hauch	Carl Nielsen.
Naar Egene knoppes (1874)	Chr. Richardt	Ring; Emborg.
Naar Vinteren rinder i Grøft og i Grav (1897)	Skjoldborg	Torrild.
Nu er Dagen fuld af Sang (1911)	Aakjær	Carl Nielsen.
Roselil og hendes Moder (1845)	Molbeck	Folkemelodi.
Rosen blusser alt i Danas Have (1820)	Poul M. Møller	Carl Nielsen.
Paa det jævne (1877)	H. V. Kaalund	—
Paaskeklokken kimer mildt (1848)	C. Ploug	Færøisk Folkemelodi.
Se, nu stiger Solen (1891)	Jakob Knudsen	Ring.
Sig, er det Løvfaldstider (1924)	Skjoldborg	Aagaard.
Sig nærmer Tiden (1838)	St. St. Blicher	Laub; Ring.
Sol er oppe, Skovens Toppe (1817)	Grundtvig	Lindeman.
Som dybest Brønd gir altid klare Vand (1916)	Aakjær	Carl Nielsen.
Som en rejselysten Flaade (1921)	Helge Rode	—
Sorgløst kan vi ej synge dit Navn (1908)	V. Rørdam	Aagaard.
Stille Hjerte, Sol gaar ned (1912)	Aakjær	Laub.
Til vor lille Gerning ud (1838)	Ingemann	Weyse.
Udrundne er de gamle Dage (1833)	Grundtvig	Carl Nielsen.
Vårt land, vårt land (1848) (læres udenad, 1. Vers)	J. L. Runeberg	Pacius.
Vor Sol er bleven kold (1917)	Johs. V. Jensen	Schierbeck.
Vort Hjem, du danske Jord (1906)	L. C. Nielsen	Hornemann.
Vort Hjemlands Gud (1874), 1. Vers læres udenad	M. Jochússon	S. Sveinbjörnsson.
Yderst mod Norden lyser en Ø (1846)	A. Munch	Norsk Folkemelodi.

Aarstal ved en Salmetekst angiver dens første Optagelse i dansk Salmebog. M. (Malmøsalmeb.), Th. (Hans Thomissøns S.), K. (Kingos S.), P. (Pontoppidans), E. (Evangelisk-kristelig S.), Et. (Tillæg til samme), R. (Roskilde Konvents S.), Rt. (Tillæg til samme).

14. Kapitel.

Tegning.

Ifølge Folkeskoleloven af 18. Maj 1937 er Tegning et obligatorisk Fag senest fra Børnenes 4. Skoleaar.

Dets *Maal* er Dygtiggørelse af Øje og Haand, Udvikling af Skønhedssansen og Tilegnelse af det grafiske Udtryksmiddel.

I.

Fagets Omfang.

Grundige og metodiske Øvelser i

1. *fri, formende* Tegning: Barnetegning, dekorativ Tegning, Mønstertegning og
2. *bunden eksakt* Tegning: Plantegning, Modeltegning, Rumvurderingsøvelser, Bogstavtegning.

II.

Arbejdets Tilrettelægning.

Undervisningen maa lægges saaledes til Rette, at Barnets Fantasi stadig udvikles og dets Initiativ fastholdes, saaledes at Eleverne opmuntres til at anvende det lærte ved en selvstændig, barnlig Udarbejdelse.

Følgende Plan kan anbefales:

1. *Barnetegning.* a. 4.—5. Skoleaar.

Illustrationer til Emner, valgt indenfor Omraader, der er kendt af Børnene. Tegningerne udføres selvstændigt, efter at Læreren ved Samtale har lagt Stoffet til Rette. Materialer: Graat Kardus, Oliekridt.

2. *Plantegning.*

2- og 3-Deling, vandrette, lodrette, skraa og krumme Linier, Cirkel og Ellipse. Farvelægningen bør foretages saaledes, at der indøves Kendskab til Hovedfarverne og de sekundære Blandinger. Materialer: Hvidt Kardus, Blyant, Vandfarve.

3. *Dekorativ Tegning.*

Fri Udarbejdelse af simple geometriske Mønstre i en given Inddeling. Materialer: Som til 2.

Baade for dette og det under 1. nævnte gælder det, at Læreren stedse maa overvaage, at Børnene vænnes til at arbejde i et stort Format, ligesom det for hele Faget gælder, at Børnene skal vænnes til at indtage en naturlig Arbejdsstilling, der tillader dem at arbejde med frie Armbevægelser.

Det under 1., 2. og 3. nævnte Stof er ikke begrænset til og afsluttet med det 5. Skoleaar. Saavel Plantegning som dekorativ Tegning kan med stort Udbytte drives gennem alle Klasser, ligesom ogsaa den Lærer, der har tilstrækkeligt Kendskab til sine Elevers Udvikling og Interessesfærer, meget vel stadig kan have stor Glæde af Barnetegningen.

b. 6.—8. Skoleaar,

Undervisningen bør fra og med det 6. Skoleaar ikke være ens for Drengene og Piger. I det følgende er det, der kan anbefales som fælles Stof, betegnet med (D og P), Drengenes og Pigenes Stof med henholdsvis (D) og (P).

4. *Indledende Modeltegning.* (D og P).
Gengivelse af simple, klare og letfattelige cylindriske og prismatiske rumlige Modeller.
Materialer: Som til 2.
5. *Videregaaende Modeltegning.* (D).
Gengivelse af Brugsgenstande i simple Former samt Sammenstillinger af cylindriske og prismatiske Modeller og Omdrejningslegemer.
Materialer: Limet Papir, Blyant, Vandfarver.
Ved al Modeltegning anbefales det ogsaa at udføre Skyggelægning med Vandfarve.
6. *Skitsering.* (D og P).
 - a. Skitsering efter plane Modeller, Blade, Blomster, Sommerfugle o. s. v.
 - b. Skitsering efter rumlige Modeller som de under 4. nævnte.
 Materialer: Graat og hvidt Kardus, Oliekridt.
7. *Rumvurderingsøvelser.* (D).
Perspektivisk Gengivelse af Cylinder eller Terning eller Dele heraf udført uden Model, men paa Grundlag af en Arbejdstegning, der viser Figuren set fra tre Sider. Det understreges, at denne Arbejdsform maa holdes klart ude fra den egentlige Modeltegning.
Materialer: Som til 5.
8. *Mønstertegning.* (P).
 - a. Fri Udarbejdelse af Mønstre paa carreret Papir, udført som Arbejdstegning til Stramaj- og Korsstingssyning.
Materialer: Hvidt og kulørt 3 og 8 mm carreret Papir, Farveblyanter eller dækkende Vandfarver.
 - b. Fri Udarbejdelse af Ornamenter, sammenstillede af „Blade og Blomster“, paa Grundlag af det under 6. a. lærte.
Materialer: Hvidt og kulørt Papir, Farveblyanter eller Vandfarve.
9. *Videregaaende dekorativ Tegning.* (P).
Fri Udarbejdelse af geometriske Mønstre, der opbygges efter en Gennemgang af de elementæreste Regler for Variation. Læreren bør understrege Værdien af Begrænsning baade med Hensyn til Farver og Former.
Materialer: Hvidt og kulørt Papir, Farveblyanter, laserende og dækkende Vandfarver.
10. *Bogstavtegning.*
De anvendte Alfabetter er Blokbogstaver uden Forsiringer. (Versalierne).
 - a. (D). Alfabetet. Sammenstilling til korte Tekster.
Materialer: Limet Papir, laserende og dækkende Vandfarver.
 - b. (P). Skrifttegning paa carreret Papir, udført som Arbejdstegning til Korsstingssyning.
Materialer: 3 mm carreret Papir, Farveblyanter.

Inden for den 2—3-klasede Landsbyskole vil det være at anbefale at lade enkelte Discipliner udgaa, saaledes at en fuldstændig Plan f. Eks. kan opstilles saaledes:

1. Barnetegning (D og P).	5. Rumvurderingsøvelser (D).
2. Plantegning (—).	6. Mønstertegning (P).
3. Modeltegning (—).	7. Bogstavtegning (D og P).
4. Skitsering (—).	

15. Kapitel.

Fremmede Sprog.

Ifølge Folkeskoleloven af 18. Maj 1937 §§ 19 og 20 kan købstadordnede Skoler af Mellemskoletypen optage Tysk og Engelsk (eller det ene af Sprogene) paa Undervisningsplanen for de sidste Klasser af den eksamensfri Mellemskole, d. v. s. tidligst fra 6. Aargang. Købstadordnede Skoler af Hovedskoletypen samt den delte Landsbyskoles Hovedskole kan optage eet af Sprogene for de tilsvarende Alderstrin, tidligst fra 6. Skoleaar. I Sprogundervisningen kan dog kun deltage de Elever, der efter Skolens Skøn kan have virkeligt Udbytte deraf, og hvis Forældre ønsker det. For de ikke deltagende Børn maa Timetallet ikke derved nedsættes under det for Klassen foreskrevne.

I Lovens § 18 foreskrives for de her omtalte Klassestrin for den *købstadordnede* Skole mindst 30 ugentlige Timer i et Skoleaar paa 240 Dage. Indenfor dette Timetal kan det være tvivlsomt, om der overhovedet bør gives Plads for en Fremmedsprogundervisning. En saadan kan ubetinget kun anbefales i Klasser med mere end 30 ugentlige Timer, og det vilde være heldigst i hver Klasse at samle sig om eet af Sprogene. De ikke deltagende Børn maa i saa Fald beskæftiges med andre Fag i de tilsvarende Timer, f. Eks. skriftlig Dansk eller Regning, Emneopgaver, manuelle Fag etc. efter Skolens Forhold og Børnenes Behov.

For den *landsbyordnede* Skole er det foreskrevne Timetal ifølge Lovens § 20 mindst 24 Timer om Ugen for de heromhandlede Klassestrin i et Skoleaar paa 240 Dage. Inden for dette Timetal maa det anses for ugørligt at optage et fremmed Sprog. For at dette skal kunne ske, bør Timetallet være mindst 30. Ønsker man at give Elever, der skal fortsætte med Eksamensundervisning efter 14-Aars Alderen, Undervisning i endnu et Fremmedsprog, maa Timerne hertil gives som Ekstratimer og ligge udover de 30 ugentlige Timer.

I det hele kan det, naar det nødvendige Timetal og de dertil egnede Lærerkræfter er til Stede, anbefales at tage Sprogundervisningen op. Selv elementære Sprogkundskaber kan blive Børnene til Nytte senere i Livet, ligesom Undervisningen er et ikke uvæsentligt Led i deres sproglige Udvikling. Det er endvidere af Betydning, at Mulighederne for en Sprogundervisning er til Stede indenfor den eksamensfri Folkeskole, saa Børnene ikke behøver at søge over i Eksamensskolen for at lære fremmede Sprog.

I.

Undervisningsstoffet.

Den eksamensfri Folkeskoles Sprogundervisning bør omfatte følgende Stof:

1. En Begynderbog, der er bygget op over de paagældende Alderstrins Forestillingsomraade og Dagliglivets Vendinger;
2. en Læsebog med Smaahistorier, Vers og lette faglige Skildringer, hvoraf der læses ca. 30—50 Sider i Løbet af hvert Skoleaar.

3. Lette skriftlige Øvelser til Fæstnelse af enkle grammatiske Regler paa de vigtigste af de Punkter, hvor Sprogets Grammatik afviger fra den danske.
4. Billedsamlinger og andre Anskuelsesmidler som Grundlag for Samtale.
5. Grammfonplader og Radioudsendelser, der er tilrettelagt for de paagældende Klasser.

II.

Stoffets Tilrettelægning.

Fremgangsmaaden kan ikke være ganske den samme som for de tilsvarende Trin i Eksamensskolen. Det kan ikke kræves, at Eleverne skal lære skriftlig og mundtlig at udtrykke sig i Sammenhæng paa det fremmede Sprog, eller at de skal opnaa en grammatisk Indsigt, der kan karakteriseres som en almindelig Indførelse i Formlærens og Sætningslærens elementære Regler. Undervisningen kan kun have det rent praktiske Maal at give Børnene et vist *Gloseforraad*, hentet fra Dagliglivets mest almindelige Udtryk (Omgangssproget), at indøve de elementære *Udtaleregler*, støttet til fonetisk Skrift, at fastlægge enkle *grammatiske* Regler paa de Punkter, hvor det fremmede Sprog afviger mest typisk fra Dansk, og at lære Børnene mundtlig at bruge simple *Sætninger*, dagligdags Vendinger og Udtryk fra det praktiske Liv, saa de sættes i Stand til at klare sig paa Rejser i Udlandet, hvor Engelsk eller Tysk forstaas, og ikke staar ganske uforstaaende overfor Radioens Udsendelser eller Ord af fremmed Oprindelse, som møder dem i Aviserne, Geografien, Historien eller i det daglige Liv.

Der maa da lægges megen Vægt paa *Udtalen*. Dette Omraade er vel det eneste indenfor Sprogundervisningen, hvor den eksamensfri Folkeskoles Elever stort set har de samme Betingelser for at kunne opnaa Resultater som Eksamensskolens. I Barnealderen er de fysiologiske Forudsætninger til Stede for, at de fremmede Sproglyde kan tilegnes. Taleorganerne har da i Reglen den Smidighed, der skal til, for at de rette Mundstillinger kan indøves (Tungespids-*r*, *th*-Lyden, det stemte *s* etc.). Der bør derfor i hver Time drives systematiske Taleøvelser. Der behøves ikke megen teoretisk Forklaring; Øvelserne tages rent praktisk ud fra Lydtavler og med Brug af fonetisk Skrift, hvorved de fremmede Sproglyde kommer til at ligge naturligt og fast i Børnenes Udtale.

Gloseforraadet er et andet Hovedpunkt. Almindelige litterære Tekster kan næppe anvendes. Læsefærdigheden bør fortrinsvis øves gennem *tilrettede* Tekster, bygget over Dagliglivets Vendinger og Udtryk, som det gælder om at faa til at glide ind i Børnenes Ordforraad, saa de lærer at bruge dem paa en naturlig og grammatisk rigtig Maade. Teksterne maa derfor omfatte Barnets Liv: Familiemedlemmer, Skolegang, Leg og Fritid, Døgnet's Tider, Talordene, Penge, Vejret, Aarets Gang, Højtider, Ferieophold, Sport, Arbejde, Rejser (herunder Banegaardsudtryk, Togtider, Trafikudtryk, Politiudtryk, Opslag, Vejvisere o. s. v.). Det gælder om at udvælge et Læsestof fra et saadant begrænset Omraade og at variere dette atter og atter gennem lette Tekster og Spørgsmaal og Svar.

De *grammatiske* Øvelser kan ikke tage Sigte paa at give Børnene en systematisk Indsigt i Sproglæren. Ogsaa her bør man gaa praktisk til Værks og nøjes med de mest paakrævede Regler for Bøjning og Sætningsdannelse. („Kasserolle“bøjningen for Tillægsord paa Tysk, do-Nægtelsen paa Engelsk f. Eks.). Hensigten er ikke at give Børnene et grammatisk Grundlag for videre Studier, men at give dem Mulighed for at klare sig med faa og enkle Midler.

Endelig kan der paa Grundlag af Billeder øves en elementær Form for *Samtale*, der kan tjene til at fæstne saavel det tilegnede *Gloseforraad* som de indøvede grammatiske Regler og i det hele hjælpe Børnene til at gøre Anvendelse af de spredte og elementære Sprogkundskaber, de maatte have erhvervet sig.

16. Kapitel.

Naturlære.

Ifølge Folkeskoleloven af 18. Maj 1937 §§ 19 og 20 er Naturlære et obligatorisk Fag saavel for den købstadordnede som den landsbyordnede Folkeskole fra dennes 6. Aargang.

Formaalet er at give Børnene Kendskab til og Forstaaelse af de vigtigste fysiske Love og deres Anvendelse i det daglige Liv.

I.

Undervisningsstoffet.

Ud fra det ovennævnte Synspunkt maa de i det praktiske Liv anvendte Redskaber, Apparater, Maskiner etc. blive det Stof, der skal gennemgaas, idet Børnenes Blik aabnes for de fysiske Love, der igennem disse er taget i Anvendelse.

Det nedenfor anførte Udvalg af Emner er tænkt fordelt over 3 Aars Undervisning (med 2 ugentlige Timer). Strækker Undervisningen sig over et kortere Tidsrum, maa der vælges mellem de foreslaaede Emner ud fra de foreliggende Omstændigheder (Tiden, der er til Raadighed, Samlingens Beskaffenhed og Lærerens særlige Interesser). Det staar i øvrigt Læreren frit for at give et eller flere af Emnerne en fyldigere Behandling, idet det øvrige Pensum da tages mere kortfattet.

Mekanisk Fysik.

1. Veje- og Arbejdsredskaber, Tyngdepunkt, Vægtfylde.
2. Vædsketryk og Lufttryk (Pumper, Torricellis Forsøg, Aneroidbarometret).
3. Eksempler paa jævn og ujævn Bevægelse.
4. Elementer af Lydlæren (herunder Telefonen).

Varmelære.

5. Udvidelse ved Opvarmning (Termometret). Strømninger i Vand og Luft. Gode og daarlige Varmeledere.
6. Smeltning, Fordampning, Kogning og Damptryk (Dampmaskinen).
7. Forbrænding (herunder Eksplosionsmotoren).

Magnetisme.

8. Magneter og Magnetisering (Kompasset).

Elektricitetslære.

9. Elektriske Ladninger, elektrisk Spænding, galvaniske Elementer og elektrisk Strøm.
10. Den elektriske Strøms Varmevirkning (elektrisk Strygejern, Glødelamper).
11. Den elektriske Strøms kemiske Virkninger (Akkumulatoren).
12. Elektromagnetisme (elektrisk Ringeapparat, Telegraf, Elektromotor).
13. Strømstyrke, Modstand og Spændingsforskel (Maaleapparater, Ledningsnettet, Betaling for Elektricitet).
14. Induktion, Jævnstrøm og Vekselstrøm (Dynamo og Transformator).

Lyslære.

15. Tilbagekastning, Brydning og Farvespredning. Nogle Eksempler paa Linsers Anvendelse.

Følgende Emner kan anbefales som det *grundlæggende Stof*, der bør være fælles for de forskellige Former af Folkeskolens ældste Trin. (Det *kursiverede* refererer til Undervisningsministeriets Bekendtgørelse af 24. Maj 1941).

1. Forsøg over Vægt og Vægtfylde med Tilknytning til Regneundervisningen.
2. *Pumpen*. Forberedt ved simple Forsøg over Vædskestryk og Lufttryk gennemgaa Sugepumpen, Trykpumpen og Cykelpumpen.
3. *Barometret*. Torricellis Forsøg og Aneroidbarometret.
4. *Termometret*. Udvidelse ved Opvarmning. Smeltning, Fordampning og Kogning (ved Atmosfæretryk).
5. *Dampmaskinen*. Til Gennemgangen af Princippet for denne Anvendelse af Vanddampes Tryk ved høj Temperatur kan knyttes en Omtale af Forbrænding (herunder Brugen af Gas).
6. *Kompasset*. Magneter og Magnetisering. Jorden som Magnet.
7. *De almindeligste elektriske Apparater*. En Redegørelse for elektriske Ladninger, elektrisk Spænding, galvaniske Elementer og elektrisk Strøm. Derefter illustreres den elektriske Strøms Varmevirkning (elektrisk Strygejern, Glødelamper) og dens magnetiske Virkninger (Ørsteds Forsøg, Elektromagneter, elektrisk Ringeapparat, Telegraf, Elektromotor).

II.

Stoffets Tilrettelægning.

Som der i Stofvalget overvejende er taget Hensyn til praktiske Forhold, bør man ved Stoffets Tilrettelægning bygge Undervisningen op paa *Forsøg*, saa Eleverne ad Iagttagelsens Vej tilegner sig Kundskaberne. Hvor Stoffet egner sig dertil, og Skolen er i Besiddelse af tilstrækkeligt Materiale og den fornødne Installation (Gas, Elektricitet), bør Forsøgene udføres af Eleverne selv. Bedst er det, om disse Elevforsøg kan omfatte hele Klassen. Hvor dette ikke lader sig gøre, f. Eks. paa Grund af Materialets Utilstrækkelighed, kan man lade de enkelte Elever skiftevis udføre Forsøgene, mens de øvrige ser til. Egner Stoffet sig ikke til Elevforsøg, maa Lærerens Demonstrationsforsøg træde i Stedet.

Fremgangsmaaden kan f. Eks. være følgende:

Eks. 1. *Kogning ved Atmosfæretryk*.

Har man indlagt Gas ved Elevbordene, udføres Forsøget som Elevøvelse. Det kan være nødvendigt at lade et Par af Eleverne gentage Instruksen, før Klassen gaar i Gang med Arbejdet, og det maa paases, at alle Hold tager omtrent lige meget Vand, saa de faar det i Kog nogenlunde samtidig. Er der ikke indlagt Gas, benyttes en Spritlampe som Varmekilde, og Forsøget udføres af Læreren med et Par Elever som Hjælpere. Hvad enten Forsøget udføres som Elevøvelse eller som Lærerforsøg, maa de fundne Resultater slaas fast med det samme (indsuget Luft uddrives ved Opvarmning, Vanddamp er usynlig etc.). Er man ikke helt sikker paa, hvor lang Tid Forsøgets Udførelse og Samtalen om dets Resultater vil kræve, lægges Forsøget i Begyndelsen af Timen.

Eks. 2. *Ørsted's Forsøg.*

Hvis Skolen har elektrisk Installation fra en Omformer til lav Spænding, udføres Forsøget som Elevøvelse. Samme Fremgangsmaade benyttes, hvis man disponerer over et passende Antal Tørelementer. Efter at Eleverne er instrueret om, hvordan man undgaar at tage for stærk Strøm fra Omformeren eller Tørelementet, udføres Forsøget saaledes: 1) Ledningen over Magnetnaalen, Strømretning mod højre, 2) Ledningen over Magnetnaalen, Strømretning mod venstre, 3) Ledningen under Magnetnaalen, Strømretning mod højre, 4) Ledningen under Magnetnaalen, Strømretning mod venstre. Efter at Højrehaandsreglen er udledet, lægges Ledningen som en Sløjfe omkring Magnetnaalen, og det konstateres, at Strømmen over Naalen „hjælper“ Strømmen nedenunder. Inden Timens Slutning fæstnes Højrehaandsreglen gennem Eksempler, der tages igennem paa den sorte Tavle.

Eks. 3. *Grundforsøg over Induktion.*

Raader man over et passende Antal Kompasgalvanoskoper, Hestekomagneter og beviklede Ankre, kan Forsøget udføres af Eleverne; men der er saa mange Ting at passe paa, at de let mister Overblikket. Forsøget udføres derfor først af Læreren, og for at Udslaget kan blive synligt for alle Eleverne, benyttes et Vertikalgalvanoskop (med mange Vindinger).

- a) Magneten i Galvanoskopet tages op, og dens Poler undersøges ved Hjælp af en Kompasnaal. Magneten bringes paa Plads igen, og det noteres, om dens Nordpol er til højre eller til venstre, set fra Elevernes Plads. Endvidere undersøges Galvanoskopets Bevikling.
- b) Hestekomagnetens Poler undersøges, og dens Nordpol afmærkes paa passende Maade, f. Eks. med Kridt.
- c) Ankerets Bevikling undersøges.

Efter disse Forberedelser følger selve Induktionsforsøget, der naturligt falder i 4 Dele (Anker paa og Anker bort, Gentagelse efter at Hestekomagneten er vendt). Der kan sluttes fra Udslag til Strømretning, og det viser sig, at Induktionsstrømmen i alle Tilfælde gaar i en saadan Retning, at den modvirker den Forandring, der har fremkaldt den. Det bemærkes, at Induktionsstrømmen kun varer, saa længe Forandringen staar paa.

Foruden at lade Eleverne udføre Forsøg med simple foreliggende Apparater kan man ved Skoler, hvor en Lærer er i Stand til at lede en saadan Undervisning, lade Eleverne selv lave en Del Smaaapparater i Fysiktimerne. Saavel ved Elevøvelser som ved Lærerforsøg er det af Vigtighed, at de Apparater, der benyttes, er saa simpelt byggede, at den Kendsgerning, som Forsøget skal vise, opfattes direkte og utvetydigt af Eleverne. I Almindelighed vil det være naturligt at gaa ud fra det enkle Skoleforsøg og dertil knytte en Omtale af de som Regel mere sammensatte praktiske Anvendelser.

Lige saa vel som man i Geografien gør Rede for det kopernikanske Verdensbillede og ikke bliver staaende ved ældre Forestillinger, bør man i Naturlæren følge Nutidens Opfattelse overalt, hvor den kan gøres forstaaelig for Eleverne. I mange Tilfælde vil den fagligt korrekte Forklaring tillige være den, der er mest anskuelig (Lufttryk skyldes Molekylers Bombardement, en elektrisk Strøm er en Strøm af Elektroner o. s. v.).

For at Undervisningen kan faa den fornødne Fasthed, bør en Lærebog benyttes som Hjælpemiddel. Denne Støtte er navnlig nødvendig for Elever i flaararige Klasser,

og Lærebogens enkelte Afsnit bør være afrundet saaledes, at de Elever, der ikke kommer til at begynde med det første Afsnit, uden væsentlige Vanskeligheder kan begynde ved et senere.

Naar der er tildelt *Pigernes Undervisning* i Naturlære en Time mindre end Drengenes i III. og IV. f. M. skyldes det, at Pigerne under Husgerning naturligt føres ind i en Del af de Emner, der hører til Naturlærens grundlæggende Stof, og det vil derfor være af Betydning, om det er den samme Lærerinde, der har Undervisningen i Husgerning og Naturlære.

III.

Faremomenter ved fysiske Forsøg.

Enkelte Skoleforsøg kan rumme et vist Faremoment. — Ved Torricellis Forsøg maa man benytte en stor Bakke som „Underlag“ for at undgaa Spild af Kviksølv. *Kviksølvdampe* er saa giftige, at selv smaa Kviksølvmængder, der kommer til at ligge f. Eks. i Gulvsprækker, kan være farlige. — Det er farligt at hælde smeltet Bly eller Tin i en *fugtig Støbeform*. Ved Vandets voldsomme Fordampning kan det smeltede Stof slynges langt bort. — Forsøg over *Kogning ved lavt Tryk* maa udføres med en rundbundet Kolbe og en Gummiprop, der er rigelig stor. Er Kolben fladbundet, knuses den af Atmosfærens Tryk, og er Proppen for lille, ryger den ind i Kolben som et Projektil. Saa længe der er Undertryk i Kolben, holdes Eleverne i en passende Afstand.

Det er ikke nødvendigt at udføre Forsøg, der kan rumme en Fare for Eksplosioner eller Forgiftninger. — Man kan nøjes med at fremstille *Brint* af Zink og Akkumulatorsyre i et aabent Reagensglas; er Brintudviklingen for langsom, tilsættes lidt Kobbervitriol. Vil man benytte et større Brintudviklingsapparat, maa man sikre sig, at Brinten er ren, før den antændes: En Prøve opsamles i et Reagensglas, dette fjernes fra Brintudviklingsapparatet, og dets Indhold antændes. Høres et Hvin, er Brinten endnu blandet med Luft, og det vil være farligt at føre en Tændstik eller et Gasblus for nær til Brintudviklingsapparatet. — Forsøg med *Knaldluft* bør kun udføres med smaa Mængder (i et lille Cylinderglas, og med Eleverne i nogen Afstand). Benyttes et Eudiometer, maa man aldrig bruge 2 Rumfang Brint og 1 Rumfang Ilt. Hvis der ikke er en Del Brint eller Ilt tilbage som Stødpude, kan Vædskesøjlels Slag sprænge Røret. — Det er yderst farligt at hælde Vand i *koncentreret Svovlsyre*. Ved Blandingen udvikles saa megen Varme, at en pludselig Dampdannelse kan faa Syren til at sprøjte til alle Sider. Vil man selv fremstille fortyndet Svovlsyre, kan det gøres ved at hælde koncentreret Svovlsyre i en tynd Straale i en rigelig Portion Vand (under Omrøring med en Spatel); men det er lettere at købe en passende fortyndet Syre, f. Eks. Akkumulatorsyre. — Lægges et lille Stykke *Natrium* (af Størrelse som en Ært) i et Bægerglas med Vand, bør Glasset dækkes med et Stykke Filtrepapir; thi mod Slutningen er Natriumstykket slemt til at sprutte. Forsøg med *Kalium* bør ikke udføres. — *Giftige Luftarter*, som f. Eks. Klor og Kulilte, bør ikke fremstilles i større Mængder i en almindelig Skolestue. — Alle *brandfarlige eller giftige Stoffer* opbevares under Laas.

Ved passende Lejligheder omtales Faren for *Eksplosioner eller Forgiftninger i det daglige Liv*. Ofte vil Dagbladene Omtale af indtrufne Ulykkestilfælde kunne benyttes som Grundlag for en Samtale med Eleverne. Om Gasfaren i det daglige Liv har en af Indenrigsministeriet nedsat Kommission afgivet en Betænkning (1939). Uddrag af denne er medtaget som Bilag B (jfr. S. 123).

Ved elektriske Elevforsøg er det kun tilladt at tage Strøm fra *Elementer eller en Omformer til lav Spænding*. En *Spændingsdele*, der er tilsluttet Bynettet, maa kun benyttes ved Lærerforsøg, ikke ved Elevøvelser; thi hvis Shunten skulde blive afbrudt, kunde Eleverne blive udsat for en Spænding paa 220 Volt. — Hvor man ikke raader over et Laboratorium, udføres Lærerforsøg med *Elementer eller Akkumulatorer som Strømkilde*. — Ved Forsøg med smaa *Induktionsapparater* (og Telefoninduktorer) maa det erindres, at Eleverne reagerer meget forskelligt overfor elektriske Stød.

Opmærksomheden henledes paa, at elektriske Stærkstrømsledninger ikke sjældent giver Anledning til Ulykker, og at dette Forhold ogsaa bør gøres til Genstand for Omtale, saaledes at Børnene faar Oplysning om, hvor farligt det er enten direkte eller indirekte at komme i Berøring med Stærkstrømsledninger, saavel Højspændings- som Lavspændingsledninger. I 1932 bragte „Folkeskolen“ som Feuilleton (i Nr. 40—42) en Afhandling om *Elektriciteten, dens Fordeling, Anvendelse og Farer* udarbejdet af Elektricitetskommissionen til Brug ved Skoleundervisningen. Som Bilag C er medtaget et Uddrag af denne Redegørelse med nogle af Elektricitetsraadet godkendte Ændringer (jfr. S. 124).

IV.

Forslag til en Normalsamling.

A. Den udelte Landsbyskole.

Maaleglas (100 ml), lille Cylinderglas, lige Glasrør, Skaalvægt med Lodder og Tara (f. Eks. Vægt med Hornskaale; Messinglodder i Etui, 100 mg—100 g; Æske med Hagl). 200 g Messinglod og større Vægtlodder, Fjedervægt og eventuelt Husholdningsvægt, Normalklods af Træ (Kantlængder hele cm), cylindrisk Jernlod med Krog.

Flaske med Sæbevand, Kridtpibe, U-Rør med Gummiprop, U-Rør med vid og snæver Gren, Stikhævert med Gummiballon, Glasmodel af Sugepumpe, Glasmodel af Trykpumpe, stort Cylinderglas, stor Glasskaal.

Kviksølv (ca. 1 kg), Kviksølvtragt, Torricellirør og lille Skaal af Jern eller tykvægget Glas, Blomstertraad til Fjernelse af Luftblærer, stor Bakke til Opsamling af spildt Kviksølv. Aneroidbarometer.

Termometerrør med Kugle, kemisk Termometer (Papirskala \div 20° — + 110°), Cirkulationsrør, Fuchsin eller Savsmuld af Egetræ, Lampegas og bøjet Glasrør, nogle gode og daarlige Varmeledere, Smelteske af Jern, Tinstykker, Forsøgsstativ med Ring og Klo, Asbesttraadnet, Bunsenlampe eller god Spritlampe, Reagensglas i Stativ, Kogekolbe, gennemboret Gummiprop med tilspidset Glasrør.

Gennemskåret Model af Dampmaskine, Porcelænskaal, Bøgerglas, Filtrepapir, lille Glastragt, stor Glastragt, Gummislang, Svalerør, Apparat til Bestemmelse af Luftens Iltindhold (Jernske i Gummiprop, der passer til et vidt Glasrør; rødt Fosfor), Trækul, Digeltang eller tyk Kobbertraad, Kalkvand, Gummiblæser med Vindkammer.

Et Stykke Magnetjernsten, 2 Magnetnaale, Fod med Spids, Hestekomagnet med Anker, Strødaase med Jernfilspaaner, mat Glasplade, Lommekompas.

Glas, Ebonit, Gnidetøj, „Silkepapir“, 2 elektriske Penduler, Apparat til Anskueliggørelse af et Kredsløb (f. Eks. Luftkredsløb), Tørelementer, 2 smaa Glødelamper paa Sokkel med Klemskruer, 2 Klemskruer paa Fod, isoleret Kobbertraad, blank Kobbertraad, Konstantantraad ($\frac{1}{2}$ mm og $\frac{1}{4}$ mm), almindelig Glødelampe og Smeltesikring, Kompasgalvanoskop, beviklet Søm, beviklet U-bøjet Spiger, elektrisk Ringeapparat, Trykkontakt, Telegrafapparat, Telegrafnøgle, Elektromotor. Eventuelt andre elektriske Apparater.

Smaating som f. Eks.: Lille Maalestok, Maalebaand, Medicinflasker, Korkpropper, Pap, Stearinlys, denatureret Sprit, Æter, tørt Strandsand, Salt, Is, Kasserolle, Træpind til Omrøring, Træske, Kniv, Saks, Hammer, Tang, Søm, Strikkepinde, Knappenaale, Tegnestifter, Sytraad, Sejlgarn, Elastikker.

Af Glassager og andre Ting, der let kan gaa i Stykker, anskaffes et passende Forraad. Samlingen opbevares i dertil indrettede Skabe, og Forsøgenes Udførelse kræver et vandret Bord.

B. Den delte Landsbyskole og Købstadskolen.

Det under A nævnte og desuden:

Større Skaalvægt (med Krog under den ene Skaal), Bismer og eventuelt Model af Decimalvægt, „skævt Taarn“, Skraaplan.

Termometer med Celsius-, Reaumur- og Fahrenheitskala, Termoflaske, rundbundet Glaskolbe med tilhørende Gummiprop (rigelig stor, helst gennemboret og forsynet med en lille Glasprop).

Saltsyre, Svovlsyre (Akkumulatorsyre), Magniumbaand, Zinkstykker, Brintoverilte, Brunsten, Svovl, Natrium, Kalcium, Aluminium.

Spændingsdeler med Tilslutning til Bynettet (ved Vekselstrøm en teknisk Transformator), Projektionsapparat, „en Glødelampes Tilblivelse“, Vandadskillelsesapparat, Kobbervitriol, Strimler af Kobber og Bly med Klemskruer, en primitiv Akkumulator, Vertikalgalvanoskop med to Sæt Vindinger, Apparat til Paavisning af en Magnets Virkning paa en Strømleder, Fjederampèremeter eller et andet Blødtjernsinstrument, Ampèremeter (Drejespole, f. Eks. 0—2,5 Amp.), Voltmeter (Drejespole, f. Eks. 0—10 Volt), Regulermodstand paa Bræt med 4 Klemskruer (f. Eks. 5 Ohm, 3 Amp.), faste Modstande (f. Eks. 2 Ohm og 4 Ohm), kraftig Hestekomagnet med beviklet Anker, lille Induktionsapparat med Haandtag, Telefoninduktor, Glimlampe paa Sokkel med Klemskruer, Spole med 300 Vindinger, Spole med 1200 Vindinger, U-Kerne og Aag (af Dynamoblik).

Apparat til Demonstration af Vandbølger, Skruestik, Stemmegaffel (A), højt Cylinderglas, Telefon paa Skaft, Kulstangmikrofon.

Glasplade med Holder, plant Spejl, Spejl fra Automobillygte, Glasklods med to planparallelle Flader, ligesidet Glasprisme, Samlelinser med forskellig Brændvidde, Spredelinse, Linseholdere, rød og grøn Glasplade, rødt og grønt Papir, Lapisopløsning i brun Flaske, Bromnatrium.

Fast og løs Trisse, Kontravægt (halv saa tung som den løse Trisse), Kviksølvstreng i Kapillarrør (lukket i den ene Ende).

Teknologiske Lysbilleder (Jern, Kul og Olie; eventuelt Virksomheder, der har lokal Interesse), Model af Eksplosionsmotor (f. Eks. „Motopuck“).

Til eventuel Supplering: Pendul med Hemværk, optisk Skive til Forsøg over Tilbagekastning og Brydning, Mikroskop, Akkumulatorbatteri (f. Eks. Blyakkumulator 3 Celler eller Nifeakkumulator 5 Celler), Gnistinduktor (Gnistlængde 3—4 cm), Vakuumbær med Skyggekor, Røntgenrør, Kryptoskop med Gennemlysningsskærm.

Hvis Forholdene tillader det, indrettes et Laboratorium, og der anskaffes Apparatset, saa en Række af de simpleste og mest driftssikre Forsøg kan udføres af Eleverne paa Tomandshold.

Det er af stor Betydning, at Samlingen holdes i god Orden.

17. Kapitel.

Matematik.

Ifølge Folkeskoleloven af 18. Maj 1937 § 19, Stk. 3, kan der i den købstadordnede Folkeskole af Mellemskoletypen indføres Undervisning i *Matematik* i den eksamensfri Mellemskoles sidste Aar, hvilket bør fortolkes som 7. og 8. Aargang. Heri kan dog kun de Børn deltage, som efter Skolens Skøn kan have virkeligt Udbytte deraf, og hvis Forældre ønsker det. Det anbefales dog først at tage denne Undervisning op i 8. Skoleaar.

I Stedet for at give disse Børn en begyndende Undervisning i teoretisk Aritmetik og Geometri, der indenfor den eksamensfri Folkeskoles Rammer ikke kan føre til noget Resultat af Betydning, skal det anbefales at vælge et afgrænset Omraade som f. Eks. *geometrisk Tegning*, der altid vil komme Børnene til Nytte saavel ved en fortsættende Undervisning (paa Haandværker- og Landbrugsskoler, tekniske Skoler, Efterskoler og Højskoler) som i Undervisningen i Regning og i det praktiske Liv.

Stoffet til den geometriske Tegning kan være følgende:

Mangekanter, Kongruens og Symmetri;
 Rektangler, Cirklen, Vinkler;
 Oprejsning af den vinkelrette paa et Liniestykke;
 Nødfældelse af den vinkelrette paa et Liniestykke fra et Punkt uden for dette;
 Afsætning af en Vinkel;
 Arealberegning, parallelle Linier;
 Trekanten, Lighedannethed;
 Ellipsen, Ovalen og Spiralen.

Undervisningen kan gives i særlige Timer eller for de Børn, der skal deltage, i Tilknytning til Regne- eller Tegnetimerne, mens de øvrige Børn beskæftiges med almindelig Regning eller Tegning¹⁾. De nødvendige Rekvisitter (Tegnebestik, Lineal, Trekant, Hovedlineal etc.) leveres af Skolen.

18. Kapitel.

Kvindeligt Haandarbejde.

Det er Haandarbejdsundervisningens *Maal* at lære Børnene *Haandarbejdsteknikken* i dens forskellige Former, saa de ved fortsat Dygtiggørelse kan forarbejde Beklædningsgenstande og udføre de i et Hjem almindeligt forekommende Haandarbejder, samt at udvikle Børnenes *Arbejdslyst* og *Selvstændighed* og at fremme deres *Omtanke*, *Ordenssans* og *Nøjagtighed*.

Ifølge Folkeskoleloven af 18. Maj 1937 er Faget obligatorisk i alle Folkeskolens Afdelinger. Loven fastsætter ikke, paa hvilket Trin Undervisningen skal begynde, men det maa tilraades at indføre Faget senest fra og med det andet Skoleaar. Timerne bør saa vidt muligt lægges ved Dagslys, og hvor det er muligt, bør Timerne samles to og to.

Naar Børn fra forskellige Klassetrin undervises sammen, bør det tilstræbes, at det samlede Antal ikke overstiger 25.

¹⁾ I den delte Landsbyskoles ældste Hovedskoleklasser kan der ud over et Timetal af 30 ugentlige Timer gives Ekstratimer i Matematik til de Elever, der vil søge Optagelse paa et paa Skoleplanen optaget Kursus med almindelig Forberedelseseksamen som Maal.

I.

Fagets Omfang.

Faget omfatter Strikning og Syning. De Arbejder, der herunder bør medtages paa de enkelte Trin, er følgende:

a. 1. og 2. Skoleaar.

Strikning: Opslagning, Retstrikning, Aflukning. Hertil anvendes smaa Strikkearbejder. Vrangstrikning (f. Eks. Naalebog, Grydelapper eller Lommetørklædemappe).

Syning: Forsting, Stikkesting, Kontursting, Kastning (f. Eks. Fæstebaand, Strikkepose, Sypose eller Syposeforklæde).

b. 3.—5. Skoleaar.

Strikning: Ud- og Indtagning, Rundstrikning (f. Eks. Luffer, Ankelsokker).

Syning: Sømmesting, Korssting (f. Eks. Forklæde, Pose til Gymnastikdragt, Strandtaske eller Thehætte paa aftenet Stof), Indersøm, Sømlægning efter Maal (f. Eks. Kittelkjole eller Pudebetræk), Klipning, Indersøm, Baandbelægning eller Rynker (f. Eks. Forklæde og Hætte til Brug i Skolekøkken eller Gymnastikdragt). Maskinsyning paabegyndes (Trædning af Symaskinen, Indlægning og Udtagning af Stof).

c. 6.—8. Skoleaar.

Syning: Fortsat Øvelse i Klipning, Paasyning af Skraastrimler, Knaphul, Rynker (f. Eks. Spencernederdel, Kimonokjole eller Shorts), Ærmepaasætning (f. Eks. en Natkjole, Pyjamas eller Kittel), Lapning, Stopning og Kjolesyning.

Eleverne lærer at sætte Naal i Symaskinen og at bruge Stingstilleren. Kendskab til Over- og Undertraadens Spænding gives. Rensning og Smøring af Maskinen læres.

Strikning og Hækling: Strikke- og Hækearbejder udføres i det Omfang, Tiden tillader.

II.

Arbejdets Tilrettelægning.

Hvert Klassetrin maa arbejde efter samme Grundmodel. Denne maa kunne differentieres (Pyntesting, Lommer, Bælte, Krave etc.), saa ingen behøver at være ledig, og ingen hægges i sin Lyst og Iver.

Som Mellemarbejde kan ogsaa anvendes mindre Broderier. For at faa Tegninger til disse kan Børnene udnytte, hvad de har lært i Tegnetimerne.

Intet Barn maa sy uden Fingerbøl.

Klædningsstykkerne maa have tidssvarende Faconer. De færdige Arbejder maa ikke vaskes før Fremlæggelsen.

III.

Tilrettelægningen i Landsbyskolen.

I den landsbyordnede Skole, især den udelte, vil Børnene ofte være samlet i 2 Hold til Undervisningen i Haandarbejde, hvert omfattende flere Aargange. De samme Former for Teknik maa indøves, men da Timetallet er mindre end i den fuldt klassedelte Skole, maa der gaas hurtigere frem. Hvert Hold bør da inddeles i Grupper. Hver Gruppe maa have samme Grundmodel, og det nye indøves ved fælles Gennemgang.

Stoffet for de enkelte Hold kan være følgende:

a. Yngste Hold.

Første Gruppe:

Syning: Forsting, Stikkesting, Kontursting, Kastning (f. Eks. Fæstebaand, Strikkepose eller Sypose).

Strikning: Opslagning, Retstriking, Aflukning (Smaa Strikkearbejder).

Anden Gruppe:

Syning: Sømmesting, Korssting (f. Eks. Forklæde, Pose til Gymnastikdragt eller Strandtaske).

Strikning: Vrangstriking, Ud- og Indtagning.

b. Ældste Hold.

Første Gruppe:

Syning: Indersøm, Sømlægning efter Maal (f. Eks. Pudebetræk).

Strikning: Rundstriking (f. Eks. Luffer).

Anden Gruppe:

Syning: Klipping, Skraastrimler, Knaphul (f. Eks. Gymnastikdragt eller Forklæde og Hætte til Brug i Skolekøkken). Første Gennemgang af Symaskinen.

Strikning: Rundstriking (f. Eks. Ankelsøkker).

Tredie Gruppe:

Syning: Ærmepaasætning (f. Eks. Natkjole, Pyjamas eller Kittel), Lapning, Strømpestopning,

Eleverne maa lære at sætte Naal i Symaskinen, lære Brugen af Stingstilleren og erhverve sig Kendskab til Over- og Undertraadens Spænding.

IV.

Haandarbejds materialet.

Med Hensyn til Klasseværelsets (Haandarbejdslokalets) Udstyrelse henvises til det af Haandarbejdsinspektionen udgivne Hæfte: „Haandarbejdslokalet“. Hvor Undervisningen foregaar i et almindeligt Klasseværelse, maa dette udstyres med vandrette Bordplader, der kan bruges til Maskinsyning og Tilklipping. Endvidere maa der findes Skabe til Arbejdernes Opbevaring, og Haandvaske med Sæbe og Haandklæder til Rensning af Børnenes Hænder før Timens Begyndelse.

Symaskiner er nødvendige og bør forefindes i saa stort et Antal, at hver Maskine benyttes af højst 4 Elever paa samme Hold.

Af andet Materiel bør der være et Stativ med Rammer og Naale, 6 store Strikkepinde med tilhørende groft Garn, en Symaskinetavle, en Forevisningsskytte, Haandbøger til Brug for saavel Børn som Lærerinde, samt Fæstebaand, Sakse og Metermaal i saa stort et Antal, som der er Elever paa Holdet.

Stoffet, der benyttes ved Undervisningen, skal være ensartet. Det stilles til Raadighed for samtlige Piger paa Kommunens Regning. Ved Planlæggelsen af Skolens aarlige Budget bør et Beløb af for Tiden 20—40 Kr. for en landsbyordnet Skole stilles til Disposition for Lærerinden i Haandarbejde til Anskaffelse af nødvendigt Materiale til Forevisnings- og Modelarbejder.

19. Kapitel.

Sløjd.

Ifølge Skoleloven af 18. Maj 1937, §§ 17 og 20 *kan* Smaasløjd og almindelig Sløjd optages paa Undervisningsplanen for Skolens 5 første Aargange, og Sløjd for Drengene *skal* optages senest fra og med 6. Aargang saavel i den købstadordnede som i den landsbyordnede Skole.

Det er Sløjdundervisningens *Formaal* at give Børnene den almenpraktiske Opdragelse, som andre Skolefag ikke er i Stand til at give dem. Ved Planlæggelsen og Udførelsen af de enkelte Sløjdarbejder sysselsættes Barnet paa en meget alsidig Maade: dets Forstand øves, dets Vilje og Dømmekraft skærpes, dets Sans for Forhold, Form og Farve udvikles, og dets Akkuratesse og Ordenssans fremmes. Endvidere udvikler Sløjdarbejdet i særlig Grad Elevernes Haandelag og praktiske Sans.

I.

Fagets Omfang.

Sløjdundervisningen omfatter følgende:

Smaasløjd: Lette Arbejder i Sand (Sandkasse, Sandborde), Ler, Papir, Karton, Snor, Bast og Peddigrør.

Papsløjd: Lette Arbejder i Pap af forskellig Tykkelse (for Skoler med Askov-Skolesløjd).

Træsløjd: En Række lette Modeller tilvirkes i Træ, dels Legetøj, dels mindre Bruggenstande, der kan vække Børnenes Interesse, og hvis Udførelse sker gennem en pædagogisk ordnet Øvelsesrække, hentet enten fra Dansk Skolesløjd eller Askov Skolesløjd eller fra en Kombination af begge Systemer.

Metalsløjd bygger paa Øvelser, der er tilegnede ved forudgaaende Uddannelse i Træsløjd. Der kan fremstilles forskellige Værktøjer, Smaaarbejder til Nytte og Pynt og en Mangfoldighed af fysiske Apparater, især vedrørende Elektricitetslæren.

II.

Arbejdets Tilrettelægning.

Paa Smaabørnstrinnet kan Smaasløjden komme til Anvendelse. I Tilknytning til Iagttagelsesundervisningen kan Øvelser i Sandkassen benyttes, hvorved Lærerens Fortælling kan illustreres og Børnenes Selvvirksomhed tages i Brug. I det andet Skoleaar kan der tillægges Smaasløjden en særlig Time, hvori de lærer at udforme enkle Genstande i Ler som Kugler, Terninger, Cylindre, Kegler, Prismen og Pyramider i nær Tilknytning til Undervisningen i Dansk, Regning og Hjemstavns-lære. Derefter fortsættes med Lerarbejder, der stiller større Krav til deres Iagttagelses- og Efterligningsevne: Pattedyr, Fugle etc. Endelig kan lette Reliefarbejder tages med, og for at udvikle Børnenes Farvesans lader man dem lægge Farve paa de udførte Arbejder.

Fra Lersløjden gaar man over til Arbejder i mere formfast Materiale: Folde-, Klippe- og Klistreøvelser i Papir, Snorearbejder som Knobning, Splejsning og Fletning, Karton- eller Papirarbejder med Udklipping, Foldning og Klistring og lette Flettearbejder i Bast og Peddigrør.

Smaasløjden bør udover det egentlige Smaabørnstrin fortsættes i det 3. Skoleaar. Der kan i dette Skoleaar fremstilles vanskeligere Ting i samme Materiale som i 2. Skoleaar, og der kan benyttes ulinieret Papir, hvorpaa Børnene selv udfører Maaltagning og Optegning af Modellen samt Tegning og Farvelægning af Mønstre, der kan anvendes ved forskellige Opgaver som Tabelspil, Æsker, Skaale, Bygninger, Regnelotteri o. lign.

Paa de følgende Trin fra 4. Skoleaar opad bliver *Træsløjden* den almindelige Form, Dog kan der i 4. Skoleaar i Stedet for Træsløjd tages Papsløjd (Skoler med Askov Skolesløjd). Paa de ældste Trin kan Metalsløjd optages sideordnet hermed. Om Fremgangsmaaden for de Skoler, der anvender *Dansk Skolesløjd*, skriver Sløjdsinspektør *Krog Clausen* følgende:

Arbejdet er renligt, nyttigt og kræver en passende Kraftudfoldelse uden at overanstrenges de større Børn, der her er Tale om. Det danner tværtimod en gavnlig Modvægt mod det stillesiddende Skolearbejde. Børnene lærer at bruge Maalestok, Vinkel, Sav, Bor, Kniv, Høvl, Stemmejern og Fil, der alle hører til Menneskets ældste, bedste og nyttigste Opfindelser. Metalsløjden kan ikke indføres isoleret ved en Skole; nøjagtig Indøvelse i Træsløjd er en nødvendig Forudsætning for Metalsløjd. Under Sløjdundervisningen øves Børnenes Haand og Øje, saa de forberedes til det praktiske Liv, der møder dem ved Udgangen af Skolen. Den Arbejdsglæde, Barnet i saa rigt Maal føler i Sløjdtimerne, vil ogsaa bære Frugt i Form af Arbejdslyst baade under og efter Skoletiden. For at naa dette Maal maa Undervisningen drives systematisk med Benyttelse af Klasseundervisning og dennes nøjagtige Instruktion og Indøvelse. Der maa være gradvis Fremadskriden fra lettere til sværere Øvelser. Ved Genstandstilvirkning indledes Undervisningen med en Forevisning og Gennemgang af Sløjdmodellen, der altid maa forefindes i mønstergyldig Udførelse, samt af Lærerens Demonstration af den Øvelse, som i Øjeblikket er Genstand for Undervisning. Eleverne udfører en Arbejdstegning, enten kun som Skitse eller tillige som Rentegning, hvorved der ofte bliver Lejlighed til at anvende og omtale geometriske Figurer og Benævnelser. Tegningen forsynes med Maal, og herunder kan der blive Anledning til mindre Regneopgaver, der udføres af Børnene under Lærerens Vejledning. Derefter nedskrives en Arbejdsgang. De tekniske Benævnelser bør tilegnes og den rigtige Stavemaade læres.

Ved Indøvelse af sunde og normale Arbejdsstillinger, Haandgreb og Bevægelser bliver Sløjdundervisningen ved Siden af Undervisningen i Gymnastik og Idræt et vigtigt Led i den legemlige Opdragelse. Vekselsidigt Arbejde maa ikke forsømmes, da det i de fleste praktiske Virksomheder er af Vigtighed, at Venstrehaanden kan afløse Højrehaanden.

Det er af stor opdragende Værdi, at de valgte Emner hører hjemme i Barnets Verden, saa at Børnene enten kan bruge de tilvirkede Genstande ved deres Leg eller glæde deres Forældre og paarørende dermed.

I Sløjdklassen maa Orden og Præcision være herskende overalt, og navnlig maa Eleverne vænnes til Skaansomhed over for Værktøjet og Økonomi med Materialet. Modeller, der kræver meget Materiale og forholdsvis lidt Arbejde, bør undgaas. For Barnet bestaar Sløjdundervisningen i første Række i at frembringe Genstande; men den maalbevidste Sløjdlærer har Børnenes legemlige og aandelige Udvikling for Øje. Hvor naturlig Lejlighed gives, maa Sløjdlæreren støtte Undervisningen i de andre Skolefag, særlig i Tegning, Regning, Dansk og Naturfagene.

Læreren bør søge at gennemføre, at Barnet altid yder sit bedste ved Udførelsen af Sløjdarbejdet; men Barnets Udbytte af Sløjdundervisningen bør ikke alene maales ud fra den færdige Genstand, men efter hvad det har lært under dens Udførelse.

Den gradvise Fremadskriden i Dansk Skolesløjld fremgaar af følgende Plan for 4.—8. Skoleaar:

4. Skoleaar: Arbejdstegning, Anvendelse af Maalestok og Vinkel, Langssavning, Tværssavning, Brug af Stikbor, Hammer, Knibtang og Borsving. Farvning af Savemodeller med Anilin og Bejdse.
5. Skoleaar: Arbejdstegning, Skraasavning, Langssnitning, Tværssnitning, Skraasnitning.
6. Skoleaar: Arbejdstegning, Langshøvling, Tværshøvling, Skraahøvling, Fashøvling, Brug af Stregmaal og Skruetrækker, Hulsnitning, Buesnitning, Formsnitning.
7. Skoleaar: Arbejdstegning, Stilkfugning, Krumsavning, Bugthøvling, Stikning med Stemmejern, Filing, Brug af Ridsespids og Sandpapir. Fra og med 7. Skoleaar behandles de afpudsede Arbejder med Fernis eller Bejdse og Politur.
8. Skoleaar: Arbejdstegning, Beslaaning (Stiksavning), Langhøvling og Limning, Fældning, Slidsning, Tapning, Indskydning, Sinkning.

Om Fremgangsmaaden for de Skoler, der benytter *Askov Skolesløjld* skriver Assistenten ved Tilsynet, Overlærer *Alkjær* følgende:

Elevernes Placering og Organisation. Første Time i Sløjdsalen er altid af Børnene imødeset med stor Interesse. De maa fra første Færd lære, hvorledes deres Færden og Opførsel som Sløjdelever skal være. Lokalets Størrelse, det usædvanlige i at staa ved Høvlebænken og det skarpe Værktøj nødvendiggør særlig omhyggelig Instruction fra Lærerens Side.

I Sløjdsalen maa Eleverne orienteres og placeres saavel ved Høvlebænkene som ved Tavlen, saa de hurtigt og let kan komme til og fra deres Pladser.

Længdesavning. Til første Arbejde kan der f. Eks. bruges et Stykke Træ paa 400 . 73 . 15 mm.

Der begyndes med Udmaaling af fire Lister à 18 mm, og naar Udmaalingen er foretaget, gaar man over til den første egentlige Sløjdvøvelse, Længdesavning.

Som Indledning til denne gennemgaas Bredsaven omhyggeligt.

Træstykket spændes i Bagtangens venstre Side i passende Højde. Arbejdsstillingen vises og indtages, hvorefter Savningen Trin for Trin demonstreres og indøves under vekslende Brug af Klasseundervisning, enkeltvis Vejledning og fri Indøvelse. Er det en stor Klasse, tilraades det, at første Liste saves af ved gennemført Klasseundervisning.

Smalfladehøvling (Opretning med Vinkelmærkning). Naar hver Elev i Klassen har mindst to Lister, gaar man over til næste Øvelse, Smalfladehøvling.

Som ved Saven gennemgaas nu Høvlen, Korthøvlen (Indstilling foretages af Læreren de første Aar). Første Liste spændes i Høvlebænkens venstre Side med de to modstaaende, maskinsavede Sider vendende op og ned. Duppernes Højde fastslaas til lidt under Halvdelen af Træets Tykkelse.

Arbejdsstillingen vises og indtages, Haandgreb øves, og de første „Høvlstrøg“ føres over Træet uden at røre dette og i den rigtige Retning. Derefter demonstreres og prøves det virkelige Høvlstrøg.

Man gaar derefter i Gang med Høvlingen: 1. Side høvles plan, og naar den er kontrolleret, gaar Eleven videre med samme Side paa den eller de næste Lister, indtil alle

har 1. Side hævlet paa mindst een Liste. Paa lignende Vis hævles 2. Side plan og i Vinkel med Side 1, hvorefter Læreren demonstrerer Vinkelmærkning, som Eleverne vænnes til at bruge ved al senere Opretning. Derefter hævles 3. og 4. Side paa tilsvarende Maade, og Eleverne faar derigennem en grundig Instruktion i Opretning, som de faar Lejlighed til at repetere mange Gange i de første Sløjdaar.

Længdesnitning og Afpudsning med Fil og Sandpapir. Det er vanskeligt at afgøre, hvilken Snitteart der er lettest. Her skal dog nævnes Længdesnitning som den, der hidtil har været anset for den letteste. Den er endvidere blevet lettere derved, at man nu begynder Længdesnitningen ved at snitte en firkantet Pind ottekantet, sekstenkantet o. s. v. til Cylinderform.

Afpudsning med Fil og Sandpapir maa demonstreres omhyggeligt og udføres nænsomt. Der advares mod forkert og for megen Brug af disse udmærkede Afpudsningsmidler. Her som ved al Afpudsning gælder det ufravigeligt, at denne aldrig maa begyndes, før Arbejdet er godkendt dertil.

Fri Udformning og Mellemarbejde. Naar de letteste Former for Savning, Høvling og Snitning er gennemgaaet, kan der ved Siden af Klasseopgaverne gives de flinkere Elever Parallelopgaver til fri Udformning og Udsmykning, og paa lignende Vis kan der fortsættes med Klasseopgaver og sideløbende Mellemarbejder ved Undervisning i den første halve Snes Øvelsesgrupper, hvor Øvelserne ligesom de førstnævnte principielt læres under Fremstilling af enkle, usammensatte Genstande. Kommer man længere frem i Øvelsesrækken, kan de dygtigste Elever undertiden faa udmærket Anvendelse for baade Energi og Initiativ ved personlig Udformning af visse Dele af Klassearbejdet og mulig Udsmykning af dette.

Udhuling. Det tilraades enhver Sløjdlærer at gøre Forsøg med denne udmærkede Øvelse, som Børnene i 13—14 Aars Alderen med godt Udbytte kan magte; men Forudsætningen er naturligvis, at man har Værktøj dertil. Der foreslaas 2 Huljern paa 25 og 15 mm, helst til hver Elev, og lidt haardt Træ: Ahorn, Kirsebær og andre gode danske Træsorter. Fyrretræ kan anvendes til Udhuling; men man maa ikke udelukkende nøjes med det, da Børnene saa ikke til fulde vil lære den egentlige Karakter af Udhuling at kende. Øvelsen falder godt i Traad med Princippet om enkle, usammensatte Genstande af ren Form og fin Afpudsning.

Arbejdstegning og Arbejdsgang. Det anbefales indtrængende at lade Eleverne tegne Arbejdsskitse af alt, hvad de fremstiller i Sløjdsalen, og skrive Arbejdsgang dertil. Den Tid, der anvendes hertil, giver Sløjdarbejdet øget Interesse og Betydning, og da først bliver Mellemarbejdet, hvad det gerne skulde være, frit og selvstændigt Arbejde. Det tilraades at henlægge Sløjdtegningen til et almindeligt Klasselokale og at benytte kvadreret Papir i løse Blade til Indsætning og Opbevaring i Kartonomslog.

Overfladebehandling kan for de fleste Genstandes Vedkommende betyde øget Interesse og Anvendelighed. De sædvanligste Behandlingsmidler er Bejtse, Politur, Bejtsebeskytter og Celluloselak.

Tilrettelægning i Landsbyskolen.

Den 2—3 klassesdelte Landsbyskole byder særlige Vilkaar for Sløjdundervisningen, idet der altid er mere end een Aargang Børn i hver Klasse.

Der vil derfor altid være mindst to Hold (Aargange), der undervises samtidig i Sløjd.

Begynderholdet maa undervises som foran omtalt, medens Fortsætterne skal opøves i at arbejde selvstændigt, støttet af Arbejdstegning.

Under Begyndernes fælles Indøvelse maa Læreren ogsaa afse Tid til at undervise Fortsætterne og kontrollere Arbejdet, efterhaanden som det skrider frem. Er Holdene meget smaa, vil Undervisningen stærkt nærme sig Enkeltmandsundervisning.

Papsløjd. Som en udmærket Overgangsform for Sløjd i 4. Skoleaar, mellem Smaasløjd og Træsløjd, benyttes ved flere Skoler Papsløjd, en Sløjdart, der har samme Maal som de andre Sløjdarter og kan som de lægges øvelsesmæssigt til Rette.

III.

Sløjdlokalet og dets Udstyr.

Smaasløjdundervisningen kan finde Sted i et almindeligt Klasseværelse med vandrete Bordplader.

Undervisningen i Træ- og Metalsløjd kan kun finde Sted i dertil indrettede Særlokaler, om hvis Beliggenhed, Form og Udstyr Skolerne kan indhente Oplysninger henholdsvis hos Sløjdinspektøren (Dansk Skolesløjd) og Statskonsulentens faglige Assistent ved Tilsynet med Askov Skolesløjd.

20. Kapitel.

Kvindelig Husgerning.

Undervisningen i kvindelig Husgerning tilsigter at udvikle Børnenes praktiske Haandelag, Ordenssans og Omtanke samt at give dem Forstaaelse af økonomisk Husførelse og elementær Viden om sundhedsmæssig Kost og Hjemmets Hygiejne. Ifølge Folkeskoleloven af 18. Maj 1937 er Faget obligatorisk for Pigerne i den eksamensfri Folkeskoles ældste Trin fra 6. Aargang opad, saavel i den købstadordnede som den landsbyordnede Skole.

I.

Fagets Omfang.

Faget bestaar dels af Husgerningens *Teori*, dels af det til Husgerningen hørende *praktiske* Arbejde.

Den *teoretiske* Undervisning omfatter følgende:

Hygiejne, Næringsmiddellære, Varekundskab og Husholdningsregnskab samt den Del af Naturfagene, som naturligt knytter sig til de i denne Undervisning forefaldende Emner.

Den *praktiske* Undervisning omfatter følgende:

Indøvelse i Orden, Rengøringsarbejder, Tøjbehandling (Vask, Rulning, Strygning og Reparation), elementær Madlavning, Baigning og Konservering samt lidt Sygepleje (herunder Diætkost) og Barnepleje (herunder Smaabørns kost). Børnene spiser selv den Mad, de har tilberedt, og lærer derved Borddækning, Servering og god Bordskik.

Som Eksempel paa, hvilke Emner fra Fysikken, der naturligt yderligere belyses og uddybes gennem Husgerningsundervisningen, kan nævnes:

Udvidelse ved Opvarmning, Smeltning, Fordampning og Kogning. — Gassens Fremstilling og Anvendelse. Gasmaaleren. Den elektriske Strøms Varmevirkning (Strygejern og elektriske Kogeapparater).

II.

Arbejdets Tilrettelægning.

Under det praktiske huslige Arbejde maa Børnene være iført en Arbejdsdragt bestaaende af Forklæde eller Kittel, Hætte, Grydelapper og lette Sko.

For den *første Klasse* (6. Aargang) kan den under Bilag D optrykte Plan anbefales.

Regnskab føres saa vidt muligt i Tilknytning til hver Øvelse, og den til Øvelserne hørende Teori tages med i saa stort Omfang, som Tiden tillader.

Hver Elev bør have en passende Lærebog, indeholdende saavel Teorien som Opskrifter og Vejledning i den Madlavning, Planerne omfatter. Endvidere et Hæfte til Indførelse af Regnskab og enkelte skriftlige Besvarelser.

I de første Timer anvises Plads for Overtøj, Tasker m. m. i den til Skolekøkkenet hørende Garderobe; Børnene ifører sig Arbejdsdragten og vasker Hænder. Efter at Børnene er orienteret med Hensyn til Siddepladser og Lokalet og dets Indretning, gennemgaas Ordenen i Skabe og Skuffer ved, at Eleverne fra Enkeltmandspladserne tager Redskaberne frem og lægger dem paa Plads igen. Senere gentages det samme ved „Familiens“ Skabe og Skuffer.

Ved Gennemgangen af de forskellige Rengøringsarbejder, Vask, Rulning og Strygning undervises grundigt i Rengøringsmidlerne (Vand, Soda, Sæbe m. m.), i Redskabernes Bygning og rette Brug (Klude, deres Vævning, Vridning og Ophængning, Børster m. m.), i Behandlingen af de forskellige Materialer (f. Eks. Emaille), samt i de forskellige Brændselsmaterialer.

Under Tilberedningen af de forskellige Madvarer gives der Børnene saa megen Varekundskab, at de kan skelne mellem en god og en daarlig Vare, samt saa megen Næringsmiddellære, at de kan Navnene paa de forskellige Næringsstoffer.

Regnskabet maa tages som Klasseregnskab, medens Maden koger eller paa andet belejligt Tidspunkt. Al Madlavning foregaar som Enkeltmandsundervisning, idet Børnene samtidig og sammen med Lærerinden udfører samme Arbejde; Opvask og Rengøring efter Maaltidet foregaar i „Familier“. Hvert „Medlem“ i Familien faar sit Nummer, og til Numrene hører bestemte Arbejder. For hver Gang skifter Eleverne Nummer, og paa den Maade faar de alle Øvelse i de forskellige forekommende Arbejder.

Naar Arbejdet er forbi, gør hver Elev Orden i sin Skuffe og sit Skab.

Arbejdsfordelingen kan f. Eks. være følgende for en „Families“ 7 Medlemmer:

- Nr. 1: Rydde til Side efter Haandvask. Ekstraarbejde. Dække Bord. Rette an ved Bordet. Sætte paa Plads efter Opvask. Holde Orden i Skabe og Skuffer. Holde Orden i Garderoben.
- Nr. 2: Lave Mad. Gøre brugte Ting rene. Skure Arbejdsbord. Varte op ved Bordet. Tage af Bordet. Stille sammen til Opvask. Tørre af efter Opvask. Skure Trætøj. Skure Køkkenbord.
- Nr. 3: Lave Mad. Gøre brugte Ting rene. Rengøring. Gøre Kogeplads ren. Tømme og rense Affaldsspand.
- Nr. 4: Lave Mad. Gøre brugte Ting rene. Pudse Vinduer. Deltage i Nr. 6 og Nr. 7's Arbejde. Vaske op. Vaske Klude. Gøre Baljer rene. Gøre Vasken ren. Rense og forsyne Sand-, Sæbe- og Sodaskaale.
- Nr. 5: Bagning. Opvask og Rengøring af alt, hvad der er brugt ved Bagningen. Vaske under Borde og Bænke paa Forhøjningen. Vaske Gulv. Skure Gulvspand.
- Nr. 6: Vask. Gøre Vaskerum og Vaskekedel rene. Skure Vaskebænke og Baljer. Lægge Tøj sammen og rulle.
- Nr. 7: Ekstraarbejde. Lægge Tøj sammen og rulle. Reparere Køkkenlinned.

For 7. Aargang kan den under Bilag D optagne Plan anbefales.

Regnskab føres over hvert Maaltid som i 6. Aargang (Klasseregning).

Det teoretiske Stof, der maa tages med i saa stort Omfang som muligt, repeteres med Hensyn til Rengøringsarbejderne og udvides med Hensyn til Varekundskab og Næringsmiddellære.

Paa Skift kan Børnene tilberede det i Planen under Ekstraarbejder anførte Bagværk m. m. De kan tage det færdige Produkt med hjem, og efter Skolemyndighedernes Skøn maa Raavarerne da enten medbringes fra Hjemmet eller købes paa Skolen.

For 8. *Aargang* kan Planen være den under Bilag D anførte.

Regnskab føres stadig over hvert Maaltid; desuden føres Maanedsregnskab (Kolonnensystemet), og der foretages enkelte Beregninger af Næringsindhold.

Orden og Hygiejne maa stadig være Grundpiller i Undervisningen. *Teorien* repeteres og udvides under Hensyntagen til det nye, der i denne Klasse er føjet til paa Planen, f. Eks. økonomisk Indkøb og Anvendelse af større Stykker Kød, samt Syge- og Barnepleje med henholdsvis Diæt- og Smaabørns kost.

Planen angiver de forskellige Undervisningsmetoder, der bør anvendes i de forskellige Timer. Er Eleverne flinke, kan man her føje Øvelser i selvstændig Madlavning til. Disse Øvelser foregaar i de smaa Hjemmekøkkener, hvis man har dem, ellers i et eller to af „Familiernes“ Køkkener. Der gives paa Skift 2 Børn i en „Familie“ den Opgave at bestemme en Middag, f. Eks. til en bestemt Pris, muligvis ogsaa at udregne Næringsindhold, at tilberede Middagen, at opvarte de indbudte „Gæster“ og at sørge for Opvask og Rengøring efter den. Hvis dette praktiseres i 2 „Familier“ ad Gangen, vil man kunne naa at faa givet alle Eleverne en saadan Opgave. De andre Børn indenfor „Familien“ kan beskæftiges med Rengøring og andet Arbejde og spise med i de planmæssigt arbejdende „Familier“.

Eleverne holder i alle Klasser selv Skolekøkkenet rent; dog vil det være hensigtsmæssigt, om Skolens Rengøringshjælp mindst een Gang ugentlig vasker Gulvet. Hovedrengøring maa foretages sammen med den almindelige Hovedrengøring af Skolen.

III.

Skolekøkkenlokalet og dets Udstyr.

Husgerningsundervisningen kan kun finde Sted i dertil indrettede Lokaler. Til en fuldstændig Skolekøkkenafdeling hører følgende:

Et Skolekøkken med dertil hørende Spisekamre, Vaske-, Tørre-, Rulle- og Strygestue, en Garderobe samt et Lærerinde- og Øvelsesværelse.

Skolekøkkenet kan indrettes som et rent „Enkeltmandskøkken“, et „Familiekøkken“ eller som en Kombination af begge, og endelig kan til de to sidste Former føjes eet eller flere smaa Hjemmekøkkener.

Et „Enkeltmandskøkken“ maa indeholde saa mange Pladser, at det svarer til det Antal Elever, der skal undervises samtidig. Enkeltmandspladserne maa bestaa af et Bord med Skab, Skuffe og Kogeindretning, samt en Taburet. Det monteres med det nødvendige Køkkeninventar til Tilberedning af enkle Retter, og Bordene kan være samlet i een eller flere Enkelt- eller Dobbeltiske. I Køkkenet skal desuden forefindes et passende Antal Ovne, Ekstraskabe og Vaske, samt Kateder og Vægtavle.

En Skole kan dog, som Planerne viser, ikke nøjes med et „Enkeltmandskøkken“.

Et „Familiekøkken“ maa indrettes med saa mange adskilte Køkkener, som der er „Familier“, hver bestaaende af 6—7 Medlemmer.

Til hver „Families“ Køkken hører følgende:

1 Køkkenbord med Vask, 1 fritstaaende Arbejdsbord, 6—8 Taburetter, Skabe til Porcelæn, Køkkentøj og Linned, 3—4 Kogepladser og Ovn. Køkkenet monteres med almindeligt Køkkentøj, Porcelæn og Linned som i et lille Hjem. Endvidere maa Familie-køkkenet udstyres med Kateder og Vægtavle, og det vil være hensigtsmæssigt, om der kan anbringes en Forhøjning med Borde og Bænke amfiteatralsk til Brug for Eleverne i Teori- og Forevisningstimerne, samt et Forevisningsbord for Lærerinden; dette sidste kan da ogsaa bruges som Bagebord for Eleverne.

Et *kombineret* Skolekøkken indrettes saaledes, at det kan benyttes baade til Enkeltmandsundervisning (ogsaa kaldet Laboratorieundervisning eller Klasseundervisning), og til Familieundervisning. Diskens Kogepladser benyttes ved Familieundervisningen, og der behøves kun eet Hold Ovne og Taburetter. Der kan kun undervises eet Hold Elever ad Gangen.

Hjemmekøkkener kan, hvor Pladsen tillader det, indrettes i Familie-køkkener og kombinerede Skolekøkkener. De monteres som Køkkener i ganske smaa Hjem og bruges af de større Børn (8. Aargang) ved selvstændige Øvelser.

Af Hensyn til Lokalets Brug til Aften- og Ungdomsskoleundervisning maa der helst være 2 Spisekamre.

Lærerinde- og Øvelsesværelset benyttes til Oplæring i Rengøring af Stuer.

Der bør aldrig undervises flere Elever samtidig, end der er indrettet Pladser til i Enkeltmandskøkkenet.

IV.

Husgerningsundervisningen i Landsbyskolen.

Arbejdets *Tilrettelægning* for de to sidste Aargange af den landsbyordnede Skoles Hovedskole er anført under Bilag D. Det første Aar benyttes hovedsagelig Enkeltundervisning, og der regnes med 3 Timer egentlig. Det andet Aar gives overvejende Familieundervisning, og Timetallet beregnes her til 4 Timer egentlig.

Rengøring af Køkkenet, dets Indretning og Redskaber, Borddækning, Opvask m. m. gennemgaa grundigt af Lærerinden i Løbet af de første 4 Undervisningsdage, og Eleverne udfører derefter disse Arbejder skiftevis, eventuelt 2 sammen.

Alle Børn maa gennemgaa første Aars Plan.

Er Køkkenet ikke indrettet til Enkeltmandsundervisning, maa Eleverne med hver sit Sæt Redskaber alligevel lave hver sin Portion og saa koge Maden, eventuelt dog 2 sammen, paa Komfur og andre Kogesteder.

Opskrifter og Fremgangsmaade indskrives i kvadrerede Skrivehæfter (eventuelt i Kladder) efter Lærerindens Forskrift paa den sorte Tavle. Madens Pris udregnes i Fællesskab og indskrives.

Ved Familieundervisning faar Eleverne Numre, og de udfører skiftevis de forskellige Arbejder, f. Eks. 1 er „Husmoder“, fører Regnskab, dækker Bord m. m., 2 laver Formad, 3 laver Eftermad, 4 hjælper med Grøntsager, sylter eller laver Paalæg, 5 bager, 6 vasker eller ordner Tøj. — Opvask og andre Rengøringsarbejder fordeles paa de forskellige Numre. — Undervisningsdage med hurtiglavet Mad udnyttes til ekstra Arbejde, Tøjbehandling, Forevisning m. m. — I ældste Klasse bruges eventuelt en trykt Kogebog og et særskilt lille Regnskabshæfte.

Lærerinden maa selvfølgelig forud for det praktiske Arbejde gennemgaa Dagens Arbejder og Opgaver, forklare og forevise disse og paa naturlig Maade gennem sin Under-

visning anskueliggøre sundhedsmæssig Levemaade og Varernes Næringsværdi og Anvendelighed samt repetere og supplere det tidligere gennemgaaede.

Skal det blive nødvendigt at have Børn fra begge Aargange samtidig, maa den ældste Klasse have en Times ekstra Undervisning forud og sættes i Gang, saa den nogenlunde kan arbejde selvstændigt, medens yngste Klasse har Enkeltmandsundervisning. Madplanen er udarbejdet med dette Forhold for Øje og tager ogsaa Sigte paa, at Børnene faar lidt at spise hver Gang, de arbejder i Skolekøkkenet.

V.

Skolekøkkenet og dets Udstyr ved mindre Skoler.

Skolekøkkenet i Landsbyskolen bør ligesom i Købstadskolen saa vidt muligt indrettes baade til Enkeltmands- og Familieundervisning. Se Pjecen „Undervisningskøkkenet“, f. Eks. Plan XII. Til Enkeltundervisning skal hvert Barn have Adgang til Kogested, have 1 lille Gryde, 1 Kasserolle, 1 Pande, 2 Skaale, 1 Sæt smaa stærke Tallerkener med Spiseredskaber, 1 Par Kopper med Teske, 1 Spækkebræt, 1 Gryderist, 1 Decilitermaal, 1 Piskeske, 2 Træskeer, 1 Skrællekniv, 1 Pandekniv. Redskaberne anbringes bedst i Smaaskabe i Undervisningsbordene eller i Smaarum i andre Skabe, og Lærerindens Kateder maa indeholde et Sæt af de samme Redskaber. — Til Familieundervisning indrettes hvert Skolekøkken som to-fire Familiekøkkener med Arbejds- og Spiseborde, Skabe, Husgeraad og Opvaskebord som i et almindeligt Hjem. Opvaskebordet maa endelig belægges med haardt Materiale, Staal eller Zink Nr. 16, og forsynes med Vulst, hvilket ogsaa sparer løse Opvaskebakker og gør Køkkenerne mere brugsstærke. Et Tørrestativ til Viskestykker o. lign. er meget praktisk i et Skolekøkken, saavel som et løst Bagebrædt til at lægge paa Arbejdsbordene.

Af Undervisningsmateriel maa der foruden de nødvendige Arbejdsredskaber, Maal og Vægt i Skolekøkkenet være ophængt Parteringstavler og Næringsmiddel-Tabeller — og til hver Familie maa der findes en Prisliste og en Kosttavle.

En mindre Have knyttet til Skolekøkkenet vil være baade praktisk og ønskelig.

Den daglige Rengøring af Skolekøkkenet foretages som tidligere anført af Børnene; men Skolekøkkenets Gulv bør gøres grundigt i Stand een Gang ugentlig eller maa nedlig af Skolens almindelige Rengøringspersonale, ligesom Hovedrengøring af Skolekøkkenet maa lægges ind under Skolens almindelige Rengøring, eventuelt under Skolekøkkenlærerindens Tilsyn.

Udgifter til Produkter ved Skolekøkkenundervisning til den Mad, Børnene spiser, vil under normale Forhold til et Hold paa 15 Børn være 150 Kr., altsaa 10 Kr. pr. Barn pr. Aar, gennemsnitlig 25 Øre pr. Gang i 40 Skoleuger for 1. Aars Undervisning. Til 2. Aars Undervisning beregnes lidt mere — ca. 200 Kr. Af disse Penge skulde ogsaa helst udredes Udgifter til muligt ituslaaede Ting. Derfor bør der anskaffes stærkt, men ikke for kostbart Service. — Nyanskaffelser og Supplering af Redskaber maa dog gaa under de almindelige Skoledriftsudgifter, ligeledes Brændsel.

Det vil være hensigtsmæssigt, om Sogneraadet lader Lærerinden disponere over de til Undervisningen nødvendige Beløb, som der ved Skoleaarets Slutning selvfølgelig skal aflægges Regnskab for.

Husgerningsundervisningen i Barneskolen maa være grundlæggende, gennemføres fremadskridende og gives med fortsat Undervisning i Fortsættelsesklassen og Ungdomsskolen for Øje.

21. Kapitel.

Undervisning i Legemsøvelser.

Undervisning i Legemsøvelser er obligatorisk i alle Skolens Afdelinger. I Grundskolen og de tilsvarende Trin skal der gives Undervisning i Gymnastik og Leg. Paa de senere Trin skal der desuden optages Idræt; hvor der er Lejlighed til Badning, skal der tillige undervises i Svømning.

Maalet er at fremme Børnenes harmoniske Vækst og give dem Herredømme over deres Legeme, at udvikle deres Kraft og Udholdenhed, deres Mod og Beslutsomhed, at opdrage dem til korrekt, høflig og naturlig Optræden samt at opøve dem i at samarbejde med andre og at være hensynsfulde over for Modstandere. Undervisningen bør foregaa under saadanne Forhold, at den kan fremme Elevernes Opdragelse til Sundhed og Hygiejne.

I Vinterhalvaaret foregaa Undervisningen i Legemsøvelser som Regel i Gymnastiksalen. I Sommerhalvaaret henlægges Øvelserne, naar Vejret tillader det, til Lege- og Idrætspladsen eller til Svømmeanstalten.

Fritagelse for Legemsøvelser udover en Uge bør som Regel kun ske i Henhold til Lægeattest; hvor der findes Skolelæge, bør Attesterne forevises denne.

a. Vinterhalvaaret.

En Undervisningstime bør planlægges saaledes, at den giver en passende, alsidig Motion.

I de yngste Klasser kan Gymnastiklektionen for en væsentlig Del bestaa af Leg og leglignende formgivende Øvelser.

For de større Pigers Vedkommende lægges Hovedvægten paa formgivende Øvelser, Ligevægtsøvelser, Gang og Løb; der medtages desuden i Dagsøvelsen lette Spring og Hævøvelser.

I Drengegygnastikken lægges i lige høj Grad Vægt paa formgivende Øvelser og Færdighedsøvelser; Spring, Behændighedsøvelser og Hævøvelser kan lægge Beslag paa Halvdelen af Timen.

Ved Enkeltmandsøvelser deles Eleverne i et passende Antal Troppe med 6—10 Elever i hver Trop. Troppene ledes enten alle direkte af Lærer(ind)en eller faar hver tildelt en Tropsfører.

I de yngre Klasser gennemgaaes i Overensstemmelse med Undervisningsministeriets Cirkulære af 6. Juni 1933 paa en anskuelig og praktisk Maade de vigtigste Færdselsregler.

I de ældre Klasser kan lejlighedsvis en mindre Del af Timen anvendes til Leg, Folkedans og — for Drengenes Vedkommende — forberedende Atletikøvelser. Egentlige Boldspil bør kun rent undtagelsesvis øves i Gymnastiksalen.

Hvor der øves Svømning, bør der i Foraarstiden i Gymnastikken indlægges Øvelser i Tørsvømning og Genoplivning af forulykkede. I alle Skoler bør der gives Eleverne Vejledning i Anvendelsen af kunstigt Aandedræt.

Skoler, der har Adgang til Svømmehal, kan for de ældre Klassers Vedkommende anvende 1 Time ugentlig til Undervisning i Svømning.

Naar Forholdene tillader det, bør Skolerne — under Tilsyn af Lærer(inder)ne — give Eleverne Lejlighed til Vinteridræt (Kælkning og Skøjteløb).

Før Undervisningen i Gymnastik maa Eleverne iføre sig Gymnastikdragter, og Omklædningen bør — bortset fra de yngste Klasser — være fuldstændig. Det tilraades, at Pigerne medbringer Undertøj, f. Eks. en Badedragt, til at tage paa under Gymnastikdragten, og det maa ligeledes tillades Drengene at benytte særligt Undertøj i Gymnastiktimerne.

Fra 10-Aars Alderen efterfølges Gymnastikken af en tempereret Afskylning, og Fritagelse for Bad udover en Uge bør kun gives i Henhold til Lægeattest.

Badet bør foregaa under Lærer(ind)ens direkte Tilsyn, og det maa paases, at Eleverne foretager omhyggelig Aftørring, før de klæder sig paa.

I Skoler, der ikke har Gymnastiksal, øves der hver Dag Skolestuegymnastik; naar Vejret tillader det, suppleres denne Gymnastik med nogle Minutters kraftige Bevægelser paa Legepladsen.

Ved Skoler, hvor Gymnastikholdene omfatter flere Aargange, bør der drages Omsorg for, at Eleverne ikke flere Aar efter hinanden maa arbejde med det samme Øvelsesstof. For hvert Hold maa Lærer(ind)en derfor udarbejde lige saa mange Sæt Dagsøvelser, som der er Aargange i Holdet. For Fællesøvelsernes Vedkommende maa disse Sæt af Dagsøvelser være parallelle, d. v. s. af samme Vanskelighedsgrad.

b. Sommerhalvaaret.

Paa Idrætspladsen bør der lige saa vel som i Gymnastiksalen gives en planmæssig Undervisning og Vejledning.

De yngre Klasser undervises i forskellige Lege og lettere Boldspil, de ældre i de vanskeligere og mere sammensatte Boldspil samt for Drengenes Vedkommende i Atletik (særlig Løb og Spring).

Af Hensyn til Alsidigheden er det ønskeligt, at der undervises i mere end en enkelt Friluftsovelse; i særlig Grad skal det fremhæves, at Drengene ikke udelukkende bør øve Fodbold.

I Idrætstimerne bør der jævnlige indlægges Træningsøvelser, der tilsigter at give Eleverne et tilfredsstillende Herredømme over de forskellige Boldspils Teknik (Slag, Kast, Spark o. lign.). Saadanne Øvelser kan være rent formgivende, men kan desuden arrangeres som en Kappestrid mellem de Hold, hvori en Klasse deles.

Hvis Idrætspladsen ligger nær ved Skolen, vil der være Tid til at indlede Idrætstimerne med nogle faa formgivende gymnastiske Øvelser.

Ved de Skoler, der ikke har Gymnastiksal, bør der i en væsentlig Del af Timerne øves egentlig Gymnastik paa Legepladsen.

Da der i mange Lege og i alle Boldspil kun kan medvirke et begrænset Antal Deltagere, vil det ofte være nødvendigt at dele en Klasse i Hold. Er Klassen stor, kan den, hvis Pladsen tillader det, deles i to Spillepartier. I mange Tilfælde vil en Tredeling dog være naturlig; den ene Trediedel kan da sysselsættes med Træningsøvelser eller Atletik, medens Resten er optaget af Boldspil.

Da Lærer(ind)en kun direkte kan lede et enkelt Hold, bør Eleverne opøves i at virke som Dommere og Regnskabsførere.

Hvis der — for de ældste Drenges Vedkommende — øves Kast med Spyd og Diskos, maa det paa det strengeste overholdes, at der ikke maa foretages et Kast, hvis Kastefeltet ikke er fuldkommen frit.

Det bør tilstræbes, at de ældre Elever foretager fuldstændig Omklædning før Idrætten, og at Timen kan slttes med en tempereret Douche.

Ved Skoler, hvor der er Adgang til Friluftsbadning, bør i den varmeste Del af Aaret alle Timerne i de ældre Klasser anvendes til Undervisning i Svømning. Vedrørende denne Undervisning henvises til Bekendtgørelse af 24. Marts 1939 og til Cirkulære af 10. Maj 1939.

Det vil være ønskeligt, at Skolerne — ligeledes for de ældste Elevers Vedkommende — stiller nogle halve eller hele Dage til Raadighed for Terræn- og Orienteringsøvelser.

22. Kapitel.

Jorddyrkning i Forbindelse med Skolearbejdet.

Arbejdet med Jordens Dyrkning giver først og fremmest Eleverne Lejlighed til at bruge og udvikle deres Kræfter i praktisk Virksomhed. Det bliver derved en vigtig Faktor i den legemlige Opdragelses Tjeneste og yderligere betydningsfuld, da det foregaar i fri Luft. Det praktiske Have- og Markarbejde, lagt rigtigt til Rette, er af stor Betydning for Elevernes Opdragelse til Orden og Nøjagtighed. Selve Arbejdet og i endnu højere Grad dets Resultat, Høsten, skaber derunder værdifuld Arbejdsglæde. Endelig giver Arbejdspladsen og Skolehavearbejdet Anledning til en Række Iagttagelser af Vigtighed for andre af Skolens Fag.

I.

Skolehavegerning som Led i Undervisningen.

Skolehavens Jordarter som Muld, Ler og Sand samt dens Stenarter danner et naturligt Iagttagelsesomraade. Erfaringerne fra det fri kan suppleres med Smaaforsøg i Klassen, f. Eks. Slemnings-, Opsagnings-, Gennemsvivnings- og Fordampningsforsøg.

Samtidig med, at det manuelle Arbejde udføres, er der rig Lejlighed til Iagttagelser over Spiring og Vækst, Blomstring og Bestøvning samt Frugtsætning. Hertil kan naturligt i Klassen føjes Spiringsforsøg og Forsøg, som viser Planternes Indhold af Stivelse, Sukker, Fedtstof og Æggehvitestof, ligesom Aandedræts- og Assimilationsforsøg kan fortælle om vigtige Sider af Planternes Livsforhold.

I Skolehaven indrettes Afdelinger, der illustrerer andre Sider af Botanikken. Som Hegn og Læ kan plantes de almindeligste danske Træer og Buske. En Afdeling indeholder Planter, der viser interessante Bestøvningsforhold, Frøspredning, Beskyttelse mod Angreb o. lign. I en anden dyrkes vigtige danske Kulturplanter som Kornsorter, Roer, Græsarter, Hør og fremmede som Majs, Solsikke, Hamp, Tobak. Under Glas eller i Sydvindue kan Planter som Sojabønne, Jordnød og Bomuld trives.

Skolehavens Dyreliv gøres til Genstand for regelmæssige Iagttagelser til Aarets forskellige Tider; derigennem bliver Eleverne fortrolige med dens Fugle, med Insekter, Snegle, Orme o. fl.

Vejriagttagelser knyttes ogsaa til Haven, idet der daglig føres Bog over Klimalærens vigtigste Faktorer: Varme, Vind og Væde.

Til Udvidelse af Iagttagelserne benyttes Læsning, skriftlige Arbejder og Tegneopgaver.

II.

Skolehavegerning som Fritidsbeskæftigelse.

I Lov om Folkeskolen af 18. Maj 1937 er der givet Anvisning paa Optagelse af Skolehavegerning som Fag paa de kommunale Skolers Undervisningsplaner. Hidtil har Arbejdet og Undervisningen i de fleste Skolehaver været Fritidsbeskæftigelse, hvor man naturligvis tager Hensyn til Elevernes Alder og Standpunkt, men dog ikke har en gennemført Klassedeling. Efterfølgende Vejledning bygger paa Skolehavegerning som Fritidsbeskæftigelse.

Et Jordstykke, velegnet til en Skolehave, maa ligge saa nær som muligt ved Skolen; det skal have en fri Beliggenhed, saa Sol og Luft har uhindret Adgang, og man maa forvisse sig om, at der kan skaffes Vand til Vanding.

En Skolehave til 30 Børn maa mindst være 700 m², til det dobbelte Antal 1400 m², til 100 Børn 2500 m², til 200 Børn 4800 m² og til 300 Børn ca. 6000 m²—7000 m².

De mindre Haver med indtil 150 Børn kan ledes af een Lærer; til de større Haver med 200—300 Børn maa Lederen have een eller to Medhjælpere.

Skolehaven maa indhegnes, helst med Traadhegn; der bør plantes Hæk, Tjørn eller Avnbøg langs det kunstige Hegn.

En Skolehave har to Hovedafdelinger: Børnebedene og Fælleshaven. Børnebedene er det vigtigste, og derfor tager man ved Havens Anlæggelse det største og bedste Stykke hertil. Stykket skal for Jordbehandlingens Skyld helst ligge samlet, ogsaa for at Læreren saa har lettere Overblik over Eleverne.

De smaa Haver kan være fra 8 m²—14 m², det maa rette sig efter Havens Størrelse og Barnets Alder; de ældste Børn faar de største Haver og kan dyrke flere og vanskeligere Planter end de mindre. Bedene bør være 1,40 m brede og fra 6—10 m lange; man træder Gange mellem Bedene, og disse bliver ikke bredere, end Barnet fra hver Side kan naa ind til Midten af Bedet.

I Børnehaverne bør man saa og plante efter en Snor i Rækker tværs over alle Bedene. Derved opnaas 1) at Læreren kan overkomme Ledelsen af Arbejdet med mange Børn, 2) at alt saas og plantes med passende Mellemrum, 3) at Smaahaverne faar et tiltalende Helhedspræg.

Ved hvert Arbejdes Begyndelse samler Læreren Eleverne og viser dem, hvad der skal udføres. Denne Regel gælder for alle Arbejder i Skolehaven, baade Saaning, Plantning, Udtynding, Lugning, Vanding, Opbinding samt Optagning af Afgrøderne.

Læreren viser Arbejdet, Eleverne udfører det.

Uden om Børnebedene anlægges Fælleshaven, der omfatter Læbæltet, en Urtehave, en Frugthave, Blomsterpartier, en botanisk Iagttagelsesafdeling foruden Plads til Varmebænk og Kompost.

Det hele kan ordnes saaledes, at Skolehaven kommer til at danne en smuk, harmonisk Helhed.

Læbæltet anlægges mod Nord. Her planter man de almindeligste Træer og Sirbuske, som man forsyner med Etiketter, saa Eleverne i Sommerens Løb lærer at kende Planterne.

I Køkkenhaven dyrker man alle de Urter, som bør findes i en god Kolonihave eller i en Have ved Hus eller Gaard. Her faar Børnene Besked om Betydningen af Vekseldrift, og man lærer dem lidt om, hvilke Urter, der fordrer kraftig Gødning, og hvilke, der trives vel uden Gødningstilførsel.

I Frugthaven maa der dyrkes saadanne tidligmodne Frugtsorter som Transparente blanche, Skovfogedæble, Guldborgæble, Clapps Favourite, Victoriablomme o. s. v., saa Børnene kan faa Frugten, mens de arbejder i Haven. Part i Frugthøsten forhøjer Børnenes Glæde over Havearbejdet og vækker Interesse for Frugttræernes Pasning og Pleje. I Frugthaven bør man have et Bistade, da Bierne tjener Frugttræerne under Bestøvningen; desuden er Bifamiliens Liv og Virksomhed saa interessant og nyttig, at Bierne fortjener en lun og solrig Plads i Skolehaven.

Blomsterne anbringes i Rabatter langs Hovedgangene; der skal være mange Blomster i en Skolehave; Børn elsker Blomster, og derfor begynder Børnenes egne Smaahaver med nogle Rækker Blomster.

Til Støtte for Skolens Botanikundervisning kan Skolehaven have en botanisk Iagttagelsesafdeling.

Arbejdet i Fælleshavens forskellige Afdelinger udføres af Lærer og Børn i Forening. Af Fælleshavens Afgrøder af Køkkenurter, Blomster og Frugter uddeles til Børnene som Belønning for Arbejdet. Fællesarbejdet og Fællesskabet om Udbyttet udvikler Samfundsfølelsen.

Arbejdet i Skolehaven begynder om Foraaret, saa snart Vejret tillader det. Fra Slutningen af April til Sommerferien er Skolehavens travleste Tid. De Børn, der vil deltage, maa forpligte sig til at give Møde mindst to Gange om Ugen. I Sommerferien maa Haven ogsaa passes, og de Børn, der ikke er bortrejst, skal have Adgang til at komme i Haven mindst i samme Omfang som uden for Ferien. Fra Sommerferien til Haven lukker om Efteraaret, maa der atter være Mødepligt to Gange om Ugen.

Som det vil ses, lægges Hovedvægten paa Arbejdet og dets Udførelse; men under og ved Siden af Arbejdet er der Lejlighed til at give Eleverne mange nyttige Vink om Havedyrkning, og desuden vil der i Sommerens Løb være Lejlighed til at gøre botaniske, zoologiske, geologiske og meteorologiske Iagttagelser.

III.

Markskolen.

Arbejdets Formaal er at omsætte den opvoksende Ungdoms Overskuds kræfter til sundt opdragende Arbejde med Jorddyrkning, der giver Arbejdsøvelse og Arbejdsvane, og derigennem at give de unge Kendskab til fundamentale Forhold i Tilværelsen og i vort Samfund og Lejlighed til at frembringe nyttige Værdier for Hjemmene.

Forudsætningerne er følgende: Unge i Overgangsalderen trænger til en Blanding af legemligt og aandeligt Arbejde.

Ogsaa dansk Byungdom bør have nogen førstehaands Kendskab til Landets bærende Erhverv og dets Produkter og til Jorddyrkernes Kaar, hvorved Forstaaelsen mellem By og Land kan uddybes.

Arbejde med Jorddyrkning er tilgrundliggende og pædagogisk værdifuld ved nær Tilknytning til alle Skolens reale Fag. Det fremmer Respekt for legemlig Beskæftigelse og for Værdierne.

Tiden maa ligge i Skoletiden, saa alle kommer med. Alt efter Arealets Størrelse og Beliggenhed kan man anvende 2.4 Timer, 3.3 Timer eller mindst 2.2 Timer ugentlig. Timerne lægges bedst til Slut paa Dagen (af Hensyn til Afgrødens Hjemtransport m. m.). Det er af Vigtighed af Hensyn til Vejrliget og Fridage, at Arbejdet fordeles paa et Par Ugedage.

Arbejdet paa Marken varer fra ca. 1. April til sidst i Oktober. I Vinterhalvaaret kan der i de tildelte Timer arbejdes med Teori og tilknyttede Fag eller andre

Emner. (Eventuelt kan der vel læses flere Timer om Sommeren og tilsvarende færre om Vinteren). I Sommerferien beskæftiges de hjemmeværende Børn under Vejledning paa Marken.

Med Hensyn til *Tidspunkt* og *Alder* er det heldigt at begynde ved 12-Aars Alderen, hvor Børnene har særlig Lyst til saadant Arbejde, og hvor man kan regne med, at de kan fortsætte dermed i 3—4 Somre. Har man ikke faaet begyndt paa det Tidspunkt, bør man tage Arbejdet op i en senere Alder, ogsaa med de unge paa Efterskoler og Fortsættelseskursus.

Om *Aralets Størrelse og Inddeling* skal bemærkes: Ca. $\frac{1}{2}$ Td. Land vil være tilstrækkelig til en fuldtallig Klasse med f. Eks. 2.4 Timers ugentlig Markskolearbejde. I første Omgang (1 à 2 Somre) dyrkes *Landbrugets Kulturplanter*. Eleverne er da — for at lære Samarbejdets Kunst og af Hensyn til sinkende Fravær — delt i Hold paa 4, der i Fællesskab dyrker 300 Kvadratmeter, delt i 12 „Marker“ (à 5.5 m), som rummer alle Landbrugets Planter. Er der Tid og Plads, kan man passende dertil som Fællesmark for hele Klassen dyrke et større Areal med Grøntsager eller Hør.

Efter Arbejdet i Hold med Landbrugets Kulturplanter dyrkes *Nyttelhavens Planter*, hvor hver Elev (eller 2 Elever, hvis Tiden er knap) har sin egen Lod ($62\frac{1}{2}$ —75 Kvadratmeter). Desuden repeteres paa Fællesmarker de vigtigste Landbrugsplanter.

I tredje Omgang skulde Eleverne saa være vokset til selv for en stor Del at kunne planlægge og udføre Dyrkningen af et Stykke Jord.

Hvis *Skoleaaret* begynder 1. April, kan man enten bruge de første Maaneder indtil Sommerferien til en Forøvelse, hvor *hele* Klassen arbejder sammen og dyrker nogle faa nyttige Afgrøder (Hør, Kartofler, Ærter, Gulerødder), der kan høstes saa tidligt, at samme Jord kan benyttes til Vintersæd om Efteraaret, eller begynde regulært med at dele Klassen i Hold og dyrke alle Markerne med Vaarsæd. Har man kun een eller to Somre til sin Raadighed, maa man benytte denne sidste Fremgangsmaade.

Begynder Skoleaaret efter Sommerferien (eller har man taget Forsommeren til Forøvelse), er det meget ligetil og naturligt at begynde med Vintersæden. Man har da Tid til Vinteren igennem at forberede Foraarsarbejdet.

Arbejdsmaaden bør være følgende: Gennem Diktater, Referatstile og Læsestykker orienteres Eleverne over det Arbejde, de skal gøre eller har gjort, og Arbejdet kræver hele Tiden praktiske Beregninger (Arealer, Mængder af Frø, Gødning etc.).

Man vænner Børnene til at forstaa, at de er paa en Arbejdsplads, hvor Tiden og Kræfterne og Initiativet skal udnyttes mest muligt og paa mest hensigtsmæssig Maade. Alle Fremgangsmaader vises og prøves, eventuelt paa et særligt Demonstrationsareal. Der anvendes kun Haandredskaber.

Der bør foretages *Forsøg og Maalinger m. m.* Sædens Spiretid og Vækst følges, maales og indføres paa Kurver ved Siden af Maalinger af Nedbør og Temperatur (Luftens, Jordbundens). Ved Dyrkningsarbejdet er det interessevækkende og oplysende at foretage illustrerende Forsøg af forskellig Art og at lære Ukrudt, Skadedyr og Plantesygdomme at kende.

Høsten anvendes dels direkte i Hjem og Skolekøkken, dels af Børnene til deres Kaniner etc. eller til Markskolens egne Husdyr.

23. Kapitel.

Den udelte Skole.

„Den lille Landsbyskole“ har i Skoleloven af 1937 faaet Betegnelsen den udelte Skole. Hermed menes den Skole, der *ikke* er delt i en Forskoleafdeling, omfattende de 3 første Aargange (7—10 Aar), og en Hovedskoleafdeling for de 4 sidste Aargange (10—14 Aar).

I sin enkleste Form er den udelte Skole *1-klasset* med alle 7 Aargange samlet i een Klasse.

En anden Gruppe udgøres af de *2-klassede* Skoler, der har 3 Aargange i 1. Kl. og 4 Aargange i 2. Kl.

Endvidere hører hertil de *3-klassede* Skoler; de har 2 Aargange i 1. Klasse, 2 Aargange i 2. Klasse og 3 Aargange i 3. Klasse.

Fagenes Antal, Undervisningsstoffet inden for de enkelte Fag samt Undervisningens Maal er fælles for den udelte og den delte Skole. Den i de foregaaende Kapitler givne Vejledning gælder derfor i Almindelighed ogsaa for de 1-, 2- og 3-klassede Skoler. Skolegangsordenen saavel som Undervisningens Tilrettelægning maa derimod paa væsentlige Punkter blive anderledes ved disse Skoler end ved Skoler med videregaaende Klasse-*deling*. Herom skal gøres følgende Bemærkninger.

I. Skolegangsordenen.

Den 1-klassede Skole kan oprettes, hvor det samlede Børnetal ikke overstiger 24 (jvf. Lovens § 22). Undervisningen skal omfatte mindst 1000 Timer om Aaret eller 25 Timer pr. Uge i 40 Uger; men da Lærerens Virksomhed kan omfatte indtil 36 ugentlige Timer, er der Mulighed for et betydeligt større Timetal for Børnene. Lovens Bestemmelser om Skoledagens Længde begrænser dog Timetallet for de to yngste Aargange til højst 24 Timer om Ugen og for de to næste til højst 30 Timer. Klassen vil derfor kun være samlet i en Del af Timerne, medens der bliver Mulighed for at give de ældste Aargange Timer i de Fag, der kun er beregnet for dem, eller i de almindelige Fag, hvor de skal have en mere uddybende Undervisning. Skolegangsordenen og Timetallet maa tilrettelægges under Hensyntagen hertil og saaledes, som det stemmer med den paagældende Skoles Forhold og Lærerens Arbejdsplan.

Den *2-klassede* Skole kan efter Lovens Bestemmelser have et gennemsnitligt Børnetal paa indtil 35 pr. Klasse. Det maa dog fraraades at bibeholde denne Skoleform, hvis Børnetallet overstiger 24 pr. Klasse. Da der i denne Skole skal undervises henholdsvis 3 og 4 Aargange i hver Klasse, og Læreren derfor i adskillige Timer maa have Klasserne delt i Grupper eller endog undervise Børnene enkeltvis, vil han ikke kunne overkomme et højere Elevtal pr. Klasse end i den 1-klassede Skole, der tilmed har den Fordel at have flere Timer til Raadighed. Det maa derfor tilraades at gaa over til 3-Klassedeling, naar en 2-klasset Skoles Børnetal overstiger 48.

Normaltimeplanen for den 2-klassede Skole er angivet foran Side 13. Gennem 7 Skoleaar vil der herefter opnaas 6840 Timer for Drengene og 7160 Timer for Pigerne, et Timetal, der erfaringsmæssigt maa anses for passende, hvis de ny Fag skal indpasses i Skemaet, uden at det nødvendige Timetal til Skolens Hovedfag beskæres.

Det samlede Antal Lærertimer bliver 57. *Skolegangsordenen* kan da f. Eks. blive følgende:

Kl.	Mandag		Tirsdag		Onsdag		Torsdag		Fredag		Lørdag	
	1. Kl.	2. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	1. Kl.	2. Kl.
8—9	1	1 G.P.	0	1	0	1	1 G.D. og P.	1	0	1	1 G.D. og P.	1
9—10	1	1 H.P.	0	1	0	1	1	1	0	1	1	1
10—11	1	1	0	1	0	1 G.P. S.D.	1	1	0	1	1	1
11—12	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	1 G.D. K.P.
12—13	0	1	1	0	1	1	0	1 H.P. G.D.	1	0	0	1 S.D. K.P.
13—14	0	1 G.D.	1	0	1	1	0	1 G.P.	1	0	0	1 S.D. K.P.
14—15	0	0	0	0	1 S.D. H.P.	0	0	0	0	0	0	0
Drenge:	4	4	3	3	4	6	4	5	3	3	3	6
Piger:	4	5	3	3	4	6	4	6	3	3	3	6
Lærertimer:	10		6		12		11		6		12	

G. P. = Gym. for Piger. G. D. = Gym. for Drenge. S. D. = Sløjd for Drenge. H. P. = Haandarb. for Piger. K. P. = Skolekøkk. for Piger.

I Gymnastik undervises Drengene og Pigerne i 1. Klasse sammen, men i 2. Klasse hver for sig. I Sløjd undervises Drengene i 1. og 2. Klasse hver for sig. Det samme gælder Pigerne i Haandgerning. I kvindelig Husgerning vil det være hensigtsmæssigt at lade de 3 sidste Aargange deltage i Undervisningen, da Børnetallet ellers i Almindelighed vil blive for lavt. Erfaringen har desuden godtgjort, at 11—12 Aars Piger med Udbytte kan deltage i Undervisningen.

Den 3-klasede Skole kan efter Lovens Bestemmelse have et gennemsnitligt Børnetal paa 35 pr. Klasse. Det maa imidlertid ogsaa her fraraades at gaa til Lovens yderste Grænse, før der sker Overgang til 4-Klassedeling. Selv om Klassedelingen her indskrænker Aargangenes Antal til to i 1. Klasse og to i 2. Klasse, vil 3. Klasse dog stadig have tre Aargange, og en fyldestgørende Undervisning vil i Betragtning af den Gruppedeling, der ogsaa her maa finde Sted, næppe kunne gives, hvis Børnetallet overstiger 24 i Gennemsnit pr. Klasse eller 72 Børn ialt.

Normaltimeplanen er anført Side 14. Den tildeler Klasserne 19, 24 og 28 ugentlige Timer. Det samlede Timetal gennem 7 Skoleaar bliver derefter 6800 for Drengene og 6800 for Pigerne, hvorved det ugentlige Lærertimetal bliver 80.

Børnenes Timetal bliver noget mindre end i den 2-klasede Skole, men den større Klassedeling bøder i nogen Grad herpaa.

Skolegangsordenen kan f. Eks. blive følgende:

Kl.	Mandag.			Tirsdag			Onsdag			Torsdag			Fredag			Lørdag			
	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	
8—9	1	1	0	1	0	1	1	0	1	1	1	0	1	0	1	1	0	1	IG.P.
9—10	1Skr.P. 1G.D.	1Skr.P. 1G.D.	0	1	0	1	1	0	1	1G.D. 1Skr.P.	1G.D. 1Skr.P.	0	1	0	1	1	0	1	1
10—11	1Skr.D. 1G.P.	1Skr.D. 1G.P.	0	1	0	1	1	0	1	1G.P. 1Skr.D.	1G.P. 1Skr.D.	0	1	0	1	1	0	1	1
11—12	0	1	0	0	1	1G.D. 1H.P.	1S.D. 1H.P.	1S.D. 1H.P.	1	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1
12—13	0	1	1	0	1	1H.P. 1Skr.D.	1S.D. 1H.P.	1S.D. 1H.P.	1	0	0	1G.D. 1K.P.	0	1	1	0	1	1	1G.D.
13—14	0	0	1	0	1	1Fy.D.	1	1	1S.D. 1G.P.	0	0	1S.D. 1K.P.	0	1	1	0	1	1	0
14—15	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1S.D. 1K.P.	0	1	0	0	1	1	0
Dreng:	3	5	3	3	4	5	4	3	6	3	4	4	3	4	6	3	4	4	4
Piger:	3	5	3	3	4	5	4	3	6	3	4	4	3	4	6	3	4	4	4
Lærertimer:	11			15			15			14			13.			12			

Skr. D. = Skrivn. Dr. G. D. = Gym. Dr. H. P. = Haandarb. Pi. Fy. D. = Fysik Dr. Skr. P. = Skrivn. Pi. G. P. = Gym. Pi. S. D. = Sløjd Dr. K. P. = Skolekøkk. Pi.

Undervisningen i Gymnastik gives samlet for henholdsvis Drengene og Pigerne i 1. og 2. Kl.

I 3. Kl. undervises Drengene for sig og Pigerne for sig i Gymnastik.

Pigerne i 1. og 2. Kl. undervises sammen i Haandarbejde. Drengene i 1. og 2. Kl. undervises sammen i Sløjd. Undervisningen i Skolekøkkengerning kan omfatte alle Pigerne i 3. Kl. I Skrivning undervises henholdsvis Drengene og Pigerne sammen fra 1. og 2. Kl. (Mandag og Torsdag). Drengene i 3. Kl. faar 1 Særtimer i Skrivning (Tirsdag) og 1 Særtimer i Fysik (Tirsdag).

For de 3-klassede Skoler, der kun har 72 ugentlige Lærertimer til Raadighed, kan anføres følgende *Normaltimeplan*:

Fag	1. Kl. (2-aarig)		2. Kl. (2-aarig)		3. Kl. (3-aarig)		Antal Lærertimer pr. Uge
	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	Dr.	Pi.	
Kristendomsundervisning	2	2	2	2	2	2	6
Dansk	5 ¹⁾	5 ¹⁾	7 ²⁾	6	9 ²⁾	8	21
Skrivning	2 ¹⁾	2 ¹⁾	2 ²⁾	1	2 ²⁾	1	6
Historie	0	0	1	1	2 ³⁾	2 ³⁾	3
Geografi	0	0	1	1	1	1	2
Naturhistorie	0	0	1	1	1	1	2
Regning	4	4	4	4	4	4	12
Sang	1	1	1	1	1	1	3
Tegning	0	0	1	1	1	1	2
Naturlære	0	0	0	0	1	1	1
Kv. Haandarbejde	0	0	0	2	0	2	2
Sløjd	0	0	0	0	3	0	3
Kv. Husgerning	0	0	0	0	0	3	3
Gymnastik med Idræt	2	2	2	2	2	2	6
Ialt	16	16	22	22	29	29	72

¹⁾ Undervisningen i Læsning og Skrivning gives som halve Timer.

²⁾ Drengene har her Særtimer, da Erfaringen viser, at de gennemgaaende staar tilbage for Pigerne i disse Fag.

³⁾ Den ene af Timerne bruges hveranden Uge til Geografi.

Der tildeles Klasserne 16, 22 og 29 ugentlige Timer.

Skolens samlede Timetal gennem 7 Skoleaar bliver for Drengene 6520 Timer, for Pigerne 6520 Timer.

Skolegangsordenen kan da blive følgende:

Time	Mandag			Tirsdag			Onsdag			Torsdag			Fredag			Lørdag			
	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	1. Kl.	2. Kl.	3. Kl.	
	8—9	1	1	0	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1	1	0	0	1	1
9—10	1 Skr. P. 1 G.D.	*) Skr. P. 1 G.D.	0	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1 Skr. P. 1 G.D.	*) Skr. P. 1 G.D.	0	0	1 H.P. 1 Skr. D.	1 H.P. 1 Skr. D.	1 H.P. 1 Skr. D.
10—11	1 Skr. D. 1 G.P.	1 Skr. D. 1 G.P.	0	0	1	1	1	0	1	1	0	1	1 Skr. D. 1 G.P.	1 Skr. D. 1 G.P.	0	0	1 H.P. 1 Skr. D.	1 H.P. 1 Skr. D.	1 H.P. 1 Skr. D.
11—12	1	0	1	0	0	1 K.P. 1 G.D.	0	1	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	1 G.P. 1 S.D.
12—13	0	0	1	0	0	1 K.P. 1 S.D.	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1
13—14	0	0	1	0	0	1 K.P. 1 S.D.	0	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	1	1
14—15	0	0	1 G.P.	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0
Dreng:	4	3	3	0	3	6	3	4	6	3	4	6	3	4	4	3	3	3	6
Piger:	4	3	4	0	3	6	3	4	6	3	4	6	3	4	4	3	3	3	6
Lærertimer:	11			12			13			11			12			13			

Skr. P. = Skrivn. for Piger. Skr. D. = Skrivn. for Dreng. G.D. = Gym. for Dreng. G.P. = Gym. for Piger. K.P. = Skolekø. for Piger. S.D. = Sløjde for Dreng. H.P. = Haand. arb. for Piger. Skr. D.D. = Skriftlig Dansk for Dreng.

*) Timen deles mellem Skrivning og Dansk med $\frac{1}{2}$ Time til hvert Fag.

Efter de forannævnte Planer paa 80 ugentlige Timer (Side 14) og 72 ugentlige Timer (Side 112) vil det være muligt at bevare det hidtil gældende Timetal for Skolens Hovedfag Dansk, Skrivning og Regning, samt bibeholde de 2 ugentlige Timer til Kristendomsundervisningen og — efter Smaabørnstrinnet — 3 eller 4 ugentlige Timer tilsammen til Kundskabsfagene Historie, Geografi og Naturhistorie samtidig med, at de nye Fag Naturlære, Tegning, Sløjd og Husgerning, der ikke hidtil har været obligatoriske, indføres i Timeplanen med et rimeligt Timetal. Endvidere vil Gymnastik med Idræt faa Plads inden for den normale Skoletid.

Af de valgfri Fag kan der i den udelte Skole blive Plads for Smaasløjden, der kan tjene som Indledning til Undervisning i Træsløjd, medens der inden for Planen ikke bliver Plads for Fremmedsprogundervisning.

II. Stoffets Tilrettelægning.

De særlige Kaar, hvorunder den udelte Skole virker, maa nødvendigvis medføre en særlig Tilrettelægning af Stoffet. Undervisningen kan ikke som i Skoler med videregaaende Klassedeling altid tage Sigte paa den enkelte Aldersklasse, men maa ofte meddeles Børn paa forskellige Trin under eet. I adskillige Fag kan der dog bødes herpaa ved Anvendelsen af Gruppe- og Enkeltmandsundervisning, hvorved Opgaven bliver at beskæftige flere Hold samtidig inden for Klassen. Dette gælder navnlig Færdighedsfagene. Vanskeligere er det at foretage en saadan Deling inden for Fortællefagene. Her maa Klassen i Reglen danne en Helhed, og det bliver da Lærerens Kunst at forme sin Fortælling og den hertil knyttede Samtale og Overhøring paa en saadan Maade, at alle Børnene faar Udbytte deraf. Bestemte Regler for, hvornaar der bør gives Gruppe- og Enkeltmandsundervisning, og hvornaar Klassen kan undervises ender eet, kan ikke gives. Den enkelte Lærer, der kender Elevernes Forudsætninger og Klassens Standpunkt, kan bedst selv skønne over, hvilken Form der skal anvendes i de enkelte Tilfælde. Kun i Hovedlinier kan en Fremgangsmaade angives.

a) Færdighedsfagene.

1. *Læsning.* En Gruppetdeling er her bydende nødvendig. Sammen med Begynderholdet i 1. Klasse har Læreren i den 3-klassede Skole een og i den 2-klassede to Aargange, der er ude over Begyndervanskelighederne. Disse maa beskæftiges med skriftlige Arbejder, medens Læreren underviser Begynderne i den første Læsning. Spørgsmaalet om Metoder er dermed paa Forhaand saa godt som afgjort. De vanskelige Arbejdsforhold opfordrer Læreren til at vælge den enkleste Form, Stavemetoden, som de fleste Børn kender fra Hjemmet. Afvekslende kan dog ogsaa Ordbilledmetoden anvendes. Naar Læreren vender sig til de øvrige Hold, kan et Sæt Begynderbøger med Ordbilleder og dertil hørende løse Brikker anvendes som Beskæftigelsesmateriale for Begynderne. Endvidere kan man nu og da anvende Klassesæt af Billedbøger med kort Tekst for hele Klassen, ligesom det meget maa anbefales at bruge Korlæsning.

Ogsaa de følgende Aargange maa have Læseøvelser hver for sig. Selv om Bogstaverne er lært, og Børnene har faaet en vis Øvelse i at læse, vil Færdigheden dog være saa forskellig, at et fælles Læsestof ikke kan anvendes. I den 2-klassede Skoles 2. Kl. vil man dog i Regelen kunne nøjes med at inddele Klassen i 2 Hold, der da skiftevis har Læsning og skriftlige Arbejder. De 3 Aargange i den 3-klassede Skoles ældste Klasse kan derimod almindeligvis undervises samlet i Læsning.

Læseøvelserne maa paa de mellemste Trin lægge Hovedvægten paa Højtlæsning med Taleøvelser, Korlæsning, Pausering og rigtig Anvendelse af Tryk og Betoning. Paa

de ældste Hold anvendes ogsaa Stillelæsning, idet der her mere og mere tages Sigte paa Tilegnelsen af Indholdet af saavel skønlitterære som faglige Tekster, og Læsningen kan her knyttes til Kundskabstilegnelsen i Historie, Geografi og Naturhistorie. Ogsaa Øvelser i Bøgers Brug og en Orientering i Biblioteksvæsenet bør medtages paa dette Trin.

2. *Skrivning*. Paa Smaabørnstrinnet maa Skriveundervisningen gives i Tilknytning til Læsningen, og det vil derfor være nødvendigt her at anvende Holdinddelingen. Den gradvise Udvikling af Skrivefærdigheden vil i væsentlig Grad kunne støttes ved Brugen af et Skrivesystem. Ved Siden heraf kan det tilraades at lade Børnene paa alle Alderstrin i Klassen nogle Minutter i hver Time deltage i visse Forøvelser: „Luftskrivning“, Tretrækskrivning, Taktskrivning, „Kædeskrivning“ o. s. v., samt i Øvelser til Fastlæggelse af den rigtige Haandstilling og Skrivestilling. Paa det ældste Trin kan den *anvendte* Skrivning (Udfyldning af Blanketter, Udformning af Annoncer etc.) gives gennem Enkeltmandsundervisning.

3. *Retskrivning og Stil*. Undervisningen maa ogsaa her gives gruppevis. Den falder paa Begynderholdet sammen med Skriveundervisningen, og gaar paa de følgende Trin over til Afskrivningsøvelser, Diktater, Genfortællinger, Spørgestile og Referatstile, idet hvert Hold beskæftiges med sine Opgaver. Frie Stile kan tages med paa de forskellige Trin efter Lærerens Skøn. Anvendelsen af et Stilsystem vil lette Læreren Arbejdet med at sætte de enkelte Hold i Virksomhed samtidig.

Ogsaa den til Retskrivningen knyttede *Sproglære og Analyse* maa tages gruppevis, i andet Skoleaar med Navneordenes Inddeling i n-Ord og t-Ord og deres Talbøjning samt Udsagnsordenes to Tidsformer, i tredje Skoleaar med Navneordenes Ejeform, Udsagnsordenes Navneform og Tillægsformer og Tillægsordenes Bøjningsformer. De øvrige Ordklasser, det udvidede Udsagnsled og den simple Sætningsanalyse tages med paa de øvrige Trin. Øvelserne kan formes som skriftlige Opgaver og gives de enkelte Hold særskilt eller som mundtlig Analyse, der øves med det enkelte Hold særskilt, medens de øvrige er beskæftiget med skriftlige Opgaver.

Paa det ældste Trin, d. v. s. fra 12-Aars Alderen opad, kan Referatstile, Bogopgaver og frie Stile knyttes til Kundskabstilegnelsen i de mundtlige Fag, ligesom Børnene ogsaa her kan beskæftiges med Opgaver fra Dagliglivets Stilskrivning (Annoncer, Ansøgninger, Opgaver i Bøgers Brug etc.), medens Læreren har Læsning eller anden mundtlig Undervisning med et andet Hold i Klassen.

4. *Regning*. En Gruppeinddeling vil ogsaa her være Hovedreglen. Begynderholdet maa saaledes altid lægge Beslag paa Læreren i en væsentlig Del af Timen, idet han ved Brug af Anskuelsesmidler gennemgaar Tallene og indøver Børnene i de fire Regningsarter. Det samme gælder de øvrige Hold, idet det nye Stof under den gradvise Fremadskriden altid maa gennemgaas gruppevis, medens de øvrige Hold arbejder paa egen Haand, Begynderholdet med Talskrivning eller skriftlige Tabeløvelser, de andre Hold med skriftlige Opgaver. Visse Tabeløvelser kan dog gives samtidig for hele Klassen eller for to af dens Hold. Hovedregning maa derimod almindeligvis tages gruppevis. Den skriftlige Regning kan gives gruppevis, f. Eks. ved Anvendelsen af en timedelt Regnebog, men vil ogsaa med Held kunne drives som Enkeltmandsundervisning. Det enkelte Barn maa have Mulighed for at arbejde frit, saa langt det kan komme. Et Regnebogssystem er et nødvendigt Hjælpemiddel til at sætte de enkelte Hold i Arbejde.

Med Hensyn til de manuelle Fag er der under de paagældende Kapitler foran givet Anvisning paa den nødvendige Grupperdeling og Stoffets Tilpasning derefter. I Sang vil hver Klasse ifølge Sagens Natur være at undervise samlet, og i Gymnastik maa Øvelserne tilpasses efter de Hold, der her undervises samlet, omfattende indtil 4 Aargange.

b) Fortællefagene.

Hovedreglen maa i de mundtlige Fag, bortset fra Læsning, blive, at hele Klassen undervises samlet. Her kan Stoffet ikke udstykkes paa samme Maade som i Færdighedsfagene, og saavel Lærerens Fortælling som Samtalen, Overhøringen og Iagttagelserne paa Kort, Billeder og naturhistorisk Materiale vilde virke forstyrrende ind paa de Grupper, der blev sat til at udføre skriftlige Arbejder, medens Læreren underviste en Del af Klassen. Stoffet maa derfor inddeles i *Aarspensa*, der tages efter Tur, saaledes at hver Aargang normalt faar det hele gennemgaaet een Gang i Løbet af Skoleaarene. Deraf følger, at den i den delte Skole almindelig anvendte *dobbelte* Gennemgang, hvor der gives hele Stoffet en kortfattet Behandling inden 12-Aars Alderen, og de vigtigste Perioder derefter tages op til en fyldigere Behandling for de følgende Aldersklasser, ikke saa let lader sig praktisere i den udelte Skole. Man maa her i Reglen lade sig nøje med en enkelt Gennemgang, hvorved Stoffet fordeles jævnt over de Aargange, som de enkelte Fag tager Sigte paa.

1. *Kristendomsundervisningen*. Fortællingerne fra *Bibelhistorien* maa saaledes fordeles over alle 7 Skoleaar. Paa Smaabørnstrinnet bør dog nogle af Fortællingerne tages med hvert Aar. Det gælder navnlig Moses' Historie, de ti Bud og Juleevangeliet, og hvert Aar bør det i Anledning af Kirkeaarets Fester fortælles, hvorfor vi holder Jul, Paaske og Pinse. En Bibelhistoriebog vil være en god Støtte for Undervisningen fra 4. Skoleaar, navnlig i Betragtning af, at de forskellige Aargange af Børn ikke alle faar de fastsatte Aarspensa i kronologisk Orden, hvorfor Fortællingernes Placering i Bogen vil bidrage til at give Børnene Forstaaelse af Begivenhedernes Rækkefølge. Paa det ældste Trin bør Bibelhistorien suppleres med en Bibelbog, hvoraf udvalgte Salmer og Stykker af Profethistorien kan læses, og med det ny Testamente, hvoraf f. Eks. kan læses Markus- eller Lukasevangeliet samt af Matthæusevangeliet Bjergprædikenen. Denne Bibellæsning, der tager Sigte paa de to ældste Aargange, maa af Hensyn til de yngre Aargange i Klassen foregaa som Højtlesning, og det vil være en god Hjælp at lade Børnene forberede sig hjemme paa de Afsnit, der skal gennemgaaes den følgende Dag. Ogsaa de yngre Aargange vil derved som Tilhørere kunne faa Udbytte af Bibellæsningen og den hertil hørende Forklaring og Samtale.

Bibellæsningen fører naturligt over i *Kirkehistorien*, hvoraf det Side 25 nævnte Stof gennemgaaes i ældste Klasse. *Den kristne Børnelærdom* gennemgaaes i Sammenhæng med de tilsvarende Fortællinger af Bibelhistorien eller de læste Tekster, og *Salmebogen* bruges i Tilknytning til Undervisningen paa samme Maade som i den delte Skole. Der bør ikke stilles Krav om Udenadslæren, men under Gennemgangen af saavel Skriftsteder som Salmer bør der lægges Vægt paa den Værdi, Trosbekendelsen og Sakramenterne har for et Menneskes Gudsforhold.

2. *Iagttagelsesundervisning og historiske Sagn*. Som det fremgaar af det foranførte (jvf. Kap. 6) har man for den delte Skoles Vedkommende anset det for formaalstjenligt at anbringe den orienterende Undervisning og det sagnagtige Fortællestof, der er et Led i Smaabørnsundervisningen, under Faget Dansk. Dette kan ogsaa lade sig gøre i den 3-klassede Skole, hvor yngste Klasse netop omfatter Smaabørnstrinnene, de to første Aargange. Vanskeligere er det for den 2-klassede Skoles Vedkommende, da yngste Klasse her ogsaa omfatter 3. Aargang, hvor den egentlige Undervisning i Historie og Geografi paabegyndes. Her vil det være naturligt at lade Klassens tre Aargange faa en Fællesundervisning, der hvert Aar af Hensyn til Begynderholdet omfatter den første Orientering i den Verden, der omgiver Børnene, saavel ud fra Stedet som ud fra Tiden, og derefter skiftevis det ene Aar tager Gude- og Heltesagn og det andet Aar Begyndelsen af den

historiske Tid saa langt frem, man kan komme, ligesom man lader Hjemstavnlæren munde ud i Danmarksgeografien med indledende Kortlæsning og Fortælling. Først fra 10-Aars Alderen tages derefter den planmæssige Historie- og Geografiundervisning.

3. *Historieundervisningen.* Den enkelte Klasse maa her undervises samlet, idet Stoffet deles i lige saa mange Aarspensa, som der er Aargange i Klassen. I den 2-klassede Skoles ældste Klasse maa *Danmarkshistorien* med Nordens Historie altsaa falde i 4 Afsnit, der gennemgaas skiftevis efter Tur, saa alle Børnene kommer igennem Stoffet een Gang i deres Skoletid. Heraf følger, at kun hver fjerde Aargang faar de fire Afsnit i den kronologiske Orden, medens de øvrige Aargange faar større eller mindre Dele af den nyere Historie før den ældre. Til Støtte for det historiske Perspektiv og Begivenhedernes rette Placering maa det derfor tilraades at bruge en kortfattet Lærebog, hvoraf Børnene ser Fortællingerne i den rette Sammenhæng og kan danne sig et Overblik ved Læsning hjemme eller paa Skolen. For de to ældste Aargange kan Bogen være fyldigere, og dens Fortællinger kan suppleres med historisk Læsestof, der ved Stillelæsning kan tilegnes og benyttes i Tilknytning til Danskundervisningen efter Emneprincippet.

Inden Udgangen af Skolen bør hver Aargang have tilegnet sig de paa Side 43 nævnte Aarstal og saa vidt muligt dannet sig et samlet Overblik over Danmarks Historie i Tilknytning hertil.

En Vanskelighed byder det fra *Verdenshistorien* og *Samfundslæren* udvalgte Stof, der er obligatorisk for de 2 ældste Aargange. Læreren Fortælling om disse Emner maa naturligt tage Sigte paa hele Klassen. Overhøringen og Samtalen maa derimod fortrinsvis gælde de 2 ældste Aargange alene, medens de yngre Børn hører efter og deltager efter Evne. Ogsaa hertil kan benyttes udvidet Læsning, der kan knyttes til Danskundervisningen som Stillelæsning og benyttes som Referatstile eller Bogopgaver.

I den 3-klassede Skole vil der være to Afsnit af *Danmarkshistorien* at gennemgaa i Mellemlassen, 3 i den ældste Klasse, hvor Emnerne fra *Verdenshistorien* og *Samfundslæren* vil kunne tages med paa samme Maade som ovenfor nævnt. En Overhøring og Fæstelse af Aarstal og visse Hovedpunkter kan være fælles for hele Klassen, ligesom ogsaa den til *Historieundervisningen* knyttede Iagttagelse paa Kort, Billeder eller ved Besøg af Museer og historisk minderige Steder vil kunne samle Klassen som Helhed.

4. *Geografiundervisningen.* Tilrettelægningsen maa her være forskellig for den 2-klassede og den 3-klassede Skole. I den sidste er Iagttagelsesundervisningen tilendebragt i yngste Klasse. I Mellemlassen, der omfatter 3. og 4. Aargang, begynder den egentlige Geografiundervisning, der bør knyttes nøje til Iagttagelser i Hjemstavnen og føres videre paa et Hjemstavnskort eller Danmarkskort. Børnene lærer Farverne paa Kortet at kende og foretager „Rejser“ paa Kortet i stadig større Omkredse, til hele Danmark er gennemgaaet. I den 2-klassede Skole maa denne indledende Geografiundervisning inden for yngste Klassen Rammer gives for 3. Aargang i Fortsættelse af den for de to yngste Aargange beregnede Iagttagelsesundervisning, og den egentlige Geografiundervisning gives først i Skolens ældste Klasse med dens fire Aargange.

I ældste Klasse maa Stoffet ligesom i *Historieundervisningen* deles i samme Antal Aarspensa, som der er Aargange i Klassen. Nogle af Børnene kan derved umiddelbart ovenpaa den orienterende Undervisning i Danmarksgeografi faa en Gennemgang af de fremmede Verdensdele, andre faar Stoffet i den naturlige Rækkefølge: efter Danmark det øvrige Norden, derefter Europas øvrige Lande og saa de fremmede Verdensdele. Dette har dog mindre at sige. Hovedsagen er, at Børnene ved den første Undervisning i Danmarks Geografi og ved Kortlæsning, Billediagttagelser eller Iagttagelser i Naturen faar de geografiske Grundbegreber slaaet fast, og at de forskellige Aarspensas Rækkefølge er en saadan, at hele Stoffet bliver gennemgaaet for alle Børnene.

I ældste Klasse bør Børnene have en grundig Gennemgang af Danmarks Geografi.

Foruden Atlas bør fra 4. Aargang bruges en kortfattet Lærebog, og paa de ældste Trin kan Arbejdet suppleres med geografiske Læsestykker, som Børnene tilegner sig ved Læsning i Tilknytning til Danskundervisningen efter Emneprincippet og udnytter ved Stilskrivningen.

5. *Naturhistorieundervisningen.* Dette Fag bør i den 3-klassede Skole tages med i Mellemklassen og i den 2-klassede Skole henlægges til ældste Klasse, altsaa paabegyndes henholdsvis i Børnenes 3. og 4. Skoleaar. Den slutter sig nær til Iagttagelsesundervisningen. Børnene er i deres daglige Liv omgivet af Dyr og Planter og møder derfor paa Skolen med adskillige Kundskaber, som de har samlet sig ad Iagttagelsens Vej. En biologisk Undervisning falder som en naturlig Fortsættelse heraf, omfattende Husdyrene, Dyr i og ved Husene, Dyr paa Marken, i Skoven, i fersk Vand og i og ved Havet, hvortil kan føjes enkelte fremmede Dyretyper. Paa samme Maade tages Planterne i deres naturlige Landskabsomraader (jvf. Side 50). Stoffet inddeles i lige saa mange Aarspensaa, som der er Aargange i de enkelte Klasser, og tages igennem een Gang i Skoletiden. Det Antal Dyre- og Plantetyper, der skal medtages, maa rette sig efter den Tid, der er til Raadighed. Paa de ældste Trin kan biologiske Læsestykker benyttes til en udfyldende Læsning, der kan knyttes til Danskundervisningen.

Med Hensyn til *Sundhedslæren* gælder i den udelte Skole det samme, som er anført om den delte Skole og Købstadskolen, Side 55—60. Den *teoretiske* Undervisning er kun obligatorisk i de to ældste Aargange, men Lærerens Gennemgang af Stoffet maa dog naturligt tage Sigte paa hele Klassen, saavel den toklassede Skoles 4 Aargange, som den treklassede Skoles 3 Aargange i ældste Klasse. Overhøringen og Samtalen maa derimod fortrinsvis gælde de 2 ældste Aargange alene, medens de yngre Børn i Klassen hører efter og deltager efter Evne.

6. *Naturlæreundervisningen.* Dette Fag er nyt i de fleste Landsbyskoler. Undervisningen er kun obligatorisk for de to ældste Aargange. Der kunde derfor være Tale om her at anvende Gruppeundervisningen. Faget vilde dog sandsynligvis ved sin Aktualitet og Anvendelsen af fysiske Apparater tiltrække sig Børnenes Opmærksomhed i en saadan Grad, at der ikke vilde komme meget ud af det selvstændige Arbejde for de yngre Aargange. Dertil kommer, at Læreren maa have hele sin Opmærksomhed samlet om Naturlæren paa Grund af Undervisningens Art og i visse Tilfælde af Hensyn til det Faremoment, der knytter sig til en eksperimental Undervisning. Det maa derfor tilraades at lade hele Klassen deltage i Naturlæreundervisningen, idet dog Interessen navnlig samler sig om de to ældste Aargange.

Det Side 85 anførte grundlæggende Stof angiver Undervisningens Omfang. Det deles i 2 Aarspensaa, der gennemgaas skiftevis Aar efter Aar.

Statsradiofoniens Indstilling til Undervisningsministeriet den 21. December 1940.

Statsradiofonien har paabegyndt en Række Udsendelser under Titlen „Det danske Sprog“, Udsendelser, som er beregnet for det store almindelige Publikum og skulde vække Interessen for og uddybe Kendskabet til vort Modersmaal.

Som et Led i Bestræbelserne for under Arbejdet med det danske Sprog ogsaa inden for det rent grammatiske Omraade at finde fælles og for alle let forstaaelige Navne paa de forskellige grammatiske Begreber har Statsradiofonien nedsat et Udvalg, der har faaet til Opgave at opstille en grammatisk Navneliste, der skulde kunne anvendes under Udsendelsen af de nævnte Udsendelser.

Under Arbejdet hermed har Udvalget peget paa det ønskelige — ja nødvendige — i, at en saadan Navneliste blev fastslaaet som gældende *ikke* alene for dette bestemt afgrænsede Formaal, men for den danske Skole i sin Helhed, og støtter sig i den Henseende til de stærke Ønsker, som fra Skolens Side igennem en Aarrække er blevet udtalt om at faa tilvejebragt en Ordning, der raadede Bod paa den Usikkerhed, der hersker paa dette Omraade, og som paa mange Maader gør Arbejdet med Undervisningen i sproglig Dansk unødigt vanskeligt, navnlig fordi man ikke alene ved forskellige Skoler (og Skoleformer), men ogsaa inden for samme Skole har forskellige Lærere, der bruger forskellige Betegnelser for de samme Begreber.

Udvalget, der foruden Repræsentanter for Statsradiofonien (*Arvin, Oxenvad og Rosenkjær*) omfatter Repræsentanter for Skolens forskellige Former (*Bjørneboe, Borup-Jensen og Kaalund-Jørgensen*), Universitetet (*Brøndum-Nielsen*) og Retskrivningsordbogen (*Glahder*), kan enstemmigt indstille, at Undervisningsministeriet

- 1) godkender den af det nedsatte Udvalg udarbejdede grammatiske Navnefortegnelse til Brug ved Statsradiofoniens Udsendelser over det danske Sprog og
- 2) anbefaler den til Brug ved Undervisningen i Dansk i Skolens forskellige Former samt ved Seminarierne i Overensstemmelse med det af Udvalget fremførte.

Grammatisk Navneliste.

Da der paa de forskellige Trin af Undervisning i dansk Sproglære af pædagogiske Grunde ikke vil være Brug for Benævnelser i samme Omfang ved den elementære Undervisning som ved den videregaaende, har Udvalget fundet det mest praktisk at opstille en tredelt Navneliste, svarende til: A: Den eksamensfri Folkeskole, B: Eksamensmellemskolen og Realklassen (Realskolen) og C: Gymnasiet og andre Institutioner med tilsvarende Undervisning i Dansk Grammatik.

Ved Udarbejdelsen af *Navneliste A* er der særlig taget Hensyn til Kravet om at tilrettelægge Skolens Grammatikundervisning efter Iagttagelsesprincippet, og denne Liste omfatter derfor kun Benævnelser, som Eleverne ved Iagttagelse af Ordklasserne og de forekommende Bøjningsformer, Sætningsarter og Sætningsled m. m. kan uddrage af dertil egnede Tekster, hvortil kommer de mest almindelige Betegnelser under Lydlæren.

Navneliste B bygger videre paa A-Listen, idet den giver Benævnelser for den Differentiering af de paa A-Listen anførte Betegnelser, der er nødvendige for Eksamensskolens Undervisning, og indfører de mest almindelige latinske Benævnelser, der desuden kan være paakrævet for Fremmedsprogenes Grammatik.

Paa *Navneliste C* er Differentieringen ført videre i Overensstemmelse med de grammatiske Krav, som maa stilles til Undervisningen paa de Trin, der fører over til Universitetet eller andre højere Lærestanstalter, og der er principalt anvendt latinske Benævnelser, idet dog danske Benævnelser er foretrukket, hvor de latinske maa anses for unaturlige.

Med Hensyn til Lærernes Uddannelse gaar Udvalget ud fra, at Seminariernes Elever indøves i Brugen af saavel A- som B-Listens Navne, ligesom det forudsættes, at de er kendt med og kan bruge C-Listens Benævnelser.

A.

For Grundskolen og dens eksamensfri Skole.

I. *Lyd.*

1. Selvlyd; Medlyd.
2. Stød.
3. Tryk.
4. Selvlydskifte.

II. *Ordklasser.*

1. Navneord.
n-Ord; t-Ord.
Fællesnavn; Egennavn.
2. Tillægsord.
3. Stedord:
personlige Stedord.
Ejestedord.
paapegende Stedord.
spørgende Stedord.
henførende Stedord.
ubestemte Stedord.
4. Talord:
Mængdetal.
Ordenstal.
5. Udsagnsord.
6. Biorde.
7. Bindeord.
8. Udraabsord.

III. *Bejningsformer.*

1. Af Navneord, Tillægsord og Stedord:
Grundledsform, Afhængighedsform, Ejeform.
Entalsform; Flertalsform.
bestemt Form; ubestemt Form.
Grundform; t-Form; e-Form.
Grundform; højere Grads Form; højeste Grads
Form.

2. Af Udsagnsord:

Tidsformer:
Nutidsform; Datidsform.
Grundformer; S-Former;
Bydeform.
Ønskeform.
Navneform.
Nutids Tillægsform (lang T.).
Datids Tillægsform (kort T.).

IV. *Orddannelse.*

1. Sætningsætning, sammensatte Ord.
2. Afledning.
Forstavelse; Endelse.

V. *Ordføjning.*

1. Sætningsarter.
Hovedsætning; Bisætning.
2. Sætningsled.
Udsagnsled.
navneagtige Led:
Grundled.
foreløbigt Grundled; egentligt Grund-
led.
Afhængighedsled (Sideled).
Navnetillæg.
Tillægsagtige Led (Tillægsled).
Biled.
3. Andre Ordforbindelser, der tjener som Sæt-
ningsled.
Bindeordsled.
Bisætning.
4. Ordstilling:
ligefrem Ordstilling; omvendt Ordstilling.
5. Direkte Tale; indirekte Tale.

B.

Eksamensmellemskolen og Realklassen (Realskolen).

I. *Lyd.*

1. Stemt Lyd, ustemt Lyd.
2. Vokal eller Selvlyd.
Konsonant eller Medlyd.
Tvetyd (Diftong).
3. Stød.
4. Tryk.
5. Selvlydsskifte, (Aflyd, Omlyd).
6. Ord, Stavelse, Bogstav, stumt Bogstav, Kon-
sonantfordobling.

II. *Ordklasser.*

1. Navneord eller Substantiv.
Fælleskøn; Intetkøn (Neutrum).
Tingsnavn eller Konkret; Fællesnavn, Egen-
navn.
Tankenavn eller Abstrakt.
2. Kendeord eller Artikel.
3. Tillægsord eller Adjektiv.

4. Stedord eller Pronomen;
personligt Stedord.
Ejestedord (possessivt Pronomen).
tilbagevisende Stedord (refleksivt Pro-
nomen).
paapegende Stedord.
spørgende Stedord.
henførende eller relativt Stedord.
ubestemt Stedord.
5. Talord:
Mængdetal; Ordental.
6. Udsagnsord eller Verbum:
indvirkende eller transitivt.
uindvirkende eller intransitivt.
(Hjælpeudsagnsord).
7. Biorde eller Adverbium.
8. Bindeord eller Konjunktion:
Sideordningsbindeord.
Underordningsbindeord.

9. Forholdsord eller Præposition.
10. Udraabsord.

III. Bøjningsformer.

1. Af Navneord, Tillægsord og Stedord:
Kasus:
Navneform eller Nominativ.
Afhængighedsform eller Akkusativ,
Dativ.
Ejeform eller Genitiv.
Tal:
Ental eller Singularis.
Flertal eller Pluralis.
Bestemthed:
ubestemt Form.
bestemt Form.
Køn:
Fælleskønsform.
Intetkønsform eller Neutrum.
Grad:
Grundform eller Positiv.
højere Grads Form eller Komparativ.
højeste Grads Form eller Superlativ.
2. Af Udsagnsord:
(Finite Former):
Tid:
Nutidsform eller Præsens.
Datidsform eller Imperfektum.
Art:
Aktiv; Passiv.
Maade:
Fremsættende Form eller Indikativ.
Bydeform eller Imperativ.
Ønskeform eller Konjunktiv.
(Infinite Former):
Navneform eller Infinitiv.
Nutids Tillægsform eller Præsens Particippium.
Datids Tillægsform eller Perfektum Particippium.

IV. Orddannelse.

1. Sammensætning, sammensatte Ord.
2. Afledning:

Forstavelse; Endelse.

V. Ordfejning eller Syntaks.

1. Sætningsarter:
Hovedsætning.
Bisætning:
Navneagtig eller substantivisk.
tillægsagtig eller adjektivisk.
biordsagtig eller adverbial.
2. Sætningsled:
Udsagnsled eller Verballed.
navneagtige eller substantiviske Led:
Grundled eller Subjekt.
foreløbigt Grundled eller formelt Subjekt.
egentligt Grundled.
Objekt: Genstandsled.
Hensynsled.
Omsagnsled til Grundled.
Omsagnsled til Genstandsled.
Styrelse for et Forholdsord eller et Bindeord.
Navnetillæg eller Apposition.
tillægsagtige eller adjektiviske Led:
Vedføjeelse (Attribut).
Omsagnsled til Grundled.
Omsagnsled til Genstandsled.
Tilstandsbetegnelse (Apposition).
biordsagtige eller adverbialle Led.
3. Andre Ordforbindelser, der tjener som Sætningsled:
Bindeordsled.
Forholdsordsled eller Præpositionsled.
Bisætning.
4. Ordstilling:
ligefrem Ordstilling; omvendt Ordstilling.
5. Direkte Tale; indirekte Tale.
Anvendelsen af de i Parentes staaende latinske Navne overlades til Lærerens Skøn.

C.

Gymnasiet.

I. Lyd.

1. Stemt Lyd; ustemt Lyd.
2. Vokal:
rundet Vokal; urundet Vokal,
(høj, mellemhøj, lav Vokal),
Fortungevokal, Bagtungevokal.
Konsonant:
Næselyd eller Nasal, Lukkelyd (Klusik),
Hemmelyd (Spirant), Læbelyd, Tunge-
spidslyd, Fortungelyd, Bagtungelyd.
Diftong.
3. Stød.
4. Tryk.
Hovedtryk, Bitryk, Svagtryk.
5. Selvlydsskifte (Aflyd, Omlyd).

II. Ordklasser.

1. Substantiv.
Fælleskøn, Intetkøn eller Neutrum.
Konkret.
Fællesnavn (Apellativ).
Egennavn (Proprium).
Abstrakt.
2. Artikel.
3. Adjektiv.
4. Pronomen:
personligt, reflektivt, reciprokt, demon-
strativt, spørgende, relativt, ubestemt
Pronomen.
5. Talord:
Mængdetal, Ordenstal.

6. Verbum:
 transitivt.
 intransitivt.
 (Hjælpeverbum).
 7. Adverbium.
 8. Konjunktion:
 Sideordningskonjunktion.
 Underordningskonjunktion.
 9. Præposition.
 10. Udraabsord (Interjektion).

III. Bøjningsformer.

1. Deklination.
 Kasus:
 Nominativ.
 Akkusativ (Dativ).
 Genitiv.
 Tal:
 Singularis.
 Pluralis.
 Bestemthed:
 ubestemt Form.
 bestemt Form.
 Køn:
 Fælleskønsform.
 Intetkønsform eller Neutrum.

Grad:

Positiv.
 Komparativ.
 Superlativ.

2. Konjugation.

Finite Former:

Tid: Præsens.
 Imperfektum.

Genus: Aktiv.

Passiv.

Maade (Modus):

Indikativ, Imperativ, Kon-
 junktiv.

Infinite Former:

Infinitiv.

Præsens Participium.

Perfektum Participium.

IV. Orddannelse.

1. Sammensætning, sammensat Ord.
 2. Afledning.
 Forstavelse (Præfix).
 Endelse (Suffix).

Syntaks.

1. Sætningsarter:

Hovedsætning.

Bisætning.

substantivisk.

adjektivisk.

adverbiel.

2. Sætningsled:

Verballed.

Substantiviske Led:

Subjekt.

formelt Subjekt.

Objekt.

Akkusativobjekt (direkte Objekt).

Dativobjekt (indirekte Objekt).

Prædikativ:

Subjektsprædikativ.

Objektsprædikativ.

Styrelse for Præposition eller
 Konjunktion.

Apposition.

Adjektiviske Led:

Attribut.

Prædikativ.

Subjektsprædikativ.

Objektsprædikativ.

Apposition.

Adverbielle Led.

3. Andre Ordforbindelser, der tjener som Sætningsled:

Konjunktionsled.

Præpositionsled, Bisætning.

4. Ordstilling:

ligefrem Ordstilling, omvendt Ordstil-
 ling (Inversion).

5. Direkte Tale, indirekte Tale.

Gasfaren i det daglige Liv.

I en Betænkning afgivet af den af Indenrigsministeriet nedsatte Kommission angaaende Gasfaren i det daglige Liv oplyses det, at det gennemsnitlige Indhold af Kulilte i Husholdningsgas er 8—14 pCt., og Indholdet er i alle Tilfælde saa stor, at Gassen er overordentlig giftig.

Antallet af Forgiftninger fra Kogegas som Følge af Ulykkestilfælde er i Sammenligning med Antallet af andre Forgiftninger ved Ulykkestilfælde betydeligt. Naar Antallet trods Gassens store Giftighed ikke er endnu større, skyldes det, at man i Almindelighed bliver opmærksom paa Faren paa Grund af Gassens fremtrædende Lugt. Saadanne Forgiftninger hidrører hovedsagelig fra Gasinstallationer i Køkkener, og de indtræder hyppigst hos enligboende ældre eller svagelige Personer, ofte under Søvn. I Almindelighed opstaar Forgiftningen ved, at Gassen strømmer ud af Hanen som Følge af, at der ikke er blevet lukket for Gassen, eller at Gassen er blevet slukket, f. Eks. ved at Maden koger over eller paa Grund af Træk, eller ved, at Gasslangen falder af. Endvidere kan Forgiftningen skyldes Utætheder ved Ledninger og Slange eller en mangelfuld Forbrænding af Gassen paa Grund af utilstrækkelig Tilførsel af Luft.

Garageforgiftninger opstaar ved Indaanding af Kulilte, som indeholdes i Udstødningsgassen fra arbejdende Motor i Motorkøretøjer. En Bil bør altid køres forlæns ind i Garagen (ikke bakkes ind), og Motoren standses straks, naar Vognen er kommet ind i Garagen. Herved opnaas, at Motorens Udblæsningsrør har saa godt som direkte Adgang til den frie Luft, naar Garageporten er aaben. Det er livsfarligt at have Motoren i Gang for lukket Port.

Forgiftning i Brønde kan skyldes Kultveilte, f. Eks. udviklet ved Forraadnelse, men i Almindelighed hidrører „Forgiftningen“ fra Mangel paa Ilt.

Luften, der findes i de Jordlag, en Brønd føres ned igennem, vil ofte være meget fattig paa Ilt. Iltten fra den atmosfæriske Luft bruges i de dybere Jordlag ved forskellige Iltningsprocesser, og da Luften i disse Lag kun i ringe Grad staar i Forbindelse med Atmosfæren, vil en Udligning vanskeligt finde Sted. Saa længe Barometerstanden er konstant eller stigende, vil der sjældent være nogen Fare, men hvis Barometerstanden falder, vil iltfattig Luft fra de omgivende Jordlag i større Mængder strømme ud i Brønden. Under saadanne Forhold vil det kunne være meget farligt at arbejde i Brønden. I Almindelighed vil man ikke blive advaret, idet man hverken gennem Lugt eller Smag vil kunne erkende, at Luften er fattig paa Ilt, ligesom man langt fra altid bliver opmærksom paa, at Aandedrættets Livlighed som Følge af Iltmanglen forøges; Bevidstløshed indtræder, Aandedrætscentret lammes, og Faren for, at den paagældende dør, er under disse Omstændigheder meget stor.

Af Hensyn til Faren for Ulykker under Arbejdet i Brønde bør man gøre sig til Regel, inden man gaar ned i Brønden, at sænke et brændende Lys ned i denne for at konstatere, om Luften indeholder tilstrækkelig Ilt. Hvis Lyset slukkes, er der Iltmangel, og der maa da sørges for Ventilation af Brønden. Iltmangel kan selvfølgelig ogsaa opstaa under længere Tids Arbejde i en Brønd, hvorfor det vil være rigtigt at foretage regelmæssige Prøver med et tændt Lys, hvis man ikke kan have et saadant brændende til Stedighed paa Arbejdsstedet. Ingen bør arbejde i Brønd uden Tov, som muliggør det for Medhjælp oven for Brønden naar som helst at trække den i Brønden beskæftigede Person op.

Ammoniak og Svovlbrinte kan forekomme i Ajeleholdere og give Anledning til dødelige Forgiftninger. Ogsaa under Arbejde i Ajeleholdere maa man være forsynet med et Reb om Livet, saaledes at man i Sygdomstilfælde kan trækkes op af en Medhjælper.

Ved Lektor *J. K. Eriksen.*

Faren ved Elektriciteten.

Mange Mennesker har saa meget Kendskab til Elektriciteten, at de f. Eks. kan forbinde Ledningerne til en Lampe, saaledes at Lampen kan lyse upaaklageligt, og de kan maaske endog faa en elektrisk Motor til at arbejde, og derfor synes adskillige Mennesker, at det ikke er nødvendigt for dem at sende Bud efter Elektrikeren, naar de skal have udført et eller andet mindre Stykke Arbejde ved deres elektriske Installation.

Nu maa man imidlertid ikke glemme, at selv om Installationen tilsyneladende fungerer, som den skal, er det slet ikke sikkert, at Arbejdet er udført paa den rigtige Maade; der kan udmærket godt være begaaet en eller anden Fejl, som maaske kun en Fagmand kan se, men som kan faa skæbnesvangre Følger. Mange Mennesker er blevet dræbt af den elektriske Strøm, og mange Ildebrande er fremkaldt af Elektriciteten, fordi Folk, som ikke har haft tilstrækkelig Forstand paa elektriske Installationer, har givet sig af med Elektrikerarbejde.

Det er derfor forbudt Forbrugerne selv at foretage sig noget ved deres elektriske Installationer, og de elektriske Installatører skal ved deres Arbejde rette sig efter ganske bestemte Forskrifter, som gaar ud paa at nedsætte Faren ved de elektriske Anlæg til det mindst mulige.

Man maa imidlertid ikke tro, at Elektriciteten ikke er farlig, naar blot Installationen er udført rigtigt og i Overensstemmelse med Forskrifterne. Installationen skal nemlig holdes i Orden, og navnlig hvor Installationen er udsat for Fugtighedens Paavirkning, er det nødvendigt, at den en Gang imellem undersøges af en Fagmand, som ved at foretage Maalinger er i Stand til at afsløre eventuelle Isolationsfejl og rette disse eller andre Fejl, forinden de faar Lejlighed til at anrette Ulykker.

Selv om en elektrisk Installation er udført paa bedste Maade og er udmærket vedligeholdt, maa man ved Brugen af Elektriciteten udvise en vis Forsigtighed og Omtanke for ikke at udsætte sit Liv og sine Ejendele for Fare, og der skal i det følgende gives en Vejledning i, hvorledes man bør omgaaes Elektriciteten i det daglige Liv for at imødegaa den Brandfare og Livsfare, som Anvendelsen af Elektriciteten rummer.

I. Brandfaren.

Brandfaren ved Elektriciteten beror paa, at Strømmen ved at „skyde Genvej“ fra den ene Ledning til den anden eller ved at snige sig fra den spændingsførende Ledning til jordforbundne Bygningsdele kan foraarsage en Opvarmning og eventuelt Antændelse. I et saadant Tilfælde er det af uhyre Vigtighed, at Installationens Sikringer fungerer, som de skal, og at Strømmen fra Elektricitetsværket ikke kan finde Vej ind til Installationen udenom Sikringerne. Det er derfor forbudt at anbringe andre Genstande end de reglementerede Sikringer i Sikringsholderne, og det er forbudt at anvende Sikringer, som er reparerede. Overtrædelse af denne Regel kan medføre Ildebrand og vil blive straffet.

Sker der en Sikringsoverbrænding i det Øjeblik, man slutter Strømmen til en Bordlampe eller til en anden Brugsgenstand, hvis Ledning er sat i Forbindelse med en Stikkontakt, er det sandsynligt, at der er en Kortslutning i Brugsgenstanden eller i Ledningen. Man maa derfor straks fjerne Ledningen fra Stikkontakten, forinden man sætter nye Sikringer i Sikringsholderne, og derefter maa man lade Brugsgenstanden eller Ledningen reparere, forinden man paany slutter den til Installationen.

Hvis derimod Sikringsoverbrændingen ikke sker samtidig med Tilslutningen af en transportabel Brugsgenstand og derfor ikke kan antages at skyldes en Fejl af nævnte Art, kan man ikke umiddelbart vide noget om, hvor i Installationen Fejlen befinder sig, og man er i hvert Fald ikke i Stand til selv at fraskille den paagældende Del af Installationen. Nu kan det tænkes, at Sikringsoverbrændingen kan have en forholdsvis uskyldig Aarsag, og man kan derfor tillade sig at prøve, hvordan det gaar, hvis man skruer et enkelt Sæt nye Sikringer i Holderne. Hvis de saaledes indsatte Sikringer ogsaa brænder over, er der Fare paa Færde, og det er derfor forbudt at udskifte Sikringerne mere end en Gang, da Faren vokser, for hver Gang der sættes Spænding paa en eventuel Isolationsfejl. Brænder de nye Sikringer over, skal man tilkalde en Installatør, som kan undersøge og istandsætte Installationen. Ligeledes skal man lade sin Installation undersøge, hvis det gentagne Gange sker, at Sikringerne brænder over uden paaviselig Aarsag, selv om Overbrændingerne ikke sker umiddelbart efter hinanden.

Paa en Gaard i Nærheden af Ebeltoft var det flere Gange med nogle Dages Mellemtid sket, at Lyset i Stuehuset og Svinestalden ikke vilde virke. Gaardejeren havde da skruet nogle nye Sikringer i Holderne, og saa kunde Lyset igen brænde et Stykke Tid. Han havde lagt Mærke til, at man fik elektrisk Stød, naar man rørte ved

en Væg i Stalden, og han var derfor nok klar over, at der var noget galt med Installationen, men han vilde dog vente med at tale med Installatøren, indtil han nogle Dage senere tog ind til Byen i anden Anledning.

Dagen kom, og han tog af Sted. Ud paa Eftermiddagen, inden han endnu havde naaet at faa talt med Installatøren, fik han inde i Byen Telefonbesked om, at hans Gaard stod i lys Lue, og at Køer og Svin var indebrændt. Der var ingen Tvivl om, at Branden stammede fra Lysininstallationen, og da det baade blev oplyst, at han var blevet ved med at skrue nye Sikringer i, hver Gang de gamle brændte over, og at han havde ladet mange Dage hengaa uden at foretage sig noget for at imødegaa Brandfaren og ikke engang havde afbrudt Gruppeafbryderen ved Maaleren, før han tog hjemme fra, blev han idømt en Bøde, fordi han ikke havde foretaget sig det ringeste for at faa Installationen afbrudt og efterset. Men hans Forsømmelse kom til at koste ham meget mere end selve Bøden, for Brandforsikringsselskabet nægtede at udbetale ham hele Forsikringssummen for den nedbrændte Ejendom, saaledes at han kun fik udbetalt et væsentlig mindre Beløb til Genopførelse af Ejendommen.

Transportable Ledninger er i højere Grad end nogen anden Del af en elektrisk Installation udsat for Slid og Beskadigelse, og derfor hidrører en stor Del af Elektricitetsbrandene fra saadanne Ledninger.

Det er derfor vigtigt, at transportable Ledninger er i Orden. Opdager man, at en saadan Ledning begynder at blive slidt, gør man bedst i straks at kassere den og faa den erstattet med en ny. Ledningen er navnlig tilbøjelig til at tage Skade lige ved Stikproppen og ved det Sted, hvor den er sluttet til Brugs-genstanden, fordi Ledningen, naar den bevæges, navnlig bøjes her, og derfor gør man vel i af og til at undersøge disse Steder af Ledningen. Endvidere bør man gøre sig til Regel, naar man benytter en Støvsuger eller et elektrisk Strygejern, at sørge for, at Gardiner eller Portierer ikke befinder sig lige i Nærheden af den Stikkontakt, fra hvilken Strømmen tages, fordi Brugen af Støvsugere og Strygejern medfører en stadig Bevægelse af Ledningen, som derved i Tidens Løb kan beskadiges ved Stikproppen.

Det er forbudt at fastgøre transportable Ledninger til Vægge eller Paneler eller lignende ved at anbringe Ledningerne direkte paa Søm eller Kroge, fordi Søm eller Kroge meget let ved de stadige smaa Bevægelser af Ledningen kan gnave Isolationen i Stykker og fremkalde en Kortslutning. Vil man endelig have en transportabel Ledning fastholdt, kan dette gøres ved at fastbinde den til Porcelænsknapper.

Hvis der opstaar en Kortslutning paa en transportabel Ledning, og Kortslutningen foraarsager en Flammedannelse, er Faren selvfølgelig størst, hvis der ikke befinder sig Mennesker i Nærheden, som straks kan gribe ind og forhindre, at der opstaar Ildebrand. Derfor bør man, naar man er færdig med at bruge en Bordlampe eller en anden elektrisk Genstand, altid slukke denne ved Hjælp af den Afbryder, som sidder i den faste Installation, og ikke nøjes med at slukke ved Hjælp af Afbryderen paa selve Lampen eller Genstanden, thi derved opnaar man jo ikke at faa gjort Tilledningen spændingsløs, og der bestaar derfor stadig Fare for en Kortslutning i den transportable Ledning. Denne Regel gælder navnlig, hvor det drejer sig om transportable Motorer i Landbrugsrum eller i andre Rum med letantændelige Stoffer i større Mængde. Her er det ligefrem forbudt ifølge Lovgivningen at lade transportable Ledninger til Motorer henligge under Spænding, naar Motorerne ikke benyttes. Man skal aabne Afbryderen i den faste Installation eller fjerne Stikproppen fra Kontaktdaasen i den faste Installation.

II. Livsfaren.

Elektriciteten rummer foruden Brandfaren ogsaa en betydelig Fare for Menneskers og Dyrs Liv og Lemmer. Mange Mennesker er kommet alvorligt til Skade, og adskillige har mistet Livet ved at blive udsat for den elektriske Strøm. Man er ikke fuldtud klar over, hvori Elektricitetens dødelige Virkning bestaar, men det er konstateret, at Strømmen kan lamme saavel Aandedrætsorganer som Hjertets Funktioner. Vekselstrømmen er i den Henseende betydelig farligere end Jævnstrømmen.

Man maa gøre sig klart, at det menneskelige Legeme er i Stand til at lede Strømmen, og at der derfor vil opstaa en Strøm i Legemet, hvis to Steder af dette udsættes for forskellige Spændinger. Et Stengulv kan optræde som Leder for Elektricitet og maa derfor i Almindelighed betragtes som en jordforbunden Genstand. Hvis man derfor, samtidig med at man staar paa et Stengulv, rører ved en spændingsførende Metalgenstand, vil der opstaa en Strøm fra denne gennem Legemet til Jord, hvilket man vil føle som et „elektrisk Stød“. Hvis man er i Stand til straks at slippe Metalgenstanden, sker der sandsynligvis ingen Skade udover, at man maaske faar et mindre Brandsaar, men ulykkeligvis er det saadan, at Strømmen kan fremkalde en krampagtig Sammentrækning af Musklerne, saaledes at Haanden maaske lukker sig sammen, og man ikke kan slippe sit Greb om den spændingsførende Genstand.

Luftledninger.

Det er altid farligt at berøre en nedfalden Stærkstrømsledning og da navnlig en Højspændingsledning. Selv en nedfalden Svagstrømsledning eller en Antenneledning kan være farlig at berøre, dersom dens Beliggenhed er en saadan, at den ved Faldet kan være kommet i Berøring med en spændingsførende

Stærkstrømsledning. Ser man en Ledning ligge hen ad Jorden, maa man derfor ikke uden videre tage fat om den for at flytte den. Man maa undgaa at komme for nær til Ledningen, og man bør faa sat Vagt ved denne og advare andre Vejfarende, ligesom man maa faa telefoneret til Elektricitetsværket, som derefter kan tage Affære.

Det siger sig selv, at man aldrig maa klatre op i en Elektricitetsmast, da man derved kan risikere at komme i Berøring med Ledningerne, og at man ikke maa kaste Traad — navnlig ikke Metaltraad — op mod Luftledninger.

Selv Sejlgarnssnore kan medføre Fare, naar de slynges op over Stærkstrømsledninger, hvis de er fugtige, eller hvis de bliver hængende i Ledningerne og senere bliver vaade af Regnen.

I Jylland løb en Dreng og legede med en Drage. Sejlgarnssnoren blev filtret ind i nogle Stærkstrømsledninger, og da Snoren var fugtig, gik en elektrisk Strøm fra Ledningerne ned gennem Snoren og gennem Drengens Legeme til Jord med det Resultat, at Drengen ikke kunde slippe Snoren. En Mand, som opholdt sig i Nærheden, prøvede paa at befri Drengen, men blev selv hængende ved Snoren og kunde heller ikke slippe løs. Tilfældigvis kom en Elektriker til Stede, og han var klar over, at det ikke kunde nytte at prøve paa at klippe Snoren over, da han derved selv vilde blive ramt af Strømmen. Han fik fat i en Avis, som han rullede sammen og tændte Ild i, og med denne Fakkellbrændte han nu Sejlgarnssnoren over, hvorved han befriede de to Personer; men havde Elektrikeren ikke udvist en saa prisværdig Aandsnærværelse og Raadsnarhed, havde de begge været Dødens sikre Bytte.

Kast aldrig Sten eller andre Genstande efter Luftledningers Porcelænsisolatorer. Gaar en Isolator itu, kan det foraarsage meget alvorlige Forstyrrelser i Elektricitetsforsyningen, og den skyldige kan blive straffet derfor, men endvidere kan det bevirke, at Ledningerne falder ned og derved kan anrette Ulykker paa Mennesker og Dyr.

Installationer.

Afbrydere, Strygejern, Støvsugere, Motorer, Bordlamper af Metal og lignende Genstande kan meget let tænkes at være behæftet med Isolationsfejl, saaledes at der er Spænding paa den ydre Metal-kappe, og det kan derfor være farligt at røre ved saadanne Genstande, naar man staar paa et ledende Underlag, d. v. s. Stengulv, fugtigt Trægulv, en Jernkonstruktion, eller hvis man befinder sig i det fri.

I Badeværelser vil en Berøring med spændingsførende Dele være særlig farlig, fordi der her som Regel er rigelig Fugtighed til Stede, foruden at der gennem Vandrørene er en direkte Forbindelse til Jord. Yderligere er man, naar ens Hud er fugtig af Badet, særlig modtagelig for den elektriske Strøms Paavirkning. Det er derfor forbudt at anbringe Afbrydere og Stikkontakter i Badeværelser, og Lamper i Badeværelser skal være anbragt udenfor Rækkevidde fra Badekarret. Ved en Del ældre Installationer er disse Bestemmelser dog ikke overholdt, og her maa man derfor være yderst forsigtig, navnlig da Fugtigheden jo kan foraarsage, at der er Isolationsfejl paa Afbrydere eller Lamper.

I en Villa i Nærheden af København var en Dreng i Færd med at bade i et Badeværelse med en saadan ældre Installation. Det elektriske Lys gik ud, og han tænkte sig, at Grunden var den, at Glødelampen var gaaet løs i Holderen. Han rejste sig derfor op i Badekarret og greb om Lampen for at skrue denne fast. Han er herved kommet i Berøring med Metalgevindtet paa Glødelampen, og da Lampeholderen har været forkert monteret, saaledes at den spændingsførende Ledning var forbundet til Holderens Gevind, er Strømmen fra Lampen gaaet igennem hans Legeme til det jordforbundne Badekar, og da Familien fandt ham, var han død.

Elektriske Lamper, der bruges som Haandlamper og sættes i Forbindelse med Stikkontakter, skal være af en særlig Udførelse, for at man kan haandtere dem, og for at Pæren ikke skal blive slaaet i Stykker under Brug. De skal have et godt stort Haandtag af Isolationsmateriale med en stor Isolationskrave, hvorpaa der er fastskruet et Metalgitter eller en solid Glaskuppel, som helt omslutter Glødelampen. Ledningen skal være af en særlig solid Udførelse og maa ikke være en almindelig snoet Dobbeltledning af den Slags, som anvendes f. Eks. til Bordlamper i almindelige Stuer. Hjemmelavede Haandlamper har forvoldt mange Menneskers Død, og det er derfor en utilgivelig Letsindighed at flikke dem sammen og at bruge dem, men ikke desto mindre findes der mangfoldige af dem, navnlig paa Landejendomme, paa Arbejdspladser, og i Værksteder, uden at de Mennesker, der benytter dem, og som maaske selv har sammenflikket dem, skænker Faren ved dem den ringeste Tanke.

Paa en Landejendom i Nærheden af Randers fandtes en saadan hjemmelavet Haandlampe med en meget lang Ledning og med en Messingfatning, hvis Porcelænskrave var slaaet itu, saaledes at det halve af den manglede. En Aften, da Konen vaskede Tøj, benyttede hun Lampen til at skaffe sig Lys til Arbejdet ude i Vaskehuset, hvor den var hængt op paa et Søm i Væggen; Ledningen var trukket ind i Dagligstuen, hvor den var sluttet til en Stikkontakt. Manden var gaaet i Seng og faldet i Søvn, og da han vaagnede den næste Morgen savnede han Hustruen. Han fandt hende liggende død paa Gulvet i Vaskehuset med Lampen i den venstre Haand.

Hun har antagelig villet løfte Lampen ned fra Væggen og er saa kommet til at røre ved de ubeskyttede spændingsførende Dele, og da hun har staaet med vaadt Fødtøj paa det vaade Stengulv, har der været særlig gunstige Betingelser for, at Strømmen kunde gaa igennem hende.

Ulykken kan ogsaa ske, selv om man ikke er i direkte Berøring med jordforbundne Dele, da ethvert elektrisk Apparat indeholder Ledninger med to forskellige Spændinger, og kommer man til at røre ved begge Ledninger paa én Gang, slutter man Strømmen igennem sit eget Legeme.

Et saadant Tilfælde indtraf for en Dame, der vilde sætte en ny Skærm paa en Natbordslampe i sit Soveværelse. For at kunne gøre det maatte hun skrue Glødelampen af, men hun tænkte selvfølgelig ikke paa at afbryde hende ved Stikkontakten. Da hun tog den gamle Skærm af, væltede Lampen for hende, hvorved Lampeholderens Porcelænskrave knustes mod Bordpladen. Idet hun greb efter Lampen, fik hun med den ene Haand fat i dens Metalfod og med den anden Haand om Lampeholderen. Hun blev straks ramt af Strømmen og kunde ikke slippe Lampen. Hun gav uvilkkaarlig et Skrig fra sig, og hendes 10-aarige Datter blev herved klar over, at der var noget galt paa Færde, hvorfor hun resolut løb ud til Maaleren og afbrød Strømmen ved Gruppeafbryderen. Moderen kunde nu slippe Lampen, men besvimele, og Datteren, der ikke var tabt bag af en Vogn, telefonerede derfor straks til Faderen og satte ham ind i Sagen, hvorefter Faderen sørgede for, at en Læge hurtigt kom til Stede og tog Moderen under Behandling. Da man undersøgte Lampen, viste det sig, at den havde en Isolationsfejl, idet der var Forbindelse mellem den ene Ledning og Metalfoden, hvad man ikke tidligere havde kunnet mærke. Først da Porcelænskraven gik i Stykker, og Moderen kom til samtidig at røre ved Lampefoden og Holderens blottede Gevind, der var forbundet til den anden Ledning, gav Fejlen sig til Kende. Moderen paadrog sig en alvorlig Forbrænding i den ene Haand; men takket være den lille Piges Aandsnærværelse blev Moderens Liv reddet.

IV. Hjælp ved Ulykkestilfælde.

Hvis man er Vidne til, at en Person bliver ramt af den elektriske Strøm, gælder det om at hjælpe hurtigt og muligt, men dog uden at handle overilet.

Sker Ulykkestilfældet ved en Installation, skal man hurtigst afbryde Strømmen ved at aabne Gruppeafbryderen ved Maaleren eller ved at rykke Stikproppen ud af Stikkontakten, for saa vidt det drejer sig om et transportabelt Apparat. Man skal ikke nøjes med at afbryde ved den Afbryder, der fører Strømmen til den paagældende Brugsgenstand, da Installationen kan være forkert udført og Afbryderen indskudt i Nullederen, saaledes at den tilskadekomne ikke derved befries for Spændingen. Gruppeafbryderen bryder Forbindelsen i begge Polariteter.

Er en Person kommet i Berøring med en Højspændingsledning, maa man — hvis man ikke er Fagmand paa Elektricitetens Omraade — ikke forsøge at hjælpe ham, før man har telefoneret til det paagældende Elektricitetsværk om at afbryde Spændingen, og Værket har svaret, at Linien er spændingsløs; man kan derefter fjerne den tilskadekomne fra Ledningen.

Drejer det sig om en nedfalden Lavspændingsledning, fra hvilken en Person ikke kan frigøre sig ved egen Hjælp, kan man maaske ved Hjælp af en tør Træstok, et tørt Bræt, en tør Trøje el. lign. faa slaaet Ledningen bort fra ham eller søge at bringe Ledningen i Forbindelse med noget jordforbundet, f. Eks. et Vandrør eller et Gasrør, en Brandhane eller en Jernmast; ved den Kortslutning, som derved indtræder, vil Sikringen paa Værket eller i Transformatorstationen sandsynligvis brænde over, saaledes at Ledningen bliver spændingsløs, hvilket man kan konstatere ved, at den Gnistdannelse, som opstaar ved Kortslutningen, ophører. Lykkes det ikke paa denne Maade at gøre Ledningen spændingsløs, kan man maaske ved Hjælp af en Økse eller en Spade med Træskaft hugge Ledningen over.

Hvis ogsaa dette mislykkes, eller hvis man kan indse, at det vil vare for længe, inden man kan faa fat i de nødvendige Redskaber for at bryde Ledningen, kan man, naar man udviser tilstrækkelig Forsigtighed, løfte den forulykkede op fra Jorden og derved bryde Strømmen, som fra Ledningen passerer igennem hans Legeme til Jord. I samme Øjeblik vil han kunne slippe sit Greb om Ledningen.

I alle Tilfælde gælder det, at Hjælperen, hvis han nødvendigvis maa røre ved den forulykkede, saa længe denne endnu er i Forbindelse med Spændingen, maa passe paa ikke selv at blive ramt af Strømmen; han maa huske, at Strømmen kan passere fra den tilskadekomnes Legeme gennem Hjælperens Legeme til Jord. Derfor maa han passe paa ikke at røre ved den spændingsførende Genstand eller ved den tilskadekomnes blottede Hud med bare Hænder. Bedst er det, at Hjælperen isolerer sig fra Jord ved at stille sig paa tørt Træ, tørre Tæpper el. lign. En Person, som er iført Gummistøvler eller Galoscher, vil være udmærketegnet som Hjælper, da Gummiet isolerer ham fra Jord; han maa blot passe paa ikke at komme i direkte Berøring med Jorden eller med andre Personer, som ikke er isolerede fra Jorden, samtidig med at han rører ved den tilskadekomne.

Hvis den tilskadekomne efter at være befriet er bevidstløs, skal man forsøge med kunstigt Aandedræt efter Holger Nielsens Metode.

Ved Lektor J. K. Eriksen.

Arbejdsplan for Skolekøkkenundervisningen.

De enkelte Dele af Arbejdet under *kvindelig Husgerning* kan tilrettelægges saaledes for den købstadordnede Skole:

Plan for 6. Aargang.

1. Orientering. Støvaftørring. Vridning af Klud.
2. Overhøring. Afsøbning. Vand. Rengøringsmidler.
3. — Gulvvask. Skuring af Trætøj.
4. — Pudsning af Glas og Metal.
5. — Rengøring af Kogeapparater. Gas, Elektricitet, Brænde og Kul eller Petroleum.
6. Grynsuppe. Borddækning og Opvask. (Forevisning).
7. — — — —
8. Vandgrød. Regnskab.
9. Mælkekogning. Regnskab.
10. Vælling.
11. Grød med Saft.
12. Frugtsuppe.
13. Frugtgrød med Mælk. Repetition af Rengøringsarbejderne
14. Kartoffler (kogt med Skræl) med smeltet Smør.
15. — — — — — Persillesovs.
16. — — — uden — — Løgsovs.
17. Røget Sild med stuede Kartoffler.
18. Grøntsager (kogt) med smeltet Smør.
19. — — — Persillesovs.
20. Stegt Flæsk med stuede Grøntsager.
21. Ruskomsnusk. (Sommerret af Grøntsager).
22. Pandekager.
23. Brødsuppe med Frugt.
24. Øllebrød med Mælk. Forberedelse til Vask.
25. Vask af broget Tøj. (Vask i Haanden).
26. Rulning og Strykning.
27. Bagning. Pleskener og Makroner.
28. Te med Pleskener og Makroner. Julebord.
29. Frokostpølse med Kartoffelmos.
30. Plukfisk af Klipfisk.
31. Rismelsgrød med sødet Øl. Repetition af Mælkekogning og Jævning.
32. Smørrebrød med Raakostpaalæg.
33. Æg. (Forskellige Maader at koge Æg paa).
34. „Skidne“ Æg.
35. Flæskeæggekage (vendes ikke).
36. Hvid Sagosuppe. Repetition af Grynsuppe.
37. Brødsuppe med Æg.
38. Overhøring.
39. Bagning. Repetition.
40. Kakao med Kager.

Plan for 7. Aargang.

1. a) Orientering. Arbejdsfordeling. Forberedelse til Vask.
b) Rengøringsarbejder. Vask af hvidt Tøj.
2. a) Mel og Bagepulver.
b) Hurtigbagte Horn. (Enkeltmandsundervisning).

- a) Mælk og Mælkeprodukter.
3. b) Smør og Ost. Smørrebrød med Ost.
4. a) Mælk og Mælkemad.
b) Vælling. Stuvet Spinat med overskaarne Æg.
5. a) Kærnemælksbrødsuppe.
b) Flæskeæggekage (vendt). Kærnemælksbrødsuppe.
6. a) Rensning af Spegesild.
b) Øllebrød. Spegesild med Løgsovs.
7. a) Klipfisk og dens Behandling.
b) Klipfisk med Sennepssovs. Rabarbersuppe.
8. a) Baccalao. Rabarbergrod med Mælk.
b) — — — — —
9. a) Gær og Brødbagning.
b) Franskrød (Enkeltmandsundervisning).
10. a) Syltning: Rabarbersaft.
b) Blomkaal med Tomatsovs og Ris. Kærnemælkskoldskaal.
11. a) Legeret Sovs. Rabarberkage.
b) Grøntsager med legeret Sovs. Rabarberkage.
12. a) Galopkringle.
b) Chokolade med Galopkringle. Hengemning før Ferien.
13. a) Syltning: Saft og Gele.
b) — : — — — Rødgrød med Mælk. (Enkeltmandsundervisning).
14. a) — : Hel Frugt.
b) — : — — Byggrynssuppe med Frugt.
15. a) Salater: Urte- og Sildesalat.
b) Smørrebrød med Salater.
16. a) Kartoffelen og dens Næringsindhold.
b) Stegt Sild med varm Kartoffelsalat (Enkeltmandsundervisning).
17. a) Kogte Sild i sur Sovs. Tyttebærgrod.
b) — — — — —
18. a) Kogt Torsk. Bagning: Formkage.
b) — — Brødsuppe med Frugt.
19. a) Stegt Torsk. Bagte Brødterninger.
b) — — med kold Kartoffelsalat. Frugtsuppe med bagte Brødterninger.
20. a) Gul Ærtesuppe, stegte Æbler.
b) — — — — —
21. a) Afbagning: Boller, Vandbakkelser, Budding m. m.
b) Kød i Kaal. Hyldebærsuppe med Boller.
22. a) Kogning af Kød.
b) Kødsuppe med bagte Boller. Kød med Peberrodssovs.
23. a) Frikassé. Russisk Pandekage.
b) — — — — —
24. a) Kød i Karry med løskogte Ris. Arme Riddere med Frugtsovs.
b) — — — — —
25. a) Klipfiskebudding. Saftsuppe med smaa Vandbakkelser.
b) — — — — —
26. a) Urtesuppe. Klejner.
b) — — Rengøring.
27. a) Smaakager.
b) Risgrød med sødet Øl. Smaakager. Rengøring.
28. a) Æbleskiver. Kaffe.
b) — — Klejner og Smaakager.
29. a) Stegning af Kød.
b) Steg. Æblekage.
30. a) Gullasch med Kartoffelmos. Kærnemælksuppe.
b) — — — — —
31. a) Hakkebøf. Citronfromage.
b) — — (Enkeltmandsundervisning).
32. a) Fars: Kødrand, Boller, Frikadeller m. m.
b) Kødrand med stuede Gulerødder. Mannagrod med Saft.

33. a) Frikadeller med Sovs og Kartoffler. Mannagrynsbudding.
b) — — — — — — — — — —
34. a) Kødboller i brun skarp Sovs. Kærnemælksbudding med Saftsovs.
b) — — — — — — — — — —
35. a) Hjemmets Arbejde.
b) — — — — — Maizenabudding med Saftsovs.
36. a) — — — — —
b) — — — — — Chokolade med Pariserboller.
37. a) Stegt Selleri med Raakostsalat. Citronsuppe med Tvebakker.
b) — — — — — — — — — —
38. a) Indmad: Stegt Lever med Bacon.
b) — — — — — Appelsingele med Creme.
39. a) Nyreragout med Kartoffelmos. Frugtsuppe med Rismelsboller.
b) — — — — — — — — — —
40. a) Gennemgang af Afslutningsmiddagen.
b) Afslutningsmiddag.

De med a) betegnede Punkter bestaar af teoretisk Undervisning og Forevisning, hvortil der medgaar 1 Time; de med b) betegnede Punkter bestaar af praktisk Arbejde, hvortil der beregnes 3 Timer. Hvor intet andet er anført, arbejdes i „Familier“ efter den forannævnte Arbejdsfordelingsplan. Til Planen kan føjes Ekstraarbejder, bestaaende af Bagværk (Horn, Franskrød, Kringle, Formkage, Smaakager). Tilberedning af Paalæg (Salater) og Syltning. Den daglige Indøvelse i Orden og Renlighed fortsættes i denne Klasse.

Plan for 8. Aargang.

1. Orientering. Regnskab. Ordning af Kolonneregnskabsbogen.
F. Æg og Æggeretter. Grahamsbrød.
2. P. Frokost. Omelet med Grønsager. Æg med benfri Sild. Røræg med kogte Gulerødder. Urtesalat. Grahamsbrød. Kaffe med Galopkringle.
3. P. Frokost: Franskrødsskiver med stuvet Spinat og Spejlæg. Æg med Tomat. Hakket Æg og røget Sild. Urtesalat. Grahamsbrød. Kaffe med Pariserboller.
4. F. Kartoffelretter. Bagning. Lagkage. Tvebakker.
5. P. Kartoffelmosrand med brunede Roer. Rabarbersuppe med bagte Boller.
6. P. Kartoffelfrikadeller med Raakostsalat. Øsago.
7. P. Kartoffelpandekage. Citronsuppe med hjemmebagte Tvebakker.
8. P. Kartoffelmos med Løg. Byggrynssuppe med Frugt.
9. P. Hakket Karbonade med stuede Majroer. Rabarberkage.
10. P. Spinatrand med Røræg. Kærnemælkskoldskaal med hjemmebagte Tvebakker.
11. P. Wienerschnitzel af Selleri. Rabarbergele med Crème.
12. P. Frokost: Smurt Smørrebrød, Kaffe med Lagkage.
13. F. Konservering af Frugt og Grøntsager.
14. P. Urtesuppe. Frugtgratin.
15. F. Fars og Farsretter.
16. P. Suppe med Kødboller. Kød med Peberrodssovs.
17. P. Hachis med brunede Kartoffler. Frugtsuppe med bagte Boller.
18. F. Fisk og Fiskeretter.
19. P. Stegte, fyldte Sild. Hybensuppe med hjemmebagte Tvebakker.
20. P. Kogt og stegt Fiskefilet med legeret Sovs. Frugtdessert.
21. P. Fiskerand med Kaperssovs. Tyttebærgrød.
22. P. Forloren Skildpadde (Kalveskank og hjemmelavede Farser). Frugtsalat.
23. P. Kaalrouletter. Tyttebærris.
24. P. Chartreuse. Vaniljebudding med Karamelsovs.
25. F. Tilberedning af Sylte. Leverpostej. Marmelade.
26. P. Frokost. Sylte. Leverpostej. Salat. Rundstykker med Marmelade. Kaffe.
27. P. Julebagning. Risengrød.
28. P. — Kaffe.
29. F. Stegning i Gryde og Ovn. Bagning: Roulade.
30. P. Helstegt Svinekam. Appelsinfromage.
31. P. Brunkaalssuppe. Fricandeau.

32. E. Mayonnaise og Marengs. Beregning af Kalorier, Vitaminer og Saltindhold i enkelte Middage.
33. Sygepleje. Sygemad.
34. Barnepleje. Smaabørnsmad.
35. P. Stegte Hjerter. Riskaramel.
36. P. Medisterpølse med Rødkaal. Æblekage.
37. F. Anvendelse af de forskellige Kødstykker.
38. P. Bankekød. Æblegrød.
39. P. Forlorne Kyllinger. Kartoffelsuppe.
40. P. Afslutning: Frokost eller Middag.

De enkelte Punkter er ved et F., P. eller E. betegnet henholdsvis som Forevisning med Teori, praktisk Arbejde og Enkeltmandsundervisning.

Som *Ekstraarbejde* kan til Planen knyttes ¹⁾ Bagværk: Brød, Tvebakker, Lagkage, Sandkage, Smaakager, Roulade. ²⁾ Tilberedelse af Paalæg: Sildesalat, Leverpostej, Salater. ³⁾ Syltning og Henkogning.

Plan for 6. Aargang i den landsbyordnede Skole.

April	1. Kogning af Vand (anvendt til Drikkesaft eller Kakao).
	2. Kogning af Havregrød med Kærnemælk til.
	3. Kogning af Mælk (Mælk og Brød).
	4. Kogte skrællede Kartoffler (Lærerinden: jævnet Sova).
Maj	5. Brødsuppe.
	6. Lærerinden: Bagepulverdejg, Smaabrød, Boller, Horn o. l.
	7. Sødsuppe med Rabarber.
	8. Sødgrød (Høkkasse).
Juni	9. Urtesuppe.
	10. Skolemad (Lærerinden), „Kørom“.
	11. Stegt Flæsk med Rugbrød — grøn Salat.
	12. Baging af Smaabrød.
Juli	13. Æggekage med Purløg.
Aug.	14. Lærerinden: Fremstilling af Saft.
	Saftsuppe med Rismelsgød.
	15. Stuede Kartoffler med røget Sild — Rysteribs.
	16. Kærnemælksvælling.
Sept.	17. Kogte Grøntsager som Urtefrikassé.
	18. Kogt Klipfisk med Sennepssovs.
	19. Lærerinden: Baging af Brød med Gær, Julekage.
	20. Baging af Rundstykker — The.
Okt.	21. Kold Mælkegrød med Saftsovs.
	22. Æblesuppe.
	23. Marmelade.
Nov.	24. Smaa Pandekager.
	25. Lærerinden: Fremstilling af Fars — Stegning af Frikadeller.
	26. Pleskener.
	27. Æbleflæsk.
Dec.	28. Stegte Sild, pillede Kartoffler.
	29. Pebernødder, Julekage o. l.
	30. Risengrød.
Jan.	31. Kartoffelsuppe.
	32. Grønkaalsstuvning med kogte halve Æg.
	33. Vandrisengrød med Æbler.
Febr.	34. Bankekød.
	35. Fastelavnsboller med kogt Mælk.
	36. Kærnemælksbrødsuppe.
	37. Irsk Stuvning.
Marts	38. Sagovælling med Kanel.
	39. Bøf med Løg og Kartoffler.
	40. Kakao med Kringle og Æblekage.

Plan for 7. Aargang i den landsbyordnede Skole.

- April 1. Morgenmad (Øllebrød, smurt Sigtebrød med Kaffe).
 2. Gennemgang af Vask — Bygvandgrød med sød Mælk.
 3. — - Paalæg, Mælkesuppe med Rugbrødstoppe.
 4. — - Middagsmad: Kartofler med Persillesovs, Rabarberggrød.
- Maj 5. Dampkogte Grøntsager — Rødgrød med Mælk.
 6. Enkeltundervisning i rørt Kage.
 7. Kartoffellos med Flæsketerninger, Rabarberkoldskaal.
 8. Mannagrød med Kompot.
- Juni 9. Kørvel- eller Spinatsuppe — Klatkager.
 10. Skolemad — Kærnemælkskoldskaal.
 11. Bankeflask med Kartofler og grøn Salat.
 12. Frikadeller med Kartoffelsalat.
- Juli 13. Brasede Kartofler med Spejlæg.
- Aug. 14. Saftsuppe med bagte Boller — Kogning af Saft.
 15. Enkeltundervisning: Spegesild med stuede Kartofler — sukrede Ribs.
 16. Kærnemælkssuppe — Bønneret.
- Sept. 17. Kalvefrikasé.
 18. Kogt Makrel eller Torsk og pillede Kartofler — Gulerodsrasp.
 19. Kødboller i Selleristuvning.
 20. Tomatsuppe med Persillerødder og Rundstykker.
- Okt. 21. Rødbedebof med Kartofler — Mælkebudding med Frugtsovs.
 22. Urtefrikadeller med Stuvning — Æblesuppe.
 23. Aftensmad med Æbiete.
- Nov. 24. Juelinnesuppe og Æbleskiver.
 25. Brunkaal med Fars.
 26. Gule Ærter — stegte Æbler.
 27. Stegt Lever med Kartofler — Æblepic.
- Dec. 28. Sild, stegt som Bøf med Kartofler — Havresuppe.
 29. Julebagning — Juleknas.
 30. Julesteg med Rødkaal.
- Jan. 31. Lieret Kartoffelsuppe — Gryndessert.
 32. Grønkaalsstuvning med brunede Kartofler.
 33. Risvandgrød med Kompot.
- Febr. 34. Gullasch med Makaroni.
 35. Fastelavnsbagning og Fest.
 36. Kærnemælksgød — stegte Rødder.
 37. Kødsuppe — Kødet med Peberrodssovs.
- Marts 38. Norsk Øllebrød — Kartoffelæggekage.
 39. Enkeltundervisning: Hakkekarbonade med Kartoffelgryn — Fromage.
 40. Chokolade med Bagværk.

I Løbet af de to Aar maa hvert enkelt Barn foruden de til Enkeltundervisning anførte Retter samt Bagning af Smaabrød, Julekage og Tvebakker have bagt Brød af fint og groft Mel. Af Paalæg læres Børnene at bruge Kartoffelskiver, Æblestykker, raspede Havesager, Marmelade, Kærnemælksost. Æggesmør, Æblefedt, Urtesalat, Sildesalat, Sildemos, Leverpostej.

Retterne maa selvfølgelig afpasses efter de forhaandenværende Varer.

Bekendtgørelse om Maalet for Folkeskolens Undervisning.

De Bestemmelser om Folkeskolens Undervisning, der hidtil har været givet af Ministeriet, særlig Cirkulæret angaaende Undervisningen i Folkeskolen af 6. April 1900 og de Cirkulærer om Undervisning i enkelte Fag, der Tid efter anden er udstedt, har efterhaanden mistet deres Betydning og kan ikke længere være vejledende for Tilrettelæggelsen af Undervisningen i Folkeskolen.

Ministeriet er imidlertid af den Anskuelse, at en ny almindelig Bekendtgørelse om Undervisningen i Folkeskolen til Erstatning for disse tildels forældede Bestemmelser vil være nødvendig og uheldig, idet der ikke bør gøres noget Forsøg paa at lede Undervisningen ad bestemte Baner, naar blot det foreskrevne Maal naas. Ministeriet ønsker derfor ikke at fremkomme med nogen Rettesnor for, hvorledes de Rammer skal udfyldes, som Folkeskoleloven af 18. Maj 1937 giver for Folkeskolens Undervisning.

Derimod anser man det for rigtigst, at det slaas fast, hvad der almindeligt bør være naaet inden for de 7 Aar, den undervisningspligtige Alder omfatter, saaledes at det, selv med Fastholden af, at Folkeskolen ikke slutter med nogen Eksamen, kan angives, hvad der er den eksamensfri Folkeskoles Maal, og hvad derfor de Skoler, der bygger paa denne Skoleform, kan forudsætte af Kundskaaber hos de Elever, der med normale Evner har gennemgaaet Folkeskolen.

Man finder imidlertid Anledning til samtidig at understrege, hvad der er udtalt i Folkeskolelovens § 1, at Skolen gennem sin Virksomhed foruden at være kundskabsmeddelende, maa være opdragende og karakterdannende. Den bør udvikle og styrke Børnenes Sans for de etiske og kristelige Værdier, give dem Ærbødighed for Menneskelivet og for Naturen, Kærlighed til Hjemmet og vort Folk og Land, Respekt for andres Meninger, Følelse for Fællesskab mellem Folkene og for Samhørighed med de andre nordiske Folk. Skolen maa saaledes bidrage til at give Børnene Idealer, hjælpe dem til at sætte sig Maal i Livet, øge deres Respekt for Oprigtighed i Tale og Adfærd og styrke deres Pligtfølelse. Gennem sund Disciplin læres god Opførsel og udvikles Sans for Orden.

Blandt Fagene indtager Dansk, Skrivning og Regning som Folkeskolens Hovedfag en særlig Plads. En maalbevidst, planmæssig Opøvelse i disse Fag er af grundlæggende Betydning og maa derfor gennemføres paa ethvert Klassetrin, men især maa den være fremtrædende i de yngre Klasser.

I Henhold til det saaledes anførte fastsættes herved Bestemmelser om, hvad der i de enkelte Fag bør være naaet ved Udgangen af den 7-aarige Skole.

1. Kristendomsundervisning.

Den kristne Børnelærdom i Overensstemmelse med Folkekirkens evangelisk-lutherske Lære (Fadervor, Trosbekendelsen, de ti Bud og Sakramentordene bør være lært); de vigtigste bibelske Fortællinger baade fra det gamle og det ny Testamente skal kendes, og Hovedpunkter i Kirkens Historie op gennem Tiderne være gennemgaaet. Et Udvalg af Salmer og bibelhistoriske Sange skal være gennemgaaet og sunget og nogle af dem lært.

2. Dansk.

- a) Sikker og tydelig *Tale*.
- b) flydende og rigtig betonet *Oplæsning* af Tekster, som er passende for Børnene; disse skal kunne gengive Indholdet, saa det ses, at dette er forstaaet.
- c) Kendskab til Hovedpunkterne af *Sproglæren*.
- d) *Skriftlig Fremstilling* baade som Diktat, Genfortælling og lette Stile af forskellig Art med sikker Retskrivning i det almindeligt forekommende Ordforraad og god Tegnsætning.

Med Hensyn til Undervisning i *Norsk* og *Svensk* henvises til Cirkulære af 24. Februar 1939.

3. *Skrivning.*

En ordentlig og tydelig Haandskrift (saavel med store som med smaa Bogstaver og Tal).

4. *Regning.*

De fire Regningsarter med hele Tal, Brøk og Decimalbrøk; simple Tekstopgaver, hentede fra det daglige Liv, Procentregning og Beregning af simple Flade- og Rumstørrelser. Af Benævnelser skal være lært: Kr. og Øre; km, m, cm, mm; t, kg, g; hl, l, dl; ha; Snes, Dus., Stk.; Aar, Maaned, Uge, Døgn, Time, Minut, Sekund.

5. *Historie.*

Danmarks Historie i Hovedtræk fra Oldtiden til vore Dage og i Tilknytning hertil Hovedpunkterne af de andre *nordiske Landes Historie*.

I *Samfundslære* maa i Korthed være givet Hovedpunkterne af det danske Samfunds politiske og sociale Forhold.

Af *Verdenshistorien* maa navnlig de Perioder, Begivenheder og historiske Personer være fremdraget, der har haft Betydning for den almindelige Kulturudvikling (f. Eks. Middelhavslændene i Oldtiden, Korstogene, de store Opdagelser, den franske Revolution, Napoleonstiden, Englands og Tysklands nyere Historie, Verdenskrigene).

6. *Geografi.*

Danmarks Geografi og Naturforhold og i Hovedtræk de andre nordiske Landes geografiske Forhold.

Hovedpunkterne af Europas og de fremmede Verdensdeles Geografi.

Gennem Kortlæsning skal Børnene have faaet Kendskab til de almindelige geografiske Grundbegreber.

7. *Naturhistorie.*

Kendskab til Hovedtyperne af danske *Dyr og Planter* og de Forhold, hvorunder de lever, samt til de mest fremtrædende fremmede Dyr- og Plantetyper.

I *Sundhedslære* bør der være givet Oplysning om Betydningen af den personlige Hygiejne, herunder Virkningen af Misbrug af Nydelsesmidler (Alkohol). Som Indledning til Sundhedslæren maa det menneskelige Legeme være gennemgaaet.

8. *Naturlære.*

Kendskab til de vigtigste fysiske Love og deres Anvendelse i det daglige Liv (herunder Gennemgang af Pumpen, Barometret, Termometret, Dampmaskinen, Kompasset og de almindeligste elektriske Apparater).

9. *Tegning.*

Plantegning, Tegning efter simple Modeller og Skitsetegning.

10. *Sløjd.*

Øvelse i Brugen af det almindeligste Værktøj til Træsløjd; Fremstilling af enkle Genstande.

11. *Kvindeligt Haandarbejde.*

Fremstilling af enkle og anvendelige Modeller.

Syning dels i Haanden, dels med Benyttelse af Symaskine.

Strikning og Hækling.

Lapning og Stopning.

12. *Kvindelig Husgerning.*

Tilberedning af daglig Mad; Borddækning og Opvask; Vask af Dækketøj og Linned. Rengøring. Husgerningens Økonomi og Husgerningens Hygiejne.

13. Gymnastik.

Almindelige gymnastiske Øvelser, saavel formgivende Øvelser som Færdighedsøvelser, Idræt og Boldspil.

De vigtigste Færdselsregler skal være lært.

Om Undervisning i Svømning henvises til Cirkulære af 10. Maj 1939.

14. Sang.

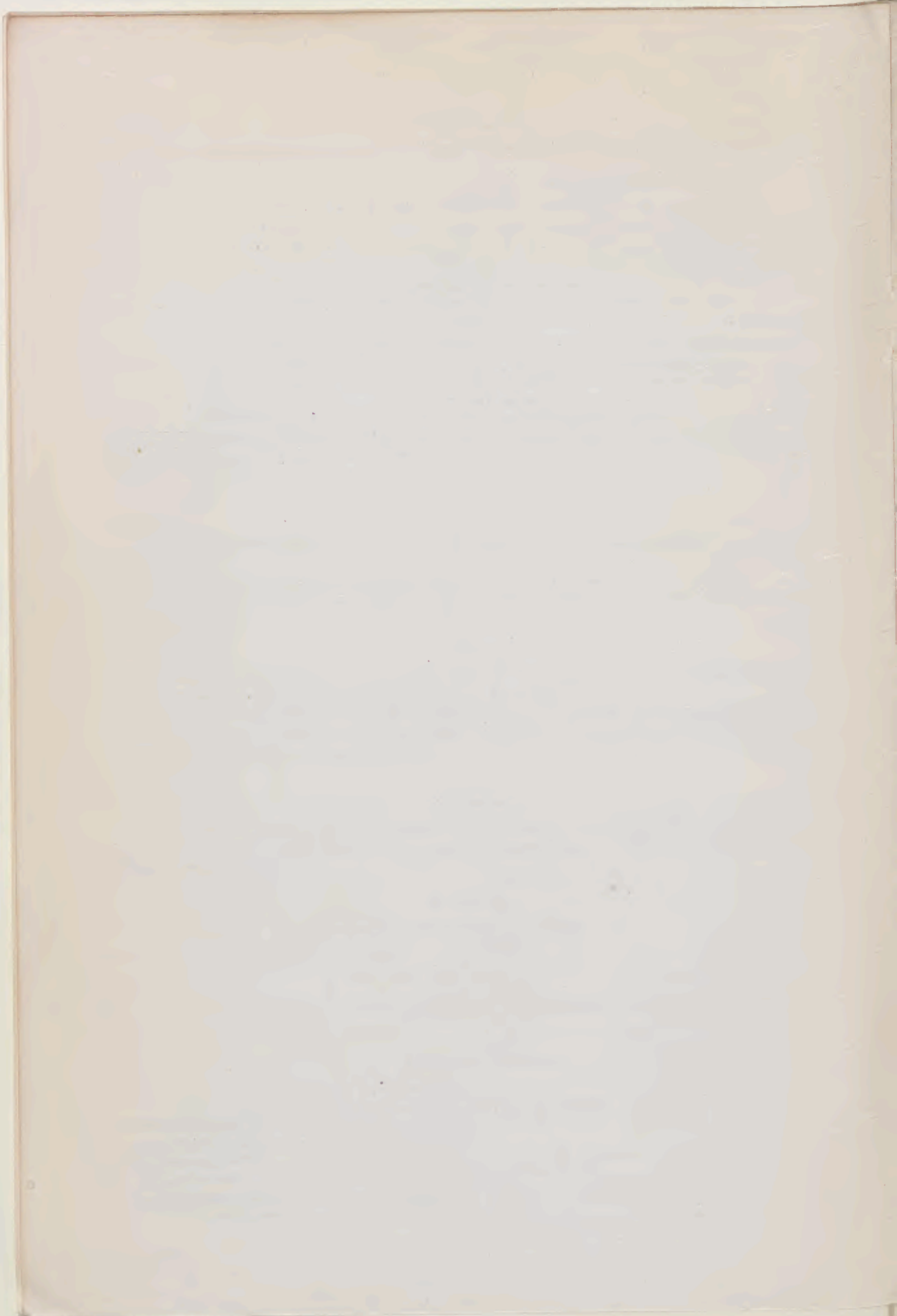
Børnene opøves i rigtig Brug af Stemmestemmerne.

De mest kendte Melodier til Kirke- og Folkesang indøves; de nordiske Landes Nationalsange skal være lært.

Undervisningsministeriet, den 24. Maj 1941.

Jørg. Jørgensen.

Alb. Michelsen.

Sagregister.

- Aarspensa 8, 9, 116.
 Aarsprøver 19.
 Aarstal, historiske 43.
 Afgangsbøger 20.
 Afskrivningsøvelser 33, 35 f.
 Alfabetiseringsøvelser 37.
 Alkoholisme 58, 59.
 Analyseøvelser 36, 39.
 Anatomi 58.
 Askov Skolesløj 96 ff.
 Atletik 103 f.
- Badning, 57, 103, 104.
 Barnetegning 81.
 Bibelhistorie 21, 22, 23, 116.
 Bibellæsning 24, 116.
 Bibliotekskundskab 38, 45.
 Billeder, geografiske 48, 49.
 Billeder, historiske 43.
 Biologisk Princip 51.
 Blokskrift 41.
 Bogstavtegnings 82.
 Boldspil 104.
 Botanik 50.
 Bøgers Brug 38, 45.
 Bøjningsformer, grammatiske 29.
 Børnetal i den udelte Skole 109 f.
- Danmarkshistorie 42, 44, 117.
 Danskundervisning 26 ff.
 Dansk Skolesløj 95 ff.
 Dekorativ Tegning 81 f.
 Diktat 34, 35.
 Dyr, Beskrivelse af 51.
- Ekskursioner 51, 52.
 Ekstratimer 15, 16, 17, 18.
 Elektricitet, Faren ved 124 ff.
 Elektricitetslære 85.
 Emneundervisning, Emneprincippet 38, 39, 44, 48.
 52, 118.
 Engelsk 83, 84.
 Enkeltmandskøkken 100.
- Fag, obligatoriske og valgfrie 9, 10.
 Faginspektørerne 5.
 Faglærersystem 8.
 Fagplaner 11 ff.
 Fagrammen 9 f.
 Familiekøkken 99, 100.
 Ferieplan 56.
- Film 46, 49, 52.
 Flader og Legemer, Beregning af 62.
 Forholdsregning 62, 68 f.
 Formaal, Fagenes 21, 26, 40, 42, 46, 49, 60, 73,
 81, 85, 91, 94, 98, 103.
 Fortælling, Lærerens 34, 43, 45, 116 ff.
 Forældredag 20.
 Fremmed Mønt 62.
 Fremmede Sprog 83 f.
 Fridage 56.
 Frikvarterer 56.
 Fyndord, historiske 43.
 Fysik (se Naturlære).
 Fysiologi 58.
 Fysiske Emner 86.
 Fysiske Forsøg 86.
 Fysiske Forsøg, Færemomenter ved 88.
 Fysiske Kort 47.
 Fædrelandssange 27, 75 ff.
 Færdselsregler 30, 103.
- Gasfaren i det daglige Liv 123.
 Genfortælling, Genfortællingsstil 28, 36, 39.
 Geografiske Grundbegreber 46.
 Geografiske Tegninger 48.
 Geografiundervisning, geografiske Forsøg 46 f., 117.
 Geometrisk Tegning 91.
 Gloseforraad i fremmede Sprog 84.
 Grammatiske Navne 28 f., 119 ff.
 Gruppeundervisning 114 f.
 Gymnastik og Leg 103.
 Gymnastikdragter 104.
- Haandarbejde, kvindeligt 91 f.
 Haandarbejdslokalet 93.
 Haandarbejdsmateriale 93.
 Haandvask 57.
 Handelsregning 62.
 Historieundervisning 42 f., 117.
 Hjemmearbejde 19.
 Hjemstavnundervisning 30, 44, 47, 49, 117.
 Holdinddeling 114 f.
 Husgerning for Piger 98 f.
 Husgerning for Piger, Arbejdsplan 128 ff.
 Husgerning i Landsbyskolen 101.
 Hygiejne 58.
 Hygiejniske Forholdsregler vedr. Skolegangsorte-
 nen 55 f.
 Hækling 92.
 Højtlesning 34, 37.
 Hørelære 75.

- Iagttagelses- og Hjemstavnsundervisning 30, 34, 44, 47, 49, 116.
 Idræt 103.
 Induktion, Forsøg over 87.
- Jorddyrkning i Forbindelse med Skolearbejdet 105 f.
- Kaffe og Tobak 59.
 Karaktergivning 19, 20.
 Kirkehistorie 22, 25, 116.
 Klasselærersystem 8.
 Kogning ved Atmosfæretryk 86.
 Korlæsning 33.
 Kort, geografiske 48.
 Kort, historiske 43.
 Kristendomsundervisning 21 ff., 116.
 Kristne Børnelærdom 24, 25, 116.
 Kundskaftsmeddelelse, Skolens 7.
 Kvindeligt Haandarbejde 91 f.
 Kvindelig Husgerning (se Husgerning) 98 f.
- Landsbyskole, Den udelte 109 ff.
 Læg som begyndende Skolearbejde 30, 31, 41.
 Legemsøvelser 57, 103 f.
 Lektioner og Frikvarterer 56.
 Lersløj 94.
 Lyd 28.
 Lydmetoden 31, 41.
 Lysbillede 45, 48, 52.
 Lyslære 86.
 Lærebog, autoriseret 21, 25.
 Lærebog, geografisk 47.
 Lærebog, historisk 44.
 Læsebog 26.
 Læseskrivemetoden 33.
 Læsestof, geografisk 48.
 Læsestuetmetoden 45.
 Læsetimen, Plan for 35, 37.
 Læseundervisningen 31.
- Maalet for Folkeskolens Undervisning 3, 133.
 Maaling med Tal 66.
 Magnetismen 85.
 Markskolen 107.
 Matematikundervisning 91.
 Mekanisk Fysik 85.
 Mellempøkeligt Samarbejde 45.
 Melodier, Indøvelse af 74.
 Melodivalg 75 ff.
 Metalsløj 94.
 Metodefrihed 8.
 Modeltegning 82.
 Mundtlig Fremstilling 27.
 Mønstertegning 82.
- Naturfredning 52.
 Naturhistorie 49 ff., 118.
 Naturiagttagelser 30, 47, 49, 51, 105.
 Naturlære 85 ff., 118.
- Naturlære under Husgerning 88, 98.
 Naturvidenskabelig Fordelingscentral 52.
 Nordens Historie 43 f., 117.
 Normalsamling af fysisk Materiale 89 ff.
 Normalsamling af geografisk Materiale 48 ff.
 Normalsamling af historisk Materiale 45 f.
 Normalsamling af naturhistorisk Materiale 53 ff.
 Normaltimeplaner for Købstadskolen 11, 12.
 Normaltimeplaner for Landsbyskolen 13 ff., 112.
 Nydelsesmidler 58 f.
- Obligatoriske Fag 9, 10.
 Omlædning til Gymnastik 57, 104.
 Opgaver, Skolens 7.
 Ordbilledmetoden 32, 41, 114.
 Orddannelse 29.
 Ordaføjning 29.
 Ordklasser 28.
- Papsløj 94, 98.
 Periodelæsning 8, 44.
 Plantegning 81.
 Planter, Beskrivelse af 51.
 Problemopgaver 72.
- Referatstile 28, 39.
 Regneforklaringer 64 ff.
 Regnetekniske Udtryk 63.
 Regning, Anskuelsesmidler 64 f.
 Regning, Benævnelser 61, 62.
 Regning, Normalopstillinger 63, 67, 69, 70, 73.
 Regning, Undervisning i 60, 115.
 Religionsundervisning (se Kristendomsundervisning).
 Retskrivningsordbog, Brugen af 28.
 Retskrivningsundervisning 28, 33, 35, 39, 115.
 Rigssprog og Dialekt 27.
 Rumvurderingsøvelse 82.
 Rytmik 75.
 Røde Kors 59.
- Sagnstoffet 26, 34, 42, 116.
 Salmebogen 24, 26.
 Salmer og bibelhistoriske Sange 23, 24, 26.
 Salmer og Sange, Fortegnelse over 75 ff.
 Samaritergerning 58, 59.
 Samfundslære 43, 44, 117.
 Sang 73.
 Sangundervisningens Hjælpemidler 74.
 Sangundervisningens Omfang og Arbejdsprincipper 74.
 Selvvirksomhed, Børns 7, 20, 31, 32, 45, 48.
 Skiftefodtøj 57.
 Skitsering 82.
 Skole, den 1—3-klassede 109.
 Skole, den købstadordnede 11 f.
 Skole, den landsbyordnede 13 ff.
 Skolebiblioteksforeningens Bogsæt 27, 37, 45.
 Skoledage og Fridage 56.
 Skoledagens Længde 55.

- Skolefrokost 56.
 Skolegangsorden i den 2- og 3-klassede Skole 110, 111, 113.
 Skolehavegering 105, 106.
 Skolekøkkenet 100, 102.
 Skolelæge og Skoletandlæge 57.
 Skoletiden 55.
 Skraaskriften 40.
 Skriftlige Arbejder, Dagliglivets 28, 39, 41.
 Skriftlige Opgaver 42.
 Skrivebogen 41.
 Skriveredskabet 41.
 Skrivestillingen 41.
 Skriveundervisningen 33, 40, 115.
 Sløjd i den 2—3-klassede Skole 97.
 Sløjdundervisning 94 ff.
 Smaa børnsundervisningen 22, 30, 40, 42, 46, 49, 64, 74, 75, 94, 114 f.
 Smaasløjd 31, 94.
 Sommerferien 56.
 Spiringsforsøg 52, 105.
 Spiselokale 57.
 Sproglære Benævnelser 28 f., 119 ff.
 Sproglære, Sproglæreøvelser 28, 33, 36, 39, 115.
 Spørgestile 36.
 Standpunktskarakterer 20.
 Stavemetoden 31, 41, 114.
 Stemmedannelse 74.
 Stillelæsning 35, 38.
 Stilskrivning 28.
 Stilskrivning, anvendt 39.
 Stilskrivning, fri 28, 33, 34, 36, 39.
 Stof, Undervisningens 8, 9.
 Strikning 92, 93.
- Sundhedslære 55 ff.
 Sundhedslære, den teoretiske 58f.
 Sundhedsvedtægt 58.
 Svømning 103, 105.
 Syning 92, 93.
- Tabelmetoden 64.
 Talbehandling 70.
 Talefærdighed 27.
 Taltræning 67.
 Tegning 81 f.
 Tegnsætning 36, 39.
 Tekstopgaver i Regning 62.
 Tilrettelæggelse, Undervisningens 8, 9.
 Timernes Fordeling 11.
 Timetal, Børnenes 55.
 Timetal, Fagenes 11 ff.
 Timetal, Lærernes 11.
 Tobak og Kaffe 59.
 Træsløjd 94.
 Tysk 83, 84.
- Udtalefejl 27.
 Udtaleøvelser 33, 34.
 Utøj, Undersøgelse for 57.
- Valgfri Fag 9, 10.
 Varmelære 85.
 Verdenshistorie 43, 45, 117.
- Zoologi (se Naturhistorie) 49.
- Ørstedes Forsøg 87.
 Øvelsesregning 67.

